

47

JULIUS OBSECO
PRODIGIORUM
LIBER

2

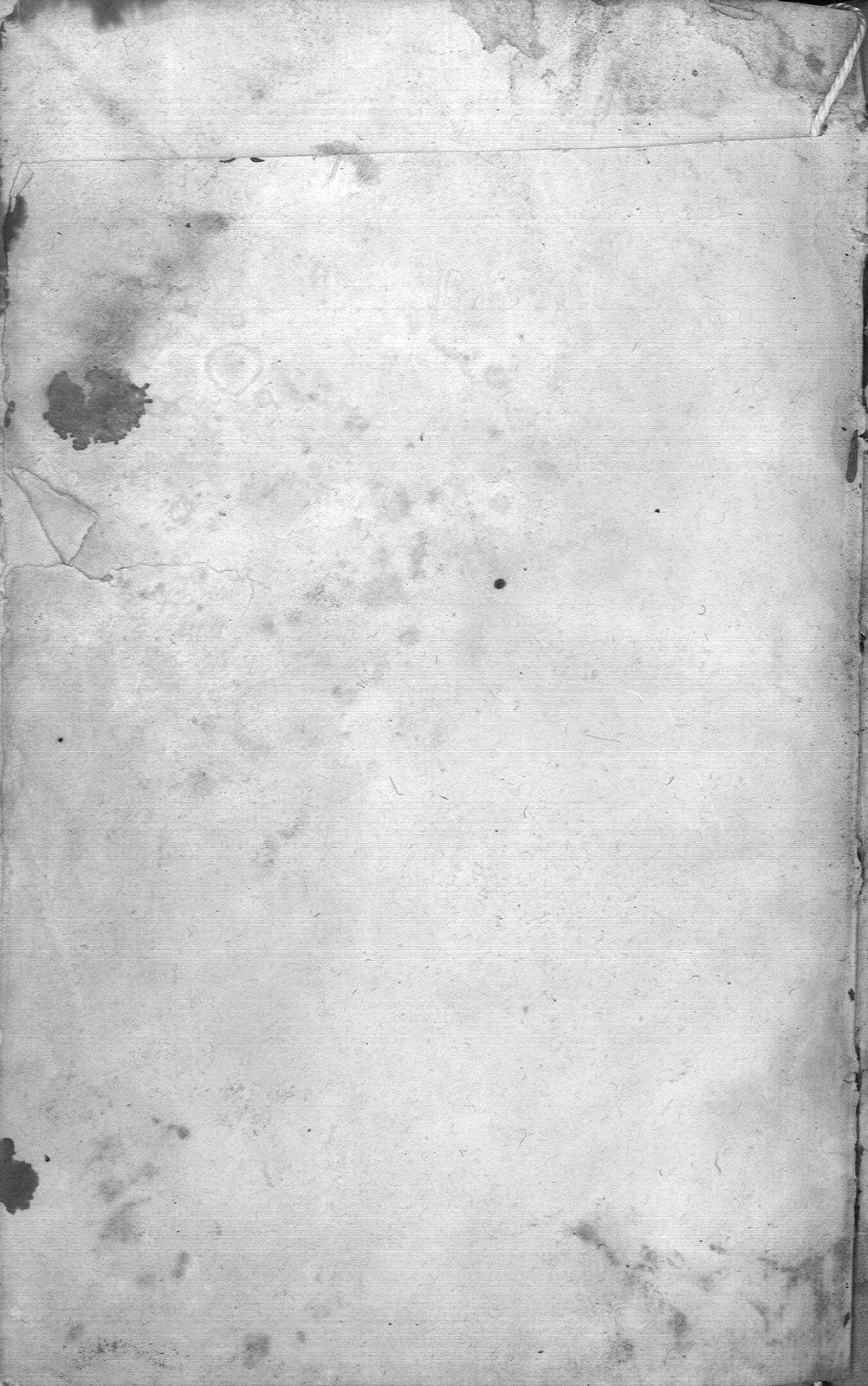
R. 13

5/18

Feb 27

W^o - 2

18913660

il
me
de
n

Iulii Obsequen-

TIS PRODIGIORUM LI-
ber, ab Urbe condita usq³ ad Augustum
Caesarem, cuius tantum extabat Fragmentum, nunc
demum Historiarū beneficio, ~~quodammodo~~ ~~restitutus~~ inte-
gritati suae restitutus.

Polydori Vergilij Vrbinatis
de Prodigijs libri III.

~~Amplificatio~~
~~et~~

B A S I L E A E.

Haec Corregido por comission del s^{to} off^o de la inq^uis^{cion}
en Caliz en la enq^uis^{cion} de 1583 año de 1590 en 2 de Febr^o
Juan Milán

~~SECRET~~

SECRET

AD INSIGNEM PIETATE AC ERV-
ditione uirum, Dominum Augustinum ~~Episcopi~~, ~~Episcopi~~
~~Episcopi~~ in Iulium
Obsequentem prefatio.

VANTA ueterum Ro-
manorum in reb. gerē-
dis fuerit religio, cum
infinitis exemplis, quę
historiarum lectio no-
bis suppeditat, tū ex eo
maximē liquet, quōd domi foris ue nihil
egerint, nisi Augures, quos Deorum in-
ternuncios interpretēsque uocabāt, prius
consulissent, quorum tanta erat digni-
tas, ut non modō in senatum ascriberen-
tur, sed singulis quoque tribubus singu-
li præficerentur. Illorum munus erat, ex
aui. uaticinia obseruare, Deorum mo-
nita contemplari, de prodigijs, somnijs,
oraculis, portentis, extisque non tantum
diuinitus reuelata respōsa dare, sed qui-
bus etiam sacris ac supplicationibus, itē
ad quæ puluinaria Deorū in reipub. Ro-
manæ salutem expiarentur, enunciare.
Hinc multa statim auspiciorū genera na-
ta sunt, quarum quædam ex cœlo, aui-
bus, tripudijs, quadrupedibus: quædam

EPISTOLA

ex diris, ac à natura planè abhorrentib. obseruata: alia item Caduca, cum in templo per augures metato, aliquid excidisset: pleraq; Cluua, quæ uidelicet difficulter eueniebant, dicta sunt. Ideoq; si lapidibus pluisset, nouendiali semper sacro expiatũ est, autore Liuius: si uerò cœlestes minę, terrores'ue, aut tetra nũciarẽtur prodigia, uel si terribiles species, aut quid nouum uel inopinatum oblatũ esset, piacularibus sacrificijs factis, ad placandas deorum iras, uel feriæ indicabantur, aut lectisternia, nonnunquam etiam ludorum celebritates, Pontificum decreto procurabantur. Fiebant autem supplicationes cum solenni precatõne, Vrbe tota, circa omnia tẽpla, fanaq; & puluinaría, in quibus honos Dñs dabatur, Senatores & Patricij cum uxoribus ac liberis plerunq; coronati, nonnunquã omnes tribus & ordines, præeunte Pontifice Max. aliquãdo Duumuiris, præcedentibus pueris, libertinis, ac uirginibus patrimis & matrimis, prælata pompa frequentes supplicare, & pacem Deorum immortalium exposcere solebãt. Fuit fanè magna hæc coniuncta cæcitate religio.

Reli-

DEDICATORIA.

Religio quidem, quòd non dubitarint
 diuinum quoddam numen esse, quo cū
 cta gubernarētur, & cuius beneficio uir-
 tutum amatores remunerarentur aliquo
 præmio, contemptores uerò afficerētur
 supplicio: ob quā causam iratos sibi de-
 os timuerūt, sacrificijsq; placare magno
 studio conati sunt. Cæcitas uerò, quòd
 cum ueri & omnipotentis Dei cognitio-
 nem nullam habuerint, eiusdem tamen
 consilia, sathanæ (quem eo tempore sub
 Apollinis, Ideæ, aliorumq; deorum spe-
 cie colebant) responsis explorare, atque
 imminentem delictis pœnam religione
 ab hominibus conficta, mitigare, atq; pe-
 nitus effugere sibi persuaserint: quorum
 tamen cæcitati facile ueniam dabis, si
 uerbo Dei planè eo tempore orbatos fu-
 isse intellexeris, sine cuius illuminatio-
 ne in perpetuis ignorantia nebulis uer-
 sabimur. Est enim quasi sidus quoddam
 lucidum in tenebris, monstrans ueræ pie-
 tatis uiam, & quo mentes hominum ue-
 ra Dei cognitione illustrantur, nouamq;
 lucem fidei concipiunt, ac iuxta illud tã-
 quam Cynosuram, omnem uitæ cursum
 dirigere discunt, iuxta illud Psalmogra-
 phi:

E P I S T O L A

phi: Lucerna pedibus meis uerbum tuū.
 & alibi: Dirige me in uerbo & ueritate
 tua. Nec fieri fanè ullo modo potest, quin
 homines hac luce uerbi destituti, ruant
 in grauiſſimas tenebras, atque à uera pie
 tatis uia longè aberrant. Quid igitur cre
 dis Romanos, quibus ipsa natura, fœcun
 da rerum mater, tãtos pietatis igniculos
 inſculpsit, facturos fuiſſe, ſi diuini uerbi
 lucerna illuxiſſet? Fateberis nimirum, ut
 uirtutibus uarijs & rerum geſtarum glo
 ria cæteras quæ ſub terrarum orbe natio
 nes ſunt, uicerūt, ſic etiã religionis ueræ
 ſtudio poſteros ~~quos~~, qui Chriſtianam re
 ligionē nomine potius quàm facto pro
 fitentur, multis paraſangis præcurſuros
 fuiſſe. qd ita maximè deprehēdere licet,
 ſi uitæ actiones ac pietatis zelum, colla
 tione quadam cum præſcis illis Roma
 nis probè examinaueris. Apparuerūt e
 nim hominum memoria infinita & hor
 renda prodigia, quibus Deus iuſtus uin
 dex irā ſuam mundo minatus eſt: & quæ
 Chriſtus, ſumma ſapientia patris, ſub fi
 nem mundi uentura prædixit, Lucæ 21.
 Erunt ſigna in ſole, luna & ſtellis, in ter
 ris erit anxietas gentium, per deſperatio
 nem,

DEDICATORIA.

nem, resonante mari & fluctibus, extabescantibus hominibus. præ timore, atque expectatione eorum quæ superuenient orbi terrarum, &c. Hæc si unquam in mundo uisa sunt, certè paucis hinc elapsis annis, satis superque conspeximus, cum nunc tres, nunc quatuor eclipses in unum annum incidere, & stellæ crinitæ, lapides ardentes, faces de cælo decedentes, ac alia cœlestia prodigia non defuerint: quæ etiam si naturaliter à Philosophis fieri dicantur, habent tamen suas etiam supernaturales causas, quibus agit dux naturæ Deus, refragantibus nostris rationibus. qualia etiam sunt, quæ anno præterito apud Puteolanos magno omnium horrore acciderunt: quorum regio bienio ferè magnis terræmotibus. adeò agitata est, ut nulla in ea superesset domus integra, nullum ædificiū, quod non certam & proximam ruinam minaretur. At uerò quinto & quarto Calend. Octob. per petuis diebus noctibusque terra commota est, mare passibus ferè CC. recessit: quo quidem loco aquæ dulces profilire uisæ sunt. tertio demum Calend. magnus terræ tractus, qui inter radices montis, quæ

E P I S T O L A

Barbarum incolæ appellant, & mare iuxta Auernum iacet, sese erigere uidebatur: & montis subito nascentis figuram imitari. quo die iste terræ cumulus, aperto ueluti ore magno cum fremitu, magnos ignes euomit, pumicesq; lapides, cinerisq; foedi tantam copiã, ut quæ adhuc extabant Puteolorum ædificia operuerit, arbores fregerit, pendentemq; uindemiam ad sextum usq; lapidem in cineres conuerterit, aues, quadrupedes bestias interemerit, fugientibus per tenebras Puteolanis cum natis & uxorib. & magno gemitu eiulatuq; Neapolim sese recipientibus. Non dicam hoc loco de inundationibus, quæ ante paucos annos urbem Romanam penè submerserunt: Adriatici maris motus inauditos, quibus aliquot hominum millia perierunt: transeo & Vesuuium montem, qui noua eruptione, quæ Anno à natiuitate Christi M. D. X X X V I I I. facta, in loco plano magnum terræ hiatus aperuit, atq; per circuitum ingentem molem in modum montis altissimi coaceruauit: quemadmodum et Aetna, Anno 1537. qui nouis fractis crateribus, non tantum colles

DEDICATORIA.

les omnes, nemora, saxa, rupes, et pagos duos in cinerem conuertit: sed totam etiam Siciliam, & Calabriae partem, magno omnium stupore ac pernicie crudeliter infestauit. Omitto alia horrēda prodigia, miracula atq; portēta, quæ elapsis iā aliquot annis in diuersis regionibus, & in Germania præsertim, uisa atq; audita sunt: quibus flagitijs nostris iratus Deus, ultionē atque uindictam minatus est. Sed frustra, proh dolor. adeo enim in mundi huius ingluuie ac cæno immerfi sumus, tanta impietas mentes hominū inuasit, ita luxus, libido, atq; alia horrenda inter Christianos creuerunt flagitia, ita abundauit omnis iniquitas atq; peruersitas, ut nullus horum omniū uel pudor, uel metus reliquus sit. Vnde fieri nequaquā potest, ut errores perniciosiores, horribiliores cæcitates, blasphemieq; obstinatiores futuræ sint, atque hodie orbi imminere uidemus. Necesse est igit̃ diuinam ultionem in opus prorumpere, seculo tam diro indies, quo non tantū intestinis odijs, perniciosis cōspirationibus, seditionibus cruentis, atq; bellis plusquā ciuilibus (in quibus etiam Christianus

E P I S T O L A

in Christianum, pater in filium, filius in patrem, & in fratrem frater crudelis suū gladium uibrat) obruimur, sed uarijs etiam atq; inauditis morbis, omnem medicinam respuētibus, inficimur: quibus accedit earum rerum quæ ad uictum hominis necessariae sunt, in tanta annorum ubertate, tam dira egestas, ut quàm plurimam diuersis locis sola uictus penuria moriatur miserè. Vbiuis terrarū uerè religioni, regnis atq; imperijs grauisima imminent pericula, omnes Respublicæ minantur ruīnam atq; interitum: adeoq; nulla fides pietasq; usquam est, ut homines quasi rabie quadam capti, in propriā perniciem coniurasse uideātur. Sed promeruit has pœnas iam dudum impœnitentia nostra, qui sub nominis Christiani prætextu, aspernati omnes diuinas admonitiones, non Deo, sed mundo & proprijs uoluptatibus seruiuimus hactenus: nec dubiū est, quin grauiora multa in hac mūdi catastrophe sequutura sint, (ut nihil de æternæ damnationis uindicta dicā) nisi in tēpore sub potenti manu Dei, benignissimi patris, nos humiliātes confessione delictorum, uera pœnitentia,

DEDICATORIA.

tia, cōtritione atq; innouatione uitę sanctę, numen nobis iratum placauerimus.

IULII autem Obsequentis Prodigi-
rum librum, cuius fragmentum tan-
tum extabat, eo libentius hoc tempore
edere uolui, ut gentilium prodigia cum
his quę nostro tempore diuinitus edun-
tur, conferrentur: & expendere de in-
de ex rerum euentu, horrenda illa signa
semper aliquid imminentium malorum
hominibus portendisse, quo aliorũ tan-
dem exemplo moniti, euitandorum peri-
culorũ rationes eo diligentius iniremus.
Restitui autem libellum quantũ fieri po-
tuit, Titii Liuji, Dionysij Halicarnassei,
Orosij, Eutropij, atq; aliorum quorundã
probatissimorum autorum auxilio, ita
ut nihil planẽ deesse uideatur: adijciens
quinquaginta priorib. capitibus, ea quę
ab Vrbe condita usq; ad L. Scipionis cũ
C. Lælio consulatum, hæcenus deside-
rata sunt. unde & ea ipsa capita (quemad-
modum omnia quę in sequentibus mea
industria adiecta sunt) asterisco * nota-
re placuit. Annos etiam ab Vrbe condi-
ta maioribus literis in margine signare
uolui, ut in promptu esset, quo tempore

EPISTOLA

prodigia uniuscuiusque capitis siue audita, siue uisa essent. Quod si præterea annos ante Christi saluatoris aduentum scire delectat, in eodem margine cifris (ut uocant) minoribus à me adnotatos intelliges. Hoc autem quicquid est studij mei ac laboris, uir pietate simul ac eruditione clarissime, tibi dicare ideo uisum est, quod à prima infantia me literarum tyronem semper unice amaueris, atque multa humanitatis & beneuolentiae officia mihi exhibueris: quibus nunc etiam, cum patriam (quæ mei studij ac diligentiae aliquam partem debito iure sibi uendicat) frequento, multis nominibus me cumulare soles: ut sic meæ etiam in te gratitudinis ac obseruantiae pignus perpetuò extaret. Cui si meam operam, quã in refarciendo, emendando, atque restituendo hoc libello impendi, gratã fuisse perspexero, animum addes, ut prodigiorum Chronicon, quod à condito mundo usque ad nostra tēpora cōscripsi, maturius absoluã. Vale: & me, quẽ à primis unguiculis sanctè amasti, porrò eodẽ studio amplectere. Basileæ, pridie Idus Martij: Anno à Christi saluatoris gratioso ad-

uentu, M, D, LII,

INDEX REGVM, CONSVLVM
 ac tribunorum Romanorum, sub quib. hæc pro-
 digia uisa sunt. in quo illud admonendus es, non
 secundum prænomina (quæ ut corrupta sunt, is-
 ta sæpenumero etiam multis sunt communia) po-
 sita esse: sed præponi ea nomina, quæ ab usu fre-
 quētiori, huic uel illi maximè propria facta sunt.

Titus enim, & Pub. Sempronij, in Sempro-
 nio quærendi sunt, non in T. uel
 Pub. &c.

M. Acilius	cap. 97	Appius Claudius Pul-	
P. Aelius Ligus	68	cher	36 (26
Sex. Aelius Pætus	48	Appius Claudius Ruffus.	
L. Aemylius Paulus	32.	Attilius Sarranus	84
60		C. Attilius Serranus	101
M. Aemylius	83. 88. 119	M. Attilius Glabrio	54
M. Aemylius Lepidus.	57	M. Attilius Regulus	29
Q. Aemylius Pætus	70	P. Attilius	102
L. Afranius	123	C. Aurelius Cotta.	46 (121
P. Africanus	79. 86	L. Aurelius.	89. 94. 96.
Agrippa Menenius La-		Appius Claudius	87
natus	9		
Ancus Marcius	4	B	
T. Annius Rufus	88	Gn. Bebius Tāphilus.	60
C. Antonius	122	D. Brutus	119
M. Antonius.	106. 127.		
128		C	
Appius Claudius.	80. 87.	C. Cæcilius	98
124	(21	L. Cæcilius	94. 96
Appius Claudius Crassus.		Q. Cæcilius Metellus.	41
		Cn. Cæpio	82
		C. Cæsar	126. 127
		æ 7	M. Cæ-

I N D E X.

M. Cæso	122	D	
L. Calphurnius	99	Cn. Domitius .	92 . 109.
Q. Calphurnius	85	124	
C. Cassius	109	Gn. Domitius Aenobar-	
C. Cassius Longinus	91	L. Domitius.	111 (bus. 55
M. Cato	95	P. Decius Mus.	23
M. Cicero	122	P. Dolabella	128
C. Claudius	64. 113	E	
C. Claudius Nero	40	T. Ebutius	10
C. Claudius Pulcher	63	Q. Elius	132
M. Claudius	59	F	
M. Claudius Marcellus.		M. Fabius	12
37. 39. 50. 77		M. Fabius Vibulanus	12
T. Claudius Nero	45	P. Fabius	132 (93
Cornelius Manilius.	102	Q. Fabius Max.	23. 35. 81.
Cn. Cornelius Blesus.	29	Q. Fabius Labeo	59
Cn. Cornelius Cethegus.		Q. Fabius Max. Pictor.	25
49	(108	Q. Fabius Max. Verruco-	
Cn. Cornelius Lentulus.		C. Fannius.	92 (sus. 34. 38
L. Cornelius Lentulus.		C. Flaccus	103
24. 47		C. Fulvius	86
L. Cornelius Cinna .	117	M. Fulvius	90
L. Cornelius Merula.	52	Q. Fulvius	61
M. Corn. Cethegus .	43	Q. Fulvius Flaccus.	36. 38
P. Cornelius Scipio	42	L. Furius	84
P. Cornelius Scipio Afri-		L. Furius Camillus	21
canus. 51	(ca. 54	M. Furius Camillus	18
P. Cornelius Scipio Nasi		Sp. Furius Medullinus.	14
P. Crassus	110	L. Furius Purpureo	50
M. Curius Dentatus .	24	C. Furnius	131
		L. Genu-	

I N D E X.

G		<i>Gn. Manlius</i>	
<i>L. Genutius</i>	20	<i>Gn. Manlius Cincina-</i>	
<i>Gn. Genutius</i>	19	<i>tus</i>	12
<i>T. Gracchus</i>	73	<i>T. Manlius</i>	72
H		<i>T. Mālius Torquatus.</i>	22
<i>M. Herennius</i>	112	<i>C. Marcellus</i>	125
<i>Hircius</i>	129	<i>M. Marcellus</i>	71
<i>C. Hostilius Mācinus.</i>	83	<i>C. Marius</i>	103 . 104 .
I			105
<i>L. Julius Cæsar</i>	115	<i>C. Martius</i>	22. 75
<i>M. Julius</i>	70	<i>Gn. Martius</i>	74
<i>Sex. Julius</i>	114	<i>L. Martius</i>	114
<i>L. Iunius Brutus</i>	8	<i>Q. Martius Philippus.</i>	
<i>M. Iunius</i>	62		58. 69
<i>M. Iuventius</i>	73	<i>Menenius Agrippa La-</i>	
L		<i>P. Menenius.</i>	29 (natus. 9
<i>Lælius</i>	79	<i>M. Messala</i>	56
<i>C. Lælius</i>	55. 82. 111	<i>L. Metellus</i>	81
<i>L. Lentulus</i>	75	<i>P. Metellus</i>	80
<i>M. Lepidus</i>	65. 126. 130	<i>Q. Metellus</i>	107. 123
<i>P. Licinius</i>	19. 108	<i>L. Minutius Carbetus.</i>	17
<i>P. Licinius Crassus</i>	42	<i>Q. Minutius Rufus.</i>	49
<i>C. Livi</i>	56	<i>Q. Minutius Thermus.</i>	
<i>M. Livius Salinator</i>	40	<i>Munatius Plācus.</i>	130 (52
<i>T. Lucretius Tricipiti-</i>		<i>P. Mutius Scauola</i>	66
<i>nus</i>	15	<i>Q. Mutius</i>	65
<i>Q. Luctatius</i>	104	N	
M		<i>C. Nautius Rutilius.</i>	17
<i>Q. Manilius Vitulus.</i>	27	<i>C. Norbanus</i>	118
<i>C. Manlius</i>	61	<i>Numa Pompilius</i>	2
		<i>L. Octa</i>	

I N D / E X.

O		C. Quintius Flaneus . 57
L. Octacilius Crassus . 28		C. Quintius Flaminius . 31
L. Octavius . 121		Et 30
Cn. Octavius . 72. 88. 117.		L. Quintius Flaminius .
L. Opimius . 76. 93 (120		53 (48
P		T. Quintius Flaminius .
C. Pansa . 129		L. Quintius Gulo . 25
Cn. Papyrius . 98		Quintius Martius . 95
L. P. . 125		R
M. Perpenna . 87. 113		Romulus . 1
L. Petellius . 64		P. Rutilius . 115
L. Piso . 78		S
P. Plautius . 90		M. Scaurus . 100
Q. Pompeius . 116		Q. Scaevola . 110
C. Popilius Lenas . 68		L. Scipio . 55. 118
M. Popilius Lenas . 67		P. Scipio . 99
C. Portius . 97		P. Scipio Nasica . 74
A. Posthum. Albinus . 14		C. Scribonius . 120
A. Posthumius . 106		P. Sempronius Gracchus .
L. Posthumius Albinus .		33
33. 67		T. Sēpronius Gracchus .
P. Posthum. Tubertus . 9		35. 63
Q. Posthumius . 76		T. Sempronius longus . 51
Sp. Posthumius . 78 (58		P. Sēpronius Sophus . 26
Sp. Posthumius Albinus .		P. Sēpronius Tuditanus .
Sp. Posthumius Lauinius .		43
13		Sergius Galba . 100
Sp. Posthumius Paulus . 66		Cn. Servilius Geminus .
Q		31. 44. 45
T. Quintius Crispinus . 39		Q. Servilius Hala . 20
		Q. Ser-

I N D E X.

Q. Servilius Priscus	13	L. Ticinius	
Gn. Servilius Cæpio.	44.	Tullius Didius	107
	69.101	Tullus Hostilius	3
Servius Flaccus	85		V
Servius Sulpitius Galba.		C. Valerius	112
	46	L. Valerius	105
Servius Sulpitius Came-		L. Valerius Flaccus .	28.
rinus	16		77
Servius Tullius	6	L. Valerius Potitius.	11. 18
C. Sextilius	91	M. Valerius	18
P. Sulpitius	71	M. Valerius Leuinus .	37
L. Sylla	116	M. Valerius Max.	27
C. Syllanus	131	T. Veturius Geminus	15
	T (nus. 8	L. Veturius Philo	41
L. Tarquinius Collati-		C. Vetusius	10
Tarquinius Priscus	5	P. Villius Tapulus	47
Tarquinius Superbus	7	P. Volumnius Amëtinus.	
C. Terentius Varro	32		16

F I N I S.

~~D. D. [illegible]~~

Leuini Cotmanni Gandavi Car-
men Sapphicum.

Quis canat dignè fidibus canoris,
Quas tibi laudes meritò fatemur
Debitas? Orpheus fuerit peritus
Non satis aptus.

Mouit Amphion lapides canendo,
Atq. testudo benè cuita Maiae
Paruato: Iouis hinc superbit
Filius ipse.

Lesbius quondam potuit Arion
Belluas blanda prece quò uolebat
Ducere, ut terra ueniens cupit a
Linqueret æquor.

Sed leui cantu tibi quis paretur
Nominis splendor melior per orbem,
Quàm satis scriptis peperisse quiuis
Occinit auri?

Quòd prius, magna hic mutilus libellus
Parte, nunc totus poterit per ora
Docta multorum uolitare comptus,
Te duce scriptor?

Iure te laudent Zephyrum colentes
Ultimum, Eous populus frequentet
Cantica, ut letus precium rependat
Officiose: at

Mentis interpres Deus ipse, summus
Siderum princeps, residens Olympo,
Reddat, hinc duplo meliora dignè
Quàm exprimat ullus.

Quare

Quare contentus bone cultor artis
Sedula, et uitæ decus omne nostræ,
Grata sint, puro mea scripta quæ nunc
Fonte profecta.

LIBER AD LECTOREM,
per eundem.

Lucis inops, mutilumq; iacens in puluere corpus,
Ah, dolui quoties hæc mea fata miser?
Viscera quod tacito sensim pereuntia morsu,
Blatta frequens, tineis associata, necet.
Nec tamen experiar sub iniquo pondere quassas
Qui reparet uires, aut mala tanta leuet:
Tempore quæ longo tulerim sine teste, peremptus
Iam fere, dum patiens in mea damna ruar.
Donec inopinæ mater, Medicina, salutis,
Augustum roseo tincta rubore caput:
Accelerans uisa est paucis monuisse, dolendi
Nulla quòd in toto corpore causa mihi.
Quodq; licet varijs fuerim languoribus actus
Antè diu, grata nunc uice nacta quies.
Precipiens solito melior patientia, tandem
Fulciret miseris membra peresa modis.
Vix ea sic paucis mihi sunt audita, solutum
Quicquid erat diris morsibus, ecce coit.
Demirans factum, stupeo: totusq; repente
Respirans, stabili conditione leuor.
His comenta minus præsentî numine Diua,
Viscera cedrimo sparsa liquore fœuet.
Quod, cur sic faceret, timido licet ore rogassè,
Pauca refert, certa me ratione mouens.

Atq;

Atq; docet blanda (qualis est Dea) uoce loquuta,
Fracta prius quæ sint, constituenda sibi.
Ast ea dispersis fuerant quæ partibus olim,
Arte studet mira composuisse tibi:
Non ego, sed cultus, doctusq; ~~quodlibet~~ ille,
Quem iuuat assiduum, dum modò pro fit, opus.
Quare age me sequitor, nec sit tibi causa morandi,
Forma placens membris, si modò iuncta semel.
Dea deduxit: capio quæ dicta: recedo
Pulchrior: hinc formæ est copia facta meæ.
Si placeo, fruerè: & certè si cœperis uti
Me socio, fructum, qui fluet inde, feres.
Ne ue petas, qui sim, reparatis uiribus, hospes,
Sordidus angusto qui lare septus eram:
Curq; nitor toto succreuit corpore tantus,
Aut maneat cur non, qui fuit antè, color.
Si lubet, accipies arrectis auribus, æqua
Mente ferens, facilis dum tibi causa datur:
Cur melior nostris successit copia rebus,
Auctaq; sit gemina commoditate salus.
Harum prima fluit diuinis fontibus orta,
Vnde uenit quicquid Iuppiter axe tegit.
Dum tamen interea meliore ~~quodlibet~~ arte
Præditus, humanæ sit mihi quæstor opis.
Alterâ cui meritò fuerit mihi danda, priori
Non minor, impensus quod docet ipse labor.

F I N I S.

I V L I I O B S E Q V E N

T I S P R O D I G I O R V M L I B E L

l u s , ~~et~~ ~~historiarum~~ ~~beneficio~~ ~~restitutus~~

*suae integritati Historiarum benefi-
cio restitutus.*

R O M V L O R E G N A N T E . 1 .

Arens cōditorq; urbis Ro-
mulus , cum iam Fiden-
oppidum cepisset, coloni-
amq; Romanorum fecif-
set, guttæ sanguinis e cœlo

*
A N N O
C O N .
X I I I I .

Ante natū
Christum,

magna omniū admiratione ceciderunt.

737.

A Statim

2 *Iul. Obsequens*

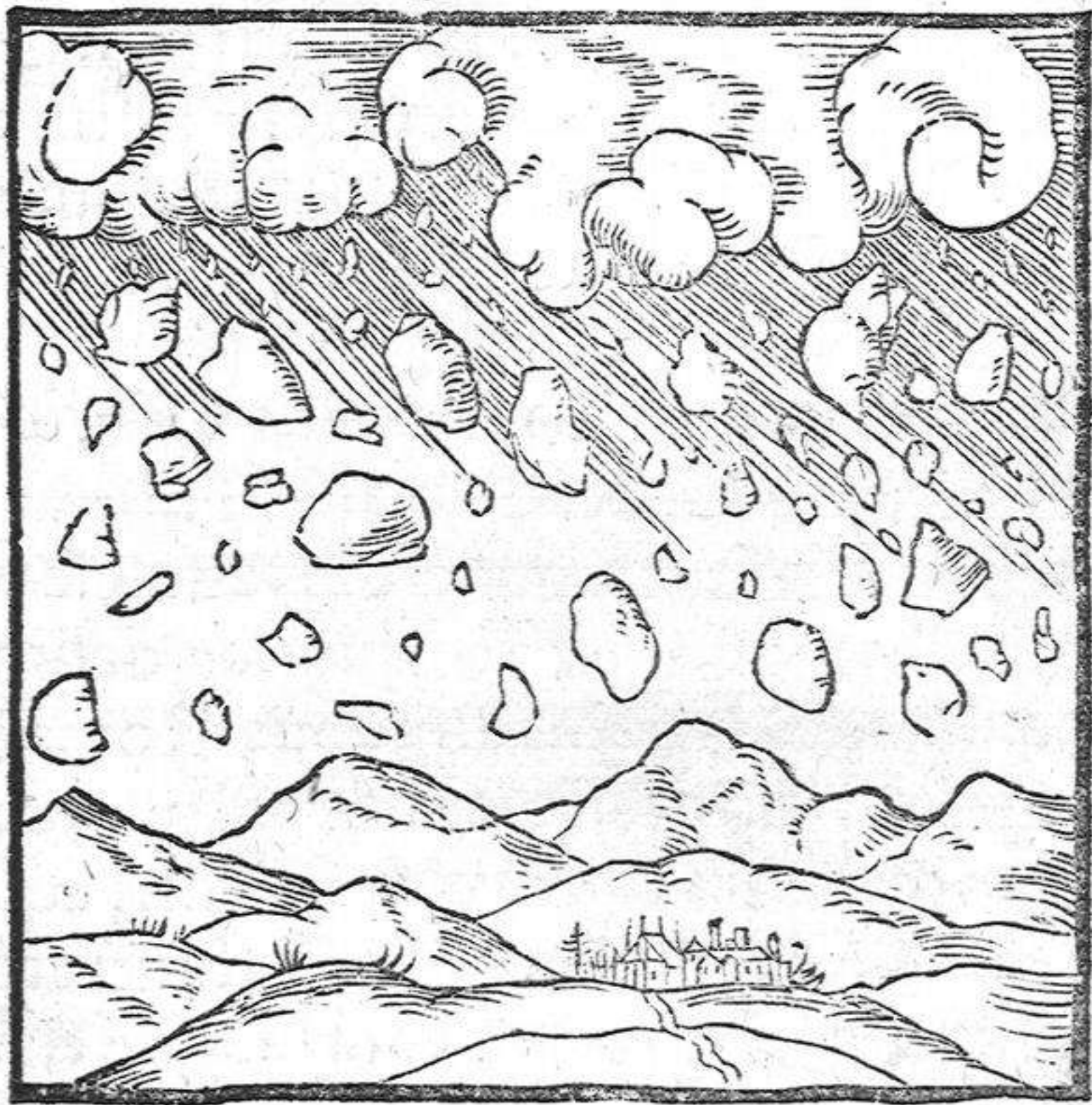
Statim pestis urbem inuasit, quæ hominibus absq̃ ulla egrotatione mortem inferret subitam: sterilitas quoq̃ agrorū & frumentorum omnium, præcipue tamen annonę summa inopia sequuta est. in quę mala posteaquam Laurentes incidissent, omnino uisum est, Tatij & legatorum cæde uiolato iure gentium, utriq̃ ciuitati iram numinis expiandam esse. Quare deditis cædis autoribus, & ab utrisq̃ supplicio affectis, ab ijs malis manifeste se receperunt. Romulus expiationibus ciuitates expurgauit, quas lōgo deinceps tempore ad portam Ferentinam obseruatas, memoriæ traditū est.

XXXV Verūm editis iam immortalibus operibus, cum ad Capream paludem concionē ad milites haberet, subita coorta tempestas cū magno fragore, tonitribusq̃, tam denso regem operuit nimbo, ut conspectū eius concioni abstulerit, nec deinceps unquam in terris apparuerit. Romani autem milites à Iulio Procuro edocti, ad Deos regem raptum esse, diuinos statim illi honores exhibuerunt.

De Prodigijs.

NUMA POMPILIO RE-
gnante. 2.

ANnum iam octauū regnante Nu-
ma, morbus pestifer Italiam occu-
pans, Romam quoq; inuasit: mœrenti-
bus uerò cunctis, peltam æneam è cœlo
in Numæ manus decidisse, memoriæ
proditum est: quæ in urbis salutem à su-
peris missa credebatur. ad cuius figuram
cum Numæ instinctu undecim à Vetu-
rio Mamurio insigni artifice fabricatæ
essent, Salij Martis sacerdotes ad earum
custodiam à rege instituti sunt.

A 2 TVL

3

*
XXXX
VI. 705.

4 *Iul. Obsequens*

TULLO HOSTILIO RE-
gnante. 3.

*
CIX. 642. In monte Albano lapidibus pluit.
quod cū credi uix posset, missis ad id ui-
sendum prodigium, in conspectu haud
aliter, quā cum grandinem uenti glo-
meratam in terras agunt, crebri cecide-
re de cœlo lapides. Vox ex summi cacu-
minis luco audita est, quæ monebat, ut
patrio ritu sacra Albani facerent. Nouē-
diale igitur sacrum publicē susceptū est,
& solenne mansit, ut quādocunq; idem
prodigium nūciaretur, feriæ per nouem
dies agerentur. Haud ita multo post gra-
ui pestilentia laboratum est. Hostilius
dum Numam sacrificiis imitatur, Ioui li-
tare non potuit, sed fulmine ictus, cum
regia conflagrauit.

ANCO MARTIO REGNANTE. 4.

*
CXXVI. 625. Lucumo Græci Demarathi filius, ac
Arutis frater, generosus adolescens,
cum parente apud Tarquinius defun-
cto, diuenditis bonis omnibus Romam
migraret, laniculoq; iam appropinqua-
ret, in carpento cum uxore sedenti, aq̄i-
la è sublimi dimissa, pileum sustulit: atq;
mox super carpentum cum magno clan-
gore uolitans, rursus uelut ministerio di-
uinitus

De Prodigijs.

5

uinitus missa, capiti aptè reposuit. quo uiso, Tanaquil auguriorū perita, eo prodigio regnum ei portendi intellexit. Pecunia igitur & industria dignitatem, atque etiam Anci regis familiaritatem cōsecutus, atq; ab eodem tutor liberis relictus, dum Tarquinij Prisci nomen sibi uendicaret, post Anci mortem regnum intercepit, atque ita administravit, quasi iure adeptus fuisset.

TARQUINIO PRISCO RE-
gnante. 5.

FInito bello Sabino, cum Tarquinius * Priscus in monte Tarpeio ædem Io CLVI.
uis, quam in eodem bello uouerat, ædi- 595.
ficare uellet, & iam exaugurare fana sacellaq; alia iuberet, ut libera à cæteris religionibus area esset, iamq; omnium sacellorum exaugurationes admitterent aues, in Termini tantū fano nequaquam addixere. quod prodigium, firma, stabiliq; cuncta portendere Romanis uisum est. Secutū est & aliud prodigium, magnitudinem imperij portendens. Nam posteaquam futuri ædificij fundamenta aperiret, caput hominis integra facie, recenti tamē tabo et sanguine aspersum,

A 3 in

6

Iul. Osequens

in imo repertum est. Cuius prodigiꝝ gra-
tia aruspices interrogati, responderunt,
hunc locum non imperiꝝ tantum Roma-
ni, sed totius etiam mundi caput fore.

SERVIO TULLIO RE-
gnante. 6.

CLXXX
XIX.
552.

BOs in Sabinis, Androno Coratio
Latino, miranda magnitudine ac spe-
cie nata est: cuius gratia cum Aruspices
interrogarentur, responsum est, eum po-

pulum summam imperiꝝ habiturũ, qui
prius bouem illam immolasset. Latinus
igitur

De Prodigijs.

7

igitur bouem in Auentinum egit, & causam sacerdoti Romano exposuit. Ille uerò astutus, dixit prius eum uiuo flumine manus purgare debere. at Latinus dum ad Tyberis profluēta descendit, Romanus illo absente bouē immolauit: & sic imperium ciuibus, sibi uerò gloriam facto consilioq; uindicauit.

TARQUINIO SUPERBO RE-
gnante. 7.

TArquinius cum iam Signiam, Circeiosq; colonos misisset, presidia urbi terra mariq; futura, prodigium horribile uisum est. Anguis enim ex columna lignea elapsus, non tantum terrorem fugamq; in regia fecit, sed ipsius etiam regis animū subito pauore perculit, anxijscq; curis uniuersos impleuit. aquilæ etiam quæ regię incumbebant, nidum fecerunt, in quo pulli subito uulturū incursu discerpti sunt: quod mali imminētis prodigium esse putabant. Mox cum Rutulis bellatum, Ardea obsessa: et post nefandum Tarquinij cum Lucretia facinus, reges sunt exacti. Tarquinius au-

*
CCXXX
XII. 509

~~CCXXX~~
XIII.
507.

A 4 tiam

Iul. Obsequens

tiam uerbis expressis sunt locutæ.

L. IVNIO BRVTO, L. TARKVINO Collatino, Coss. 8.

*
CXLV.
506.

Silentio noctis, ex sylua Arfia, ingens uox audita est, quæ Syluani credita est fuisse. proclamauit autem, in acie Romanorū contra Veientes, uno plus Helecorum cecidisse, & uicisse bello Romanum.

P. POSTHYMIO TVBERTO II.
Agrippa Menenio Lanato, Coss. 9.

*
CCLI.
500.
Hastæ militares ad multam noctem in cœlo ardentes uisæ. Sequuta est tertia Sabinorum in Romanorū agros irruptio, qua Posthumius cōsul magnā accepit ex sua indiligētia cladem: quam eius collega nisi mox uindicasset, male de repub. Romana actū esset. Duæ Romanorum coloniæ, Pometia et Cora, ad Aruncos defecerunt, & contra Aruncos bellatum.

T. EBVTIO, C. VETVSIO,
Coss. 10.

*
CCLV.
496.

Avlus Posthumius dictator, cum contra Latinos, qui in Romanos coniurauerant, ad lacum Regillum pugnaret, ac uictoria iam nutaret, duo iuuenes

De Prodigijs

uenes candidis equis insigni uirtute apparuerunt, pro Romanorum salute fortissimè dimicantes: quos dictator post uictoriam quæritos, ut dignis muneribus honoraret, nō inuenit, Castorem & Polucem ratus.

M. FABIO VIBULANO, L. VALERIO POTITO, COS. II.

Quotidie cœlestia prodigia in urbe & agris uisa sunt, minas ostentantia. mox Oppia uirgo Vestalis, quam tamen alij Popiniam, alij Popiliam uocant, incesti damnata, pœnas dedit. Anno CCLXXI. 480. sequenti, non segnior discordia domi, et bellum foris atrocius fuit: ab Aequis arma sumpta, & Veientes in agros Romanorum incursiones fecerunt. CCLXXII. 477.

M. FABIO II. CN. MANLIO CINCIATO, COS. 12.

In bello contra Veientes, Manlij prætorium de cœlo tactum, laceratum fulmine tentoriū, euersus foculus, arma foedata, ambusta, ac in totum contrita: occisus eximius equus, quo in prælijs uti cōsueuerat. Interrogati igitur interpretes prodigiorum, responderunt, significare castrorum oppugnationem, & clarissimi

A s morum

morum uirorū interitum. Cum Hetru-
scis cruento prælio pugnatum. Q. Fabi-
us, Marci frater, bis consul, & tunc lega-
tus, lancea per pectus ictus interijt. Mā-
lius consul in clade occubuit, & uallum
Romanorum captum est.

Q. SERVILIO PRISCO II.

Sp. Posthumio Launio Regil-

lensi, Coß. 13.

*
ECLXX
XVIII.

463.

COelum ardere uisum, et annus tam
hominibus quàm pecori longè fu-
it pestilentissimus. Aequi Antiatum su-
scipientes exules, cōtra foedera cum Ro-
manis

manis facta, excursiones in Latinorum agros fecerunt. contra quos anno sequenti missus Q. Fabius Vibulanus, qui prius pacem cum ijs fecerat, strenuè pugnavit. Verùm cum se ad Volscos attraxissent, & fides Antiatum laboraret, cum ingenti exercitu iterum in Romanorum agros populandi gratia ingressi, à Posthumio uicti atq; fugati sunt.

A. POSTHVMIO ALBINO REGIL-
lensi, Sp. Furio Medullino Fusco, Cos. 14.

COelum iterum ardere uisum plurimo
igni,

CC. LXX
XIX.

462.

* CCXC.

261.

igni, portentaq̄ alia aut obseruata oculis, aut uanas exterritis ostentauere species. quibus auertendis terroribus, in triduum feriæ indictę: per quos omnia delubra, pacem Deum exposcentium uirorum, mulierumq̄ turba implebatur. Bellum gestum est cum Aequis, contra quos primum parum foeliciter, Posthumius uero prosperè pugnavit. Antiatres milites propter serum auxilium, cum ignominia sunt dimissi. Anno uero sequenti, pestis crudelissima Romę grassata est.

De Prodigijs.

13

T. LVCRETIO TRICIPITI-
no, T. Veturio Gemino, Coss. 15.

ITerum cœlum ardere uisum, & bos *
Ilocuta. Aequi omisis Latinis, Herni- CCXCI.
cisq̃, properato itinere Romam prope- 460.
rarunt, ut ob iuuētutis absentiam urbem
caperēt. qui tamē à Lucretio mox circū
uenti, ac magna strage fugati sunt. Vol
scorū agri à Veturio uastati sunt, quorū
etiam nomen ferē eo anno deletum est.

P. VOLVMNIO AMENTINO,

TSeruo Sulpitio Camerino, Coss. 16.
Erra ingenti motu concussa, bos lo *

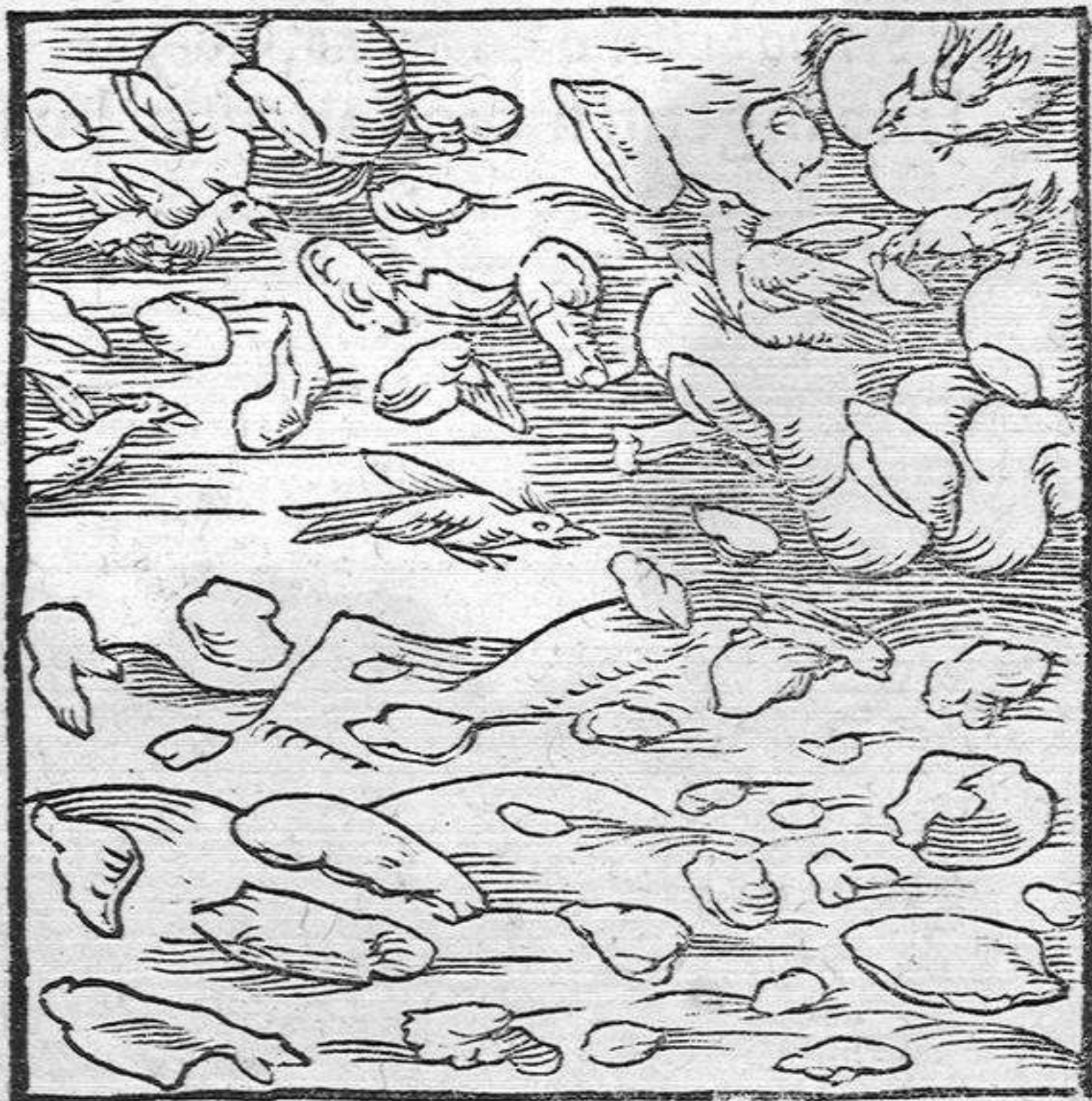
CCXCI.
458.

cuta

Iul. Obsequens

4
cuta, & cœlum iterum ardere uisum, cui
rei priore anno fides non fuerat data. ua-
riæ spectrorum facies, horrendæq; uo-
ces oculis & auribus hominū obuersatæ
sunt. Carne pluit, quæ niuis instar è cœ-
lo, frustis maioribus et minoribus demis-
sa, ab omni genere auium interuolantiū
diapta, priusquàm terram attingeret; re-
liquum uerò quod intercudit, in urbe a-
grisq; sparsum iacuit multo tēpore, nec
colore mutato, nec odore, cōtra morem

ueteralcentium carniū. Id uates indi-
genæ interpretari non potuerunt. Libri
autem

autem Sibyllini monuerunt, cauendum ab externo hoste, & ciuium seditionibus. Hoc autē anno lex Terentilla maximo conatu, de Decēuiris creandis tentata est, maximæq; subortæ inter patricios & plebeios dissensiones. Proximo autem anno exules Romani ac serui numero 4000. duce Appio Herdonio Sabino, Capitolium occuparunt, unde non absq; magna ciuiū strage sunt expulsi.

L. MINVTIO CARBETO, C.

Nautio Rutilio, Coss. 17.

L Vpi in Capitolio uisi, qui à canibus fugati sunt. cuius prodigiij causa totum Capitolium est lustratum. Aequi, quibus superiore anno pax data erat, fracto foedere, duce Graccho Chælio Latinum agrum ac Tusculanū populati, in Algido castra locarunt: contra quos L. Minutius profectus, infœliciter in castris obsessus, ac demum à Quintio Cincinnato liberatus est. Aequi uicti, ac sub iugum missi sunt.

L. VAL. POTITO, M. VALERIO,
M. Furio Camillo, etc. trib. mil. Con. Pot. 18.

*
CCCLVII
395.

L Acus in Albano nemore sine ullis cœlestibus aquis, causa ue alia, que rem

rem miraculo eximeret, in altitudinem insolitam crevit. Cum autem ab oraculo sciscitaretur, quid ea res portenderet? responsum est, ut aquam eius lacus emissam per agros diffunderent. sic enim Veios, quos acri ac diutino bello uexabāt, in potestatem populi Romani uētueros. Quod ubi factum est, hostium urbe potiti sunt. Tarquiniēses noui hostes exortiti, Romanorum agros, quos multis simul bellis, Volscorum ad Anxur, Aequorum ad Lauicos, & ad hoc Veienti quoque, Valisco, Capenaticque bello occupatos uidebant, depopulabātur: contra quos tamen Aulus Posthumius & L. Iulius uoluntariorum manu profecti, turpiter fugarunt.

P. LICINIO, L. TICINIO, P. MENENIO, Cn. Genutio, Tribb. Mil. 19.

*
CCCLIX.
393.

VEIJS iam post longam obsidionem expugnatis, cum Romani milites in urbis direptione, Deorum etiam statuas Romam transferre conarentur, ac quidam, seu spiritu diuino tactus, seu iuuenili ioco, ad statuam Iunonis diceret, Vis'ne Romam ire Iuno? posteaquam capite annuisset, se libēter ituram, magna

magna omnium admiratione respōdit. Vnde Romam in Auentinum æternam sedem suam ducta est, quò uota dictatoris uocauerant, templumq; ei à Camillo dedicatum est.

Q. SERVILIO HALA, L. GENVTIO II. Cos. 20.

Romæ in medio foro, siue motu terræ, siue qua uia alia, terra specu uanitissimo collapsa est, quam terræ uoraginem nemo neq; terræ coniectu, neq; ulla qua uis alia materia explere potuit. Inficiebantur autē ex editis inde uaporibus pestilentissimis, multorum hominum corpora: quæ cum remedia omnia respuerent, rebus iam desperatis, Deorū monitu, Marci Curtij strenui demum equitis animoso facinore liberati sunt. Posteaquam enim se pro salute patriæ in specum armatus præcipitasset, pestis statim post multorum funera sedata est.

L. FVRIO CAMILLO, APPIO Claudio Crasso, Cos. 21.

Ineo bello quod Romani, duce Camillo, in illo, contra Gallos gesserunt, Valerio tribuno militum aduersus Gallū pro uocatozem pugnanti, coruus galeæ insedit:

dit: qui non tantum sedem semel captam tenuit, sed quotiescunq; certamen initum est, leuans sese alis, os oculosq; hostis rostro & unguibus appetijt, donec territum prodigio Gallū, ac oculis simul et mente turbatū Valerius obtruncasset.

C. MARTIO III. T. MANLIO

Torquato II. Cos. 22.

CCCCXI

341.

Cum Iunoni Monetæ in eo urbis loco, ubi Manlij domus fuit, ædes dedicaretur, prodigium ex templo dedicationem secutum, simile uetusto montis Albani prodigio. lapidibus enim pluit, & nox interdiu uisa est intendi. Feriæ proinde sunt indictæ, nec tantum à Romanis tribub. supplicatū, sed à finitimis etiā populis. Iudicia eo anno populi infœneratores facta, quibus est ab ædilibus dicta dies. Proximo uerò anno bellum cum Samnitibus ortum est, gente tum opibus & armis ualidissima: quod bellum mox aliud cum Pyrrho rege, & cum Pœnis grauissimum peperit.

Q. FABIO MAXIMO RUTILIANO V. P. Decio Mure III.

Cos. 23.

*
CCCCLV

III. 294.

Terra de cœlo pluit, & in exercitu Appij

De Prodigijs.

19

Appij Claudij plerique fulminib. icti sunt. Infestis eo anno armis cum Samnitibus pugnatum est. Pestis mirum in modum per totam Italiam, & in urbe potissimum, grassata est. Galli à Fabio uicti, ac in fugam uersi sunt. Fuluius in Hetruria foelicitate contra Tuscos pugnavit.

M. CVRIO DENTATO II°

L. Cornelio Lentulo, Cos. 24.

INter alia prodigia, fulmine est etiam deiectum Iouis in Capitolio signum, cuius caput per aruspices inuentum est.

*
CCCCLX
XVIII.

274.

B 2 Pyrrhus

Pyrrhus contra Romanos bellum suscepit, qui à Curio uictus, & Tarentum fugatus est. Mox Tarētini iterū noua aduersus Romanos arma mouerunt, Carthaginēsiū auxilia per legatos poscentes: quos tamen iterū uicerunt Romani.

Q. FABIO MAXIMO PICTORE, L. Quintio Gulone, Cos. 25.

*
CCCCCL
XXXII
II. 268.

Obscœna prodigia, & dira Romæ uisa sunt. eides enim Salutis ictu fulminis dissoluta, pars muri sub eodem loco de cœlo tacta. Iupitres ante lucem ingressi urbē, semesum cadauer intulerunt: sparsumq; membratim in foro, ipsi strepitu hominum exterriti, reliquerunt. Apud Formias multis ictibus fulminum mœnia undiq; ambusta, et dissoluta sunt. apud agrum Calenum repente flamma, scisso hiatu terre eructa, tribus diebus et tribus noctibus exæstuans, quinq; agri iugera, exhausto penitus succo hubertatis, in cinerem extorruit, ita ut non fruges solum, sed etiam arbores cum imis stipitibus absumpserit. Hoc anno Picentes noui hostes facti, Romana in se arma exciuerunt.

P. S. E. M.

P. SEMPRONIO SOPHO, AP-
pio Claudio Rufe, Cos. 26.

*
CCCLX
XXV.

267.

SEmpronius consul cum aduersus Pi-
scentes exercitum duxisset, & iam di-
recte intra iactum teli utraq; acies consi-
steret, repente cum horrendo fragore ter-
ra ita contremuit, ut stupore miraculi u-
trunq; pauefactum agmen hebesceret.
uerum mox in certamen progressi, bel-
lum adeo atrox fuit, ut merito dicatur hu-
manum tantorum hominum sanguine
suscepturam, etiam cum gemitu horrido

B 3 no

Iul. Obsequens

no tunc terram tremuisse: in quo tamen
prælio Romani, quorum pauci euase-
rant, uicerunt.

M. VALERIO MAXIMO, Q.

Mamilio Vitulo, Cos. 27.

INter multa alia prodigia, sanguis è ter-
ra, & lac de cœlo manare uisum est. nã
& plurimis locis scaturiens è fontibus
cruor fluxit, & de nubibus guttatim in
speciem pluuiæ lacte demisso, diri terrã
imbres irrigauerunt. Eo tempore Car-
thaginenses, dato aduersum Romanos
auxilio Tarentinis, cum à Senatu per le-
gatos arguerentur, turpissimã rupti fœ-
deris labem præsumptam, accumulauere
periurio. Secutum est quoq; libertino-
rum Volsciensium aduersus dominos con-
spirantium, nefandum scelus, qui tamen
mox duce Fabio Gurgite poenas dede-
runt. Pestilentia etiam crudelissima hoc
anno urbem inuasit.

L. VALERIO FLACCO, L. O-

stacilio Crasso, Cos. 28.

Romæ columna ante Iouis ædem,
qui turbinis est decussa, cum aureo si-
gno. Quo uiso, ex aruspicum responso
omnes

32

*
CCCC LX
XXVIII.

264.

*
CCCCXC
II. 260.

De Prodigijs. 23

omnes magistratus se primo quoque die autoritate abdicarunt. Eo anno exercitus Romanorum ingens in Siciliam missus, multos ad defectionem compulit. Vastata est interea & Italiae ora ab altera Carthaginensium classe, cum interim Africa ab omni hostili iniuria immunis esset.

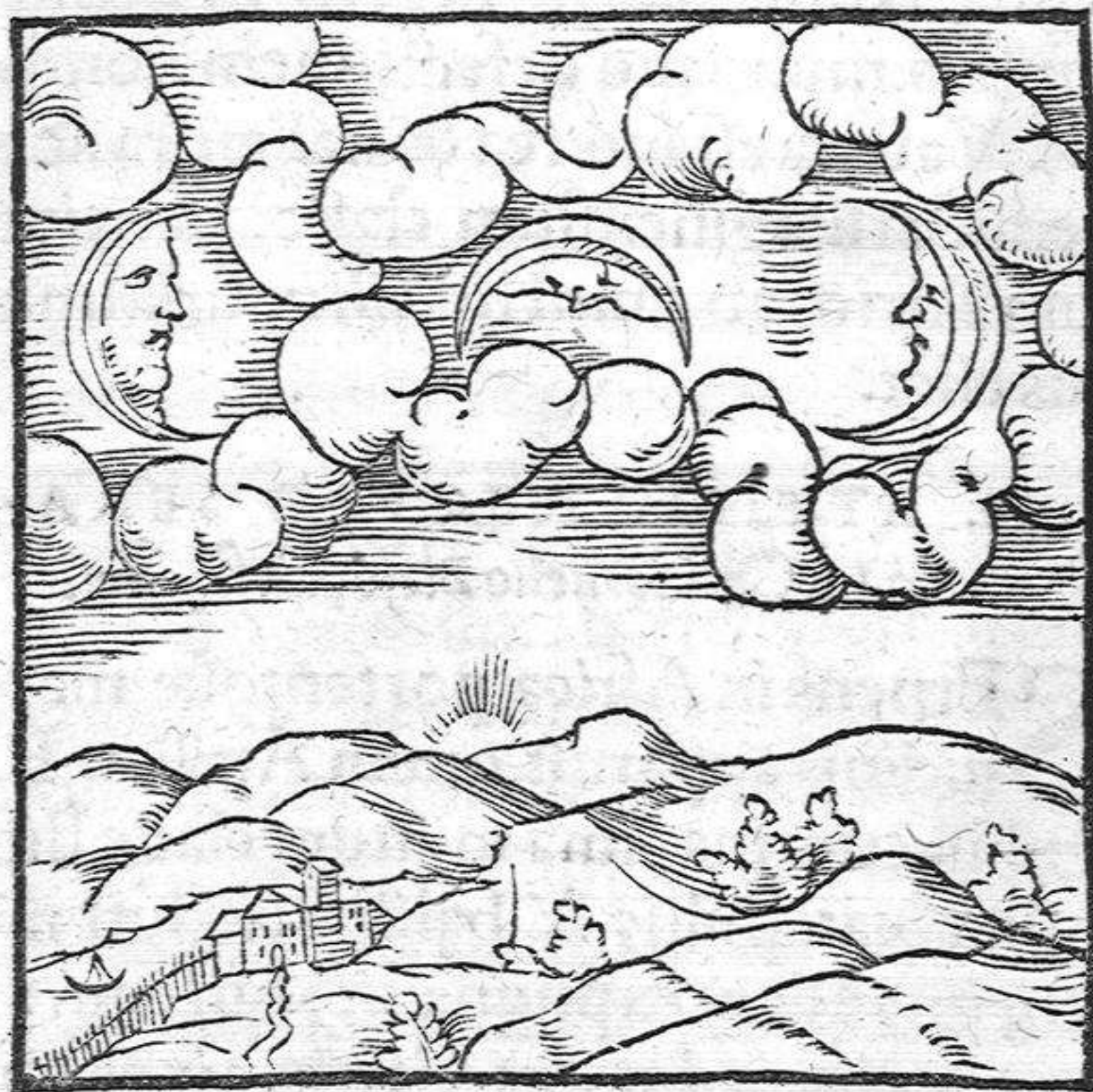
M. ATTILIO REGULO SERA-
no II. Cn. Cornelio Blasio, Cos. 29. *

Serpens in Africa portentosa magni CCCCXC
Studinis apparuit, quem Attilius Re- VI. 256.
gulus, cum maxima militum clade diffi-
culter catapultis & balistis, ueluti mo-
lem quandam expugnauit: qui cum ali-
quoties iam aduersus Carthaginenses pu-
gnasset, eo anno ab hostibus captus est.
Huius autem serpentis exuuiæ centum ui-
ginti pedum longitudine fuisse feruntur,
& eius maxillæ usque ad Numantinum
bellum in publico pependisse dicuntur.

C. QUINTIO FLAMINIO, P.
Furio Philone, Cos. 30.

IN Piceno flumen sanguine effluxit, a- *
DXXXI
I pud Thuscis cœlū ardere uisum. Ari 221.
B 4 mini

mini nocte multa lux clara effulsit, tres
lunę distantib. cœli regionibus exortæ.

Magno terræmotu Caria & Rhodus in
sulæ adeò cōcussę sunt, ut labētib. uulgò
tectis, ingens quoq; colossus corruerit.
DXXX Eodē anno Flaminius aduersus Gallos
II. 220. conflixit, & uicit. Anno uerò proximo
Claudius Marcellus iterū profligauit, ca-
pto Viridomaro rege: & inter multa In-
subrium, quos ad deditiōē coegerat op-
pida, Mediolanum quoque urbem florē-
tissimam cæpit.

GN. SERVILIO GEMINO,

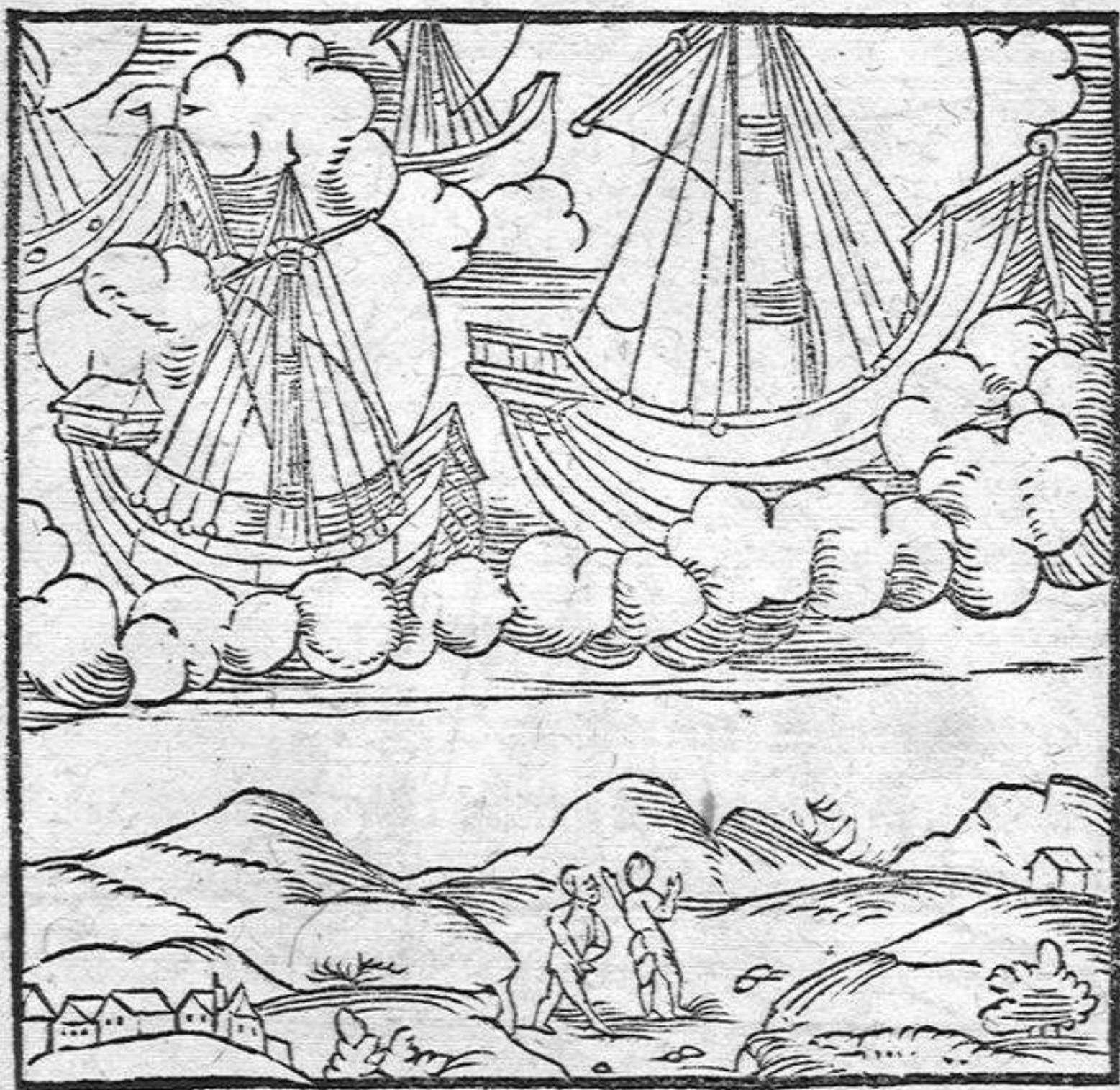
C. Quintio Flaminio II. Cos. 31.

*

DXXX

VII. 215.

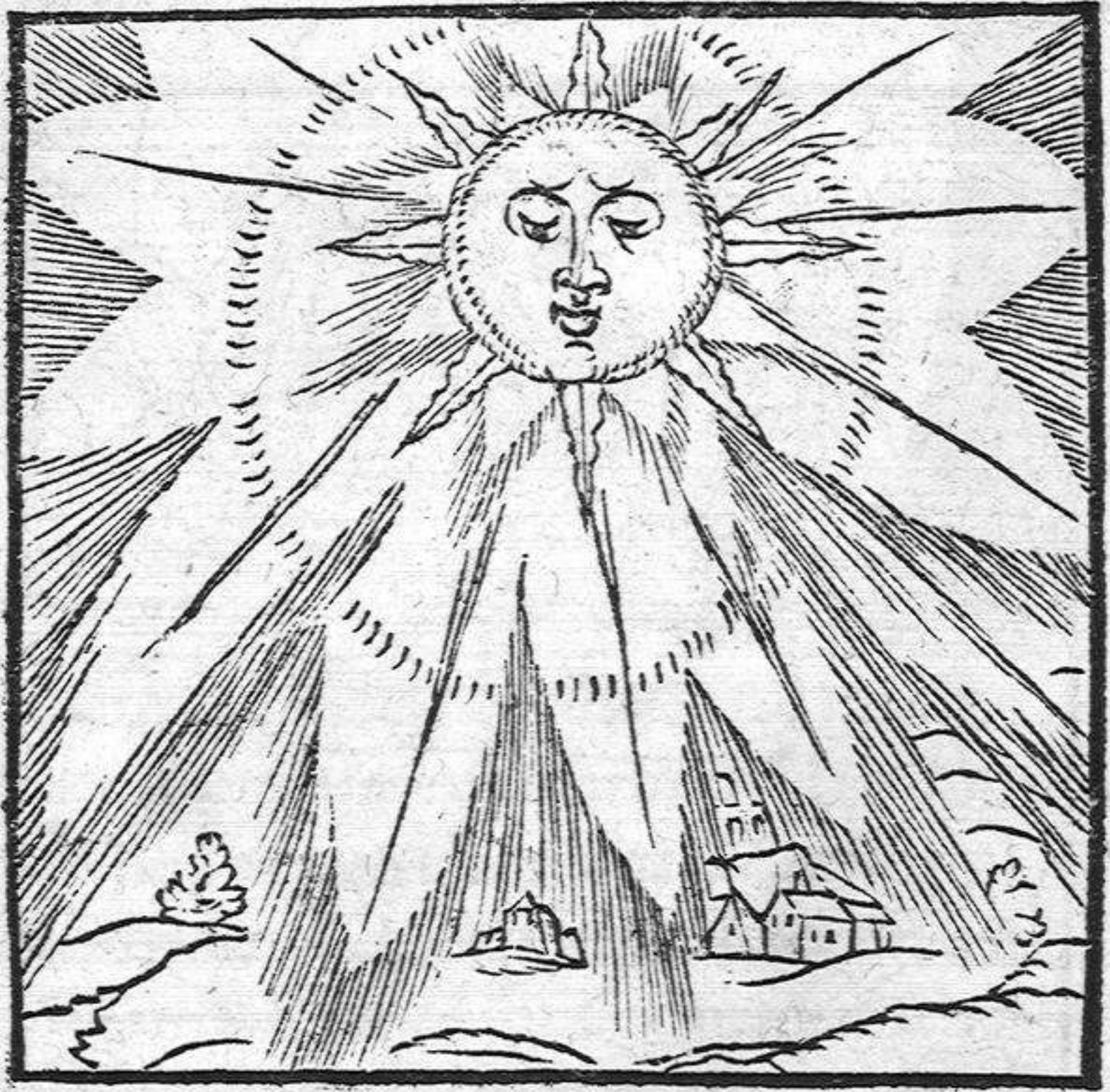
Romæ in foro Olitorio infans seme-
stris triumphum exclamavit. in fo-
ro Boario bos in tertiam cōtignationem
sua sponte ascendit, atq; inde habitatorū
tumultu territus, sese deiecit. nauū spe-
cies in cœlo uisæ. Spei templum in foro

olitorio fulmine ictum, Lanuū hasta
se commouit. coruus in ædem lunonis
deuolauit, atq; in ipso puluinario conse-
dit. In agro Amiternino multis locis ho-

B s minum

minum species procul candida ueste uis-
 se. In Piceno lapidibus pluit, in Sardinia
 in muro circumeunti uigilias equiti, sci-
 pio quem manu tenebat, & in Sicilia ali-
 quot militibus spicula arserunt, litora cre-
 bris fulserunt ignibus: milites fulminib.
 icti, solis circulus minui uisus est. Præne-

ste ardentes lampades de cœlo cecide-
 runt. Arpis parma in cœlo, luna cū sole
 certare, & interdiu etiam duæ lunę uisæ.
 Cærete aquæ sanguine mixtæ fluxerūt,
 fons Herculis sparsis hinc inde maculis
 cruentis

cruentis manavit. Ancij metentibus cruentæ in corbem spicæ ceciderunt. Fale-

rijs cœlum findi uisum, sortes sua sponte attenuatæ. Mauors telum suum quassauit, signum Martis in Appia uia ad simulachra Iuporum sudauit. Capuæ cœlum ardere uisum, n auium species in cœlo uisæ. Spei templum de cœlo tactum, terra horrendo motu concussa est, capræ lanatæ quibusdam factæ: gallina in marẽ, galus uerò in gallinã uersus. Eodem anno Hãnibal Hetruriam inuasit, Romani ad Thrasimenũ lacũ cruẽto prelio uicti sunt.

C. TERENTIO VARRONE, L.

Aemilio Paulo II. Cos. 32.

*
DXXX
VIII. 214.

IN Auentino Romæ, & Ariciæ, simul lapidibus pluit, & multo cruore. ex frigidissimo fonte calidæ aquæ manarunt. in uia Fornicata, quæ ad templum erat, homines aliquot de cœlo tacti, atq; examinati. Secuta est memorabilis illa clades ad Cannas, Apuliæ uicū, in qua Paulus Aemilius occisus est, & quadraginta millia peditum, cum duobus millibus equitum, & septingentis : & plusquā tria
Roma.

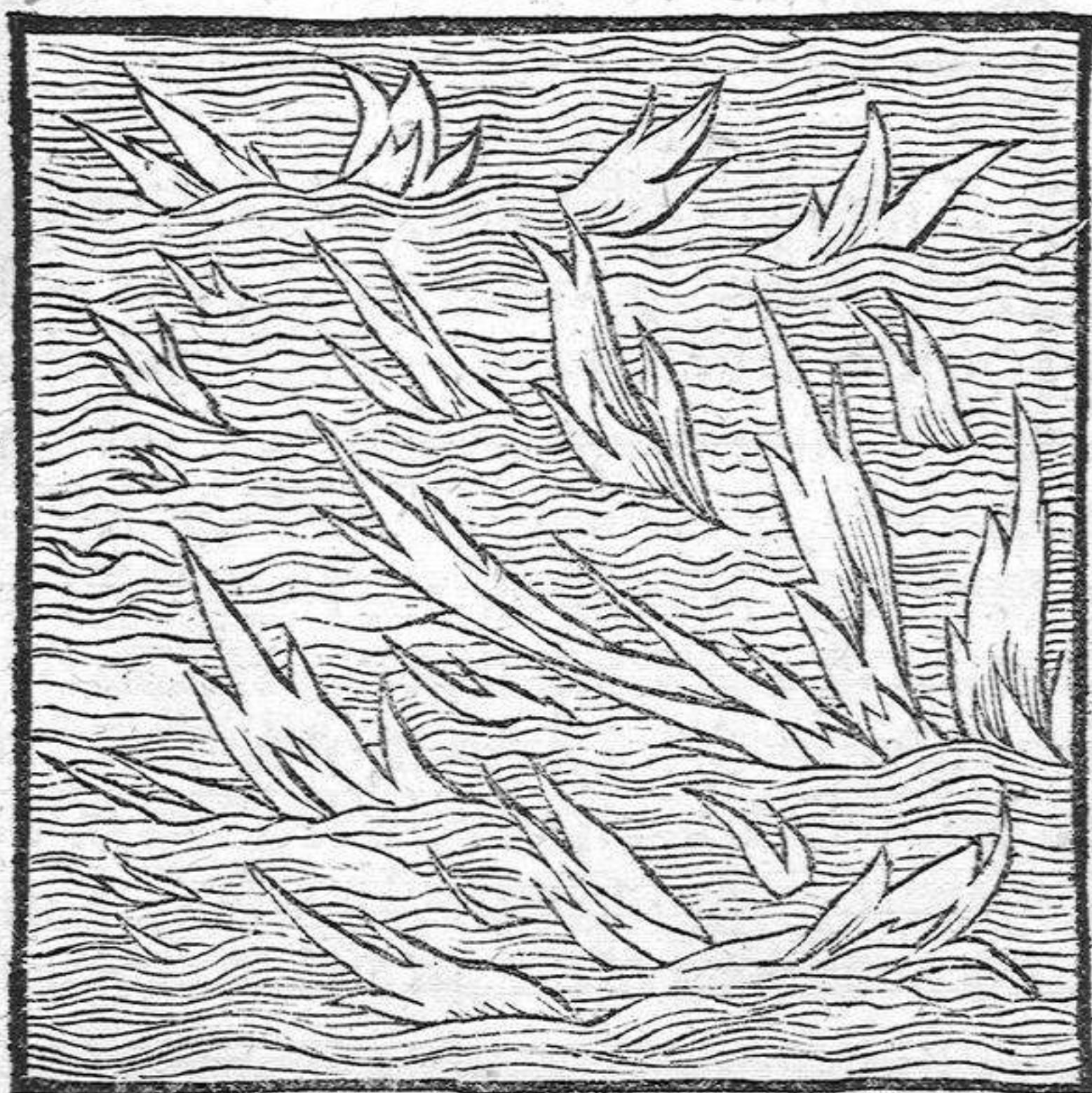
Romanorum millia capta. & Hannibal
Campaniam occupauit.

L. POSTHVMIO ALBINO

III. P. Sempronio Graccho,

Coss. 33.

MAre arsit, ad Sinuessam bos equu. ^{*} DXXX
leum peperit. signa Lanuuij Iu. IX. 243.

nonis Sospitæ cruore manauere, lapidi-
bus circa id templū pluit: ob quē imbrē,
nouendiale sacrum fuit, cæteraq; prodi-
gia cum cura expiata. Eo anno in Gallijs
Posthu.

Posthumius cum omni exercitu deletus est. bellum Macedonicum inchoatum, res in Hispania foeliciter à Romanis gestæ. in Italia Cāpani cæsi ad Cumas, Pœni in Lucania fusi ac fugati, cædes Pœnorum quoq; ad Nolam facta est. Sardi à Manlio cæsi.

Q. FABIO MAXIMO VER-
ruceso IIII. M. Claudio Marcello

III. Coß. 34.

DXL.

212.

*

LAnnuū in æde Iunonis Sospitæ, cor
ui nidum fecerunt. in Apulia pal-
ma uiridis arsit. Mantuæ stagnum effu-
sum Mincio amni, cruentum uisum. Ca-
libus creta, & Romæ in foro Boario san-
guine pluit. in uico Istrico fons sub ter-
ra, tanta uis aquarum fluxit, ut series do-
liaq; quæ in eo loco erant, prouoluta, ue-
lut impetus torrentis tulerit. Tacta de
cœlo, atrium publicū in Capitolio, tem-
plum in campo Vulcani: nux in Sabi-
nis, publica q; uia: murus ac porta Ga-
bijs. Hasta Martis Præneste sua sponte
mota: bos in Sicilia locutus: infans in u-
tero matris in Marrucinis Io triumphè
clamauit, ex muliere Spoleti uir factus.
Hadriæ ara in cœlo, species q; hominum
circa eam cādida ueste uisæ, quin & Ro-
mæ

mae quoque in ipsa urbe secundum apum
 examen in foro uisum. legiones armatae
 in Ianiculo uisae etiam, quae tamen mox
 cum ad arma concursus est, euauerunt.
 Eodem anno Hannibal, magna militum
 copia ad Nolam profectus est: a cuius ex-
 pugnatione a Marcello prohibitus, ma-
 gnam suorum stragem uidit, & ex Cam-
 pania fugatus est. Cassilinum oppidum
 captum, Fabius Samnium depopulatus
 est, & multa oppida uiccepit. Syracusae
 obsessae: contra Philippum bellum susce-
 ptum, qui ad Apolloniam castris exu-
 tus

tus est. res in Hispania prosperè à Scipio
nibus gestæ, & Sagūtum recuperatum.

Q. FABIO MAXIMO, T. SEM-
pronio Graccho II. Cos. 35.

*
DXLI.

211.

MVrus ac portæ tactæ, Ariciæ Iouis
Mædes de cœlo ic̄ta fulmine: nauium
longarum species in flumine Tarracine,
quæ tamen nullæ erant, uisq̄. in Iouis Vi-
cillini tēplo, quod in Cossano agro est,
arma concrepuerunt, & flumen Amiter-
ni cruentum fluxit. Siphax Numidarū
rex contra Masinissam regem pro Car-
thaginensib. pugnans, uictus est. In Bru-
tīs ex duodecim populis, qui anno prio-
re ad Pœnos descuerant, Consentini &
Thurini, in fidem populi Romani redie-
runt. Sempronius consul, in Lucanis ali-
quot oppida expugnauit. is cum in Lu-
canis sacrificasset, angues duo ex occul-
to prolapsi, repente hostiæ, quam immo-
lauerat, a deso iocinore, in easdē latebras
se retulerūt. ob id deinde factum instau-
rato sacrificio, idem prodigiū euenit. ter-
tia quoq̄ cæsa uictima, diligentiusq̄ as-
seruatis extis, neq̄ allapsus serpentū ar-
ceri, neque fuga impediri potuit. quod
quamuis

quamuis Aruspices ad salutem imperatoris pertinere dixissent, Gracchus tamen uitare non potuit, quin Flauij Lucani hospitis sui insidijs seductus, inermis à Pœnorum militibus occideretur.

APPIO CLAUDIO PVLCHRO,

Q. Fulvio Flacco III. Coss. 36.

*

TEmpestates foedæ coortæ, in Alba. **DXLII.**

210.

no monte biduum continenter lapidibus pluit. tacta de cœlo multa, duæ in Capitolio ædes, uallum in castris, multisq; locis supra Sueffulam, & duo uigiles exanimati: murus, turesq; & quædã alia, Cumis fulminibus iccta, & penitus decussa. Reate saxum ingens uolitare uisum: sol rubere solito magis, sanguineoque colore similis apparuit. Hãnibal prodicione Tarentum cepit, excepta arce. Samniorũ agri à Romanis depopulati sunt. Romani bis cruentas clades acceperunt ab Hannibale. Capua à Romanis obsessa, & capta. Publius & Gneus Scipiones in Hispania ab hostibus circumuerti, & occisi sunt. L. Martius eques Romanus cum in Hispania militaret, orationemq; ad milites haberet, foelicis euentus flamma concionati à capite, sine ip-

C

fius

sius sensu, cum magno circumstantium
pauore, fusa est: cuius aspectu milites pri-
stinam recuperare fortitudinem admo-
niti, septem & triginta hostium millibus
caesis, magnoq; numero in potestatem re-
ducto, bina castra, Punicis opibus refer-
ta, caeperunt. Hispania aliquandiu quie-
ta reddita. Marcellus captis Syracusis,
magna cum gloria Romam reuersus est.

M. VALERIO LEVINO II. M.

Claudio Marcello IIII. Cos. 37.

*
DXLIII. **I**N æde Concordiæ Victoria quæ in cul-
mine erat, fulmine icta, decussaq; ad
Victorias quæ in æde fixæ erant, hæsit, ne-
que inde procidit. Anagninæ & Fregellis
murus porteq; urbis de cælo tactæ. in fo-
ro Sudertano sanguinis riuus per totum diem
fluxere. Ereti lapidibus pluit, Reate mula
peperit. Eodem anno incendiū pernicio-
sum Romæ, Campanorum malicia ortum.
Marcellus in Campania Salapiam recupera-
uit. Romana classis ad Sacripontum infeli-
citer pugnavit. Scipio in Hispania nouam
Carthaginē expugnauit. Marcellus Hân-
nibalidis exercitum fudit, & magna pars Si-
ciliæ capta est. Tusculi agnus cum ubere la-
ctati natus; Iouis ædis culmen fulmine ictum,

De Prodigijs.

35

ctum, ac propè omni recto nudatū. h̄isdē
fermē dieb. Anagninæ terra ante portā i-
cta, diē noctēq; sine ullo ignis alimento
arfit. aues ad cōpitum Anagninū in luco
Dianæ nidos in arborib. reliquerūt. Tar-
racinē in mari haud p̄cul portu, angues
miræ magnitudinis, lasciuentiū pisciū
more exultarunt. Tarquinīus porcus cū
ore humano genitus. in agro Capenate,

ad lucum Feroniæ, quatuor signa sangui-
ne multo diem ac noctē sudarunt. Mox
Valerius Messala agrum Vticensem de

C 2 popus

populatus est, & lex post longas contentiones de reficiendis Consulibus lata est.

Q. FABIO MAXIMO VERRUCOSO
V. Q. Fulvio Flacco IIII. Cos. 38.

*
DXLV.

207.

IN Albano monte tacta de cœlo sunt, signum Iouis, arborq; templo propinqua, Hostiæ lacus, Capuæ murus, Fortunæ ædes, et Sinuessæ murus cum porta. Albana aqua cruore fluxit. Romæ intra cellam ædis Fortis Fortunæ de capite signū, quod in corona erat, in manus sponte sua prolapsum. Priuerni bos locutus, uultur frequenti foro in tabernā deuolauit. Sinuessæ natus infans, ambiguo

inter marem ac foeminam sexu. Lacte pluit. puer cū elephāti capite natus. Marcellus cum Hannibale congressus, primò infœliciter, dehinc secunda pugna dimicauit, hostemq; in fugā uertit. Fabius Ta

rentum

rentum recuperavit. Scipio in Hispania res prosperè gessit.

M. CLAVDIO MARCELLO V.

T. Quintio Crispino, Coß. 39.

*

C Apuæ duæ ædes, Fortunæ scilicet DXLVI.

& Martis, sepulchraçq; aliquot de 206.

coelo tacta. mures in æde Iouis aurum rose

runt. Cassini examen apum ingens in

foro confedit. Hostiæ murus, portaçq; de

coelo iccta. Cæræ uultur in ædē Iouis uo

lauit. Vulsinijs sanguine lacus manauit.

Pestilētia grauis incidit urbem, agrosçq;

quæ tamen magis in longos morbos q̄

in perniciales euasit. Marcellus cum stu

dio niteretur, ut Pœnorum exercitum

aut in Italia profterneret, aut Italia pelle

ret, in solenni sacrificio, quo uoluntates

Deorum explorare cupiebat, in prima

hostia quæ ante foculum decidit, iecur

sine capite inuentum est: proxima, ioci

noris duplex caput habuit. quibus inspe

ctis, Aruspex nō placere sibi exta respō

dit: quoniam prima trunca, secunda ni

mis læta apparuissēt. Ita monitus Marcel

lus, ne quid temerè niteretur, in sequenti

nocte speculandi gratia cum paucis in

C 3 gres

gressus, ab hostibus in Brutijs circumue-
tus, dum improuide contra Hānibalem
pugnaret, lancea transfixus occubuit.
Crispinus grauius uulneratus, etiam in-
terijt: id quod nunquam antea accide-
rat, ut duo Consules sine memorando
prelio interfecti, uelut orbam Rempub.
reliquerint.

G. CLAVDIO NERONE, M.

Linio Salinatore II. Cos. 40.

*
DXLVII.

205.

VErjs de cœlo lapidauit, Minturnis
sanguinis riuus in porta fluxit. Io-
uis templum & lucus Maricæ, item A-
tellæ murus & porta de cœlo tacta. Ca-
puæ lupus nocte portam ingressus, ui-
gilem laniauit. in Armilustra lapidibus
pluit. Frusinone infans natus quadrimo
par. in Auētino Iunonis reginæ ædes de
cœlo tacta. Apud Metaurum fluuium
Hasdrubal cum omni exercitu à Roma-
nis deletus est: in qua clade quinquagin-
ta sex hostium millia à Romanis cæsa
sunt, capta quinq; millia & quadringen-
ti: ciuium Romanorum, qui capti erant
apud hostes, quatuor millia
recepta.

L. VETVRIO PHILONE,

Q. Cæcilio Metello, Cos. 41.

TArracinæ Iouis, & Satrici matris
 Matutę templum de cœlo tactum.
 in æde Iouis ex foribus duo angues pro
 lapsi: spicæ cruentæ à metentibus uisæ.
 Cerę porcus biceps: & agnus mas, idēq;

*
DXLVIII

204.

fœmina natus. Albæ duo soles uisi. Fre-
 gellis nocturno tēpore lux oborta, bos
 in agro Romano locutus, in circo Flami-
 nio ara Neptuni multo sudore manauit.
 ædes Cereris, Salutis & Quirini, de cœ-

C 4 lo

lo tactæ. Lucani in ditionem populi Ro-
mani sine certamine redierunt. Brutio-
rum urbes sese Romanis dediderunt. Ma-
sinissa rex à Romanis in amicitiam rece-
ptus est. Astapa urbs à Romanis oppu-
gnata, Scipio rebellantes Hispanos in de-
ditionem coegit.

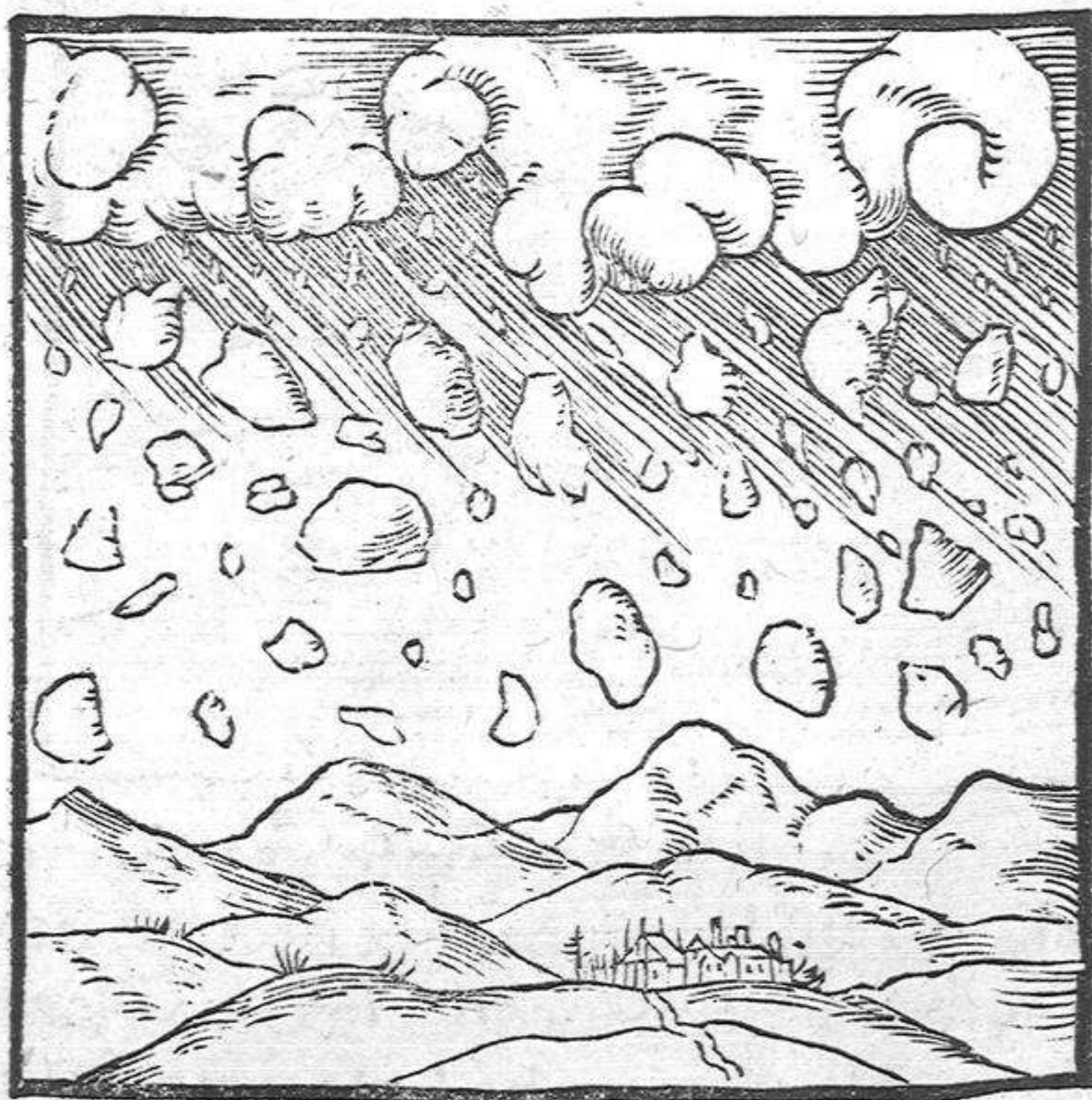
P. CORNELIO SCIPIONE,

P. Licinio Crasso, Coss. 42.

*
DXLIX.

203.

CRebrò de cœlo lapidatum est, le-
ctis igitur Sibyllinis, inuentum est,

tunc demum hostem alienigenam, qui
terræ

terræ Italiae bellum intulisset, pelli Italia posse, si Idæa mater ex Pessinunte Romanam adueheretur. Eodē anno cum Hānibale in Brutijs frustra bellatum est, pestilentia utrunq; exercitum molestante. In Hispania noui motus exorti. in Italia Locri à Romanis recipiuntur.

M. CORNELIO CETHEGO,

P. Sempronio Tuditano, Cos. 43.

*

DL.

202.

Duo soles uisi, & nocte interluxit. Fax Setia ab ortu solis in occidentem porrigi uisa. Tarracinæ porta, Anagninæ uerò porta & murus multis locis de cœlo tactus. in æde Iunonis Sospitæ Lanuuij, cum horrendo fragore strepitus editus. Scipio ex Sicilia in Africā traiecit: & euastatis agris, Hannonem iuniorē occidit. Sēpronius aduersus Hānibalem, primò infœliciter, deinde uerò prosperè pugnavit, cæsis quatuor Pœnorum millibus.

GN. SERVILIO CEPIONE, CN.

Seruilio Gemino, Cos. 44.

*

DLI.

201.

AVrum in Capitolio corui non rostris tantum lacerarunt, sed comederunt etiam. Mures Antij coronam auream arroferunt. Circa Capuam locu-

C 3 starum

starum uis ingens omnem agrum compleuit. equuleus Reate quinque pedibus natus. Anagninæ sparsi primùm ignes in cœlo, deinde fax ardens in cœlo uisa. Frusinone arcus solem tenui linea amplexus est. Arpini terra campestri agro in ingentem sinum confedit. Consulum alteri primam hostiam immolanti, caput iocinori defuit. in Africa per Scipionem iuxta Uticam Pœnorum castra sunt cōbusta. Romani multas in Brutijs ad se deficientes ciuitates receperunt, Hannibalemque in agro Crotoniensi cæciderunt. Magonem Hanibalis fratrem cruento prelio uicerunt. Syphacis regis foedifragi castra incendio ac flammis expugnarunt, ipsumque regem ceperunt. Circa, regia urbs à Masinissa rege capta est.

M. SERVILIO GEMINO, T.

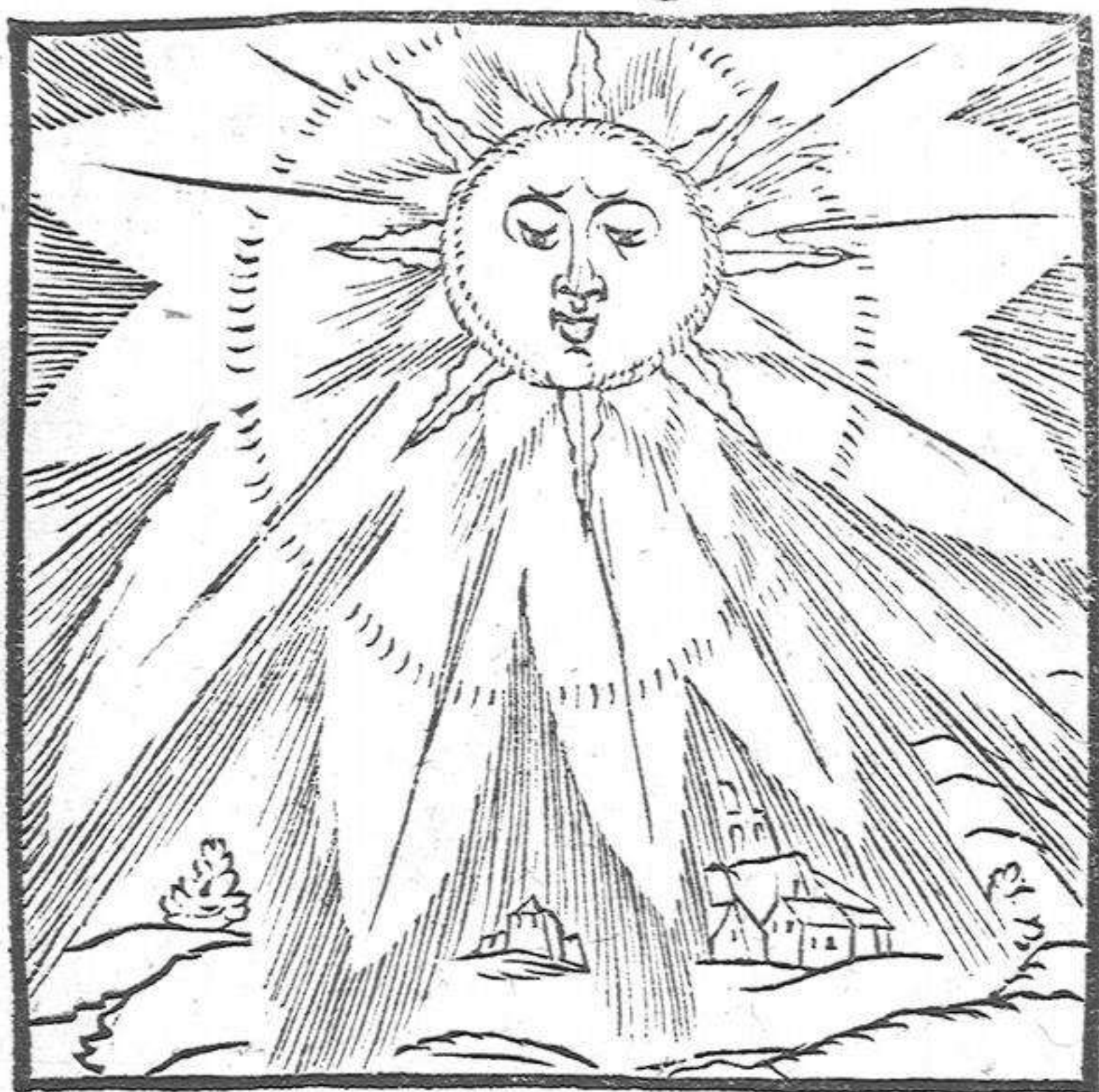
* Claudio Nerone, Cos. 45.

DLII.

200.

* **C**Vmis solis orbis minui uisus, lapidibus pluit. in Veliterno agro terra ingentibus cauernis confedit, arboresque in profundum haustæ. Aricis forum, & circa tabernæ, Frusinone item murus aliquot locis, & porta urbis de cœlo tacta.

in Pa

in Palatio lapidibus pluit, magna Tyberis facta inundatio. Claudius eo anno consul, perniciofa tempeftate ingruente naufragium paffus eft. Insignis fuit hic quoque annus incendio ingenti, anno-
næ uilitate, & morte Q. Fabij Maximi, qui X X I I. annos augur fuit. Hannibal magno exercitu Africam ingreffus. Vermina Syphacis regis filius, clade à Romanis profligatus eft.

SER. SVLPITIO GALBA,

C. Aurelio Cotta, Cof. 46.

IN Lucanis cœlum ardere uifum. * DLIIII.
Priuerni 198.

Priuerni sereno per diem sol sanguineus fuit. Lanuuñ in templo Iunonis Sospite, nocte strepitus ingens exortus. animalium obscœni foetus pluribus locis nũciati. In Sabinis incertus infans natus, masculus an foemina esset: alter sexdecim an

norum, iam item ambiguo sexu inuētus. Frusinone agnus cum suillo capite. Sinuessæ porcus cū capite humano. In Lucanis, in agro publico equuleus cū quinque pedibus. Foeda omina, & deformia, errantisq; in alienos foetus naturæ uisa.

ante

ante omnia tamen abominati semina-
res, iussicq; in mare extemplò deportari:
Bellum Macedonicum cum Philippo e-
xortum. Galli, Insubres, Cenomani &
Boij, duce Hamilcare Pœno, irruptio-
nes in agros proximos fecerunt, & op-
pida flammis ac incendio diripuerunt.

L. CORNELIO LENTULO,

P. Villio Tappulo, Coss. 47.

DLV.

197.

*

S Vestæ duæ portæ, quodq; inter eas
muri erat, de cœlo tactum. Formia-
ni Iouis, apud Ostienses Iouis, Veliter-
ni uerò Apollinis & Sangi templa ful-
mine tacta. in Herculis æde capillus ena-
tus, in Brutijs equuleus cum quinque pe-
dibus, pulli gallinacei cum ternis pedi-
bus nati. in Macedonia laurea in puppi
navis longæ enata. Orta est hoc anno in
Macedonia atrox militum Romanorū
seditio. C. Bebius Pamphilus apud Gal-
los et Insubres infœliciter pugnavit. Car-
thaginenses argentum in stipendiū im-
positum, primū Romam aduexerunt.

S E X. A E L I O P A E T O, T.

DLVI.

196.

*

Quintio Flaminio, Coss. 48.

DE cœlo tacta sunt, uia publica Ve-
nūs, forum & ædes Iouis Lanuuij,
Herculis Ardeæ, Capuæ murus, turrets,
& æ-

& ædes quę Alba dicitur. cœlum Aretij
ardere uisum, terra Velitris trium iuge-

rum spacio cauerna ingenti defedit. Sues-
sæ agnus cum duobus capitibus natus.
Sinuessæ porcus cum humano capite. so-
lis orbis diminui uisus. Quorum prodi-
giorum causa supplicatio unum diem ha-
bita, & Consules rebus diuinis operam
dederunt. Eo autem anno Flaminius for-
liciter in faucibus Epiri, contra Philip-
pum Macedonię regem pugnavit. Thes-
salia, quę est uicina Macedonię, socijs
Aeto-

Aetolis et Athamanibus, à Romanis vexata est. L. Quintius Flaminius confu-
lis frater, nauali praelio Euboeā, ac mari-
timā oram omnē cæpit. Achæi à Roma-
nis in amicitia recepti sunt: & cõiuratio
seruorū de soluendis Carthaginensibus
obsidibus, detecta atq; oppressa est.

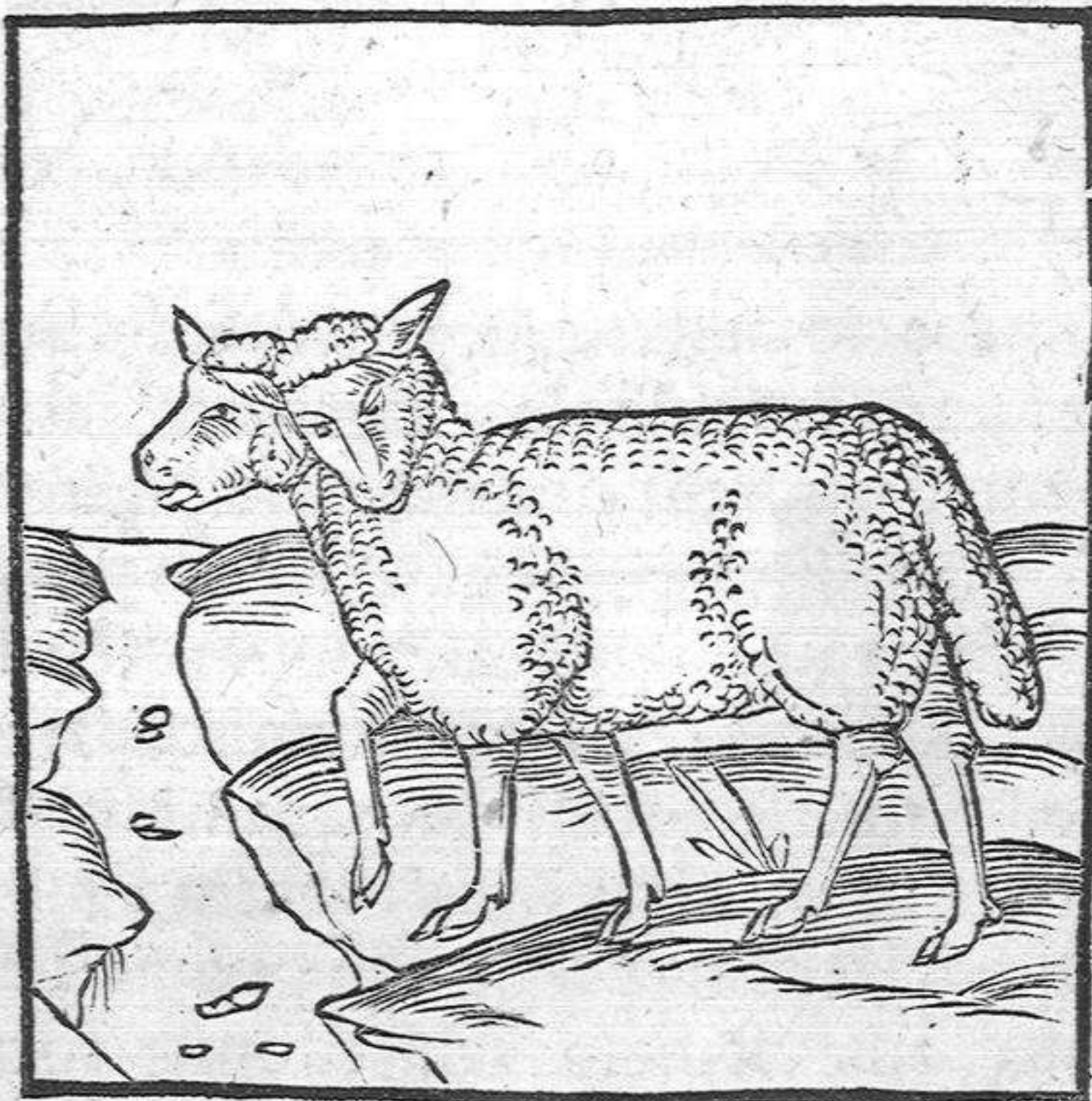
C. N. CORNELIO CETHAEGO,

Q. Minutio Rufo, Coss. 49.

*
DLVII.

195.

A Edes Vulcani Sūmanicq; Romę,
et Fregellis murus ac porta de cœ-
lo ic̄ta. Frusinone inter noctem lux orta.
Asculo agnus biceps cū quinq; pedib.

natus.

natus. Formijs duo lupi oppidũ ingres-
si, obuios aliquot laniauērũt. Romę non
in urbem modo, sed in Capitolium eti-
am penetrauit lupus. In Gallijs prospe-
rę est pugnatum. Insubres qui in armis
contra Romanos erāt, à Cornelio sunt
debellati. Minutius Genuam exercitu
abducto, ab Liguribus orsus bellum,
oppida Clastidium, Litubium, item Ce-
lulates, Cerdiceatesq; in deditiōem ac-
cepit, atq; omnia cis Padum, præter Gal-
lorum Boios, Iluates Ligurum, Roma-
no imperio adiecit.

L. FVRIO PVRPVREONE, M.

Claudio Marcello, Cos. 50.

*

L Julius equestris in Sabinos profi- DLVIIII.
ciscens, fulmine unã cũ equo exa- 194.
nimatus est. ædes Feroniæ in Capenate
de cœlo tacta: ad Monetæ templum du-
arum hastarum spicula arserũt. lupus Es-
quilina porta ingressus, frequentissima
parte urbis, cum in forũ decurrisset, Thu-
sco uico, atq; inde Melio per portam Ca-
penam propè intactus euasit. Hęc pro-
digia maioribus hostijs sunt procurata.
Hannibal frustra in Africa bellum molĩ-
tus, ob metũ Romanorum profugus, ad

D

Antio-

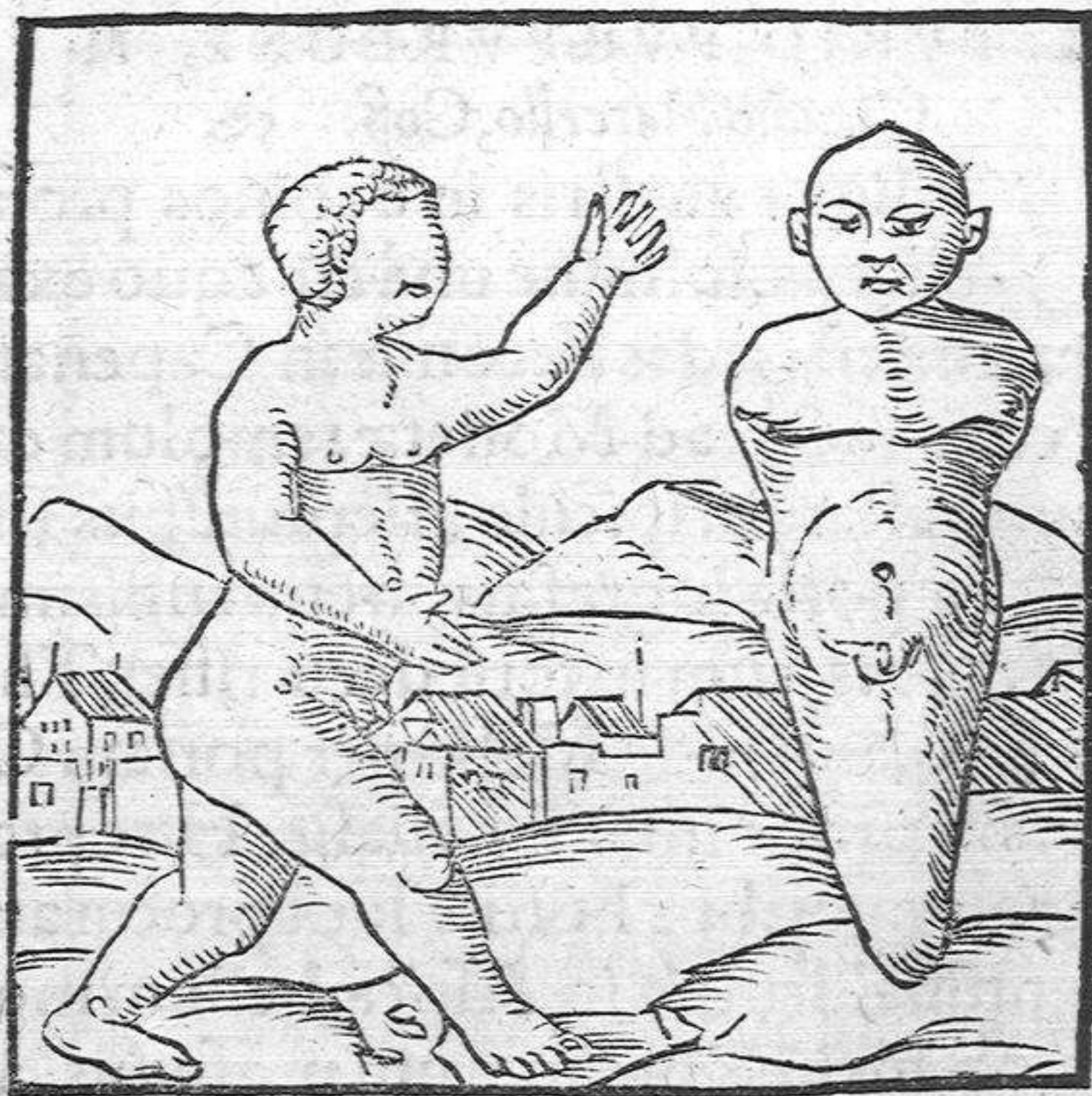
Antiochum Syriæ regem, bellum contra Romanos gerentem fugit. Marcellus in Hetruria à Boijs est oppressus. Boij et Insubres à Romanis igni ferroq; vastati. Philippus in Thessalia fusus & fugatus est.

P. CORNELIO SCIPIONE Africano II. T. Sempronio Longo, Cos. 51.

DLX.

191.

* **R**omæ in foro, comitio, & Capitolio, sanguinis guttæ uisæ sunt, terra aliquoties pluit, caput Vulcani arsit. Interamne lac fluxit, pueri ingenui Arimi-

ni

De Prodigijs.

51

ni sine oculis & naso nati. in Piceno infans absq; manibus ac pedibus natus. in Adrianorū agro lapidibus pluit. Ea prodigia ex Pontificū decreto procurata, & sacrificiū nouendiale factū. In Gallia Lucius Valerius Flaccus proconsul, circa Mediolanum, cum Gallis; Insubribus & Boijs, qui Dorulaco duce ad concitandos Insubres Padum transgressi erant, signis collatis depugnauit. Marcus Porcius Cato ex Hispania triumphauit. T. Sēpronius Boios primū ancipiti Marte, tandem uerò insigni strage cecidit. in Macedonia T. Quintius Romanorum præsidia è Græcia Brundusiū deduxit.

L. CORNELIO MERULA, Q.

Minutio Thermo, Cos. 52.

Maximi & grauisissimi terræmotus fuerunt, & aque ingentes. unde et Tyberis loca urbis plana inundauit. Circa portam Flumentanam quædam ruinas sunt collapsa, porta Coelimoniana fulmine icta, murusq; circa multis locis de cælo tactus. Ariciæ, Lanuuij, & in Auentino lapidibus pluit. Capuæ uesparū ingens multitudo in forum aduolauit, &

*

D L XI.

191.

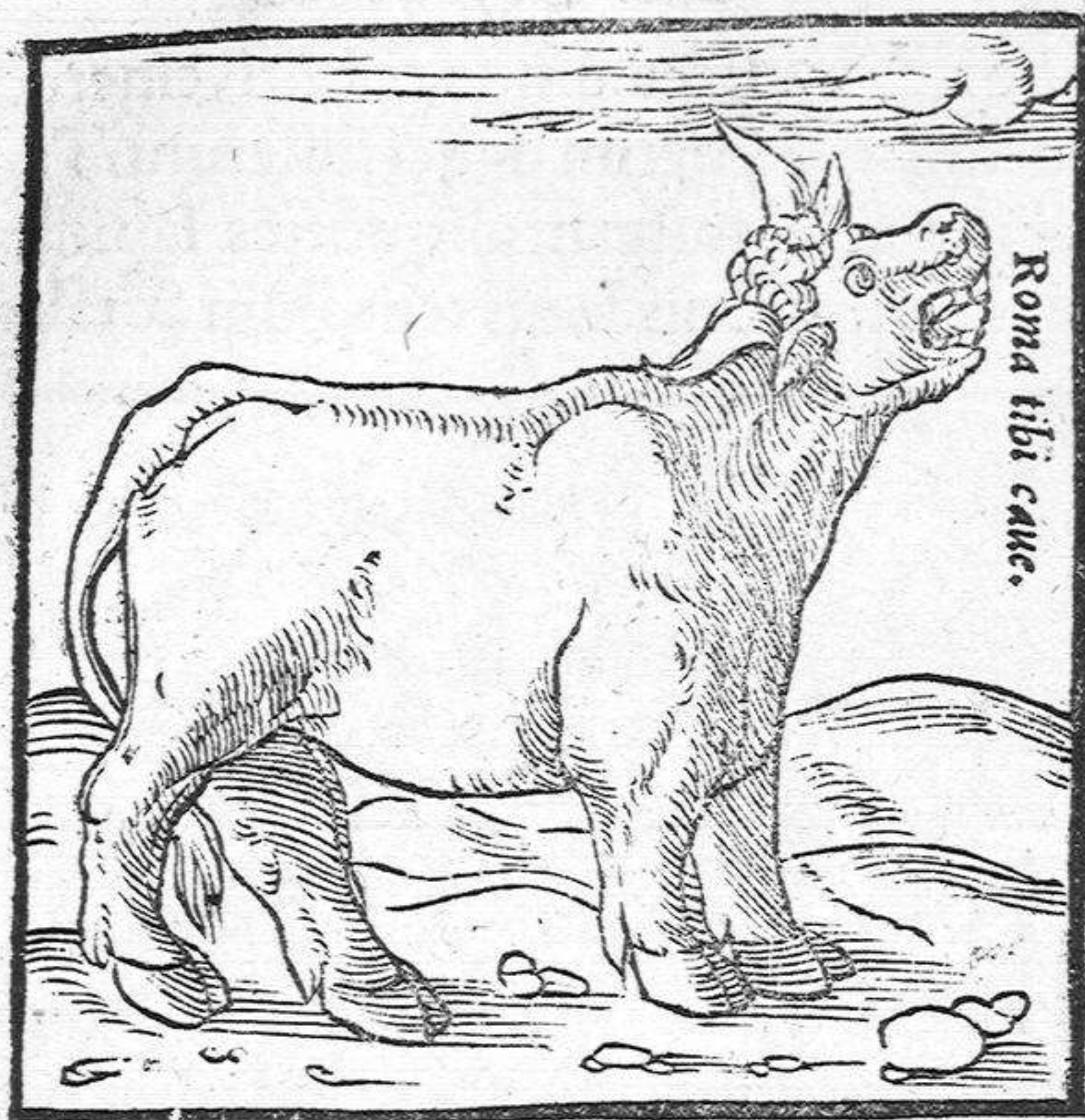
D 2 in

in Martis æde confedit: quæ cum cura collecta, & igni cremata est. Horum prodigiorum causa nouendiale sacrum factum, & urbs lustrata est. Minutius à Liguribus in extremum periculi adductus, uix Numidarum industria liberatus est. Antiochus Hānibale sollicitate bellum contra Romanos suscepit, & in Hispania res foeliciter gestæ sunt.

L. QUINTIO FLAMINIO, GN.
Domitio Aenobarbo, Cos. 53.

*
DLXII.
190.

CApra sex hœdos uno foetu edidit in Piceno. Aretij puer natus unimanus. Amiterni terra pluit. Formijs porta murusq; de cœlo tacta: bos locutus, Roma tibi caue. Cæterorum prodigiorum causa supplicatum est: boue aut cum cura seruari, alique aruspices iusserunt. Tyberis infestiore quam prius impetu illatus urbi, duos pōtes, edificiā multa, & maxime circa portam Flumentanam euertit: saxum ingens siue imbribus, siue terræ motu, leuiore quam alioqui sentiretur, labefactatum, in uicum iugarium ex Capitolio procidit, & multos oppressit. in agris passim inundatis pecua ablata, uillarum strages facta est. Q. Minutius in agro Pisano cum

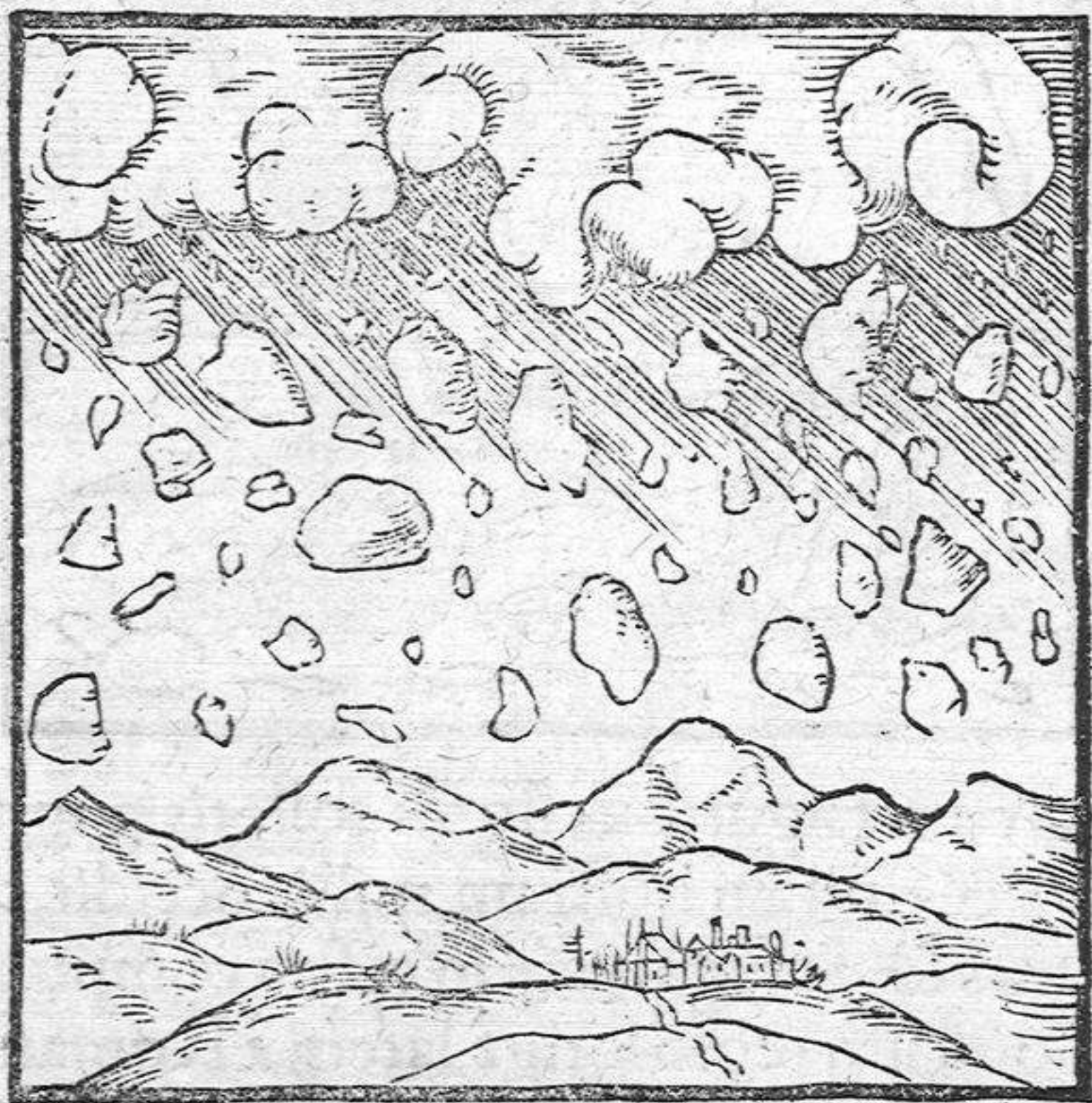

no cum Liguribus signis collatis pugna-
uit, & nouem hostium millia occidit, cæ-
teros fusos fugatosq; in castra compulit.
Boiorum regio longè lateq; à Romanis
uastata est. In utraq; Hispania res foelici-
ter gestæ. cōtra Vectones & Toletanos
prosperè pugnatum. Antiochus rex in
Hellepontū cū magno exercitu irrupit.

P. CORNELIO SCIPIONE NA-
sica, M. Attilio Glabrione, Cos. 54.

BOues duo domiti in Carinis per sca ^{DLXIII.}
las peruenerunt in tegulas ædificij, 189.
D 3 quos

quos Aruspices uinos cōburi, cinerēq̄
eorum in Tyberim deijci iusserunt. Tar-
racinæ & Amiterni aliquoties lapidib.
pluit. Minturnis Iouis templum & taber-

næ circa forum de cœlo tactæ. Vulturni
in ostio fluminis, duæ naues fulmine i-
ctæ cōflagrarunt. Eorum prodigiorum
causa ieiunium Cereri est institutū, item
nouendiale sacrum, & in unū diem sup-
plicatio facta. Eo anno cōtra Ligures, a-
cerrimos hostes, prosperè à Q. Minutio
est pugnatum, interfectis aliquot hostiū
milli.

millibus. Duobus ferè post mensibus, P. Cornelius cum Boiorũ exercitu signis collatis, duodeviginti hostiũ millia occidit. 3040. cæpit, signa militaria 124. equos 1230. Atilius Naupactum expugnauit. nauali prælio cum Eumene et Antiochi regis præfectis prosperè est pugnatum.

L. SCIPIONE, C. LAELIO,

Coss. 55.

Innonis Lucinæ templum fulminei. DLXIII.
ctum, ita ut fastigium, ualuarũq; defor. 188.

marentur. In finitimis pleraq; de cœlo i-

D 4 cta.

eta. Nursiæ sereno nimbi orti, & homines duo exanimati. Tusculi terra pluit. Mula Reate peperit. Supplicatio per decem pueros patrimos, matrimos, totidemq; uirgines habita. * Aemylius Regillus eo anno foeliciter contra Antiochum pugnavit, & Antiochus ipse à Scipione captus est.

M. MESSALA, C. LIVIO,

Coss. 56.

DLXVI.
186.

LVce, inter horam tertiam, & quartam, tenebræ ortæ. In Auentino lapidum pluuia nouēdiali expiata. In Hispania prosperè militatum. Sacrum nouendiale factum, quòd in Piceno lapidibus pluit: ignesq; cœlestes multifariã orti, leui afflatu compluriũ uestimenta adusserunt. Aedes Iouis in Capitolio fulmine ic̃ta. In Vmbria semimas duodecim ferme annorum natus, aruspicumq; ussu necatus. Galli, qui alpeis transierũt * in Italiam, sine prælio eiecti. * Fœdus est cum Antiocho conscriptum, & à Thracibus Romani uexati sunt.

M. Ac-

M. AEMYLIOLEPIDO,
C. Quintio Flamini, Cos. 57.

IN Sicilia Vulcani insula faxosa, deser
ta, quę externis crateribus flammās e-
ructabat, magna hominum admiratio-
DLXVII.
185.

ne nata est. Eodē anno Q. Fulvius Flac-
cus prætor in citeriore Hispania XXIII.
millia hominum fudit. Gracchus in Hi-
spania ulteriore infinita oppida in dedi-
tionem accepit. Posthumius in citeriore
Hispania foeliciter etiam contra hostes

D 5 pugna-

pugnauit, ibidemq; multa oppida expugnauit etiam Gracchus.

SP. POSTHVMIO ALBINO,
Q. Martio Philippo, Cos. 58.

*
DLXVIII

184.

L Vdis Romanis, quos P. Cornelius Cethegus & A. Posthumius Albinus faciebant, malus in Circo instabilis in signum Pollentiæ procidit, atq; id deiecit: qua religione moti patres, & diē unum adiiciendum ludorum celebritati, & signa duo pro uno reponenda, nouumq; auratum faciendum censuerunt. Gn. Manlius de Gallogræcis triumphauit, Asiaticasq; illecebras inuexit. in Hispania Lusitanorum & Celtiberorū cædes sub idem ferè tempus facta est.

M. CLAVDIO, Q. FABIO
Labeone, Cos. 59.

DLXXI

181.

I Narea Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus sanguinē pluit. In Sicilia, insula noua maritima. Hannibal in Bithynia ueneno perijt. * Celtiberi subacti. * Obierunt clarissimi imperatores, Scipio & Philippemenes.

L.

L. AEMYLIO PAVLO, GN.
Bebio Pamphilo, Cos. 60.

Procellosa tempestate strages in Vr^{*} DLXXII
befacta, signa ænea in Capitolio de 180.
iecit. Signa in circo maximo cum colum
nis euertit. Fastigia templorum aliquot
à culmine abrupta dissipauit. Mulus tri
pes Reate natus. Aedes Apollinis Caie
tæ fulmine ictæ. In area Vulcani, & Cō. DLXXIII
cordiæ, sanguinem pluit. Hastæ Martis 179.
motæ. Lanuuij simulachrū Iunonis So
spitæ lachrymauit. Pestilentia Libitina
non

60 *Iul. Obsequens*

non sufficit. Ex Sibyllinis supplicatum, cum sex mensibus non pluisset. Ligures * prælio uicti, deletiq;. * Pests urbem & uillas inuasit, quæ adeò urbem exhaustit, ut uix in Sardiniam contra defectionem Corsorum exercitus conscribi potuerit. Sex mensibus nunquam pluit.

Q. FVLVIO, CN. MAN-
lio, Coss. 61.

DLXX
V. 177.

Nimbis continuis in Capitolio signa aliquot deiecta fulmine, Romæ & circa plurima decussa. In lectisternio Iouis terremotu deorum capita se conuerterunt. Lana cum integumentis, quæ Ioui erant apposita, decidit. De mensa oleas mures præroserunt. * De Celtiberis triumphatum. res in Hispania foeliciter geste, & cum Liguribus prosperè pugnatum.

M. IVNIO, GN. MANLIO,
Coss. 62.

DLXXVI
176.

Incendio circa forum cum plurima essent deusta, ædes Veneris sine ullo uestigio cremata. Vestæ penetralis ignis extinctus. Virgo iussu M. Aemylj Pōtificis maximi flagro cæsa, negauit ulterius interitorum supplicationibus habitis.
In

In Hispania & Histria bella prosperè administrata.

C. CLAVDIO PVLCHRO, T.

Sempronio Graccho, Cos. 63.

*

L Apis ingēs in agro Crustumino in DLXXV
lacum Martis de cœlo cecidit. puer II. 175.
truci corporis in agro Romano natus,
anguis quadrupes uisus. Capuæ multa
in foro ædificia de cœlo tacta. Puteolis
duę naues fulminis ictu concremate. Lu
pus Romæ interdū cum Collina porta
intrasset, per Esquilinam magno conse
ctantium tumultu euasit. Eorum prodi
giorum causa, Consules maiores hostias
immolarunt, & diem unum circa omnia
puluinaria supplicatio fuit. Histrorū a
gri à Romanis depopulati sunt. Nesati
um oppidum à Iunio & Manlio oppu
gnatum. Mutila & Faueria uī captæ, &
deletæ. In Sardinia res prosperè gestæ. I
lienses & Ligures sunt deuicti. In Cru
stumino auis, quam sanqualem uocāt, sa
crum lapidē rostro portauit. bos in Cā
pania locutus: uacca ænea Syraculis ab
agresti tauro inīta, ac semine aspersa. In
Crustumino diem unū in ipso loco sup
plicatio

plicatio fuit, & in Campania bos alenda publicè data: Syracusanumq; prodigiū expiatū, editis ab aruspīcibus Dñs, quibus supplicaretur. Pontifex eo anno etiam mortuus est.

C. CLAUDIO, L. PETELLIO,
Coss. 46.

DLXXV
III. 174.

Cum immolassent uictimas consules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Albano rediēs, membrīs captus ad aquas Cumanas mortuus. Petellius contra Ligures dimicans occisus est *. Fax in cœlo uisa. Gabiis Apollinis templum & priuata edificiā plura, Grauiscis murus portaq; de cœlo tacta. Ea patres procurari, uti Pontifices censuissent, iusserunt. Ligures uicti, & Sempronius Sardos perdomuit.

M. LEPIDO, Q. MUTIO
Coss. 65.

DLXX
IX. 173.

Graui pestilētia hominum, bouūq; cadauera, non sufficiente Libitina, cum iacerent, ulterius non apparuit. Celtiberi deleti. * & Basternarū gens ferocissima, autore Persa Philippi filio, sine ulla pugna, uel aliquo hoste, euersa est.

SP.

SP. POSTHVMIO PAVLO,

P. Mutio Scaeuola, Coss. 66.

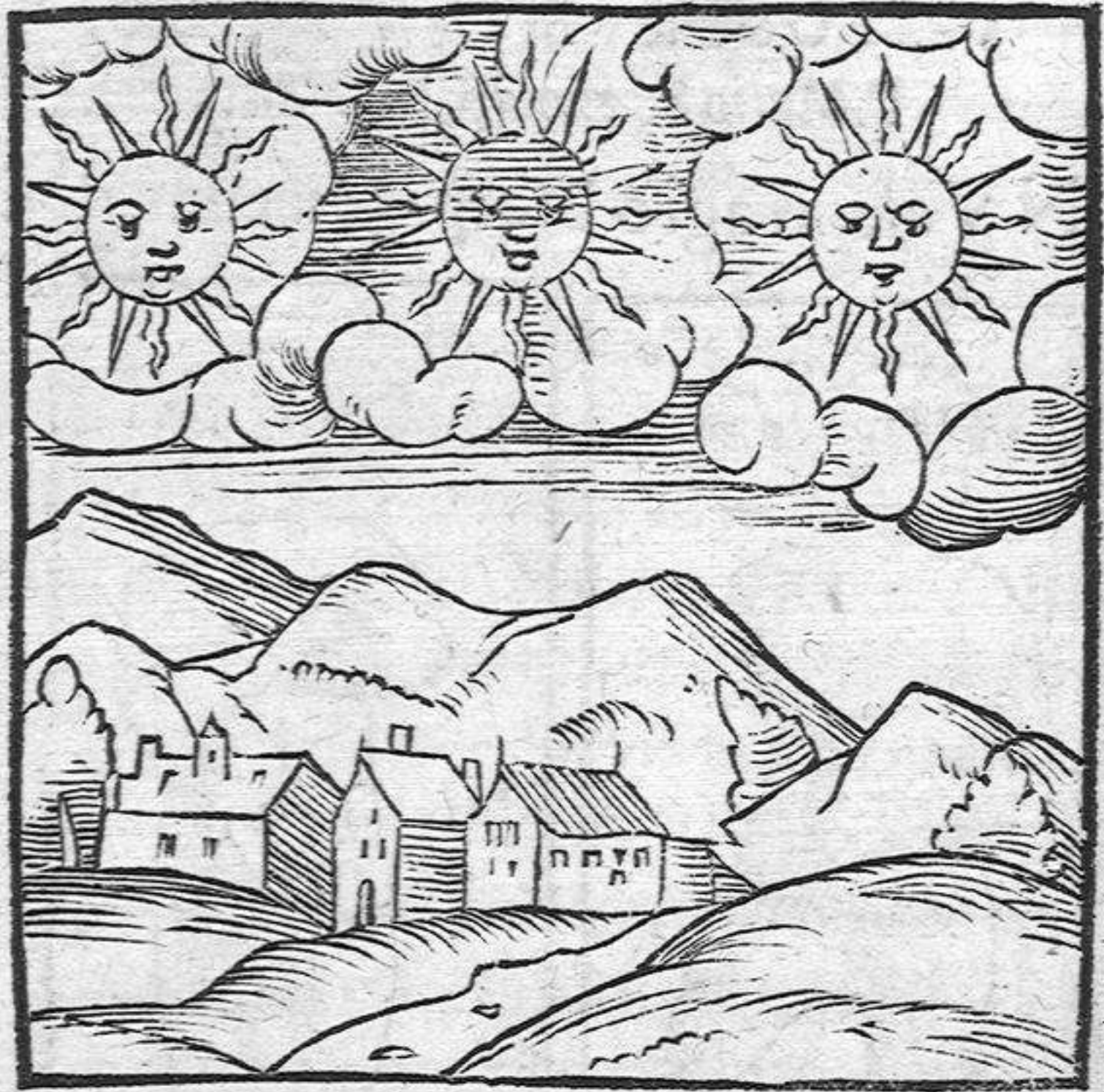
IN Veienti agro biceps puer natus, & DLXXX^{*}

172.

Sinuessa unimanus. Oxini puella cum
dentibus. Arcus interdiu sereno caelo su-
per aedem Saturni in foro Romano in-
tentus, tres simul soles effulserunt. faces
eadem nocte plures per caelum lapsae sunt,
in Lanuino. apud Cerites anguis in op-
pido iubatus, aureis maculis sparsus ap-
paruit. in agro Campano bos locutus, et
in Sabinis terremotus ingens factus est.

Car.

De Prodigijs.

65

Carthaginenses eodem anno cum Græcia urbibus aduersus Romanos, Perseo sollicitante conspirauerunt.

L. POSTHVMIO ALBINO,

M. Popilio Lenate, Cos. 67.

*

LAnutiij classis magnę species in cœlo DLXXXI
lo uisæ, Priuerni lana pulla terra ena 171,
ta. in Veienti apud Remētem lapidatū.
Pomptinum omne uelut nubibus locu-
starum coopertum. in Gallico agro, qua
induceretur aratrum, sub existētibus gle-
bis pisces emerferunt. Ob hæc prodigia

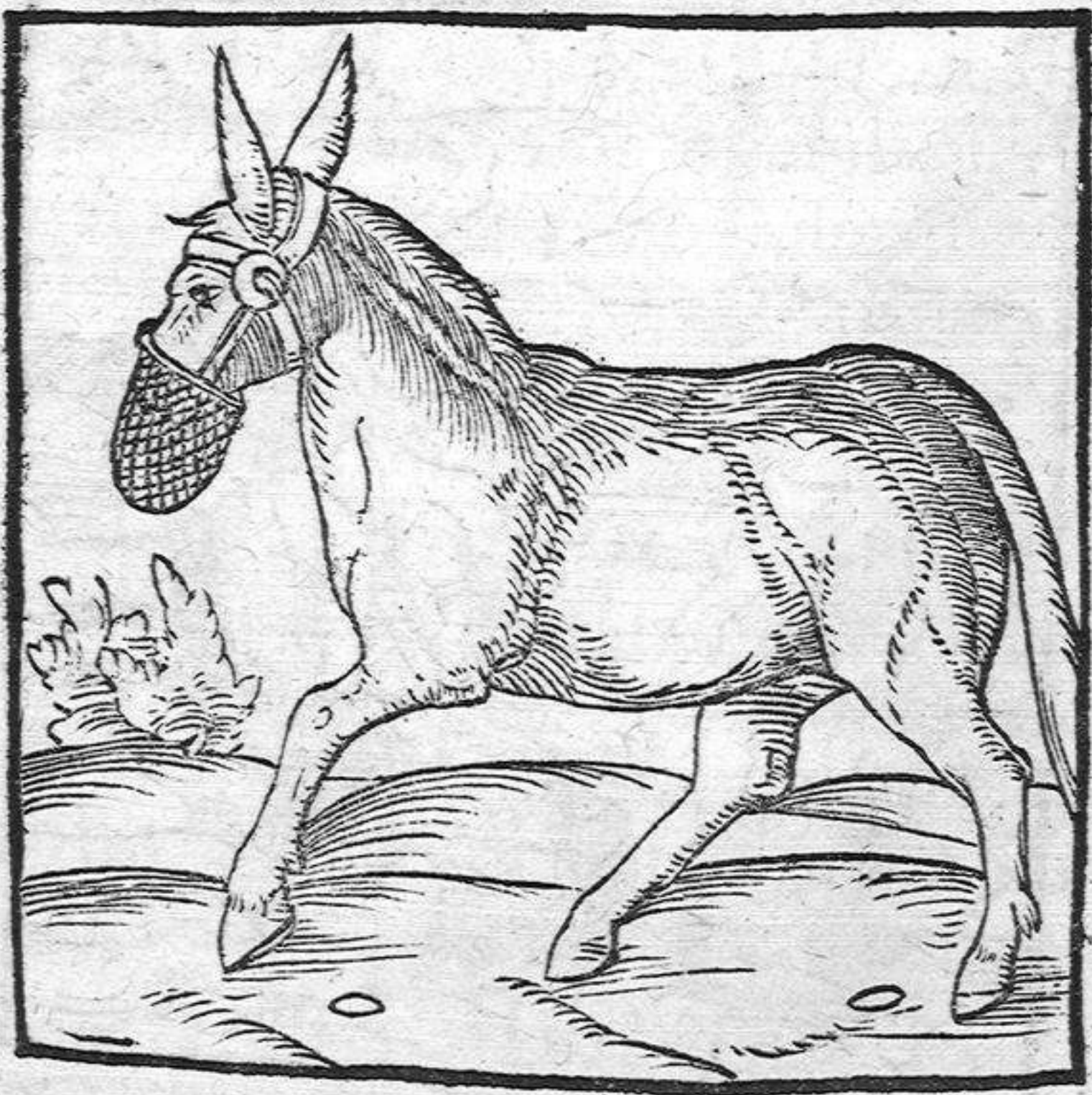

E libri

libri fatales inspecti, & supplicatio prodigijs expiandis facta. In Aetolia perniciosæ seditioes, propter ingentem æris alieni uim ortæ. Perseus bellū in Romanos parauit. in Liguribus, in agro Statelati pugnatum, ad oppidum Carystum, ubi decem millia hominum cæsa sunt, uincens Romanis.

C. POPILIO LENATE, P. AELIO Ligo, Cos. 68.

*
DLXXXII. 170. Saturniæ sanguine per triduum in opido pluit. Calatiæ asinus tripes na-

De Prodigijs.

67

tus, taurus cum quinque uaccis uno ictu fulminis exanimati. Oxini terra pluit. Horum prodigiorum causa supplicatio in unum diem instituta, & habitæ feriæ sunt. Insensium agri hoc anno miserè depopulati sunt, ac nihil memoratu dignum apud Romanos eo tempore gestum est.

Q. MARTIO PHILIPPO II.

Q. Seruilio Cæpione, Cos. 69.

*

A Nagnia fax in cœlo conspecta, per eos dies cœli ardentis species affulsa. Reate pluit lapidibus. Cumis in arce Apollo triduum ac tres noctes integras lachrymauit. Romę in æde Fortunæ anguis iubatus à compluribus uisus. Palma in area enata. Sanguine interdium pluit. Fregillis in domo L. Atrei, hasta quam filio militi emerat, interdium plus horas duas arsit: ita tamen, ut nihil eius ambureret ignis. Horum prodigiorum causa post supplicationem uictimis maioribus, circa omnia puluinaria facta sacrificia.

DLXXX

V. 167.

Perseus rex in Thracia foeliciter pugnavit, uictis Dardanis, & subactis Illyrijs.

E

2

Q

Q. AEMYLIO PETO, M. IV-
lio, Cos. 70.

DLXXX
VII. 165.

Romæ aliquot loca sacra, profanaq;
cœlo tacta. Anagninæ terra pluit. La-
uiniæ fax ardens in cœlo uisa. Calatiæ in
agro publico per triduum, & duas no-
cteis sanguis manauit. Rex Illyrici Gen-
tius, & Macedoniae Perseus, deuicti.

M. MARCELLO, P. SVLP-
tio, Cos. 71.

DLXXX
VIII. 164.

IN Campania multis locis terra pluit.
In Prænestino cruenti ceciderunt im-
bres. Veienti lana ex arboribus nata. Ter-
racinæ in æde Mineruæ mulieres tres,
quæ operatæ sedebant, fulmine exani-
matae. Ad locum Libitine in statua eque-
stri ænea, ex ore & pede aqua manauit
diu. Galli Ligures deleti: comitia cum
ambitiosissime fierent, & ob hoc Sena-
tus in Capitolio haberet, miluus uolans,
mustelam raptam de cella Iouis, in me-
dio cōfessu patrum misit. Sub idem tem-
pus ædes Salutis de cœlo tacta. In colle
Quirinali sanguis terra manauit. Lanu-
uiæ fax in cœlo nocte conspecta, fulmi-
ne pleraq; discussa. Cassini & sol per ali-
quot

quot horas noctis uisus. Theani Sidicini puer cū quatuor manibus, & totidem pedibus natus. Vrbe strata, pax domi forisq; fuit.

CN. OCTAVIO,
T. Manilio, Coß. 72.

PEstilentia famēque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita, sacellaq; operaturus sederit. In æde Penatium ualuæ nocte sua sponte adaperit, & lupi Exquilij, & in colle Quirinali meridie apparuerunt, exagitatiq; fuerunt. Vrbe lustrata, nihil triste accidit.

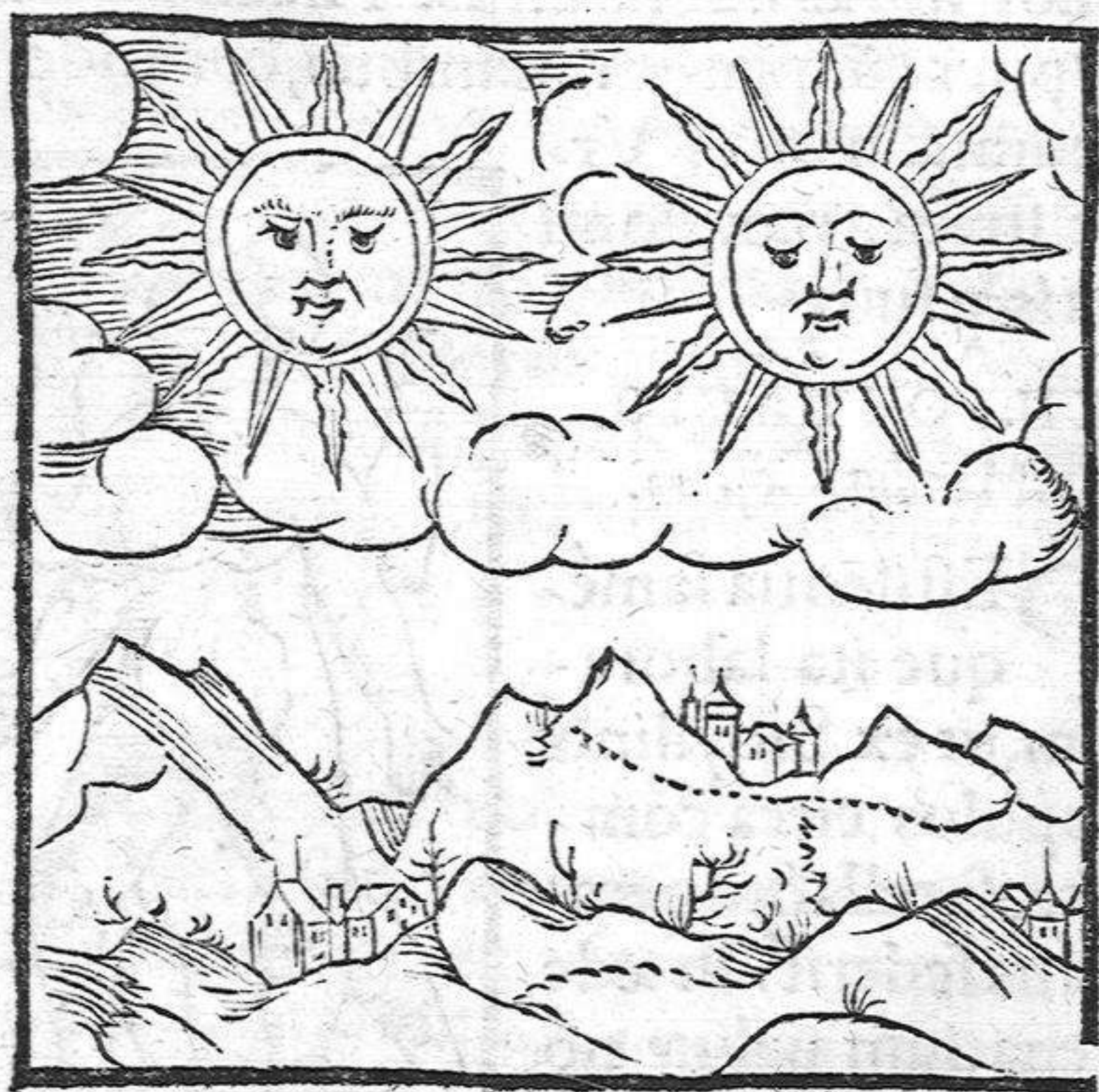
DLXXX
IX. 163.

T. GRACCHO, M. IUVENTIO,

Coß. 73.

CApuæ nocte sol uisus. In agro Stelati fulgure ueruecū de grege pars exanimata, Terracinae pueri trigemini
E s nati.

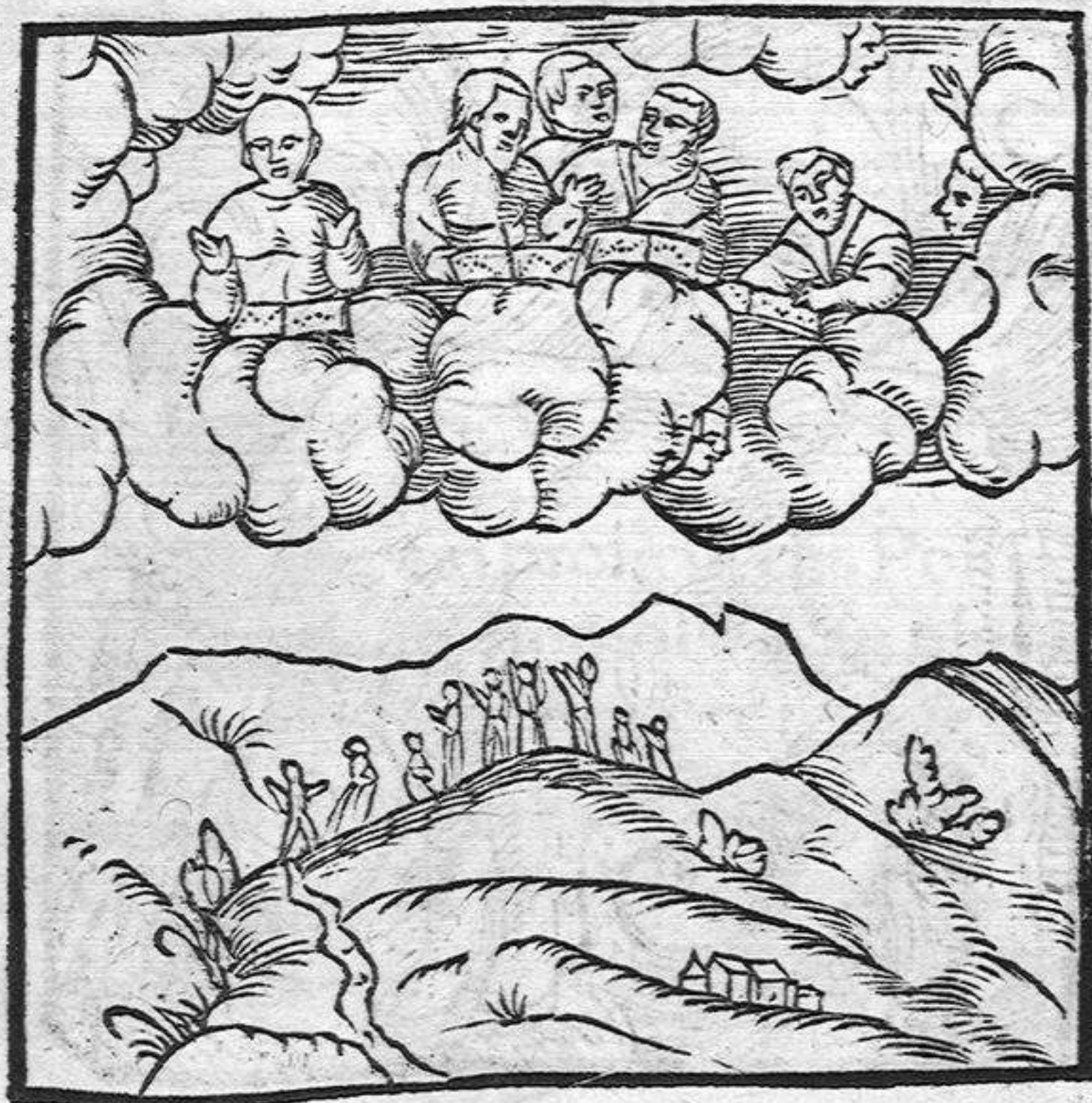
DXCI.
164.

natí. Formiis duo soles interdium uisi, cœ-
 lum arsit. Conci homo ex speculo acie
 orta combustus. Gabiis lacte pluit. Ful-
 mine pleracq; decussa in Palatio. In tem-
 plū Victorię cygnus inlapsus, per ma-
 nus capientium effugit. Priuerni puella
 sine manu nata. In Cephalenia turba in
 cœlo cantare uisa. Terra pluit. Procello-
 sa tempestate tecta diruta, stragesq; a-
 grorum facta. Crebrò fulminauit. No-
 cte spe-

Et species solis Pisauri adfulsit. Cære porcus humanis manibus & pedibus natus: & pueri quadrupes, & quadrumanes nati. Ad forum Esij bouem flamma ex ipsius ore nata non læsit.

E 4 P.

P. SCIPIONE NASICA, GN. MARTIO, Coss. 74.

A Nagniae caelum nocte arsit, fulmine decussa. Frusinonae bos locutus. Reate mulus tripes natus. Gn. Octavius legatus in Syria per Lyfiā, tutorem Antiochi pueri, in gymnasio occisus. DXCII.
160.

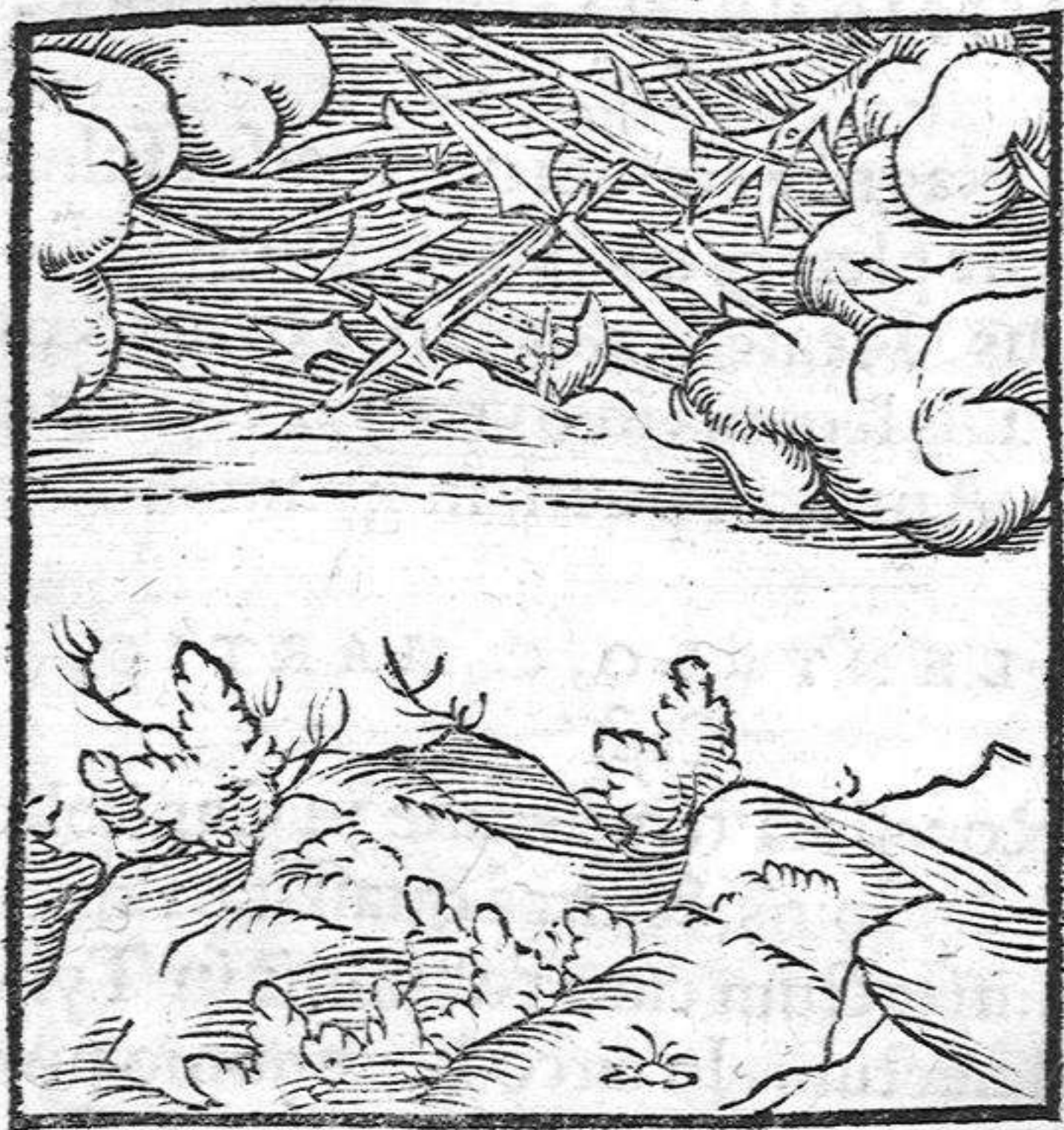
L. LENTULO, C. MARTIO, Coss. 75.

P Rocellofa tempestate in Capitolio aedes Iouis, & circa quassata. Pontis maximi tectum cum columnis in Tyberim deiectum. In circo Flamminio porticus inter aedē Iunonis Reginae, & Fortunae tacta, & circa aedificia pleraque dissipata. Taurus ad immolationē cum duceretur, ob hanc ipsa corruit. Dalmatae Scordis superati. DXCVIII
154.

L. OPIMIO, Q. POSTHUMIO, Coss. 76.

I N prouinciam proficiscens Posthumius consul, cum immolaret, in plurimis uictimis caput in iocinore non inuenit: profectusque post diem septimum, aeger Romam relatus, expirauit. Consae arma in caelo uolare uisa, fulmine pleraque decussa. DC.
152.

E s cussa.

cussa. A' Gallis, & à Lusitanis Romani
per arma grauiter uexati.

M. CLA. MARCELLO, L. VALE-
rio Flacco, Coss. 77.

DCII. **T** Vrbinis uí in Campo columna an-
te ædem Iouis decussa, cū signo au-
rato. Cumq̃ aruspices respōdisserent, ma-
gistratum, & sacerdotum interitum fo-
re, omnes magistratus se protinus abdi-
cauerunt. Quod Ariciæ lapidibus plue-
rat, ita supplicatio habita: quòd Romæ
multis locis species togarū uisæ, adpro-
pinqua-

pinquantium oculos eludebant. In Lusitania uariè, in Gallia prosperè pugnatũ.

SPURIO POSTHVMIO,

L. Pisone, Cos. 78.

Vasto incendio Romæ, cum Regia quoq; ureretur, sacrariũ, & ex duabus altera laurus, ex medijs ignibus inuiolata est, & erunt. Pseudophilippus deuictus.

DCVI.

146.

P. AFRICANO, ET LAELIO,

Cos. 79.

AMiterni puer tribus pedibus, una manu natus. Romæ & circà, fulmine peracta. Cære

sanguinis riui terra fluxerũt, & nocte cœlum ac terra ardere uisum. Frusinone aurũ sacrum mures adroserrunt. Lauinij inter horam tertiam & quintã duo discolors circuli solem cinxerunt, rubente alter, alter cãdida linea. Stella arsit per dies trigintadu-

os.

DCVII.

145.

os. Et cum Carthago obsideretur, in captiuos Romanorum per Hasdrubalem barbaro more sæuitum, mox Carthago per Aemylianum diruta.

APPIO CLAUDIO, P. METELLO, COS. 80.

DCXI.
841.

A Miterni puer tribus pedib. natus. Cauræ sanguinis riui è terra fluxe-

rūt. Cum à Salafsis illata clades esset Romanis, decemviri pronunciauerunt, se inuenisse in Sibyllinis, quoties bellum Gallicis illaturi essent, sacrificari in eorum finibus oportere.

L. ME-

L. METELLO, Q. FABIO

Maximo, Cos. 81.

Fames & pestilentia cum essent, per D C XII.
 decemuiros supplicatum. Lunæ an- 140.
 drogynus natus, præcepto aruspicum in
 mare deportatus. Tanta fuit Lunēfibus
 pestilentia, ut iacentibus in publicū pas-
 sim cadaueribus, qui funerarent, defue-
 rint. In Macedonia exercitus Romanus
 prælio uexatus, aduersus Viriatum du-
 biè dimicauit.

G. N. CAEPIONE, C. LAELIO,

Cos. 82.

Præneste, & in Cephalenia signa de DC XIII.
 cœlo cecidisse uisa. Mōs Aetna igni 138.
 bus abundauit, prodigium maioribus
 hostijs quadraginta expiatum. Annus
 pacatus fuit, Viriato uicto.

M. AEMYLIO, C. HOSTI-

lio Marcino, Cos. 83.

Cvm Lanuuñ auspicarentur, pulli è DC XVII.
 cauea in syluam Laurentinam euo 135.
 larunt, neq; inuenti sunt. Præneste fax ar-
 dens in cœlo uisa. sereno intonuit. Ter-
 racinæ M. Claudius prætor in naue ful-
 mine conflagrauit. Lacus Fucinus per
 millia passuū quinq; quoquouersum in-
 undauit.

undauit. In Græcostasi, & comitio, sanguine fluxit. Exquilijs equuleus cū quinque pedibus natus. Fulmine pleracq; de

cussa. Hostilius Mancinus consul, in portu Herculis cum conscēderet nauem, petens Numantiam, uox improviso audita, Mane Mancine. Cumq; egressus, postea nauem Genuæ cōscendisset, anguis in nauis inuentus, ē manibus effugit: ipse consul deuictus, mox Numantianis deditus.

L. FVRIO, ATTILIO SAR-
rano, Coss. 84.

R Hegium penè totum incendio con DCXVI
sumptū, sine ullo humanæ fraudis, II. 134.
aut negligentiæ uestigio. Puer ex ancilla
quatuor pedibus, manibus, oculis, auri-
bus, & duplici obscœno natus. Puteolis
in aquis calidis riuī manarunt sanguine.
Fulmine pleracq; deiecta, puer aruspiciū
iussu crematus, cinisq; eius in mare deie-
ctus. Ab Achæis exercitus Rom. cæsus.

SERVIO FLACCO, Q. CAL-
purnio, Coss. 85.

M Ons Aetna maioribus solito arsit DCXIX.
Mignib. Romæ puer solidus poste 133.
riore naturæ parte genitus. Bononię fru-
ges in arborib. natæ. Bubonis uox pri-
mum in Capitolio, dein circa urbē audi-
ta. Quę auis, premio posito ab aucupe, cā-
pta, cōbustaq; cinis eius in Tyberim di-
persus. Bos locutus. in Numantia res ma-
le gestæ, exercitus Romanus oppressus.

P. AFRICANO, C. FVL-
nio, Coss. 86.

I N Amiterno sol noctu uisus, eiusq; DCXX.
lux aliquandiu fuit uisa. Bos locutus, 132.
& nutritus publicè, Sanguine pluit. Ana-
gnia

gnix seruo tunica arsit: & intermortuo
 igne, nullum flammæ apparuit uestigiū.
 In Capitolio nocte auis gemitus simileis
 hominis dedit. In æde Iunonis Reginae
 scutum Ligusticum fulmine tactū. Fugi-
 tiuorum bellum in Sicilia exortum. Con-
 iuratione seruorum Italia oppressa. Tibe-
 rius Gracchus legibus ferendis occisus.
 Proditum est memoriæ, Tiberium Grac-
 chū, quo die perijt, tristia neglexisse omi-
 na, cum domi, & in Capitolio sacrifican-
 ti dira portenderentur: domoq; exiens,
 sinistro ad limen offenso pede, decusse-
 rit pollicem: & corui fragmentum tegu-
 læ ante pedes eius proiecerunt ex stillici-
 dio. In lacu Romano lacte riui manarūt.
 Lunæ terra quatuor iugerum spacio in
 profundum abiit, & mox de cauerna la-
 cum reddidit. Ardeæ terra pluit. Mintur-
 nis lupus uigilē laniauit, & inter tumul-
 tū effugit. Romæ bubo, & alia auis igno-
 ta uisa. In æde Iunonis Reginae clausis
 per biduum ualuis, infantis uox audita.
 Scuta nouo sanguine maculata. Puella
 quadrupes nata. In agro Ferentino An-
 drogynus natus, & in flumen deiectus.
 Virgines ter nouenæ canentes, urbem
 lustra-

ustrauerunt. In Italia multa millia seruorum, quæ coniurauerant, ægrè comprehensa, & supplicio consumpta. In Sicilia fugitiui Romanos exercitus necauerunt. Numantia diruta.

APPIO CLAUDIO, M. PER-
penna, Cos. 87.

REate mulus cū quinq; pedib. natus' DCXX
Romæ in agro Cortasi lacte plu. IIII, 128.
it. Lupus & canis Hostiæ pugnantes, ful-
mine exanimati. Grex ouium in Apulia,
Prætor populi Roman iuno ictu fulmi-
ne exanimatus, Terracinæ sereno nauis

F uelum

uelum fulmine tactum, in aquas deie-
ctum, & impensas omneis, quæ ibi erāt,
ignis absumpsit. Publius Crassus aduer-
sus Aristonicum dimicās, occisus. Apol-
linis simulachrum lachrymauit per qua-
triduum. Vates portēderunt, Græciæ fo-
re exitium, unde deductum esset. Sacri-
ficatum tum à Romanis, donaq; in tem-
plo posita. Phrygia recepta. Asia Attali
testamento legata Romanis. Antiocho
regi Syriæ ingenti exercitu dimicanti, hi-
rundines in tabernaculo nidum fecerūt:
quo prodigio neglecto, prælium commi-
sit, &

lit, & à Parthis occisus est. M. Fulvius Flac-
ci triūviri dissensione in legibus ferēdis,
angues duo nigri in cella Mineruæ allap-
si, ciuilem cædem portenderunt.

CN. OCTAVIO, T. ANNIO

Rufo, Cos. ss.

Multa intra & extra urbem de cœ-
lo tacta. Reate mula peperit. Frusi-
none ex ancilla puer biceps natus, fax ar-

DCXX
VI. 126.

dens in cœlo uisa, &
bubonis uox in ur-
be audita. Cæresan-
guine pluit: ac gal-
lus gallinaceus quin-
que pedibus inuen-
tus. Bella inter An-
tiochū Syriæ regem
& Phraartē Partho-
rū regem gesta sunt.
Et res turbidæ Ae-
gyptiorū: Ptolemæ-
us enim Euergetes,
ob nimiam crudelitatem

suis inuisus, incēsa à Po. Ro. regia, clam
in Cyprū profugit. et cū sorori eius Cleo-
patre, quam eius filia uirgine per uim cō-
pressa, & in matrimonium ducta, repu-

F 2 diauerat,

diauerat, regnum à populo datum esset, infensus, filium quem ex ea habebat, in Cypro occidit, caputq; eius, manus item & pedes, matri misit.

M. AEMYLIO, LVCIO AVRE-
lio, Cos. 89.

DCXX
VIII. 124.

NOcturna tempestate in Capitolio aliquot templa concussa sunt. Romę et circà, fulmine pleraq; deiecta sunt. Aetna mons terremotu ignes super uerticem late diffudit, & ad insulam Liparas mare efferbuit, et quibusdam adustis nauibus uapore plerosq; naualeis exanimauit.

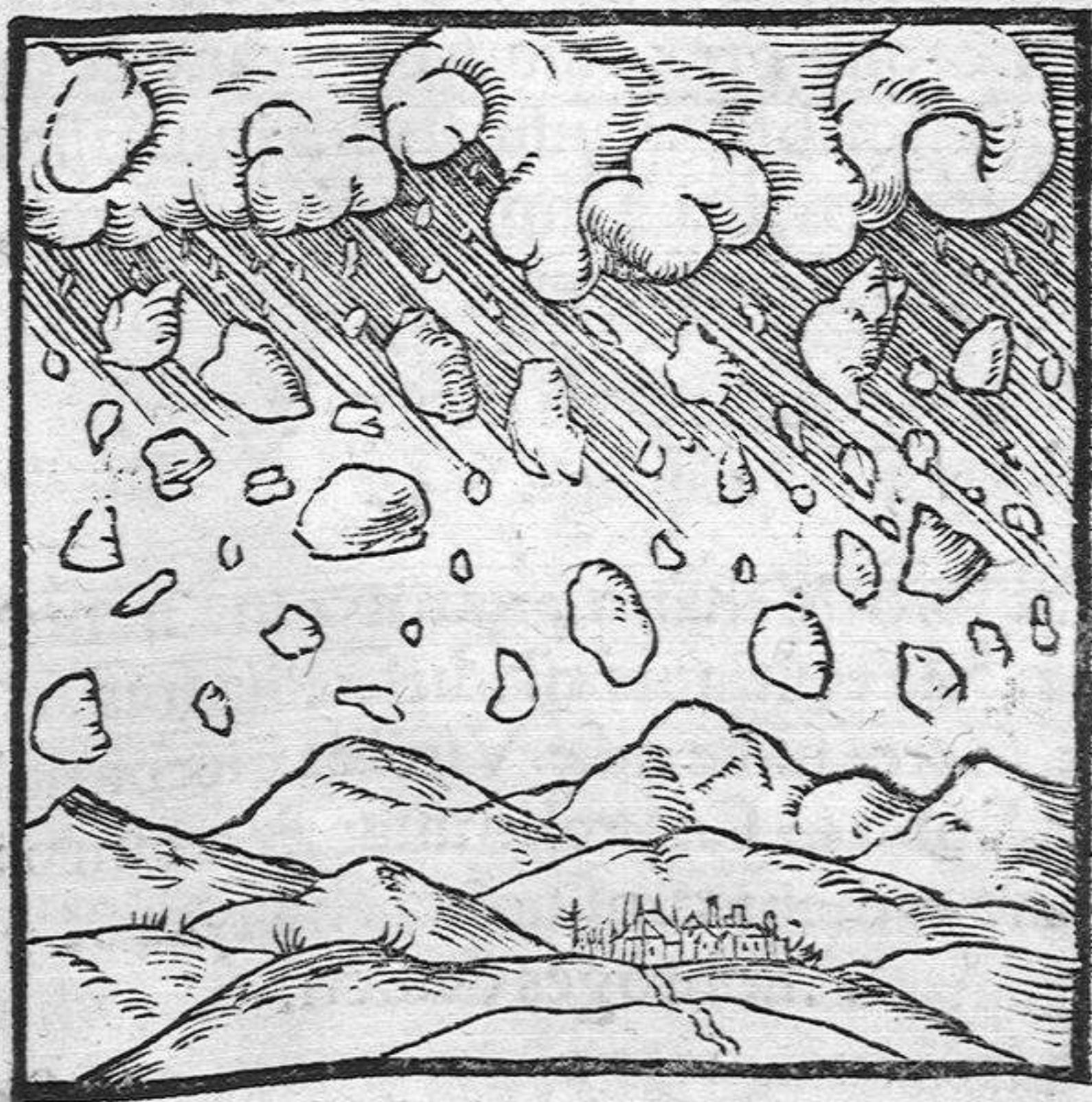
mauit: pisciũ uim magnam exanimem
disperfit, quos Liparenfes auidius epu-
lis appetentes, contaminatione uentris
consumpti, ita ut noua pestilentia uasta-
rentur insulæ. Quod prodigium aruspi-
cum responfo, feditionem, quæ post tem-
pora patuit, portendit.

P. PLAVTIO, M. FVL

uio, Coß. 90.

IN arboribus fruges natæ sunt. Oleo
& lacte in Veiente pluit. Bubo in capi-
tolio uifus. Arpis lapideus imber triduò

DCXX
IX. 123.

F ; appa-

apparuit. Locustarū ingentia agmina in Africa, quæ à uento in mare deiectæ, fluctibusq; eiectæ, odore intolerabili Cyrenis mortifero uapore grauem pestilentiam fecerūt pecori, hominumq;. DCCC millia cōsumpta tabe, proditum est. Fregellæ, quæ aduersus Romanos cōiurauerunt, dirutæ. Ligures Sallyes trucidati.

C. CASSIO LONGINO, C.
Sextilio, Coss. 91.

DCXXX

122.

IN Græcostasi lacte pluit. Fulmine Crotonæ grex ouium cum cane, & tribus pastoribus exanimatus. Saturæ uitulus biceps natus. Tumultus in urbe fuit, Graccho leges ferente.

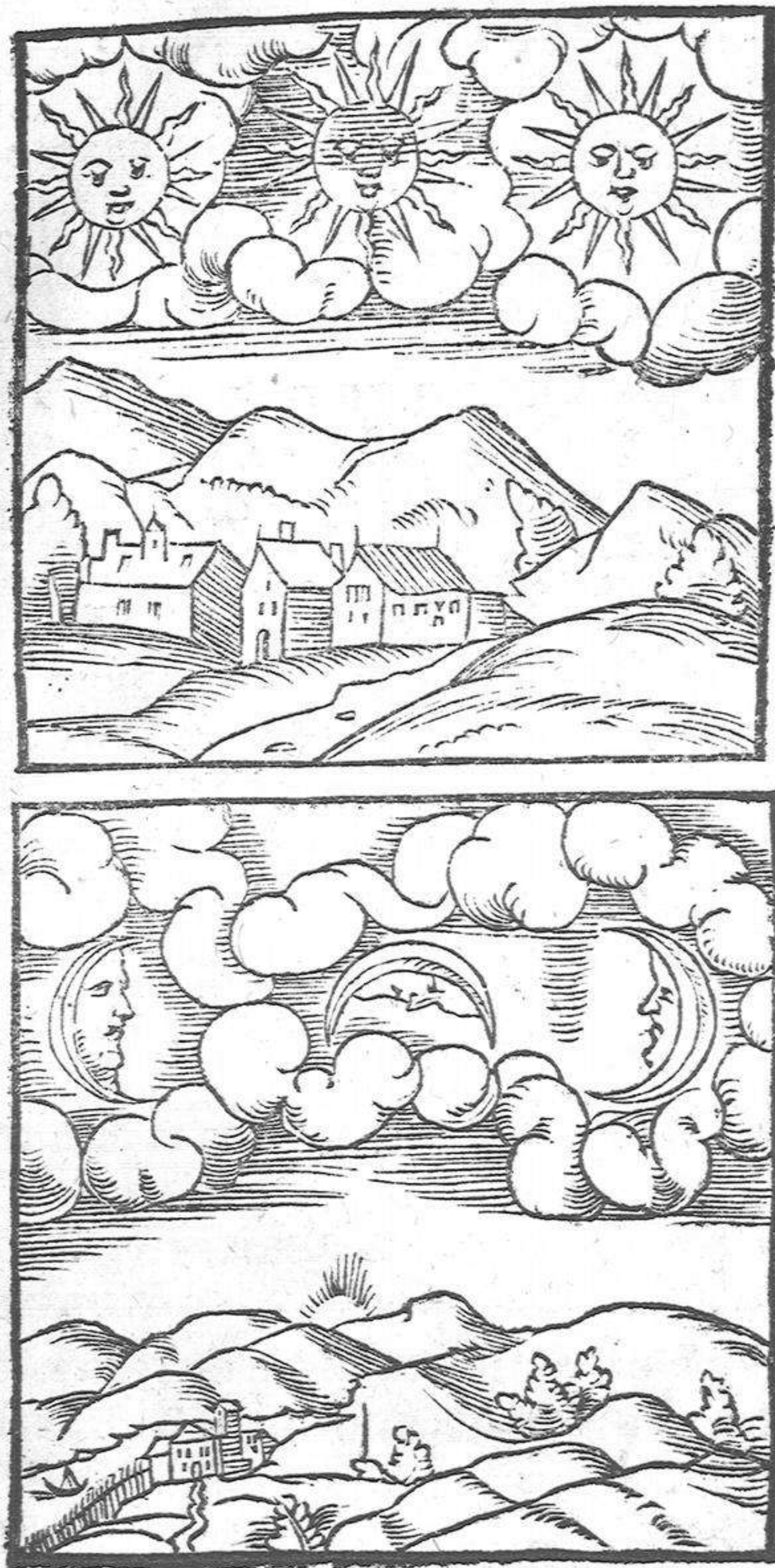
C. N. DOMITIO, C. FAN-
nio, Coss. 92.

DCXXX

II. 120.

IN foro Vessano androgynus natus. In mare delatus est. In Gallia tres soles, & tres lunæ uisæ. Vitulus biceps natus. Bubo in Capitolio uisus, & ex incendio cathena consumpta. Sallyes & Allobroges deuicti.

L. O.

L. OPIMIO, Q. FABIO
Maximo, Cos. 93.

DCXXX
III. 119.

GRex luporum limites, qui in agro-
rum diuisione per C. Gracchū de-
positi erant, dissipauit. Ipse Gracchus in
Auentino occisus.

L. AVRELIO, ET L. CAE-
cilio, Cos. 94.

DCXXX
V. 117.

ANdrogynus in agro Romano an-

norum octo inuentus, & in mare depor-
tatus. Virgines ternouenæ in Vrbe can-
tarunt.

M. CATONE, QUINTIO MAR-
tio, Cosß. 95.

CAtone consule immolante exta ta- DCXX
buerunt, caput iocineris inuentum XVI. 116.
non est. Lacte pluit. Terra cum mugitu
tremuit. Examen apum in foro cōsedit.
Sacrificium ex Sibyllinis.

L. CAECILLO, L. AVRELIO,
Cosß. 96.

Flmine Romæ & circà, pleraq; ta- DCXXX
cta. Preneste lacte pluit. Hastæ Mar VII. 115.
tis in regia motæ. Priuerni terra septē iu-
gerum spacio in cauerna desedit. Satur-
niæ Androgynus annorum decem inuē-
tus, & mari demersus. Virgines uiginti-
septem urbem carmine lustrauerunt. Re-
liquum anni in pace fuit.

M. ACILLO, C. PORTIO,
Cosß. 97.

Pompeius Elnius eques Romanus, DCXL.
à ludis Romanis, cum in Apulia re- 112.
uerteretur, in agro Stellati filia eius uir-
go, equo insidens, fulmine iccta, exanima-
taq; uestimento deducto, in inguinibus
exerta lingua per inferiores locos, ut i-
gnis ad os emicuerit. Responsum, infa-

F 5 miam

iniam uirginib. & equestri ordini portē
di, quia equi ornamenta dispersa erant.
Tres uno tempore uirgines Vestales no
bilissimæ, cum aliquot equitibus Roma
nis, incesti pœnas subierunt. Aedes Ve
neri Verticordiæ facta.

C. CAECILIO, CNEO PAPY-
rio, Cos. 98.

DCXLI

211.

Albanus mons nocte ardere uisus.
Aedicula & signū de cœlo tacta.
Ara Salutis interrupta. Terra in Lucanis
& Priuernati latē hiauit. In Gallia cœlū

ardere

ardere uisum. Cimbri, Theutonicꝫ alpes transgressi, foedam stragem Romanorū sociorumꝫ fecerunt.

P. SCIPIONE, L. CALPVR-
nio, Coß. 99.

Maxima pars urbis exusta, cum æ-
de Matris magnę. Lacte per tridu-
um pluit, hostijsꝫ expiatum maioribus.
Iugurthinum bellum exortum.

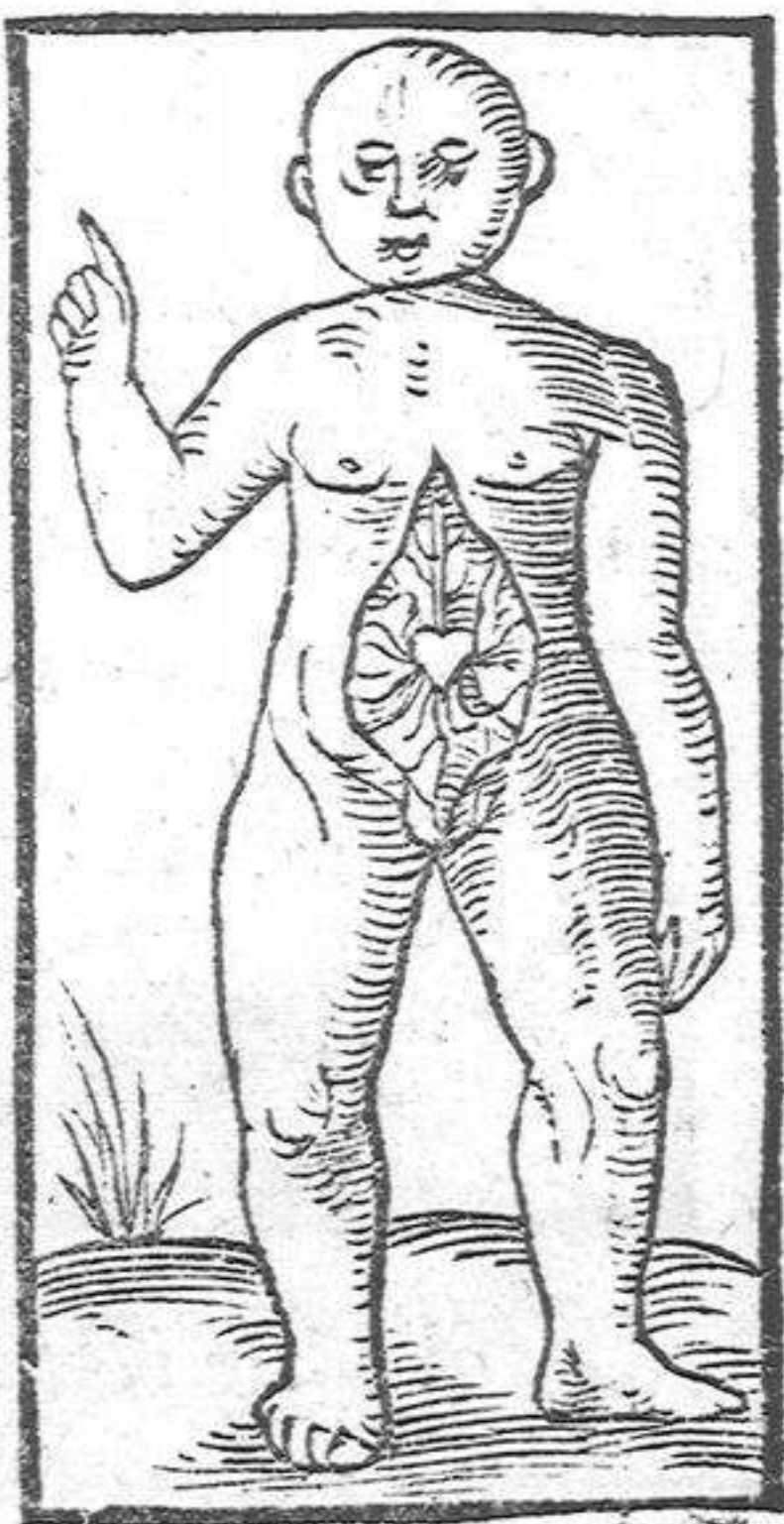
DCXLII
l. 109.

SERGIO GALBA, M. SCAV-
ro, Coß. 100.

Avis incendiaria, et bubo, in urbe ui-
se. in Laotomijs homo ab homine

DCXL
VI. 106.

adesus. Ex Sibyllinis
in insula Cimolia sa-
crificatū per triginta
ingenuos patrimos
& matrimos, totidē
que uirgines. multa
millia hominū, intumescēte Pado, & sta-
gno Arretino obru-
ta. Bis lacte pluit.
Nursiæ gemini ex
muliere ingenua na-
ti: puella integris o-
mnib. mēbris: puer à

parte

parte priore aluo aperto, ita ut nudum in-
testinum conspiceretur. idem postero-
re natura solidus natus, qui uocemissa ex-
pirauit. Contra Iugurtham prosperè di-
micatum.

Q. SERVILIO CAEPIONE, AT-
tilio Sarrano, Cos. 101.

DCXLV

III. 104.

AMiterni cum ex ancilla puer nasce-
retur, Ave dixit. In agro Perusino,
& Romæ locis aliquot, lacte pluit. Inter

multa fulmine ic̄ta, Atellis digiti homi-
nis quatuor tanquam ferro præcisi. Ar-
gen-

gentum signatum afflatu fulminis dif-
fluxit. In agro Trebulano mulier nupta
cui Romano, fulmine icta, nec exanima-
ta. Fremitus coelestis auditus, & pila coe-
lo cadere uisa, sanguine pluit. Romæ in-
terdiu fax sublimē uolans conspecta. In
æde Larum flamma à fastigio ad summū
columen penetravit innoxia. Per Cæ-
pionem Consulem senatorum & equi-
tum iudicia communicata, cætera in pa-
ce fuerunt.

P. ATTILIO, ET CORNELIO
Manilio, Coß. 102.

TRebulæ, Mutusæ antè quàm ludi DCXLIX
committerentur, canente tibicine, 103.
angues nigri aram circumdederunt: de-
sinente cantare, dilapsi. Postero die exor-
ti, à populo lapidibus enecati. foribus tē-
pli ad apertis, simulachrum Martis ligne-
um capite stans inuentum. A' Lusitanis
exercitus Romanus cæsus.

C. MARIO, C. FLACCO,
Coß. 103.

BVbo extra urbem uisus, bos locuta. DCL.
Trebulæ, Mutusæ simulachrum in 102.
templo, quod capite adoperto fuit, oper-
tum

tum inuentum. Nuceriae ulmus uento
 euerfa, sua sponte erecta in radicem co-
 aluit. In Lucanis lacte, Lunae sanguine
 pluit. Arimini canis locutus: arma coele-
 stia, tempore utroque ab ortu & occasu
 uisa pugnare, & ab occasu uinci. Aru-
 spicum responso, populus stipem Cae-
 reri & Proserpinæ tulit. Virgines uigin-
 ti septem dona canentes tulerunt. Luna
 interdiu cum stella, ab hora tertia usq; ad
 horam septimam apparuit. A fugitiuis
 & desertoribus, in Thurinis regiones ua-
 statae. Cimbri alpes transgressi, per Hi-
 spaniam uastatam, iunxerunt se Theuto-
 nis. Lupus urbem intrauit. Fulminis ictu
 uultures super turrem exanimati. Hora
 diei tertia, solis defectus lucem obscura-
 uit. Examen apium ante aedem Salutis co-
 sedit. In Comitio lacte pluit. In Piceno
 tres soles uisi. In agro Vulsiniensi flam-
 ma e terra orta, coelumq; uisa continge-
 re. In Lucanis duo agni equinis pedibus
 nati, alter siminino capite. In Tarquiniē-
 si lactis riuus terra scaturienti exorta. Aru-
 spicum responso signa oleaginea duo ar-
 mata statuta, supplicatumq;. In Ma-
 cedonia Thraces subacti.

C. MARIO, QUINTO LV-
 etatio, Cos. 104.

NOuendiale sacrū fuit, quòd in Thu D CLII,
 scis lapidibus pluerat. Vrbs aruspī 100.
 cum iussu lustrata. Hostiarum cinis per
 Decemuīros in mare dispersus: & per di
 es nouem circa omnia templa per magi-
 stratus, & municipia, pompa ducta sup-
 plicatū. Hastæ Martis in regia, sua spon-
 te motæ. Sanguine circa amnem Anie-
 nem pluit. Examen apium in foro Boa-
 rio, in sacello cōsedit. In Gallia, in castris
 lux

lux nocte fulsit. Puer ingenuus Ariciæ
 flamma cōprehensus, nec ambustus. Ae-
 des Iouis clusa fulmine ic̄ta, cuius ex-

piationem, quia prius monstauerat Ae-
 mylius Potensis aruspex, præmium tu-
 lit, ceteris celātibus, quòd ipsis, liberisq̃
 exitium portenderetur. Piratæ in Sicilia
 à Romanis deleti. Theutoni à Mario tru-
 cidati. Ancylia cū crepitu sua sponte mo-
 ta, seruusq̃ Seruiliū Cæpionis matris I-
 deæ se præcidit, & trans mare exporta-
 tus, ne unquã Romę reuerteretur. Vrbs
 Iustra.

lustrata, capra cornibus ardentibus per urbem ducta, porta Neuia emissa, relictaq;. In Auentino luto pluit. Lusitanis deuictis, Hispania ulterior pacata, Cimabri deleti.

C. MARIO, L. VALERIO,
Cos. 105.

FAx ardens Tarquinijis late uisa, subi **DCLIII.**
to lapsu cadens. Sub occasu solis, or **98.**
bis clypei similis ab occidente ad orientem uisus præferri. In Piceno, terremotu domicilia ruinis prostrata: quædam con

G

uulsa,

uulsa, sede sua inclinata manserunt. Fremitus armorū ex inferno auditus. Quadrigæ auratæ in foro à pedibus sudaerunt. Fugitiui in Sicilia prælijs trucidati.

M. ANTONIO, A. POSTHVM-

mio, Coss. 106.

DCLV.

97.

BVbone in urbe uiso, urbs lustrata, nimbis & procella plurima dissipata, fulmine pleraq; tacta. Lanuuij in æde Iunonis Sospitæ, in cubiculo deæ sanguinis guttæ uisæ. Nursiæ ædes sacra terremoto disiecta. Lusitani rebellantes subacti. Sextius tribunus plebis de agris diuidendis populo, cum repugnantibus collegis pertinaciter legē ferret, corui duo numero in alto uolantes, ita pugnauerunt supra concionem, ut rostris, unguibusq; lacerarentur. Aruspices sacra Apollinis litanda, & de lege quæ ferebatur super sedendum, pronunciarunt. Fremitus ab inferno ad cœlum ferri uisus, inopiam, famemq; portendit. Populus stipem, matronæ thesaurum, & uirgines dona Cereri & Proserpinæ tulerunt. Per uirgines uigintiseptem cantitatum. Signa cupressæ duo Iunoni Reginae posita. In Lusitania prosperè à Romanis pugnatum.

Q. M. E.

Q. METELLO, TVLLIO
Didio, Cos. 107.

BVbone in Capitolio supra deorum DC LV I.
simulachra uiso, cum piaretur tau- 96.
rus, uictima exanimis concidit. Fulmi-
ne pleraq; decussa. Hastæ Martis in re-
gia motæ. Ludis in theatro, creta candi-
da pluit: fruges et tempestates portendit
bonas. Sereno tonuit. Apud ædem A-
pollinis Decemuiris immolantibus, ca-
put iocineris non fuit. Sacrificatibus an-
guis ad aram inuentus. Item androgy-
nus in mare deportatus. In circo inter pi-
la militum ignis fusus. Hispani pluribus
prælijs deuicti.

C. N. CORNELIO LEN-
tulo, P. Licinio, Cos. 108.

SVpplicatum in urbe, quòd andro- DC LV II.
gynus inuentus, & in mare deporta- 96.
tus erat. Pisauri terræ fremitus auditus.
Muri pinnae sine terremotu passim deie-
ctæ, ciuiles portendere discordias. Nur-
sæ simulachrum Iouis in partem sinistra
conuersum. Cupressæ simulachra Iuno-
nis Reginae posita per uirgines uiginti-
septem, quæ urbem lustrauerunt. Celti
beri, Medi, Dardani subacti.

G 2 CNEO

CNEO DOMITIO, CAIO
 Cassio, Cos. 109.

DCLVIII.
 94.

LVpus urbem ingressus, in domo
 priuata occisus. Bubo in Capitolio
 occisus. Fulmine pleraq; decussa. Signa
 aurata Iouis cum capite, columna; disie
 cta. Fesulis sanguine terra manauit. Are
 tij mulieri e naso spice farris nate: eadem

farris grana uomuit, urbe lustrata. Ptole
 mæus rex Aegypti Cyrenis mortuus, S.
 P. Q. Romanum hæredem re
 liquit.

P. CRASSO, Q. SCEVOLA,
Cos. 110.

CAere lacte pluit. Lebadia Eutychi DCLIX.
des in templum Iouis Trophonij 93.
digressus, tabulam aeneam extulit, in qua scri-
pta erant, quae ad res Romanas pertine-
rent. Fulminis afflatu pleraque animalia ex-
animata. Venafri hiatu terra alte subse-
dit. Vultures canem mortuum laniantes, oc-
cisi ab alijs, et comesi uulturibus. Agnus
biceps. Puer trib. manibus, totidemque pe-
dib. natus. At hastae Martis in regia mo-

ta. Androgynus Urbino natus, in mare deportatus. Pax domi, forisq̄ fuit.

C. LAELIO, L. DOMITIO,
Cos. III.

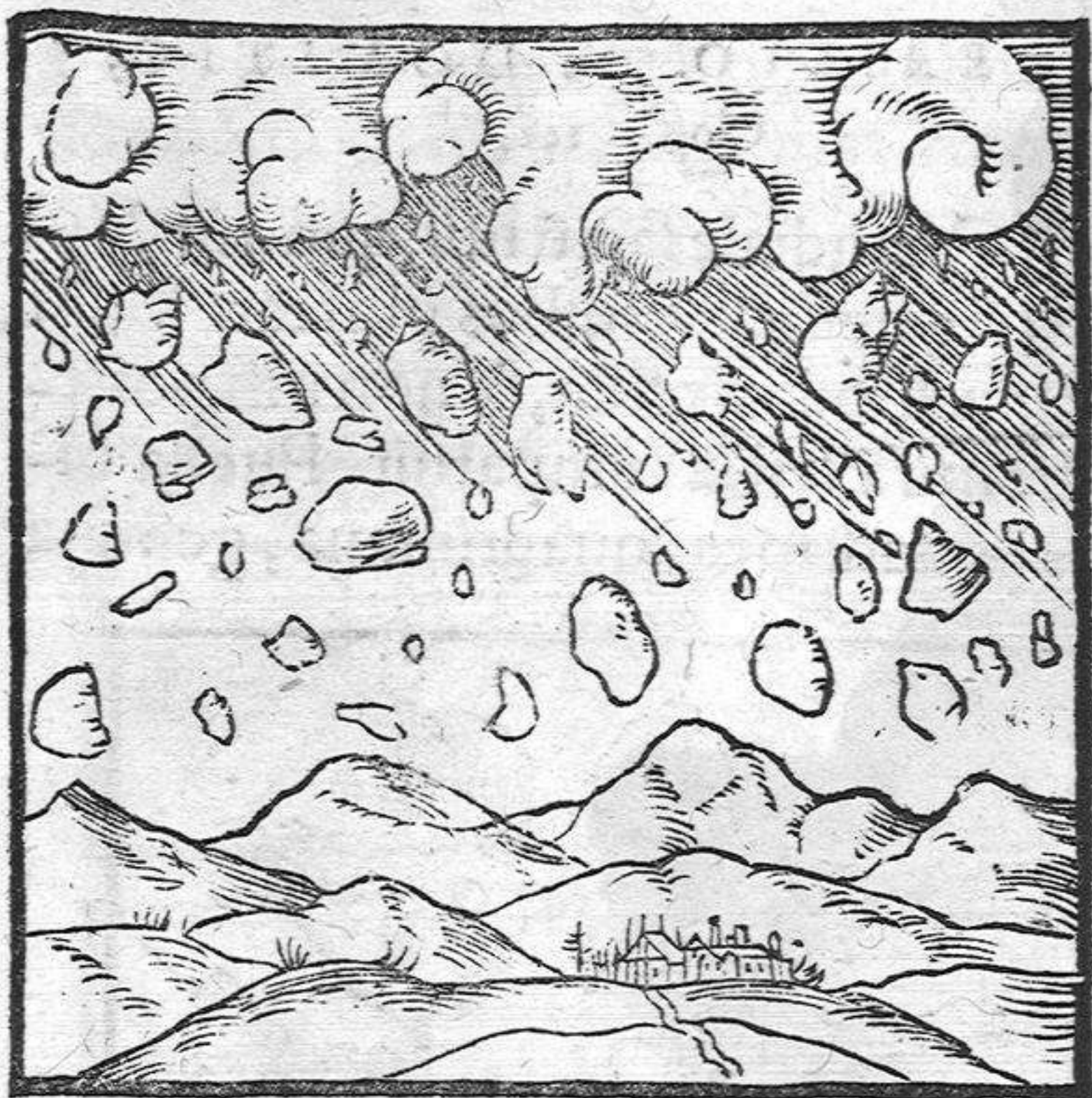
NOuendiale sacrū fuit, quōd in Vol **DCLX.**
fca gente lapidibus pluerat. Vulsi **92.**
nijs luna noua decidit, & non nisi poste-
ro die hora tertia comparuit. Puella bi-
ceps, quadripes, quadrimana, gemina

foeminea natura, mortua nata. Avis incē
diaria uisa, occisaq̄. In Vestinis, in uilla

G 4 lapi

lapidibus pluit. Fax in coelo apparuit, & totū coelū ardere uisum. Terra sanguine

manauit, et cōcreuit. Canes, saxa, tegulas uulgò roserūt. Fesulis ingens multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie, interdium ambulare gregatim uisa. Per Nasicam Hispaniæ principes, qui rebelabant, supplicio consumpti, urbibus dirutis,

C. VALERIO, M. HEREN-
nio, Cos. 112.

Romæ & circa, fulmine pleraq; de-
cussa. Ancilla puerum unimanum
peperit. Fregellis ædes Neptuni nocte
patefacta. Maris vituli cum exta deme-
rētur, gemini vitelli in aluo eius inuen-
ti. Arretij signum æneum Mercurij suda-
uit. In Lucanis gregem ueruecum, cum

DCLXI.

91.

pasceretur, & nocte in stabulo flāma cir-
cundata nihil adussit. Carseolis torrens
tanguinis fluxit. Lupi urbē ingressi. Præ

G 5 neste

neſte lana uolitaui. In Apulia mula peperit. Miluus in eade Apollinis Romę cōprehenſus. Herennio conſuli bis immolanti, caput iocinoris defuit. In ſacro no-

uendiali cœna deæ poſita, à cane a deſa antè, quàm delibaretur. Vuſinijs prima luce flamma cœlo emicare uiſa, cum in unum coiſſet, os flammæ ferrugineũ oſtendit: cœlum uiſum deſcēdere, cuius hiatu uertices flammæ apparuerunt. Luſtrationibus proſperè expiatum, nam totus annus domi forisq; tranquilluſ fuit.

C. CLAUDIO, M. PERPEN-
na, Cos. 113.

BVbo in æde Fortunæ equestris cō- DCLXII.
prehensus, inter manus expirauit. 90.
Fesulis fremitus terræ auditus. Puer ex
ancilla natus sine foramine naturæ, qua
humor emittitur. Mulier duplici natura
inuēta. Fax in cœlo uisa. Bos locuta. Exa-
men apium in culmine priuatae domus
confedit. Volaterris sanguinis riuus ma-
nauit. Romę lacte pluit. Arretij duo an-
drogyni inuenti. Pullus gallinaceus qua-
drupes natus. Fulmine pleraq; ic̄ta. Sup-

plicatio

plicatio fuit. Populus Cereri, & Proserpinae stipem tulit. Virgines uigintiseptē carmen canentes, urbem lustrauerunt. Medorum in Macedonia gens, prouinciam cruentē uastauit.

L. MARTIO, SEXTO IV.

lio, Coß. 114.

DCLX
III. 89.

Libius Troso, P. Tarquinius, leges ferentes, cum bellum Italicum confurgeret, prodigia multa apparuerunt urbi. Sub ortu solis, globus ignis à septentrionali regione cum ingenti sono cœli emicuit. Arretij frangentibus panes, cruor ē medijs fluxit. In Vestinis per dies septē lapidibus testisq; pluit. Aenarię terre hiatu flamma exorta, in cœlū emicuit. Circa Rhegium terra mota, pars urbis muricq; diruta. In Spoletino colore aureo globus ignis ad terram deuolutus, maiorq; factus, ē terra ad orientem ferri uisus, magnitudinem solis obtexit. Cuius in arce, simulachrum Apollinis sudauit. Aedis Pietatis in circo Flamminio clausa fulmine ic̄ta. A Sylo per ludos Romani trucidati, cum ex agris in urbē pecora, armenta q; Latini agerent, strages hominum passim facta, armenta in tantam

tam rabiem concitata sunt, ut uastando suos, hostile imaginarentur bellum, lachrymantesq; multis affectibus, calamitatem præfagirent suis.

L. IULIO CAESARE, P.

Rutilio, Cos. 115.

Metella Cæcilia somnio Iunonē So DCLXII
spitam profugientem, quòd im- II. 88.
mundè sua templa fœdarentur, cum suis
precibus ægrè reuocatam diceret, gregē
matronarū sordidis, obscœnisq; corpo-
ris coinquinatum ministerijs, in quo etiā
sub simulachro Deæ cubile canis confœ-
tuerat, cōmundatū supplicationibus ha-
bitis, pristino splendori restituit. A' Pi-
centibus Romani barbaro more excru-
ciati: ubiq; in Latio clades accensa. Lu-
cilius Lupus, spretis religionibus, cum
in extis caput non inuenisset iocineris,
amisso exercitu in prælio occisus est.

L. SYLLA, Q. POMPEIO,

Cos. 116.

Pompeius Sylo in oppidum Bouia- DCLXVI
num, quod caeperat, triumphans in 86.
uectus, omen uictoriæ hostibus ostēdit:
quia triumphus in urbē uictricem, non
uictam, induci solet. Proximo prælio, a-
misso

misso exercitu occisus. Mithridati aduer-
 sus socios bellum parati, prodigia appa-
 ruerunt. Stratopedo, ubi senatus haberi
 solet, corui uulturem tūdendo rostris oc-
 ciderūt. In eundem locum sidus ingens
 cœlo demissum: Isidis species uisa, fulmi-
 ne petere. Lucum Furiarum cū Mithri-
 dates succenderet, risus exauditus ingēs,
 sine auctore. Cum aruspicum iussu uirgi-
 nem Furijs immolaret, ē iugulo puellę ri-
 sus ortus, turbauit sacrificiū. Classis Mi-
 thridatis in Thessalia à Romanis in præ-
 lio amissa. Cinna & Mario per bella ciui-
 lia crudeliter sæuientibus, Romæ in ca-
 stris Gnei Pompeij cœlum ruere uisum,
 arma signaq; tacta, milites exanimati. I-
 pse Pompeius afflatus sidere, interiit.
 Lectum eius populus diripuit, corpus
 unco traxit, quòd discrimine ciuili perse-
 uerasset periclitanti patriæ non succur-
 rere: cum & imperium, & maximos ha-
 beret exercitus. Peiræum Sylla cum op-
 pugnaret, unus miles eius aggerem fe-
 rens, exanimatus fulmine. Aruspex re-
 spondit, Diuturno labore, quod caput
 iacentis in oppidum uersum esset, introi-
 tum & uictoriam Romanis significare.
 Post

De Prodigijs.

111

Post breue tempus Athenæ & Peireum à Sylla capta. Illo à C. Fimbria incenso, cum ædes quoq; Mineruæ deflagrasset, inter ruinas simulachrū antiquissimum inuiolatū stetit, spemq; restitutionis oppido portendit. * In agro Mutinensi duo montes inter sese concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentesq;, inter eos flāma fumoq; in cœlū exeunte. eo cōcursu uillæ omnes elisę, animaliaq; multa, quæ intrā fuerāt, exanimata sunt. Exarsit eo anno sociale bellum, quod haud scio an funestius tertæ Italię fuerit quàm ciuile. In eo autē bello L. Cornelius Sylla cum in agro Nolano ante prætorium immolaret, subitò ab una parte aræ anguis prospexit: qua uisa, Posthumii auspiciis hortatu, continuo exercitum in expeditionem eduxit, ac fortissima Samnitum castra cepit, quæ uictoria futuræ eius amplissimæ potentia extitit.

C. N. OCTAVIO, L. CORNELIO
Cinna, Cos. 117.

Simulachro Apollinis caput sine ulla
euidenti causa decidit: quod inuen-
tum est humi adeò infixum, ut summis
etiam uiribus auelli non potuerit. quod
uidens

*
DCLXVI
I. 85.

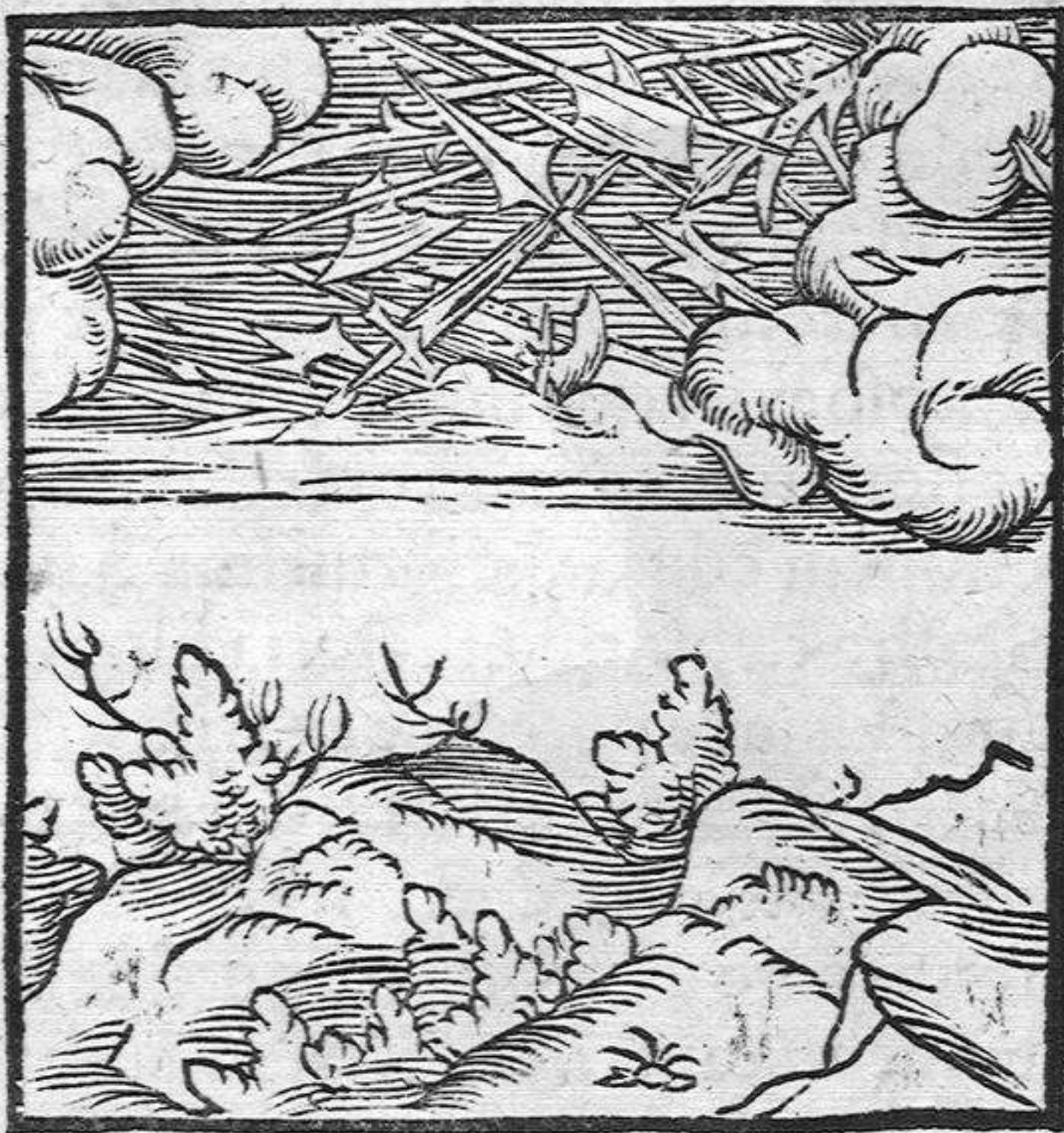
uidens Octavius, licet exitium suum significari intellexerit, uitare tamen non potuit. quo tamen crudeliter interfecto, Dei caput immobile terra demum refigi potuit.

L. SCIPIONE, C. NORBANO,
Cos. 118.

DCLXXI

81.

PER Syllana tempora, inter Capuam & Vulturnum, ingens signorum sonus, armorumq; horrendo clamore audi

tus, ita ut uiderentur duæ acies concurrere per

re per plureis dies. Rei miraculo intus considerantibus, uestigia equorum, hominumq̄, & recentes protritæ herbæ, & uirgulta uisa molē ingentis belli portendere. In Hetruria Clusij, materfamilia uiuum serpentem peperit, qui iussu aruspicum in profluētem deiectus, auersa aqua natauit. Lucius Sylla post quintum annum uictor, in Italiam reuersus, magno terrori fuit inimicis. Aeditui Capitolium una nocte cōflagrauit. Syllæ crudelitate fœda proscripio principum fuit. Centena millia hominum consumpta Italico, ciuiliq̄ bello relata sunt.

M. AEMYLIO, D. BRUTO,
Cos. 119.

Didius Lælius legatus Pompeij, cui DCLXX prodigium Romæ erat factum, in VII. 75. lecto uxoris duo angues conspecti, in diuersumq̄ lapsi. Proximè Pompeio in castris sedenti, accipiter super caput accesserat. In Hispania aduersus Sertorium, inter pabulatores occisus.

CNEO OCTAVIO, C. SCRIBONIO,
Cos. 120.

Reate terremotu ædes sacrae in oppi DCLXX do, agrisque cōmotæ. Saxa, quibus VIII. 74. H forum

forum stratum erat, discussa. Pōtes inter-
rupti. Ripæ labentis fluminis in aquam
prouolutæ. Fremitus inferni exauditi. Et
post paucos dies, quæ cōcussa erant, cor-
ruerunt. Saxum uiuum cum prouoluere
tur, in præcipiti rupe immobile stetit. A
Sertorio in Hispania exercitus Romani
cæsi. Aduersum Medos uariè dimicatū.

L. AVRELIO, L. OCTA-
uio, Cos. 121.

DCLXX
IX. 736 **S**ertorio in Hispania exercitum ducē
sti, tale prodigium est factum. Scuta
equitum

equitum parte exteriori, iaculaq; & pectora equorum cruenta uisa: quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius, quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Continua ei praelia cum successu fuerunt. Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Aristagoræ, qui in summo magistratu erat, Proserpina in quiete uisa est dicere aduersus tibicines, se tibicinem comparasse. Postero die turres hostium uento disiectæ sunt. Ad immolandum bos sacra iniussa, de montibus per hostium classem adnatauit, seq; ad aras percutiendam obtulit.

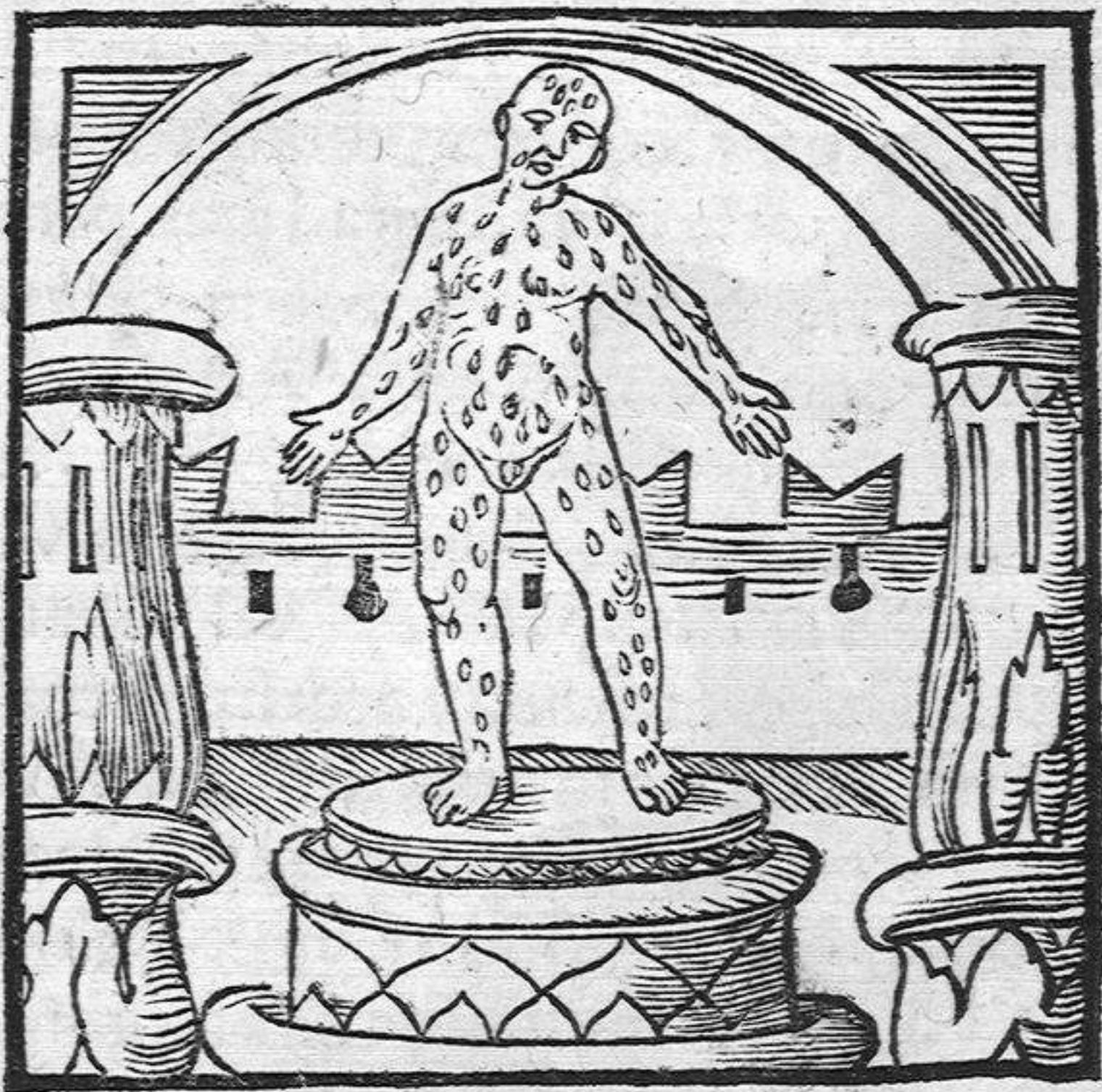
M. CESONE, GAIO ANTONIO,

no, Cos. 122.

Fulmine pleraq; decussa. Sereno Var DCXCII: 61.
 gunteius Pompeius de cælo exanimatus. Trabis ardens ab occasu ad cælum extenta. Terræmotu Spoletum totum concussum, & quædam corruerunt. Inter alia relatū, biennio antè in Capitolio lupam Remi & Romuli fulmine ictam, signūq; Iouis cum columna disiectum, Aruspicum responso in foro repositum. Tabulæ legum æneæ literis liquefactis. Ab his prodigijs Catilinæ nefaria conspiratio

H a cœpta.

cœpta. Cum in agro Pistoriensi Catilinã deuicisset, laureatos fasces in prouinciã tulit: ibi à Dardanis oppressus, amisso exercitu profugit. Apparuit eum hostibus portendisse uictoriam, cum ad eos laurũ uictricẽ tulerit, quã in Capitolio debuerat deponere. Lupi in urbe uisi: nocturni ululatus, flebiles, canum auditi. Simulachrum Martis sudauit. Fulmen tota ur

be peruagatũ, pleraq; deorũ simulachra decussit, homines exanimauit. Vrbs lustrata. Propter dictaturam Pompeij, ingens

gens seditio in urbe fuit.

GN. DOMITIO, APPIO CLAV-
dio, Coß. 124.

M Crassus ad Parthos profectus, cū DCC.
52.
Eufratem transiret, multa prodigi-
gia neglexit. Cum etiam coorta tempe-
stas, signifero signum arreptum inersis-
set gurgiti, & offundente nimborum ca-
ligine prohiberentur transire, pertinaci-
ter perseverans cum filio & exercitu, in-
terijt.

L. PAULO, C. MARCEL-
lo, Coß. 125.

M Vla pariens, discordiam civium, DCCIII,
48.
bonorum interitum, mutationem
legum, turpes matronarum partus signi-
ficavit. Incendium, quo maxima pars ur-
bis deleta est, prodigij loco habitum. In-
ter Cæsarem & Pompeium bella civilia
exorta. aduersus Cæsarem Põpeius Ma-
cedonia cum inuitatis gentibus amicis
instrueret aciem, à Dyrrhachio uenienti-
bus, aduersa fuerunt fulmina, examen a-
pium in signis portendit. Nocturni ter-
rores in exercitu fuere. Ipse Põpeius pri-
die pugnae die uisus in theatro suo ingē-
ti plausu excipi, mox acie uictus, in Ae-

H 3 gypto

gypto occisus, eo ipso die plerisque locis signa sua sponte conuersa. Clamorem, crepitum que armorum Antiochiæ, bis ut curreretur in muros, auditum, indeque sonum tympanorum Pergami. Palma uiridis Trallibus in æde Victoriæ, sub Cæsaris statua inter coagmēta lapidum magnitudine maturè enata. C. Cornelius augur Patauij eo die, cum auéis admitterent, proclamauit rem geri, & uincere Cæsarem.

C. CAESARE, M. LEPIDO,
Cos. 126.

DCCVIII.
44.

Decimæ legionis aquilæ Gn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uise dimittere, & in sublime auolare: ipse adolescens Pompeius uictus, & fugiens occisus.

C. CAESARE, M. ANTONIO,
Cos. 127.

DCCX.
42.

Cæsari dictatori exta sine corde inuenta. Calpurnia uxor somniauit, fastigium domus, quod sicut erat adiectum, ruisse. Nocte, cū ualuæ cubili clausæ essent, sua sponte apertæ sunt, ita ut lunæ fulgore, qui introuenerat, Calpurnia excitaretur. Ipse Cæsar uiginti tribus uulneribus

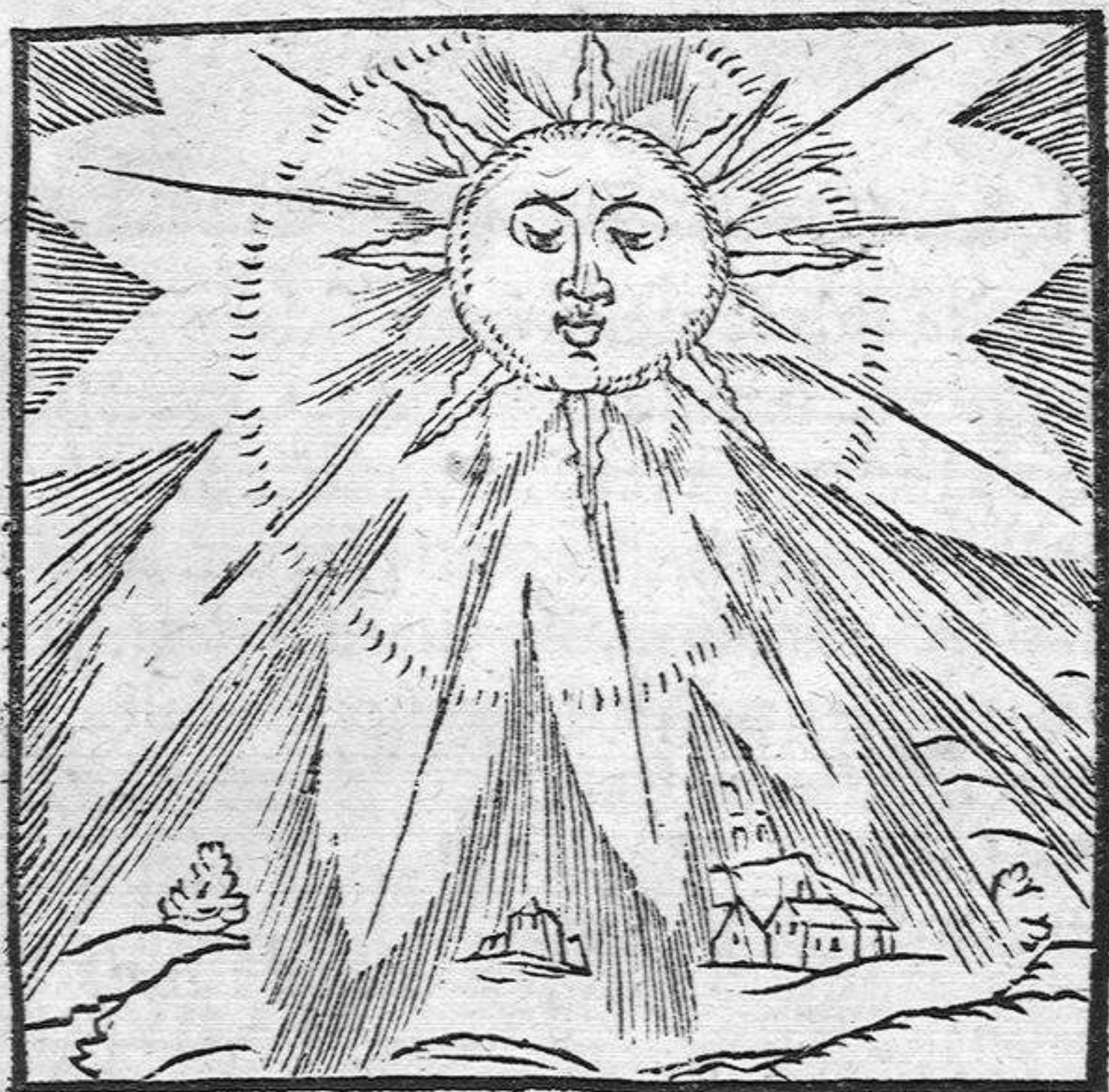
neribus in curia Pompeiana à coniu-
tis confossus.

M. ANTONIO, P. DOLABEL-
la, Cos. 128.

C Octavius testamento Cæsaris pa-
tris Brundusij se in Iuliam gentem
adsciuit. Cumq; hora diei tertia ingenti
circunfusa multitudine Romam intra-
ret, sol puri ac sereni cœli orbe modico
inclusus, extremæ lineæ circulo, qualis
tendi arcus in nubibus solet, eam circun-

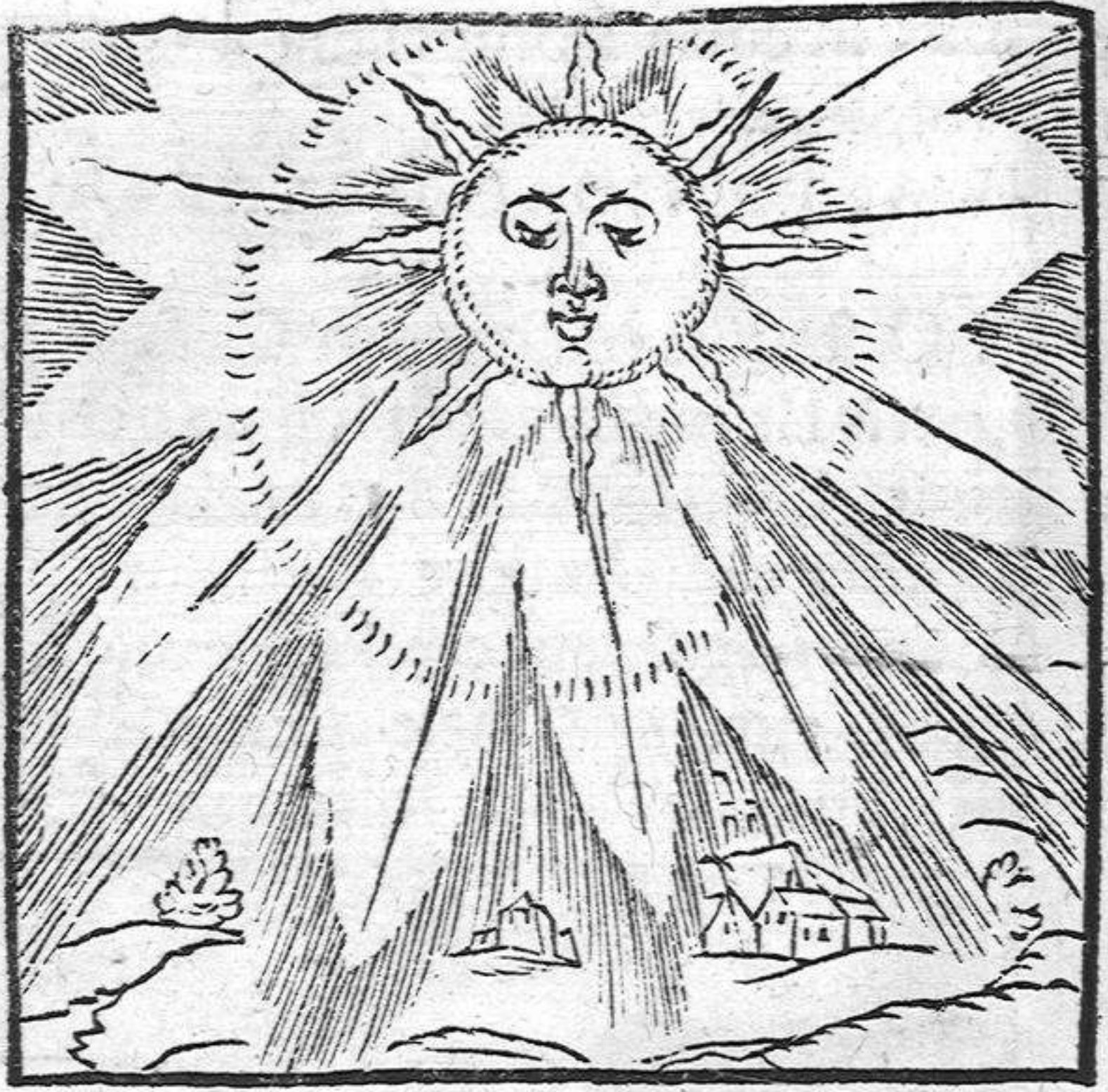
DCCX.

42.

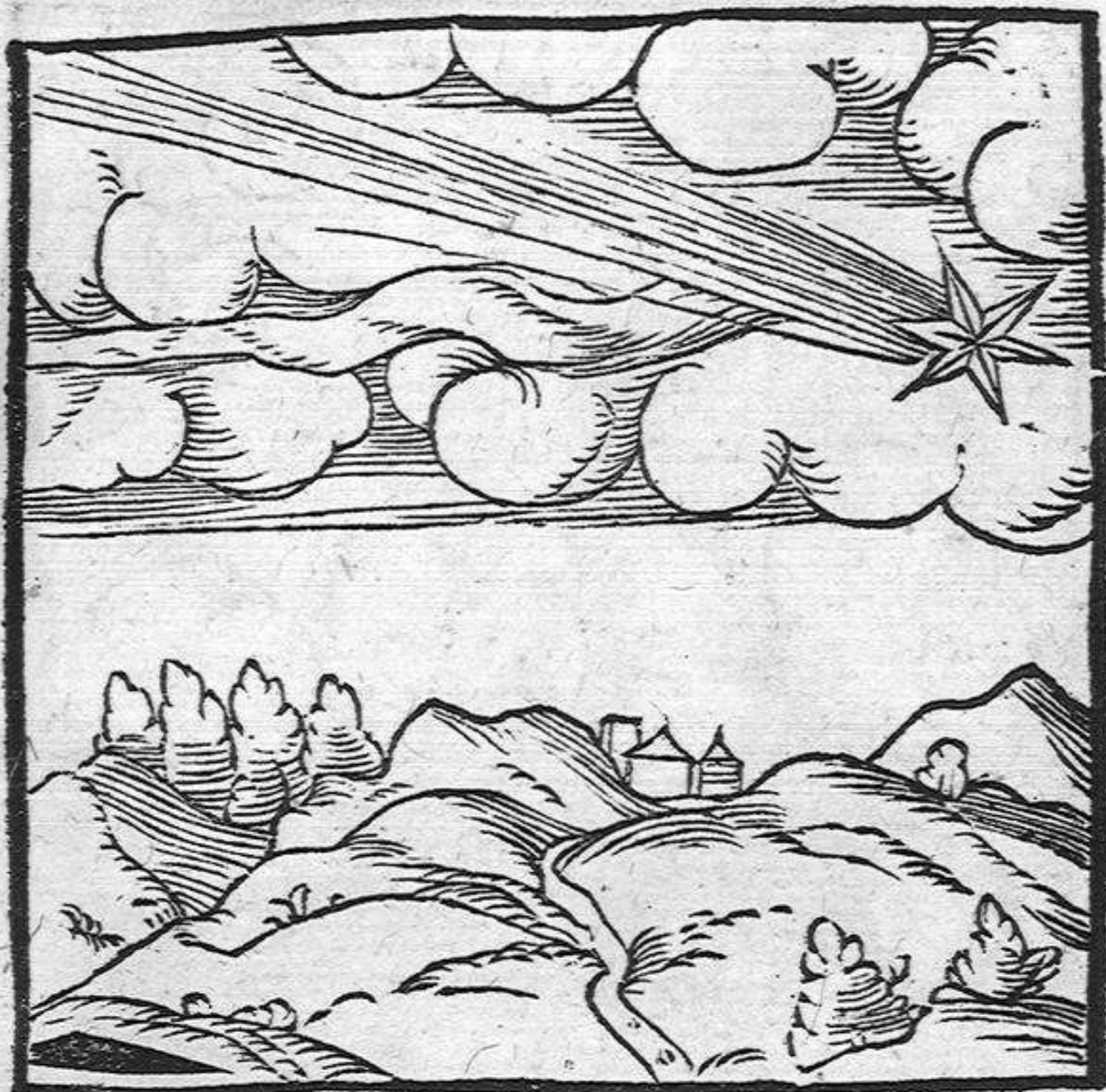

scripsit. Ludis Veneris genitricis, quos
pro collegio fecit, stella, hora undecima,

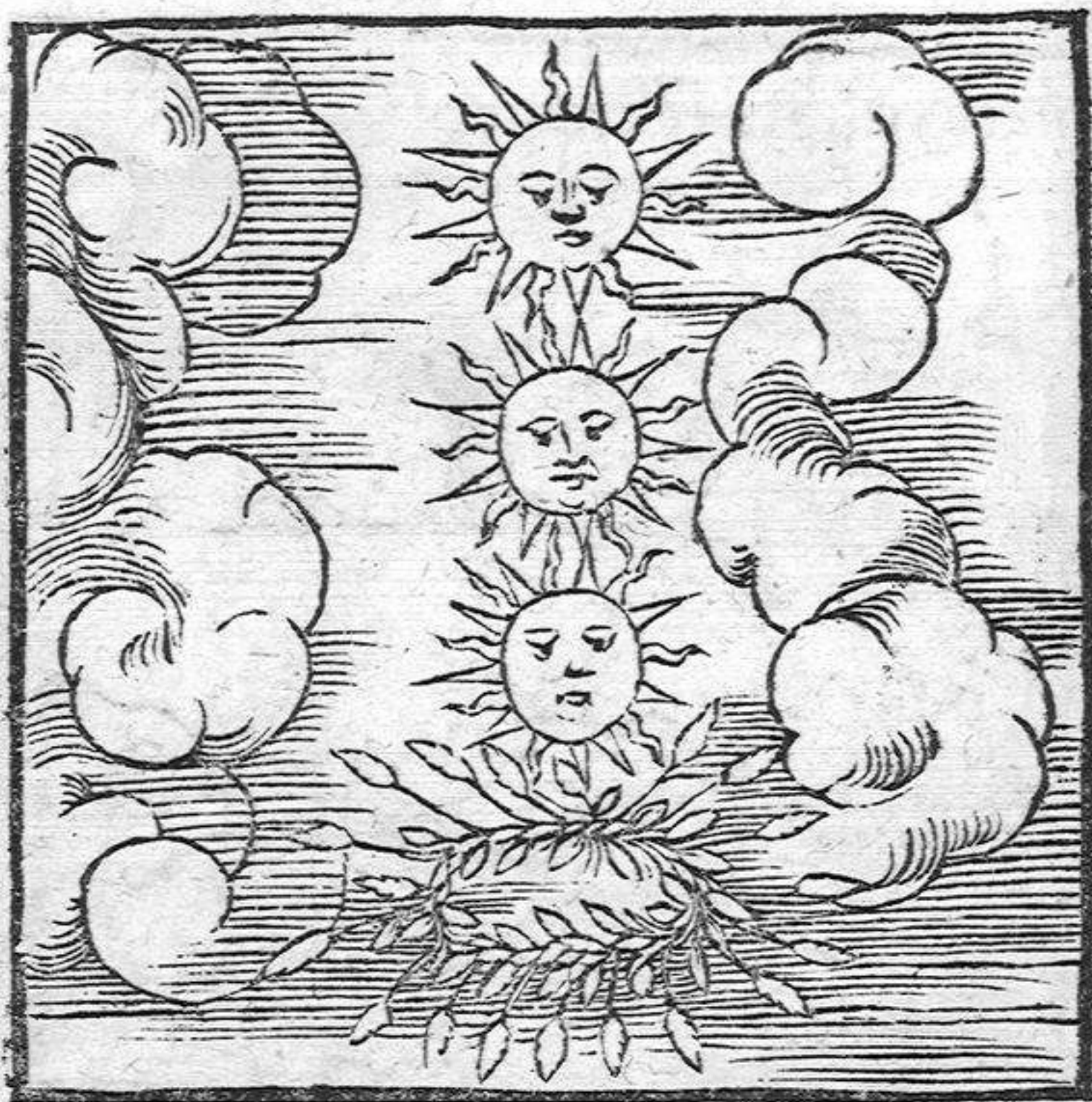
H 4 crinita

crinita sub septentrionis sidere exorta,
 conuertit omnium oculos. Quod sidus
 quia ludis Veneris apparuit, diuo Iulio
 insigne capitis cōsecrari placuit. Ipsi Cæ
 sari monstrosa malignitate Antonij con
 sulis multa perpesso, generosa fuit ad re
 sistendum constantia. Terremotus cre
 bri fuerunt, fulmine naualia pleraq; ta
 cta. turbinis ui simulachrum, quod M.
 Cicero plebiscito ante cellam Mineruæ
 pridie quàm in exilium iret, posuerat,
 dissipatum membris pronum iacuit, fra
 ctis

Etis humeris, brachijs, capite, dirum ipsi
 Ciceroni portendit. Tabulæ aeneæ ex æ-
 de Fidei turbine euulsæ. Aedis Opis ual-
 uæ fractæ. Arbores radicitus, & pleraq;
 tecta euerfa. Fax cœlo ad occidentem ui-
 sa ferri. Stella per dies septem insignis ar-
 sit. Soles tres fulserūt, circaq; solem imū
 corona spicę similis in urbem emicuit: et
 postea in unum circulum sole redacto,
 multis mensibus languida lux fuit. In æ-
 de Castoris nominum literæ quædā An-
 tonij & Dolabellæ consulum excussæ
 H s sunt,

sunt, quibus utrisq; alienatio à patria significata. Canū ululatus nocte ante pontificis maximi domum Lepidi auditi: ex his maximus à cæteris laniatus, turpem infamiã Lepido portendit. Hostiæ grex piscium in sicco reciproco maris fluxu relictus. Padus inundavit, & intra ripam refluxens, ingentem uiperarum uim reliquit. Inter Cæsarem et Antonium ciuilia bella exorta.

CAIO PANSA, HIRCIO,

Coss. 129.

DCCXI.

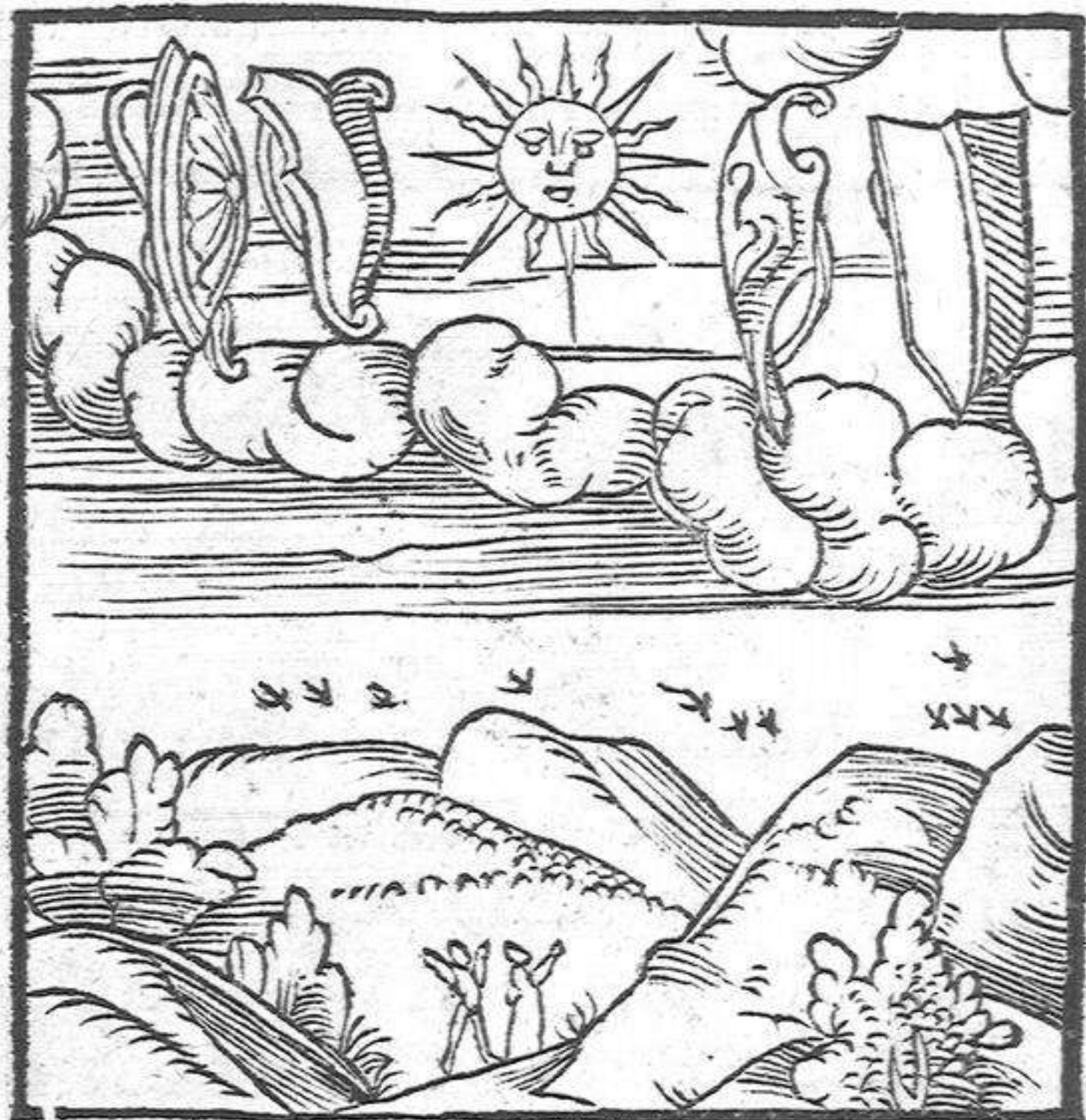
41.

CAesari cum honores decreti essent,
&

& imperium aduersus Antonium, im-
molanti duplicia exta apparuerunt. Se

cutæ sunt eum res prosperæ. C. Pansa
Cos. statua equestris Antoni domi cor-
ruit. Equus phaleratus in ipsius conspe-
ctu festinans concidit. Quidam e popu-
lo sanguine uictimarum prolapso, resper-
sam cruore palmam proficiscenti dedit.
Funesta hæc ipsi prodigia fuerunt. Qui
mox aduersus Antonium dimicans, in
mortem uulneratus est: armorum, telo-
rumq; species, à terra uisa cum fragore
ad cœlum ferri. Signa legionis, quæ reli-
cta

Et a Pansa ad urbis praesidium erant, ue-
 luti longo situ inductis araneis uenire ui-
 sa, fulmine pleraque icta. In castris Caesaris
 luce prima, in culmine praetorii super lin-
 teum coesedit aquila: inde circumuolan-
 tibus minoribus auibus excita, de con-
 spectu abiit. Oraculo Apollinis uox au-
 dita, lupis rabies hyeme, aestate frumen-
 tum non demessum. Veteranis Caesari
 consulatum flagitantibus, terribilis tu-
 multus Romae fuit. Caesar cum in cam-
 pum Martium exercitum deduceret, sex
 uultures

uultures apparuerunt. conscendenti deinde rostra, creato consuli iterum sex uultures conspecti: ueluti Romuli auspicijs nouam urbem condituro signum dederunt. Reconciliatione inter Cæsare, Antonium, Lepidum facta, foeda principū fuit proscriptio.

M. LEPIDO, MVNATIO PLANCO, Cos. 130.

MVla Romæ ad duodecim portas DCCXII.
 peperit. Canis æditui mortua, à ca- 40.
 ne tracta. Lux ita fulsit, ut tanquã die orto, ad opus surgeretur. In Mutinensi uictoriæ Marianæ signum meridiem spectans, sua sponte conuersum in septentrionem hora quarta: cum hæc uictimis expiarentur, soles tres circiter hora tertia diei, uisi, mox in unum orbem contracti. Latinis in Albano monte cum sacrificaretur, ex humo, à pollice Iouis cruor manauit. Per Cassium & Brutum in prouincijs, direptionibus sociorum, bella gesta. Notatū est prodigiū loco fuisse, quod P. Ticius prætor propter dissensiones collegæ magistratum abrogauit, & ante annū est mortuus. Constat neminem qui magistratū collegæ abstulerat,
 annum

annum uixisse. Abrogauerunt autem hi:
 Lucius Iunius Brutus consul, Tarqui-
 nio Collatino : Tib. Gracchus, M. O-
 ctauio Cæcinnæ : P. Tarquinius, P.
 Marullo : Tullius, Bruto & Cassio, pu-
 gnam aduersus Cæsarem & Antoni-
 um molientibus. In castris Cassij exa-
 men apium confedit. Locus, aruspicum
 iussu interclusus, interius ducto uallo.
 Vulturum, & aliarum alitū, quibus stra-
 ges cadauerum pabulo est, ingēs uis ex-
 erciturum aduolauit. Puer in pōpa Victo-
 riæ cultu cum ferretur, ferculo decidit.
 Lustra

Lustratione licetor peruersis fascibus lauream imposuit. Brutianis in prælium egressis, Aethiops in porta occurrit, & à militibus cōfossus: Cassius & Brutus interierunt.

CAIO FVRNIO, CAIO

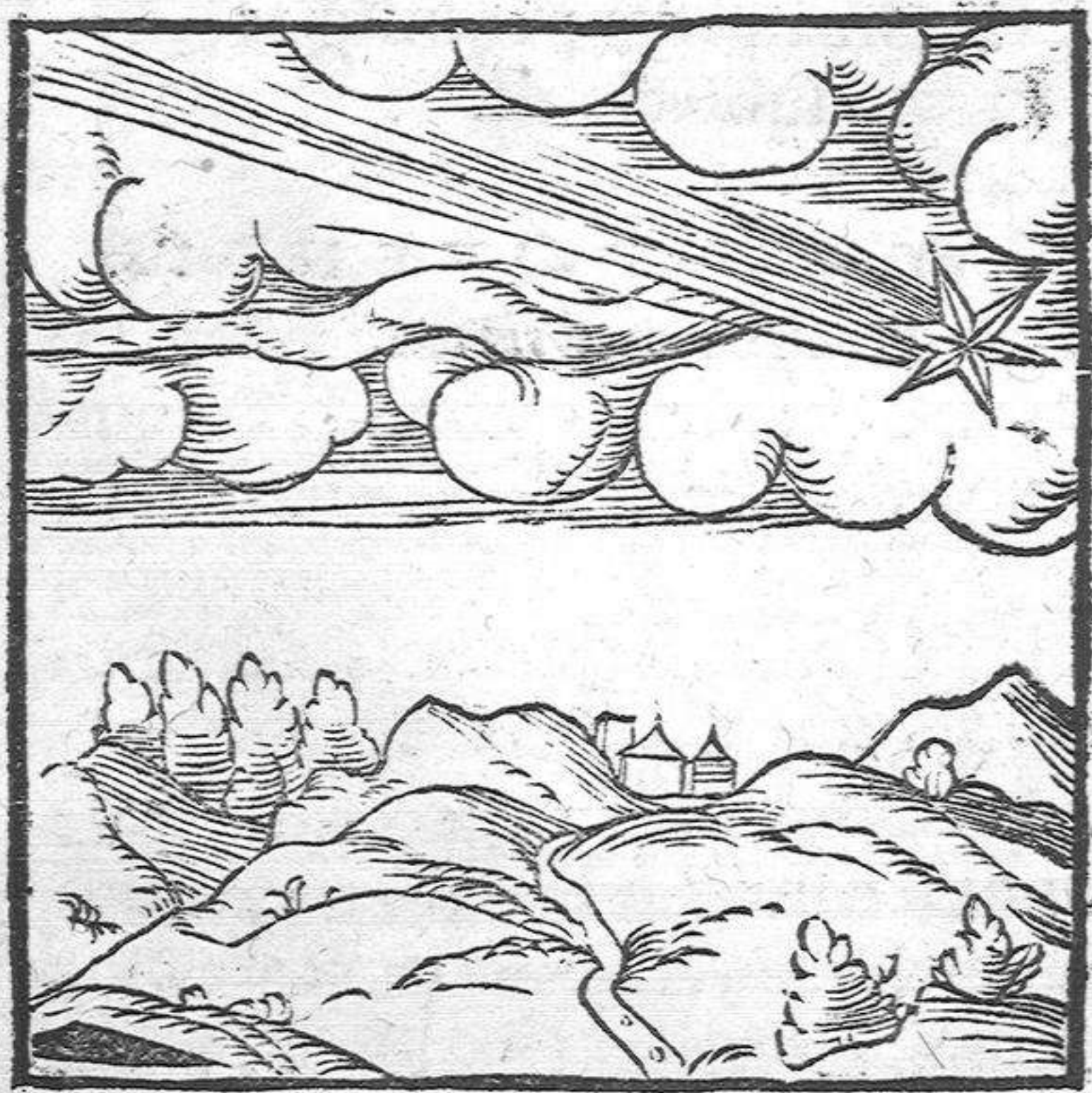
Syllano, Cos. 131.

S Vb Apennino, in uilla Liuiæ uxoris Cæsaris, ingenti motu terra intremuit. Fax cœlestis à meridiano ad septentrionem extenta, luci diurnæ similem in nocte fecit. Turris hortorum Cæsaris ad portam

DCCXX

XVII.

15.

trionem extenta, luci diurnæ similem in nocte fecit. Turris hortorum Cæsaris ad portam

portam Collinam de cœlo tacta. Insidijs
Romanorum Germani circumuēti, sub
M. Lollio legato grauius uexati.

PAULO FABIO, QUINTO

Aelio, Cos. 132.

DCCXL
III. 9. **I**N Germania, in castris Drusi examen
lapium in tabernaculo Hostilij Rutilij
præfecti castrorum cōsedit, ita ut funem
prætendentem, præfixamq; tentorio lā-
ceam amplecteretur. Multitudo
Romanorum per insidias
subiecta est.

IVLII OBSEQUENTIS

Prodigiorum libri Finis.

POLYDORI VERI

GILII VRBINATIS, AD FRAN-
ciscum Mariam Urbini Ducem, in
Dialogum de Prodigijs,
Præfatio.

*A*ccuratè, sed nescio quàm benè, Præ-
stantissime Dux, confeci & absolui, in-
eunte æstate, dialogũ de Prodigijs, cui
scribendo bonam hybernorum men-
suum partem dedimus. At unus aliquis fortasse dicet:
Isthuc argumenti genus iam pridem à Cicerone in il-
lis libris, quos de Diuinatione composuit, plena ma-
nu pertractatum est. Ad id respõdere libet: Faciamus
ita esse: quid tum? Eripuit'ne Cicero eam materiam
sic omnibus, ut in posterum tempus, de ipsa re nemo
quicquam bellè tradere posset? Sexcenta quippe ex-
tant exempla, quibus tale quid minimè obseruandum
edocemur: sed unum referam, uerbi gratia: Scripsit
apud nos in primis de re rustica M. Cato, deinde M.
Varro, Vergilius, postea Aemilius Macer, mox Colu-
mella, postremò Plinius, & Palladius, in qua pro-
se quisque multum equidem ad summam agriculturæ
utilitatem, profecisse fertur, illudq; studium haud in
exigua singulorum laude ponitur. Idem igitur no-
bis aliquando usu uenire poterit, atque illis ue-
nit, quum legentes animaduernerint me in Prodigio-
rum Dialogo solum quæsisse id, quod in rem om-
nium mortalium maximè esset, ut ne delyrarent, nèue
animarum damnum facerent, quod Cicero præstare

non potuit, tametsi ego nihil ad ipsum. Cæterum illud non tam ingenij facultate, quàm temporum felicitate adiutum effecisse me, fateor: nos etenim, qui posteriores nati sumus, permulta cognita habemus, quæ superiores latuerant, quando nobis præceptor est Christus, qui cuncta cum humanarum, tum diuinarum rerum mysteria rectè norit: cuius ipse quoque doctrina instructus, confidenter ueni in certamen cum hariolis, auguribus, haruspicibus, uatibus, sortilegis, quos partim diuinis, partim naturalibus debilitatos, imò atque adeò deuictos rationibus iacere, cum suis pestiferis artibus, uidere iam licebit. Quare hunc, optime Princeps, Dialogum tuo nomini dicatum, iam diuulgatum uolui, ut nostri laboris fructum, si quis erit, plures caperent: caperet autem bona pars populi, postquam intellexerit se Christianæ religionis beneficio haud attingi pessima obseruandorum prodigiorum cura, & eos qui talem suscipiunt curam maximè omnium teneri amentia, quum illi per eiusmodi studium, nihil omninò ueri certi ue doceantur. Sed uel tibi nempe, tuiq; similibus, uiris belli gloria amplissimis, aliquid uoluptatis nouum afferet opus, quando per id planè constabit summos olim Imperatores in bello gerendo consueuisse de cælo obseruare, & auspicia prodigiaq; tanti facere, ut inde potiundæ uictoriæ in spem aut protinus adducerentur, aut ab ea depellerentur, ac ita demum falli. Igitur quum ars militaris in prudentia et fortitudine pariter Ducis, atq; in militū robore consistat, nostri profectò Imperatores multo sapientissimè agunt, qui in sua suorumq; uirtute spes sitas habentes:

bêtes, sine ullo augurio, res suo tempore gerunt: & id tu in primis, qui nunc Venetorum copias ducis, officiumq; fortissimi Imperatoris facis, quò adiuventò sis ad rem Italicam, quæ iam propè trigesimum annum crudeliter armis Gallorum, Hispanorumq; similiter ac Germanorum uexatur, laceratur, perditur, tandem aliquando restituendam. Quapropter non equidem minus omnium uocibus ad cælum extolleris, ob hanc quam nauas continenter operã, quàm ob singularem illam animi tui magnitudinem, æquè ut & rei bellicæ scientiam, qua ab hinc aliquot annis, regnum tuum auitum, quo aduersariorum potentia pulsus fueras, fortiter recuperasti. Ex quo certè nihil ferme unquam tibi illustrius, quàm ea calamitas fuit, ad laudem, & gloriam sempiternam. Atq; sic in hoc opusculo aliquid existet, quod te delectarit: cuius rei causa est, quamobrem pro certo quasi habeam, meum istuc obseruantie officium non nihil tibi fore gratum.

Vale. LONDINI, XIII. Calendarum Augusti,

M. D. XXVI.

POLYDORI VERGILII VR-
binatis Dialogi de Prodigijs, li-
ber primus.

POLYDORVS.

*Bhinc biduum, ita mecum cogita-
bam: Si Robertus Riddleius meus es-
set hic, disputaremus aliquid: cum
ecce tibi, unus ex meis ministris, nun-
ciauit te ad urbem accessisse. Sic ani-
mus interdum auguratur, quæ statim post accidunt.
Hoc itaq; ut primum audiui, simul valde gauisus: ac
nihil mihi hodie potius fuit, quam ut te conuenirem,
partim ut officium in amicum præstarem: partim ut
intelligerẽ, quam mox hinc esses discessurus: nã tibi i-
ter aliò esse ferebãt. R O B E R T V S. Ago tibi me
Polydore gratias: certè tu mihi studio præcucurristi. si
enim expectasses, dum sol oriretur, ad te recta uia
iuissem. Quod aues scire, an nostra mansio futura sit
hic diuturnior, sanè cum causa, ac non sine negotio,
Cantabrigiensem Academiam mihi petendam consti-
tui. P O L. Nihil profectò commodius accidere
posset. nam unã, spero, ibimus in uillam nostram, quæ,
uti scis, secundum tuam uiam, ad leuam in monticulo
posita est: & talis, ut (quemadmodum Cato præcipit)
ne fundum quærat, neue fundus uillam: habet enim
hortum pomarium, pratũ, syluã, & pusillum campum
frumentariũ. Quapropter te iterum atq; iterũ rogo,
ut animi relaxãdi gratia, eò ex uia recta diuertas, cum
locus minus duobus absit stadijs, non quò tuũ interrũ
pamus iter, sed ut totum saltem triduũ, de aliqua stu-
diorum*

diorum nostrorum quæstiuncula inter nos loquamur. quippe id appello boni ocij fructum. ROB. Eamus, ut obsequar: & quia iam uentum est ad umbram huius patulæ quercus, posce puluinos, & sedeamus. nam ut uerum fatear, aliquātulum fessus sum de uia, ac ideo uolo me ad reficiendum ex labore dare. POL. Si tuus animus perinde à curis, ut corpus à labore, uacuum est, inter nos hîc, quò animi gratia accessimus, cōferamus iam licet, de Prodigijs: quæ ob terrifica eorum euenta, mortales iam inde à principio obseruare, pariterq; religioni habere, atq; horrere cœperunt. Etenim non cognosco unum aliquem, qui de ijs rebus subtilius, cumulatiusq; quàm tu, qui es apprimè humanis æquè ut sacris literis eruditus, disputare queat. ROB. In rem ingrederis, quæ & quanta olim fuerit, hodie uel sit, nemo omnium facile suspicari potest, quæ deorū nuncios facit imbres, uentos, malas tēpestates, bestias & monstra. POL. Ergo ex religionis usu erit, aliquid de eiusmodi superstitione, quæ etiamnum bene multorum insanas mentes tenet, differere, quò cunctis illud Seruatoris nostri oraculum longè uerissimum esse constet: Ne passerculus quidem in terram cadit, nisi ex uoluntate Dei patris. Sed quia labe ista, ab astrologia primùm facta est, illud admoneo, nihil esse quod astrologorum uanis utamur argumentis, quum illorum quosdam postremò non puduerit, bonam nostræ religionis mysteriorum partem cælo assignare, perinde quasi illud rerum omnium, non item Deus, autor fuerit. O perniciosam differendi licentiam. Neq; etiam philosophorum captiosissimas uolo

subtilitates, quibus uerum magis circumfunditur, quam inuenitur. ROB. Non rescindemus regulam datam: sed rem, ut dixi, magni momenti tractas.

POL. Quid ita? ROB. Quia uereor, ne te meque unam in laqueos non induas, quorum ex nullo uterque sese possit expedire, nisi in re haud facili, peracutis rerum coelestium rationibus nobis utendum constituamus: quibus muniti, in isto disputationis genere subtilius uersari possimus. POL. Nescis, certe nescis abstinere manus: sic bellè in disceptationis ostensos scopulos laberis. Nihil nempe huic sermoni nostro de re multo utilissima, si sine captione plana fiat, orto longius, quam quicquam commentitium esse duco: proinde quatenus ista nobis tractanda sint, ut rectè intelligas, si libet, talis erit nostrae disputationis modus. Alter nostrum referet carptim prodigia, postquam ita appellare placet, quod praedicent: quaequam sunt eiusdem ferme generis, portenta, monstra, ostenta, quia portendunt, monstrant, ostendunt. Alter euentorum causas, quam ueras exquiret, atque exponet, quò tandem aliquando diluceat, in quibus ueteres similiter uersati sint erroribus, ac bona nunc vulgi pars deleret. Hæc explanavi, ut à principio intelligeretur à te, quid illud esset, de quo disputandum foret, ut ne uagari et errare cogeretur oratio, id quod in initio disputationis fieri ante omnia oportet. ROB. Laudo firmiter disputationis quod posuisti, et modum: at effudi tibi, quæ possent ipsam disputationem infirmare, ut ne res temerè tracteris turbidas: propterea si me in respondendo rudem inueneris, ne inertiae condemnes,
qui

qui onus nostris uiribus impar antè cognoram. Sed iam ad rem ueniamus. Lex ista quidem nostri futuri sermonis quam imposuisti, mihi probatur: sed te illa portenta recitandi munere fungi oportet, qui quum iampridem rerum fermè omnium initia octo libris prodideris, & ad Anglicam historiam scribendam aggressus, multarum gentium annales euolueris, facile memoria tenes, quicquid ad institutum colloquium pertineat: ego uerò prodigia, aut euentorum causas quærere, minus laborabo, eiusq; rei te monitum uolo, ut ne mihi tantum sumere uidear, qui quod fortasse latet obscuritate inuolutum, ausim planum facere: dicam tamen appositè id quod sentiam, de ijs quæ à te breuiter percursa fuerint. Ceterum tu exordire explicare, quæso, prodigia, quæ apud mortales obseruata, autores grauißimi monumentis mandarint. POL. Rectè quidem te imperatorem geris, qui adeò bellè officia alijs scis partiri, ut de ijs nihil tibi reliqui facias, quando ais nolle te laborare de interpretatione prodigiorum, perinde quasi aliquid laude dignum esse possit sine labore: uerumtamen quia intelligere uideris à te tantum postulari, ut dicas quod sentias, ipse quod mandasti, munus obibo, quum iam uacuum tempus & liberum nobis tribuatur: si primùm mihi illud innueris, à quibus tēporibus recitādi exordiū capiendū sit. ROB. Cēseo à primis, quoniā ita fieri oportere, ipsa natura docet: quippe quotidie usuuenit, ut unusquisq; quæ ante ora uidet, negligat, ac sic rerū memoriā equalē ætatis suæ minus attēdat, minus respiciat, minus cōsideret. Itaq; sic altè orsus iā iuuāte Deo,

uoce præito. P O L. Illud porrò post hominũ memo-
 riam prodigium inauditum extitit, rubum flagrare,
 ac, ut in Exodo est, nulla ex parte comburi: indeq; uo-
 cem editam, qua Moses iussus est ire cum Aaron fra-
 tre suo in Aegyptum, accersitum in patriã Hebræum
 populum. Sed uel aliud multo mirabilius, quum Aa-
 ron coram Pharaone, uirgam quam gerebat in colu-
 brum, & fluminis aquam in sanguinem uertit, indu-
 xitq; per omnem Aegyptum ingentem ranarum mul-
 titudinem. Age, iam tuum fac officiũ: causas elice pro-
 digiorum istorum, ac de euentibus ediffere. R O B.
 Magnus nẽpe es rerũ artifex. P O L. Quãobrem?
 R O B. In longum me uocas sermonem, cogisq; ut
 iamiam me dem ad omnem diuinandi rationem expo-
 nendam, si uoluerò mysteria tuæ primæ quæstionis di-
 ligenter quærere. Hic tria diuinationis genera com-
 plexus uideris, diuinum, artificiosum, & naturale. Di-
 uinatio, diuina semper ueritate dirigitur, cuiusmodi
 Moses & prophætæ reliqui usi sunt, qui diuino afflati
 spiritu, futura prædixerunt, miraculaq; ediderũt, quò
 mortales facilius adducerentur, ut suis prædictionibus
 fidem tribuerent. Ita Moses per flammam in rubo mi-
 nimè consumpto uersantem, præsensit futurum, ut po-
 pulus per legem, quam flamma illa significabat, haud-
 quaquam purgaretur peccatis, quæ instar spinarũ ru-
 bi pungentia faciunt, ut saltem appropinquante mor-
 te, eos qui secus quàm decuit uixerunt, delictorũ suo-
 rum tum maxime pœniteat: quia animus, teste Cicero-
 ne, id temporis multo diuiniore est, quum præagiat se-
 se breui à societate & contagione corporis seuocatũ,
 atq;

atq; ita multo magis perpetuatum iri. Et hoc ad primum tuum rogatum. P O L. Rectè quidem, at perge modò. R O B. Ego uerò pergam. Alterum diuinandi genus artis est, quod ad auguriorum, auspiciorum, monstrorum, sortium, & fulgurum interpretationem faciendam ualet. arte enim haruspices, augures, harioli, & uates armati, aut ex uolatu auium quæ præpetes dicebantur, aut ex cantu earum quas oscinas uocabant, aut ex gustu (si enim escam non caperent, tum mali alicuius significationem fieri augurabantur) aut ex colore, defectu, mutatione uel extorum animalium, futura prædicebant. P O L. Bona, uel mala? R O B. Me aliò traducis, impedimentoq; es, quò secius pergam: sine, quaeso, reliqua explicem, ne hæc quæ incurrunt succisua tempora, rebus non nostris dare uideamur. P O L. Sino: sed hîc de te peto, quid sit ista diuinationo, quo nostrum seruemus institutum, ut nihil prius tractare incipiamus, quàm quid sit, declaretur. R O B. Non ego, sed aruspices, sed augures definiunt diuinationem esse earum rerum, quæ fortuitæ ac futuræ sint. Fac ergo sic esse, tum dices: Si quid fortuitum est, id casu aliquo non eueniet: si futurum, & quia in fortuna positum est, potest impediri, ut ne accidat. Ac ita relinquitur, ut diuinationo sit nulla præter diuinam: nisi uelimus eam appellare coniecturam, quod fateri haruspices, augures instar mortis putant, & coniecturam inquam temeritatis plenam, de qua suo loco plura dicam. Nunc ad rem. Sequitur alterum prodigium, siue monstrum. Monstrum utiq; fuit, cernere subito ex uirga colu-

brum obrepere, atq; fluuium cruore fluere. Hoc mer-
 hercule apud ueteres, artis erat: at apud nos, idem spi-
 ritus qui miraculum edidit, planum fecit, quid porten-
 deret: uirga enim, autore Origine, homilia quarta, in
 Exodum, crucem Christi significauit, quæ à principio
 contemptui habita, mox in serpentem animal, teste E-
 uangelio, prudens uersa: hoc est, ubi cognosci cœpit,
 in precio fuit, euertit Aegyptiorum, qui recta non sa-
 perent, inanem sapientiam. Item infecit flumina sangui-
 ne: quia ubi mundo illuxit, à nocentibus poenas exe-
 git, secundum illud: Omnis sanguis qui effusus est su-
 per terram, à sanguine Abel iusti, usq; ad sanguinem
 Zachariæ, requiretur à generatione hac. Tertium di-
 uinationis genus natura inuenit, quòd ea duce, somnie-
 mus: quia quum iacet corpus dormientis, tum animus
 qui diuinus est, præterita meminit, præsentia cernit,
 futura præuidet: & instinctu flatuq; diuino uaticine-
 mur, id quod apparet in poetis, qui quadam animi con-
 citatione mira canunt. Ex quo Democritus negabat,
 sine furore posse esse poetam. Sed age, iam ad ter-
 tium ranunculorum ostentum ueniamus, quò tuam
 quæstionem tandem aliquando absoluamus. To-
 tam Aegyptum immanis ranarum copia occupauit.
 Ecquid illud portendit aliud, quàm damnum, quàm
 molestiam, quàm labem miseris incolis? inest enim ra-
 nis quædam natura significans aliquid: quippe quæ
 impendente procella aliqua, solent in ripas exire,
 atque multo magis clamitare, unde agricolæ præsen-
 tire possunt futuras tempestates: sed cur ita fiat, non
 item uidere, quum id sit in naturæ arcano inclusum.

Atq;

Atq; hæc naturalis diuinitio. P O L. Praclare e-
quidem: sed ad rationem instituti sermonis comodus
duxerim fore, si non grauabere repetere, cuiusmodi
in primis sint artes, quæ in naturali diuinatione uer-
sentur, & quatenus, quò probè constet nobis inna-
tam esse prædictionem istam, citra omnem supersti-
tionem: quæ aliud non est, quàm importuna ineptaq;
religio, non item uera & sancta, quando, ut hæc
deos colit, ita illa uiolat: quam superstitiosi obserua-
bant, qui (teste Cicerone) totos dies precabantur, &
immolabant, ut sibi sui liberi superstites essent.

R O B. Nunc dato responso ad ea quæ proposuisti,
magis surgendum nobis puto, quàm ad eam par-
tem sermonis ex qua egressi sumus, reuertendum.

P O L. Consideamus adhuc hîc in umbra, extra-
hamusq; tempus parumper, oro, dum se calor fran-
gat, differamusq; aliquid, quod secundum natu-
ram sit. nam cum in ea re nihil fucosum, nihil tectum,
nihil affectatum existat, haud scio quicquam animo
pergratius, perq; iucundius esse. Præterea si sermo-
nem cum utilem tum honestum interruperimus, uo-
luerimusq; postea ad illum rursus aggredi, futurum
uideo, ut uterq; nostrum summè animi pendeat, quum
nemo homo quamuis magna ingenij sit acrimonia
præditus, tam facile contexat interrupta, quàm absol-
uat instituta.

R O B. Non est, uideo, quòd onus re-
cusem: ita me urges: tametsi illud in proximã nostram
confessionem reseruari commodum poterat, itaque
tibi morem geram.

P O L. Atqui ego ista audire
perquam cupio: ordire igitur.

R O B. Prudētia unica
uirtus

uirtus humanae uitae maximè necessaria, uariè à mul-
 tis definitur: sed nos aliorum sententijs breuitatis cau-
 sa omissis, Ciceronem sequemur, qui primo de Offi-
 cijs libro ait, Prudentiam esse rerum expetendarum
 fugiendarumq; scientiam. Qui ergo scit ea sequi, quæ
 sibi bono, & declinare quæ malo fore ducit, is meri-
 tò prudens dicitur. Ea autem cura iuxtà omnibus su-
 scipienda est, qui uelint officium suum facere, ut ne ui-
 uant more belluarum, quæ non nisi presentes cernunt
 casus. Hinc nascitur illa naturalis pariter præsentio,
 atq; diuinitio. pro se quisq; enim sui custos, adiutor
 & defensor esse debet: ex qua re oritur cautio. Exem-
 pli gratia: Cum uolo cauere, quæ obesse possint, inci-
 pio obseruare hominum mores, tempora, naturam lo-
 ci in quo habito: ex obseruatione, præsentire: ex præ-
 sentione, diuinare. quid inde futurum sit. Itidem facio,
 si quid boni exopto, sic ut nullo negotio & commoda
 & incommoda prospiciam, præuideam, coniecturâq;
 augurer, atq; ita prudens rectè sciam me regere, gube-
 nare, custodire. Verùm qui alijs præsumt, eos maior cu-
 ra consulendi sibi, & suis tangit. Hæc si approbas,
 pergam ad reliqua. P O L. Nihil supra. R O B.
 Natura continenter uaria edit signa, ex quorum obe-
 seruationibus, quarundam artium rationes imitæ sunt,
 ut qui eas exercet, possint multa prospicere ad seipsos
 pertinentia. Siquidem ducis copiarum ituri ad bellū
 interest, uia pabuliq; causa obseruare uer nouū, quod
 aduentu hirundinum, lusciniarum, turturum, primū
 præsentit: item tempus hyemandi, id quod grues abe-
 untes indicant: & interim annonæ rationem habe-
 re, ut

re, ut exercitus ne fame omni ferro longè seuiore, suffocetur. qui facile istuc futurum ex nuce præfagiet, autor Poeta:

Contemplator item, cum se nux plurima syluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes:

Si superant foetus, pariter frumenta sequentur,
Magnâq; cum magno ueniet tritura calore.

At si luxuria foliorum exuberat umbra,

Nequicquam pingues paleæ teret area culmos.

Cæterum nulla magis ars eiusmodi signorum significatione iuuatur, quàm rustica atq; nautica: quando ex utriusq; usu summopere est, futuras tempestates bonas æquè ut malas prænoscere. Enimuero in agricultura nihil non tempestiuè agendum. Ita Cato suum villicum admonet, inquit: Opera omnia maturè conficias face. nam res rustica sic est, si unam rem serò feceris, omnia opera serò facies. Hæc ille. In nauigando non parum semper cauendum periculum mortis: quod tantum abest, quantum tenuis ligni crassitudo patet. Ex quo non ineptè Bias agebat, nautam neq; inter mortuos, neq; inter uiuos esse. Ergo non sine causa signis Solis & Lunæ, atq; animalium præfagionibus, artes istæ sunt effectæ. Sed iam utamur nostro Verg. teste:

Si uerò Solem ad rapidum, Lunasq; sequentes

Ordine respicies, nunquam te crastina fallet

Hora, nec insidijs noctis capiêre serena.

Luna reuertentes quum primum colligit ignes,

Si nigrum obscuro comprehenderit aera cornu,

Maximus agricolis, pelagoq; parabitur imber.

At si uirgineum suffuderit ore ruborem,

Ventus

Ventus erit, uento semper rubet aurea Phoebe:
 Sin ortu in quarto, nanq; is certissimus autor,
 Pura, nec obtusis per cœlum cornibus ibit:
 Totus & ille dies, & qui nascentur ab illo,
 Exactum ad mensem, pluuia uentisq; carebunt,
 Votaq; seruati soluent in littore nauæ.
 Sol quoq; & exoriens, & quū se condet in undas,
 Signa dabit, Solem certissima signa sequentur.
 Et quæ manè refert, & quæ surgentibus astris.
 Ille ubi nascentem maculis variauerit ortum,
 Conditus in nubem, medioq; refugerit orbe,
 Suspecti tibi sint imbres.
 Cœruleus pluuiam denunciat, igneus Euros.
 Sin maculæ incipient rutilo immiscerier igni,
 Omnia tum pariter uento nimbisq; uidebis
 Feruere: non illa quisquam me nocte per altum
 Ire, neq; à terra moneat conuellere funem.
 At si quum referetq; diem, condetq; relatum,
 Lucidus orbis erit, frustra terrebere nimbis.
 Ea omnia uel animalia quædã præfagiunt, dantq; cer-
 ta tempestatum signa. Idem: Aut bucula cœlum
 Suspiciens, patulis captauit naribus auras,
 Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo,
 Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam,
 Tum cornix plena pluuiam uocat improba uoce.
 Item delphini, mergi, grues, corui, teste Plinio, præ-
 fagiunt. Quin medicina ex signis duntaxat naturali-
 bus, de uita pariter ac morte ægrotantium iudicium
 facit: quum præsertim uenæ æquis seu non æquis in-
 teruallis mouentur: quod ut istud mortiferum, ita il-
 lud sa-

lud salutare sit signum. Iam tota naturalis diuinitio pertractata est, cum rerum euentis. P O L. Benè certè: sed euentorum ipsorum causas nobis quoque quærendas existimo. R O B. Ain tu hoc quærendum? Adde, cedo, à quo etiam quærendum sit. Sanè uentorum, imbrium, morborũ, signa quæ dixi, quam habeant rationem, non satis perspicio, uim autem & euentum non ignoro. P O L. Non equidem ista desperantur à nostris astrologis, uel philosophis, qui etiam rationem reddere sciunt, quæ causa sit, cur Iupiter in sua cœlesti sella sedendo, interdum dextrum pedem super sinistrum reponat. R O B. O' miram memoriam: tute à principio lege excepisti, ne hasce illorũ hominũ ioculatorias obscuritates, futilesq; subtilitates nostro sermoni misceremus: & nunc uideris nõ imprudens in eas pestes collabi. P O L. Verissima sunt quæ memoras. nam mihi, fateor, iam exciderant: ad nostra iam redeo. Mittamus Solis ac Lunæ signorum rationẽ perscrutari, & hoc loco usurpemus illud Socratis scitũ: Quod supra nos, nihil ad nos. Et si libitum sit, peruestigemus quid sit, quamobrem animalia præsentiant futuras tempestates, atq; inde apud mortales uariæ hariolationes increbuerint. R O B. F. aciã Polydore ut uis, tametsi scio me in re difficili ac multum & saepe quæsita uersaturum: quia sunt qui suspicati sint, eas bestias diuorũ interpretes esse, quando homines minus per se futuram aeris qualitatem sentiẽtes, ab illis obseruando colligunt, percipiunt, prænoscent. P O L. Hinc igitur uidere licet, præ brutorum intelligentia, nostram in hac parte consenescere.

R O B.

ROB. Id nequaquam: nobis enim innata est naturalis prudentia, qui nostro iudicio aut leti, aut tristes sumus. id quod in ista animalia cadere nequit, quæ nihil per se perspicientia naturam aeris sequuntur, cuius instinctu impetuq; modò gemunt, modò garrunt, modò lasciuiunt, modò concinunt. Sed audi nostrum Vergilium, hanc tibi quæstiunculam similiter proponentem, ac declarantem:

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
 Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.
 Verùm ubi tempestas, & coeli mobilis humor,
 Mutauère uias, & Iuppiter humidus austris
 Denset, erant quæ rara modò, et quæ dēsa relaxat,
 Vertuntur species animorum, & pectora motus
 Nunc alios, alios dum nubila uentus agebat,
 Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris,
 Et letæ pecudes, & ouantes gutture corui.

POL. Latuerunt ne hæc ueteres? ROB. Minimè, opinor: nam Vergilius, cuius tibi testimonium citavi, non utiq; heri aut nudistertius fuit, qui plus doctrinæ attigisse, quàm quiuis mortalium fertur. POL.

Et tamen putabant aues euentus significare aduersos, secundósue? ROB. Putabant equidem, quando rem nullam administrari, nisi auspicio uolebant.

POL. Qui fieri potuit, ut illi prisci mortales aliqui sapientissimi, in hanc delirationem incredibilem collapsi sint? Quid respicis? exprome, quæso, tantæ stultitiæ causam. ROB.

Respicio tuas bellissimas illecebras remorādi me hic ad uesperum, nam uni semper inceptæ rei præuertis alteram. Arbitraris ne parui esse ne-

se negocij expromere causam tanti erroris, qui sapientissimos quosque viros olim miserè infatuarat? An me unum ex illis scabiosis sophistis esse putas? qui quū ab ineunte ætate sese dederint ad perdiscendas captiones uerborum, uerborū inquam barbarorū, in eis enim omnis linguæ tam latinæ quàm græcæ icunitas existit: & postquam artē quam uocant, credo sophistariam, perbiberint, tum tanquam omni doctrina cumulati in scholis assidēt, dicereq; audēt: Si quis uelit quid querere? perinde quasi nulla sit res tanta, tamq; improuida, de qua ipsi non sint dicturi, qcquid dici possit. Sed ecquid dices, si ostendero te ipsum id iampridē prodidisse, quod à me explicari petis? P O L Y. Mihi illud antehac ne somniasse quidem uenit in mentem.

R O B. Cretensis, quemadmodum uideo, nescit pelagus, ut aiunt. Sic bellè dissimulas, nō quò omnino illudas (nam te hominem bonæ frugi esse non ambigo) sed ut me tuæ laudis buccinatorem audias. Itaq; postquā ita tibi cordi est, uolo id eo confidentius facere, quod ipse sic uelle uideris. Tu enim libro de Inuētoribus rerū quinto, peritè porrò docuisti, quàm demones, præsertim ante Christi Seruatoris nostri aduentū, multas nocendi artes habuerint, quamq; multijugibus responsorū fallacijs miseros mortales petierint, deluserint, perdiderint. P O L Y. In hoc admodum delector

optime Roberte, quod nostra tibi scripta minimè sordiant, in quibus, uti uideo, libenter uersaris: sed perge, amabo te, ut ne puncto quidē temporis, nostri sermonis seriem interpellemus. R O B. Primū omnium satis cōstat, demones esse spiritus à Deo olim in cælo

K

creatos,

creatos, aeriâq; habere corpora, ut Apuleio Platonico, ac diuo placet Augustino, ipsos Platonicos in hac parte secuto: qui ob superbiam inde deiecti, partim in terræ infimo, partim in aere uersantur, nocendi semper cupidi: qui idcirco, teste diuo Augustino de dæmonum diuinatione, & sensu & celeritate omnes animantes longè antecedunt. Sed ante illum Plato in Epinomide, eorum naturâ sic descripsit: Dæmones genus aerium in terra, mediâq; regione collocatos, colere debemus. Et quamuis hi dæmones prope nos sint, nunquam tamen nobis manifestè apparent: prudentiæ mirabilis participes sunt, acuto quippe ingenio, tenaciq; memoria, cogitationes nostras omnes cognoscunt. Verùm tu dices, Plato ibi de bonis loquitur dæmonib. At malos quoq; idē ponit, cūm alibi, tum epistola quadam ad amicos Dionis, qua docet, usq; eò cum rebus Siculis bene actū, dum Dionysius iunior de ipsius Dionis sententia, eas administrarit, & illum postea deprauatum pessimè egisse, inquiens: Nunc aut siue quis dæmon, siue perniciosus aliquis ijs sese obijciens, iniquitate & impietate cuncta peruertit, rursusq; perdidit. Hæc ille. P O L Y. Sunt ergo dæmones uel boni et mali? R O B. Sunt. P O L Y. Alterum tibi non concedunt Peripatetici, quorū princeps, uti ipse scis, fuit Aristoteles, qui dæmonum non meminerunt: alterum non admittit Augustinus, ut est in libro de Ciuitate Dei nono, qui uult dæmones apud nos, in malam semper partem acceptum iri. R O B. Magnos quidem adducis auctores, at utrunq; defendam. Sunt inquã dæmones, quorum sexcenta in dies singulos existunt opera, quæ natura

tūra rerum ulla nequit efficere, tametsi multo sanè est efficacissima: sed ne tempus teramus, illud apertè docebit errorem eorū, si qui sint, qui negent. Vidi ego, imò nemo non quotidie uidet, hominē à dæmone prehensum, agitatumq; effundere ea quæ nunquam audiuit, & id aliena lingua, quam nunquam didicit. Hoc nisi dæmonibus, est quisquam omnium qui audeat assignare? Quòd autem dæmones bonos more priscorum uocamus, de ea re haud laborare oportet, id quod parui refert: placet sequi ueteres philosophos, quando nos etiam angelos æquè bonos atque malos dicimus.

P O L Y. Ais igitur bonos & malos esse dæmones?

R O B. Prorsus, quemadmodum antè dixi.

P O L Y. Ecquid muneris apud Deum obeunt?

R O B. Mali enim iussu Dei, ab improbis scelerum pœnas exigunt: Ita misit Deus in Aegyptum, ut est in psalmo lxxvij. iram indignationis, immisiones per angelos malos. Illud uerò alterum dæmonum genus saluti hominum studet: et utrunq; diuus Ioannes Chrysostomus, homilia tertia, de patientia Iob testatur.

P O L Y. Dubito de ista tua definitione ministerij dæmonum, quia nemo homo nescit bonos fuisse dæmones, qui ierint perditum Sodomam: proinde si uis ut tecum consentiam, rem subtilius explicato.

R O B. Ut ne ambigas, subiiciam quod satis dictū uel ab Augustino habemus. Malus itaq; dæmon potest aduersus malos homines, uelut in suum gregem, nisi prohibeatur: aduersus bonos non item, nisi Deus permittat: & id quidem non ad perdendum, sed ad probandum. Propterea malus dæmon Iob, uiro animi uitaq; integerrimo, postquam

omne eius peculiū cōcessu Dei corruperat, nunciū
 ruinæ attulit. Ac ita Deus p̄ demones pariter bonos
 atq; malos, modò iustos homines, modò iniquos tētat,
 castigat, punit: sed ut hos pœnis æternis, sic illos cala-
 mitatibus minus diuturnis afficit, quò de eorū probi-
 tate certum fiat periculum. Iam, credo, ministerium
 demonum iuxtā mecum tenes. P O L Y. Quid er-
 go? sciunt' ne per hoc futura? R O B. Sciunt nempe.
 P O L Y. Minime tibi assentior, qui planè credo
 Chrysostomo. is enim in Euangelium Ioannis, homi-
 lia XVIII. de eare ita loquitur: Prædictio futurorū
 immortalis Dei duntaxat opus est. Quod si aliquando
 demones aliquid prædixerunt, stultum & incautum
 uulgus deceperunt, eorum nāq; uaticinia passim falsa
 deprehenduntur. Hæc ille. R O B. Ego quoq; tan-
 tum à Chrysostomi sententia non absūm, ut etiam ma-
 ximè probem. Sciūt, inquam, demones in primis, quæ
 ipsi machinaturi sunt, & futura quædā, utpote quasi
 in procinctu, non autē longo post tempore euentura.
 Exempli causa dictum sit: Superiore æstate, quemad-
 modum audisti, cum ingens bellum in terra Italia ar-
 deret, inter Carolū Cæsarem & Franciscū Gallorum
 regem, essetq; cum ipso Gallo in fœdere Clemens Ro-
 manus pontifex, uenit in mētem Carolo duci Borbo-
 niensi, qui Cæsaris copias ducebat, Clementem aliquo
 incommo do de improviso afficere, quò ille cogeretur
 amicū Gallum deserere. Itaq; Borboniensis magno
 cum Hispanorum tum Germanorū peditum numero
 instructus, ex agroq; Placentino profectus in Hetru-
 riam descēdit, prædicans se bellū Florētinis facturum,
 quòd

quòd illi etiam Gallorum partes sequerentur, ut sic suum consilium artificio tegeret: qui ubi eò peruenit, omiſſa uia quæ Florentiã ducit, primo quoq; die Senas se contulit, illincq; Romam appropinquauit, quò cū omnium opinione celerius uenisset, facile eam rebus omnibus imparatissimã offendit, primoq; impetu cepit, ubi loci ipse occubuit. At milites uictoria usi, Urbem occupant, Clementemq; arce diui Angeli includunt, qui paulo post sese in eorum fidem permittere coactus est. Ad proposita redeo. Dæmones igitur potuerunt ex tanto rerum motu, & alterius partis studio uehementi presentire ac prædicere, breui futuris ut urbs caperetur: sed illud haudquaquã ante, quàm Borboniensis id consilij cœpisset Romæ inuadendæ.

P O L Y. Rem iam teneo. R O B. Expecta, dum concludam, si uis nihil ambigi. Sic dæmonum malitia, uti diuus Ambrosius in Euangelium Lucæ ait, etiam occulta deprehendit. nam in id illi incumbunt, ut faciant, quò mortales sibi credant, & credentes fallant: quãdo tali sunt natura, ut nihil eis sit antiquius q̄ dolis, q̄ machinis, quàm fallacijs ac præstigijs mortales continenter circumuenire, in errationemq; trahere: quam, uti te demonstrasse significauit eos dolos, machinas, fallacias, præstigias, iam pridẽ Christus præstrinxerat. P O L Y. Cur non potius sustulerat? R O B. Quia Deus, sicut Origenes homilia xiiij. super Números testatur, non uult id dæmonum genus ante tempus damnare, qui apud Matthæum Seruatorem rogabant, ne se ante tempus torqueret. P O L Y. An ex usu nostro non foret, si spiritus tam malefici exinanirentur?

R O B. Haudquaquam puto: præstat enim ut eiusmodi hostes sint, qui dies noctesq; nos oppugnent, in certamēq; uocēt, quū teste Apostolo: Non coronabitur, nisi qui fortiter pugnarit. Sanè ubi certamen non est, ibi nulla præmij, nulla uictoriæ spes existit. P O L Y. Plena manu rem attigisti, sed utinam istorū dæmonum malitia nequitiaq; ad nos aditū haberet aut difficiliorē rem, quō nobis per eam in animi securitate, in qua uitam istam pono beatam, acquiescere liceret: aut si ita factū opus est, longè faciliorem, ut ex acri certamine lætiorē reportaremus uictoriam, postq̄ pro se quisq; pugnando animose restiterint. R O B. Neutrum in rem nostrā esset: si enim dæmones inhiherentur, ne ad nos tentandos aggredi possent, illi contrā atq; eorum natura est, facere cogentur, ac ita ante tempus damnarētur, id quod Deus nō uult. nam teste Origene, in eadem homilia, damnare, est auferre eis arbitrij dati potestatem, & ante tempus inferre iudicium. Sin pro suo iure integrū esset seuire, per breui tempore omne humanū genus perditū irent. Igitur Deus perinde ijs malis spiritibus ac bonis, nostræ salutis causa, interdū utitur. P O L Y. Utitur ne Deus etiā malis? R O B. Utitur, inquam. Verbi gratia: Deus olim per malum dæmonē, uti antè ostendimus, patientiæ Iob periculū fecerat. Item si malitia, inuidia, & proditio Iudæ, in quē, uti ait Ioannes, ingressus erat Satanās, nō fuisset, crux Christi, quē admodū idem Origenes homil. xiiij. affirmat, non extitisset, unde nostra manauit perpetua salus. Trāseamus ad alia. Isti ergo dæmones mali, partim natura corporis aerei, partim longo rerum usu,

nam

nam diutius uiuunt, longè scientiffimi, quum à primo animaduertent homines rerum futurarum notionis cupidos, duce natura, obseruare animantium corporum uocumq; motus, quibus coniectura augurari futurum aliquid possēt, tales fecerunt fallacias, ut cum animantes ipse aut insolitis uolatibus, aut garritibus tetrīs signa miranda darēt, illi demēter eiusmodi signis adducti, artem augurandi uanitatis plenam confecerint, qua tam superstitiose quàm aniliter futura quærerent. Quod institutum dæmones augendum existimantes, quū postmodū mali aliquid terris populis ue impendere præsentirent, ita in hominum animos inducebant, ut facile crederent illud ipsum malum deorum suorū nutu, sibi per ea formidanda animantiū signa, aut uoces ex simulacris diuinitus, uti rebātur, editas, indicari: qui sic dementati ex suis obseruationibus, quicquid inde commodi accipiebāt, se à dijs prius monitos, item prosperitatē habere putabant, quòd malū antè cognitum facile declinari soleat. POLY. Ita homines à cacodæmonibus moniti, malum omen auerrebant? R O B. Me interpellas: nunc & quæ tu audire, & quæ ipse referre habeo, attende potius, quia paulo post intelliges ea monita bono non fuisse credētibus. Item miseri mortales dijs illis malis fidem ac honorem habere, eosq; in familiaritatem recipere cœperunt. Itaq; memoriæ proditum est, Numam Romanorum regem nympham Aegeriam, Q. Sertorium ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam consultricem, & Socratem dæmonem consiliarium, quem Apuleius deū appellat, habuisse. POLY. Bestiam

deam, & dæmonem deū ecquis unquam dixit? R O B. Sertorius, & Socrates. P O L Y. Quid boni igitur ab illis ambo cōsecuti sunt? R O B. Id scilicet, ut iste nihil suo iuuante deo, coactus sit uitam finire ueneno: et ille nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude perierit. P O L Y. Eo præmio dij gentium remunerabant suos cultores? R O B. Non sanè alio, & id porro haud occultè: siquidem, uti tu libro de Rerū inuentoribus quinto luculenter demonstraſti, humanas hostias sibi immolatas uolebant. P O L Y. O' perniciosam æquè deorum humani sanguinis sitim, atq; mortalium amentiam, iniquitatemq; si paricidas colere libuerit, quos ipsi suis legibus supplicio mactandos, non item colendos iam inde à principio sanxerant. Sed dicet aliquis: Istud faciendum erat, quo maius auerruncaretur periculum quod iam supra caput esset: quādo satis constat, teste Dionysio Halicarnaseo, Iouem & Apollinem magnis affecisse Italiam cladibus, quòd decuma hominum sibi non fuisset immolata: & Publium Decium patrem, Romanum consulē, ac deinde Deciū filium acie inclinante, sponte se atq; hostes dijs manibus ex diræ superstitionis instituto, omnib. deuouisse precibus. R O B. Pulchrum sanè per tempus exemplum dæmoniacæ fraudis narraſti: nota tempora infelicia, quibus humanæ mentes dæmonum præstigijs captæ, nefaria ludibria non cernerent. Est operæ precii hic cognoscere dæmonum simul insidiosas artes, et Romanorum hominū cæcitatem, qui crediderint Deciū patrem, ut de filio taceamus, bello Latino potuisse secum hostes deuouere, in quos nullum ius ille habuerit.

At-

Atqui haud dubiũ fuit, nõ oportuisse Decio cadente, Latinos cadere: qui ubi Decius est telis obrutus, nõ signa sua deseruere, sed usq; eò restiterũt, dũ non paruo demum T. Manlij alterius Consulis negotio, fusi fugatiq; sint. P O L Y. Fortasse uates aliquis excantauit eos à Decio incantatos? R O B. Nego, ut dixi, Deciũ potuisse Latinos carminibus ad interitũ trahere, quãdo incantamenta apud priscos, tametsi omni superstitione refertos, semper in questione fuit, ualeret ne aliquid. Apud nos uerò dubium non est, quin nullius sint momenti, id quod lex, quod religio, quod ratio docet: quæ idcirco de patrum sententia, iam pridẽ damnata sunt. Quapropter expedit ut ea missa faciamus, ne prophana sacris miscere uideamur. P O L Y. Non intermittas, quaeso, parũ disputare de istiusmodi incantationibus, quas audio nõ usq; eò improbatũ iri, quin liceat Dei nomine interdũ uti. R O B. Nihil est, uideo, quòd moremur diutius, adeò urges. Itaq; ex tuo Plinio, ut ne sacros autores in rem ridiculã demus testes, tute haurito, quæ de me quaeris: ille enim libro Naturalis historię xxviij, bonam eiusmodi deliramentorum partem ponit, tantiq; facit, ut ad extremum ita concludat: Sed in prodendo obstat ingens uerecundia, in tanta animorum uarietate. Quapropter de his, ut libitum cuiq; fuerit, opinetur. Homo sanè prudēs non putauit sic à ueritate recedendum, ut se autore in posterum tempus, eius uanæ obseruationis cura alios tangeret. Veruntamen certum habemus, in ueterum animis insedisse semper opinionem, uel potius stultitiam, quæ etiam nunc permultos amentes tenet, ut cre-

derent posse se coelum pariter atq; terram uerbis quibusdam, ad carminis similitudinem compositis, mouere. Vergilius:

*Carmina uel coelo possunt deducere lunam. Item:
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Cato de re rustica, luxata membra hac cantione sana fieri tradit: Danata, daries, dardaries, astararies. & reliqua. P O L Y. Bone deus, Cato uir tam sapiens, duxit animo istam cantionem, uerbis nihil significantibus compositam, ualere aliquid, ad mouendum Deum? R O B. Ita est. M. quoque Varro haud extra talem culpam est, qui affirmat carmine sanari podagras. Marforum, qui Italiae populi sunt, cantu serpentes contrahi, uulgo tradiderunt. M. Seruilius Nouianus in lippitudinis metu, duabus literis graecis & et per chartam inscriptam, lino ad collum circumligatam ferre consueuerat. P O L Y. Istud profecto institutum haud obsoleuit. quippe sunt bene multi à nefarijs magistris ita instituti, ut pro certo quasi habeant se ualentes fore, si uerba Euangelica, uel psalmum aliquem eodem modo gestarint. R O B. Verum nempe dicis: sed illi nihil ueri sapiunt, qui perinde quasi praeliterarum notis, non sit in scriptura sacra quicquam aliud attendendum, spes suas in ope diuina minimè ponentes, tantam uim in chartis inesse credunt. Sanè Christus uoluit suum Euangelium publicè praedicari, non quò mortales muta scripta manibus ferrèt, sed eorum sensa mente perciperent, memoriaq; tenerent, ac agerent quod per ea iussi essent, hoc est, à Deo tam corporis quam animi salutem expectarent. P O L Y.

Bene

Bene reprehendis, beneq; admones. Cæterum quotusquisq; est, qui contemptui artem habeat, in qua doloris magnitudine aliquando eiulans, repererit auxilium, quod dies noctesq; exclamauerit? Illud mehercules est: quamobrem etiamnum sint, qui incantationibus fidem ex eo minus abrogent, quòd comperitum habeant eas leuare ægotantes: nam in emissione sanguinis ex naso, uel ex uulnere, præsens remedium carmen esse solet. Sic Homerus scribit, Vlysem accepto uulnere in femine, profluuium sanguinis cantatione cohibuisse. Ita dolor capitis, ita dentium, ita febris sedatur, mitigatur, tollitur. R O B. Sed quanta pars laborantium morbis leuatur? P O L Y. Bene magna. R O B. Quare non cuncti, qui ad eos maleficos medicos, incantatores, confugiunt? P O L Y. Isthuc perinde me fugit: ac certò scio, incantamenta nonnumquã esse ijs leuamento, qui morbo quopiam tentantur. R O B. Ain te certum scire? Num constat tibi de morbi aut doloris longinquitate, grauitate ue, seu subita leuatione? Nam id sæpe accidit in corporibus affectis. Quod si nõ affirmabis, affirmabis aut nequaquam, ni uolueris sponte mentiri, quæram ex te, potest ne ita usu uenire, ut ægotus eo ipso temporis puncto incipiat belle se habere, quum quis ad recitandum carmen aggreditur? Quod si negabis etiam: quicquam diligentie, quicquam curationi, quicquam denique nature tribuendum negabis. Ecquis enim sui adeò negligens est, qui quum cœperit aduersa uexari ualitudine, primo quoq; die non abstineat à quotidianis cibarijs, deinde non adhibeat remediũ aliquod, postremo

mō non curet naturam corporis subleuandam pur-
 gationibus quàm multijugibus? At dices: Ante omnia
 recursum est ad incantationes. Fac ita esse, per hoc ta-
 men nō stat, quin leuatio morbi doloris ue queat sua
 sponte sequi, ob abstinentiam ciborum, pabuliq; nam
 in iumentis idem accidit, quando in eorum quoque
 curatione incantamentis utuntur. Et demum esto, ea
 remedia iuuent, hoc est, iuuare uideantur egrotan-
 tes: remedia inquam, quæ, autore tuo Plinio, prisca il-
 li idolorum cultores, à quibus pestifera ars manauit,
 negabant prodesse posse, si prius in mensa deposita fu-
 issent, quàm adhiberentur: adeò facile inutilia fie-
 bant. Cæterum dico incantamēta ista iuuare nunquā,
 quod in ijs nil ueri, nil sancti, nil firmi sit, nam incanta-
 torum genus nemo nescit esse longè post homines na-
 tos ualde impium, ualdeq; improbum, ac fraudulen-
 tissimum, qui dæmonum nomine, non item Dei, artem
 sceleratè exercent, idq; precio faciunt: qui uerba igno-
 ta malitiose usurpant, qui notas & figuras instar deo-
 rum simulacrorum nefariè adorant, qui uariarum re-
 rum imagines, item annulos lapidesq;, uelut sacra ar-
 tis instrumenta habent, qui in ligandi, soluendi, tangē-
 diq; modo spem stolidè ponūt, & postremò confiden-
 ter petūt, plurimū à Deo minimè petēda. Nōne pro-
 inde dementis est, non modò existimare, sed somniare
 quicquam propitiū ab istis ueritatis, pietatis, ac iusti-
 tiæ hostibus proficisci posse? Neq; igitur ualere tam
 importunam artem aliter credas, quàm ad fraudē at-
 que damnum similiter petentium ab ea auxilium: quip-
 pe qui pecuniam dissoluunt, quò deludantur, suaq; spe
 frauden-

fraudentur: ac ad ruinam exercentium, qui à princi-
 pio per baptisma filij Dei effecti, ita tandem sese ma-
 lorum demonum amicitie dant, atque deuouent: qui
 supra uires, contra naturam, diuinare, morbos curare
 conati, si tale quid prestare posse se persuadent, nõ a-
 nimaduertunt sibi sic malè agentibus semper præsto
 esse demones, qui ipsos in maleficio detineant, ut ne
 aliquando resipiscant. Ac tantum abest, ut ars longè
 insidiosissima cuiquo prodesse possit. Quid, quod in-
 cantatores, si quid omnino efficere posse uidentur, to-
 tum id nefarijs demonum machinis assignandum, ne-
 mo sanæ mentis ambigit? quia illi nihil non semper
 student, ad eorum hominum perniciem, qui à uerita-
 te recedentes, sese modis omnibus ire perditum uolunt.
 Sic eius tetre artis studium cum primis exitio fuit Ba-
 bylonie ciuitati, quæ ad ultimum à Cyro rege sub Per-
 sarum imperium redacta est. Esais capite xlvij. Ve-
 nient tibi duo hæc subito in die una sterilitas, & ui-
 duitas, propter multitudinem maleficiorum tuorum,
 & propter duritiam incantatorum tuorum. Et subij-
 cit: Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine
 maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adole-
 scentia tua, si fortè quid prosit tibi. Quam ob rem sa-
 pièter Moses suis Hebræis præcepit, quemadmodum
 in Deut. est, ut incantatores omni tempore exterminã-
 dos curarent. POLY. Vicisti me propemodum his
 tuis multo equidem bellissimis argumentis, quibus cun-
 cta quæ ad artem pertinent, rectè metitus, nunquam
 posthac incantationibus quicquam tribuam, si te pro
 rei obscuritate, non tædebit dilucidius docere: nam
 nuper

nuper demonstraſti uulgò traditum, Marſos eſſe ſolitos carminibus coercere ſerpentes: nunc autem uenit mihi in mentem, illud eſſe quàm ueriſſimũ, quando ita eſt in psalmo lvij. Furor illis ſecũdum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ, et obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet uocem incantantiũ. Hinc ergo uidere licet, incantamẽta aliquid omnino ualere. R O B. Imò nihil, quod uno concludam argumento. Iam ſatis conſtat, iſtas maleficas artes eſſe dæmonum inſtrumẽta, quibus illi ad nocendũ duntaxat utuntur, ubi libet, ſi liceat. Quippe ſerpentes, ut tibi ad rogatum tantũ reſpondeamus, contrahũtur carminibus, quum Deus permittit: at non item, quum per Deum minus licet, id quod teſtatur Hieremias, de Hieroſolymæ excidio, ita capite octauo ſcribens: Ecce ego mittam uobis ſerpentes mortiferos, quibus nõ eſt incantatio, et mordebũt uos, ait Dominus. P O L Y. Equidem ſatis fermè mihi ad unguẽ feciſti, uerũ aliud poſtulo. Quid, oro, cauſe eſt, cur ſerpens magis cæteris omnibus animãtibus obnoxius ſit incantationibus? R O B. Veniat Phœbus, & tibi hos ſoluat nodos: aut ueniat in mentem Vergiliij, qui uerè ait:

Felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas.

Hunc cine modũ uis tenere in diſputando, ut nihil tandẽ concludamus? Sed ne tibi uidear indoctior, quod in buccã uenerit reſpõdebo. Ferũt id ſupplicij conſtitutũ eſſe ſerpenti, quòd, ut ualde noxiũ animal, idoneus uiſus ſit diabolo, cuius perſonam indueret, ad Euam primam parentem circumueniendã. Item ob illud ipſum etiã dæmones plurimũ poſſe in Venerem, quia prima peccati

peccati corruptio, qua homo factus est particeps cul-
 pæ, nos per Venerem genitricem peruaserat. POLY.
 Nihil hercle uerius. nam sunt ubiq; gentium, qui can-
 tionibus maleficis facile reddant quem uelint hominẽ,
 multo segniores ad Venerẽ: cuius sanè rei si modum
 scirem, permagno liberarer scrupulo. ROB. Non
 modum, sed pestis causam queras: demon enim quum
 spiritus sit, potest hominẽ uspiã prohibere: item inflã
 mare, languescere, eiusq; cogitationem in qua omnis
 propemodum rei ueneræ uis maximè consistit, sepe
 auertere. Qui igitur uult hominem oppressum præ-
 stigijs istiusmodi, demones ad id facinus edẽdum inuo-
 care necesse habet. At mulieres in primis talibus ar-
 matæ ueneficijs, permultos in dies singulos perdunt
 infantes, partus ue informatos suffocant, similiter fru-
 ges enecant, atq; fontes inficiunt: ac deniq; in eo malefi-
 cij genere plus multo nefariæ uetulæ, quàm uirorum
 quisquã, ualere dicuntur. POLY. Cur ita? ROB.
 Quia mulieres partim ob animi leuitatem, sibi inna-
 tam, partim ob imprudentem credulitatẽ, nescio quo
 pacto à demonib. facilius hisce obligantur sceleribus
 Sic Eua mulier magno suo pariter atq; suorum malo
 desipuit, ita uolente Deo. POLY. Inquis talia
 fieri flagitia, permissu Dei? ROB. Haud dubie.
 POLY. Quam ob rem, obsecro? ROB. Vbi est
 acumen tuum, qui ignorare uideris, iudicia Dei facile
 nos latere? Dicam tamen. Deus enim non unius uel al-
 terius duntaxat, sed uniuersorum mortalium custos
 rectorq; est: qui, quemadmodum natura facit, quæ ex
 putrefactis granis frumenta producit, permittit ma-
 lum

lum accidere, ut ex eo bonum colligat. quod testatur Augustinus in suo Enchiridio, ita scribens: Neque omnipotens Deus ullo modo sineret mali aliquid esse, nisi usq; eò esset omnipotens, & bonus, ut beneficeret, & de malo. Sic nempe prouidet Deus, summum nanque malum semper iudicatum est: ut homines per carnificum cruciatus, bestiarumq; laniatus, uitam finirent: attamen ex eo numero, Deus suos martyres per beatos fecit. P O L. De his rectè, perinde atque satis. Sed adhuc aliud ex alio quaerens rogo te, an in ijs carminibus sit modus aliquis, què nostra non accuset religio? R O B. Is prorsus, quem Christus suis dedit Apostolis, apud Marcum dicens: Signa autem eos qui crediderint, hæc subsequenter: In nomine meo demonia eijcient, serpentes tollēt, super aegrotos manus imponent, et bene habebunt. Hoc in primis modò usus diuus Petrus, Hierosolymis sanauit hominem claudum, inquiens: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Extat historia in Actis apostolorum, capite tertio. Eodem quoq; modo Ioppe puellam nomine Tabitham, iã mortuam ab inferis excitauit: nam uir sanctus accessit ad corpus exanimum, & positus humi genibus, ubi orauit, inquit: Tabitha, surge. Paulus itidem apostolus, multis passim tota Asia sanatis, à demonumq; molestia liberatis hominibus, postremò in Melita insula propter Siciliam sita, Publium hospitem suum, uirum primarium, febre & dysenteria tentatū, postquã orauerat, manusq; imposuerat, sanauit: eoq; loci uiperam, à qua in manu uulnus repētè acceperat, sine ulla uitæ offensione, in ignē excussit.

excussit. Sed ne multa, possem enim sexcenta referre miracula, hisce modis edita, quibus etiam nunc nostri sacerdotes utuntur, quum praesertim uolunt eijcere demonē, qui hominē teneat, aut egros curare, apostolorum more, qui, teste euangelista Marco, cap. sexto, uel talis erat, ut ungerent oleo multos egrotos, atq; sanarent. Et hic modus quē scire auebas. P O L. Mirificē certē omnia: at ne ulla in re mox hæsitem, scire amplius opto: Datūr ne unicuiq; ut pro suo iure affectis opituletur hominum corporibus? R O B. Datur uiris æquē corporis, ut animi longē integerrimis. alijs uerò si ausi fuerint, fraudi est. Sic Lucas tradit, olim malo fuisse nōnullis apud Iudæos, scribens: Tentauerunt quidam de circumeuntibus Iudæis exorcistis, inuocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini I E S V, dicentes: Adiuro uos per I E S V M, quem Paulus prædicat. Erant autem quidam filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotū septem, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus malus, dixit eis: I E S V M noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliēs in eos homo in quo erat demoniū malū, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Sed audi Christum ipsum de ea re apud Matthæum docentem: Multi dicent mihi in illo die, domine, domine, nōn ne in nomine tuo prophetauimus, demonia eiecimus, uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Nunquam noui uos. P O L. Cur ijs talis datur facultas? R O B. Illud tibi eò loci diuus explanat Hieronymus, inquiens: Prophetare, uirtutes facere, & demonia eijcere, interdum non eius meritū

L

est,

est, qui operatur, sed uel inuocatione nominis Christi hoc agit, uel ob condemnationem eorum qui inuocant, & utilitatem eorum qui uident & audiunt, conceditur: ut licet alij despiciant eiusmodi signa facientes, tamen Deum honorent, per cuius nomen tanta edantur miracula. P O L. Sunt hæc quidem magna, ad terrendos mortales, ne quid rei habeant cum cacodæmonibus: quocirca ut eiusmodi noxiæ umbræ minore negotio à nobis caueantur, ad prima redire libet. Itaque mi charissime Roberte, dicas, te amabo: Fallebantur ne semper, an unquã ipsi fallebantur dæmones? R O B. Bone Deus quàm festinas, imò atque adeò (bona tua uenia dixerim) infestas, urges, perinde quasi iam dies nos deficiat, quum Sol nondum præcipitet, & me tamen præcipitem agere uelle uideris. Dæmonum fallacias tibi antea me patefecisse putabam: sed quia hesitare uideris, accipe eorum commentum unum ex sexcentis, inauditæ fraudis plenum. Romæ, teste Liuius, libro ab Vrbe cond. secundo, ita usuuenit, ut ludi Circenses eo ipso die facti sint, quo bene manè seruus quidam à patrefimiliâs cæsus est. Quare statim post cuidam Atinio plebeio homini somnium fuit, quo à Ioue monitus fertur, ut Consulibus eius nomine diceret, ludos quamprimùm esse instaurandos. Is propterea quòd suis dictis fidem minimè habitum iri suspicabatur, tacuit: qui paucis post diebus filium amisit: cui deinde ob mortem filij in mœrore iacenti, in somnijs illa eadem imago uisa est interrogare, sat ne magnam haberet sprete numinis poenam, ac iam mortem intentare, nisi mandata properè exequeretur. Ille tamen contabatur,

quum

quum subito est tanta affectus debilitate, ut stare non
 posset: tum amicorum consilio permotus, ad Consu-
 les lectica defertur, ac ad patres delatus, narrauit som-
 nium. Quo facto, domum suis pedibus rediisse dici-
 tur. Ecce demonum flagitium. Eorum aliquis præsen-
 tiens Atinium amissurum filium, atque mox captum
 membris cõualiturũ, ei in insomnijs adfuit, quo sic Ro-
 manum populum in religione maximè omnium dely-
 rantem, maioribus circumfunderet tenebris. Item au-
 dito Origenem, qui super Numeros, homilia 16. bre-
 uiter cunctas ipsorum demonum nefarias artes pro-
 dit, inquiens: Hæc ergo omnia, id est, siue augura-
 tio, siue extispicium, siue quælibet immolatio, siue
 etiam sortitio, aut quicumque motus auium, uel pecu-
 dum, & inspectio quæcunq; fibrarum, ut aliquid de
 futuris uideantur ostendere, operatione demonũ fie-
 ri non dubito, dirigentium uel auium, uel pecudum,
 uel fibrarum motus, aut sortium, secundum ea signa,
 quæ docuerint ijdem demones obseruari ab eis, quibus
 artis huius scientiam tradiderint. P O L. Ars
 ergo augurandi, demonum inuentum est? R O B. Est
 utiq; P O L. Atqui hoc non sentit Hetruria, quæ
 illud cuidam Tagi apud se, subito ex terra nato, assi-
 gnat: id quod à me libro de Inuentoribus rerum pri-
 mo est explicatum dilucidè. R O B. Verum dicis,
 dilucet eam esse fabulam. Sic ex lapidibus homines fa-
 ctos tradunt. Vergilius: — Quo tempore primũ
 Deucalion uacuum lapides iactauit in orbem,
 Vnde homines nati. —

Nam ante Tagem, per Mosen lege exceptum est, ne

quis se ad huiusmodi maleficas artes applicaret, ita in Leuitico mandantem: Non diuinabitis, neq; augurabimini, neq; adiungemini ad incantatores. Et in Deuteronomio: Si introieris in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, non discas facere secundum abominaciones gentium illarum, neq; diuinans diuinatione, neque sortiens sortibus, neque maleficus, neq; incantator, neque portentorum inspector. P O L.

Ista omnia si Deus abhorret, non uidetur mihi prouidentia futurorum rectè appellari diuination, quæ, ut Grammatici definiunt, fit à diuino uerbo, quod est auguror: quia Dei propriū est, futura prædicere: nam à diuo, quod diuinum significat, diuino uerbo deducitur. R O B. Perinde ego mediusfidius in hac re tecum bellè consentio, atq; cum Origene, qui homilia quam paulo antè recitauimus, super Numeros, hanc diuinandi, ut ita dicam, delyrationem, per antiphrasim diuinationem dictam existimat. Et diuus Hieronymus in Commentarijs in Micheã, cap. tertio, ait, diuinationem apud sacros autores nunquam in bonã accipi partem, quòd in ea nihil diuinitatis, sed plurimum bonarum mentiū disperditionis insit, nisi caueatur. P O L.

Vsq; adeò cauendam ducis istam artem? R O B. Imò nihil magis: quando demones non alijs armis nos circumfident, oppugnant, urgent, quò tandem uictos perdant. P O L. Perdant? utinam non magis nostre affectiones damno essent. R O B. Affectus, si uolumus uti ratione, nobis diuinitus data, facile moderabimur, quum illi nos uigilantes diuexare soleant: at isti peruersi spiritus non item, qui homines alto somno sopitos

sopitos fraudulenter aggrediuntur. POL. Rem
in omni memoria hominum inauditā narras. ROB.
Sic arbitrare? sed tibi credibilis fiet, ut opinor. Nos
enim quum onusti cibo & uino ad quietem imus, sole-
mus somniare, ac somniando plurimum confusa, per-
turbatāq; cernere. Quo uiso, postquam nosmet colle-
gimus, quum interdum perterreamur, ecce tibi subitō
dæmonum impulsu, illud haud pro nihilo haben-
dum rati, non somnij causam, sed euentum stultissimè
querimus. Nōne perfidiosæ sunt eiusmodi insidiæ,
& perpetuū certamen, quum per istos animorum no-
strorum hostes, nō liceat etiā noctu quiescere? POL.
Acute pariter atq; copiosè dixisti: sed in meā perma-
neo sententia, longè maius nobis bellum aduersus affe-
ctiones, quàm cum spiritibus esse, quòd ij foris malum
machinentur, at illæ intus continenter insidientur,
quemadmodum in nostro in Dominicam precem com-
mentariolo perspicuè docuimus. ROB. Tibi non
adstipulatur Apostolus Paulus, qui aliud atq; tu cen-
ses edocet, ita ad Ephesios scribens: Induite omnia ar-
ma Dei, ut possitis stare contra uersutias diaboli: quo-
niam non est nobis colluctatio aduersus sanguinem &
carnem, sed aduersus principatus, aduersus potesta-
tes, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, ad-
uersus spiritualia nequitiae in caelestibus. POL. Ad-
uersus potestates, inquit Paulus? Ecquid sibi uult hic?
habent ne dæmones potestatem nocendi? ROB. Ha-
bent. POL. A quo? ROB. A suo principe dia-
bolo. POL. Secus atq; tu, ait ipse Apostolus alibi:
Non est potestas nisi à Deo. ROB. Longius quàm

scitu opus est procedis, altiusq; rerum causas sic queritando ascendis, quam ut nos humi strati possimus suspicere. Sed ad rogatum tuum illud satis sit, ut nos aliud quidem uis ad honorem, aliud uerò ad ignominiam usurpamus, ita dæmones isti postremò facti sunt omnium scelerum uasa, qui, teste diuo Hieronymo, talia officia sortiti sunt, ut essent rectores tenebrarum, quòd esse lucis principes noluerint: ac sic ex uoluntate, alij ad alias artes bonas, malas uel sese applicarunt. P O L. Salsissimè equidem: ceterum non committam, ut tibi causam deuiandi aliquam dem: ergo ad prima reuertamur. Satis accurate paulo antè docuisti, quemadmodum dæmones fallant: nunc restat, & consequens esse uidetur, ut à te expectem, quomodo fallantur, quum ratione superæ mobilitatis id est, aerei corporis uti nuper dixisti, tam acutè præsentiant, ut decipi uix posse existimètur. R O B. Non te fraudabo tam iusta expectatione. Haud semper, autore diuo Augustino, ita cadunt res, ut à dæmonibus præuidentur, quòd summi rectoris orbis consiliarij non sunt. Cuius rei exemplum sit hoc expositum. Quum Imperator iubet moueri castra, omnes milites de itione cogitant, eamq; futurã præsentiuunt: & tamen sæpenumero accidit, ut non sequatur, imperatore eodè temporis momento, ex causa mutato consilio, aliter iubente. Verbi causa: Cum populus Hebræus, duce Mose, ex Aegypto in patriã rediens, iter per loca inculta faceret, iam tum sagaces spiritus potuère iuxtà prænoscere atq; prædicere, eum populum modis omnibus fame suffocatũ iri: cum repentè Deus
 pro sua

pro sua benignitate suppeditauit cibum, quem mannam uocant. P O L. Non omnia igitur isti dii gentium sciunt, quum eos prouidentiae diuinæ consilia crebrò fugiant. Sed redde mihi, an alio fallantur modo. R O B. Faciam Polydore ut uis, si modò mihi in mentem uenerit, multijugum illorum dellyramentorum. Solent item dæmones in præfensionibus naturalibus hallucinari. Exempli causa, recitata sit hæc historia. Quum Ezechias rex Iuda grauiter ægrotaret, & Deus iussisset Esaia propheta, ut eius uerbis mortem nunciaret: iam tum perinde dæmones ut medici diuinare poterant, ita futurum, ut ille ex morbo minimè conualesceret: quum tamen ecce Deus precibus placatus, tantum absuit ut regem obire mortem permiserit, ut etiam in aliquot annos seruarit. Falluntur præterea, cum gubernatoribus nauium, ubi ex improviso uenti ualidè flantes deponunt. Ita Seruatorem sedasse tempestatem, legimus apud Lucam, scribentem: At ille surgens increpuit uentum, & tempestatem aequa, & cessauit, & facta est tranquillitas. Item cum agricolis quoque circūscribuntur, decipiunturque, ubi nutu Dei, cōtrā atque signa naturalia significāt, subito fit temporis immutatio: qualē Iosephus libro Antiquitatis Iudaicæ decimo octauo accidisse tradit in Iudæa, ubi quum propter siccitatē iam fruges desperarētur, præter omnium opinionem pluere cœpit, eo ipso die, quum summa bene mane serenitas extiterit, duraueritque eatenus, quoad pluuia diuinitus manarit. P O L. Sed ne plura nunc, quia iam cœnandi hora penè obrepfit, quamuis peruellem, ut breuiter de uarijs diuinandi modis

generatim diceremus, quò tandem tota diuinationo pertractata uideretur. R O B . Ponis tu modos in diuinandi amentia? P O L . Amentiam uocas diuinandi artem? R O B . Etiam: quid enim insanius potuit hominum mentibus aspergi, quàm ut studio quærendi futura, per nefarias artes, tenerentur? quum præsertim illud ex usu nostro non esset, si Stoicis credimus, qui omnia fato fieri dicunt. Si enim sciremus futura mala, quæ nullo consilio uitari possunt, iam antè nos metu cruciando, omnis superioris uitæ fructum perderemus: Sin uerò bona præuideremus, totum illud expectationis tempus graue nobis foret: & quum euenirèt, minus multo grata existerent. Atq; sic ignoratio futurorum utilior est, quàm scientia, quū istud nobis modis omnibus negatum sit. Quare Plato in Timæo sentit, diuinationem à Deo datam hominibus errore mentis duntaxat affectis, & id quidem meo iudicio, rectè: uultq; prudētis esse, ea postea interpretari, quæ ab ingenio ita furente prædicta essent. Igitur in diuinatione, uti diximus, nullus potest esse modus, sed potius mentis error. P O L . Perbellè argumentaris: ea de re non erit dissensio, de qua proximo libro mox plura: quāquam Aristoteles in eo libello, quem de Diuinatione per somnium scripsit, sapientis, non item insani esse diuinare probat: tu pergas, oro. R O B . Principes deuotorum sectæ habentur, quos magicæ artis peritos appellāt: ij sese à primo demonū amicitia dant, deuouentq;: qua re freti, eos consulunt, deuocant, mortuos interrogant, umbras excitant, qui necromātes dicuntur. Sunt & alij id genus malefici artifices, pariq; flagitiij

flagitij affines, qui uocantur chiromantes, quòd ex linearum quæ in manibus sunt inspectione diuinent: qui hydromantes, quòd ex aqua: qui geomantes, quòd ex terra, seu figuris in terra descriptis: qui pyromantes, quòd per ignem: & qui aeromantes, quòd per aerem, id est, per auium uolatus, aut procellas. POL. Bene profectò res se habet, propterea quòd ars istæc in primis lege uetita, iam pridem apud nostros obsoleuerit. ROB. Credin' tu obsoleuisse? imò nimis etiam nunc uiget: uiget autem apud stultos, quibus tâta inest animo insulsitas ac inscitia, ut facile credant istis nebulonibus post homines natos pessimis, qui bonam ætatis partem in eiusmodi maleficij superstitionisq; nebulis uersati, quæstus faciendi causa, uni omnia eius occulta depromere conantur: alteri prosperitatem, alij diuitias, honoresq; futuros mendaciter promittunt, atq; sexcentas in credulos fallacias intendunt. Nam quotam putas quanq; rem euenire, prædictam ab istis? & tamen sunt qui arti fidem habeant, & præsertim infelices, ut multo infelicissimi sint, qui quum amiserint aliquid, ut de alijs taceamus casibus, nihil potius agendū putent, quàm hosce adire necromantes, & furem indicari, sperantes dare eis pecuniam, quò sic delusi damnum suo damno addant. Illi enim callidi impostores, postquam intellexerunt quas bonis nudati suspiciones iniiciant, ad quosq; crimen pertinere opinentur, tum ad artem redeunt, suos dæmones consulunt: & demū ut fraudulentissimi, neminem unum hominem indicantes, tantum suspiciones iniectas confirmant. Tum miseri confirmata opinione, domum aduolant, omnia re-

L S uoluunt,

uolunt, examinant, huc illuc concurrunt. At si fortè indicium aliquod fiat, sur'ue in manus incidat, id totum non Deo iniuriarum nostrarum uindici, neq; suæ diligentia, sed arti duntaxat tam stultissimè quàm uanissimè assignant, acceptūq; referunt: quæ etsi omni tempore, non modò alijs, sed ipsis artificibus inuenta est uana & inutilis, quum homines malefici in primis egestate perpetua premantur. P O L. Rectè sanè admones cauenda sapientes: cæteris reliqua persequere, quàm breuissimè potes. R O B. Erant qui secundum artem animalium fibras, qui cantus, gustus, uolatus auium notarent: qui terræ motus, fulminaq; obseruarent: qui duce natura, somnia interpretarentur, qui deniq; ex oraculis uaticinarentur. Isti uates responsa dabant, edocti uocibus dæmonum, qui eas uarias, confusas, obscuras & incertas, de simulachris, circa quæ uersabantur, tanto artificio edebant, ut quomodocunque exitus rei caderet, is certè prædictus uideretur. P O L. Verè ac probè explicuisti, quæ à te expectaram. cætera in proximum sermonem nostrum reseruanda puto. Ac ita

ccenatum eamus. R O B.

Fiat quod iubes.

LIBRI PRIMI FINIS.

POLY-

POLYDORI VERGILII VR-
binatis, Dialogi de Prodigijs,
liber secundus.

P O L Y D O R V S.

FActa iam re diuina, sumptoq; ientaculo, uis ne
sub hac uite, nostri hortuli obumbratrice,
sermoni reliquo operam demus, sedentes? R O B.
Quid ni? nam ad te ea de causa diuerti, ut quæ ad
quietem animi, delectationemque quærentur, in
in ijs acquiescerem. Et quia mihi in presentia, cu-
ra pariter ac negotio uacanti nihil iucundius esse
potest, quam de eiusmodi rebus tecum conferre,
quod hesterno die informauimus de prodigijs, opus
libentissimè absoluendum curabo. Sed ei nihil ante-
uertas rogo: nam heri mirandum in modum, rem
extraxisti, sic, ut minus per tuas multiplices quæ-
stiunculas licitum fuerit, ad umbilicum, uti dicitur,
perducere. P O L. Faciam porrò quod cupis,
si prius tamen unum quæsiuero, quod omnino nostræ
disputationis caput est, quomodo quis possit interno-
scere præsensiones, uisionesq;. R O B. Ego sanè
sic fore animo cernebam, uelle te more tuo, nouis argu-
mentationibus nostrum sermonem plus nimio morari,
interponendo quod minus aliquando ad rem nostram
conueniat. P O L. Nihil institutum sermonem mo-
ror, nec ei quicquam interpono: quandoquidem con-
sentaneū est, ut prius aliquantisper cōcionemur, quàm
nos in uiam narrandi prodigia demus. R O B. No-
sco

sco te intus & in cute, ut aiunt. Si semel in disceptationis campū me traxeris, necesse habebō tecum diu ob-
 luctari, adeò lepidè ac sagaciter scis causas inuestigare, quamobrem in certamine quempiā retineas. Quare, amabo te, agito partes tuas, incipe, atq; pergere-
 etā uia exponere speciatim id quod ad rem nostram pertinet. POL. Id quantum conniti animo, quantum labore contendere potuero, sedulò facere institutam. Quum disputando ad somniorum uisiones ueniendum sit, quæ nobis aut per quietem, aut per merum, aut per insaniam, sunt, in animo est quærere, quæ tam probari possint uera uisa, quàm falsa refelli: propterea primum omnium oportet ponere regulam ueri & falsi, si utriusq; notionem ullam habere uelimus, qua distinguui possint, quæ à Deo missa, quæ in somnijs uideantur, quæq; oraculis, auspicijs & extis inania declarentur. ROB. Est quisquā, qui huiusce rei possit quærere ueritatem? POL. Ego à te adiutus: & hac mihi causa est, quare te audiam libentius, si tibi potior causa non sit, cur recuses. ROB. A' me ad ueritatem indagandā, quam natura, ut scitè ait Democritus, in profundo penitus abstruxit, auxilium expectas? Moriar, si ambo id ullis ingenij facultatibus exequi possumus: de hac enim una re philosophi antiquissimi inter se summopere dissentiunt: theologi uerò nostri maximè laborant, anguntur, sudant. Illi etenim sic argumenta sua concludunt: Eorum quæ uidentur, alia uera sunt, alia falsa: & quod falsum, id percipi non potest: quod autem uerum uisum est, id omne tale est, ut eiusmodi etiam falsum possit uideri: & quæ uisa sunt
sunt

sunt eiusmodi, ut in ijs nihil intersit, non posse accidere, ut eorum aliqua percipi possint, alia non possint. Quibus omnibus rationibus uolunt efficere, quæ uisæ sint ueris adiuncta, esse falsa, quæ à ueris nihil differant: & deniq; talia esse, ut non possit ingenij acies ea comprehendere. Hanc autem definitionem Cicero in Academicis questionibus facile refellit, conuincitq; autores, ita respondens: Qualis est istorum oratio, qui omnia non tam esse, quam uideri uolunt? Maxime autem conuincuntur, quum hæc duo pro congruentibus sumunt, tam uehementer repugnantia: primum, esse quædam falsa uisæ: quod quum uolunt, declarant quædam esse uera. deinde inter falsa uisæ: & uera nihil interesse. At primum sumpseras, tanquam interesset: ita priori posterius, posteriori superius coniungitur.

Sic Cicero argumentatus concludit, ad uisæ discernenda opus esse perspicuitate & diligentia: quando perspicuitas eam habet uim, ut ipsa per se, ea quæ sint, nobis ita ut sunt, indicet: diligentia uerò facit, ut firmitus in perspicuis maneamus, sine qua, præstigijs quasi quibusdã obcæcati, actiq; facile ab ijs quæ clara sunt, de pelli possumus. Verbi gratia: Solet quis in uigilia sibi aliquid fingere, ac longa cogitatione depingere: qui simulac seipse cõmouit, atq; ad se reuocauit, sentit quid intersit inter uera & inania, si perspicuitatis diligentiam adhibeat. Itidem faciet, si eadem in somno extiterint. POL. De ueris & falsis uisæ, infra suo loco commodum disputare poterimus. nunc autem omnes nostræ disputationis neruos contendere nos debere existimo, quò discutiamus, quomodo diuina prænotiones

tiones internosci queant, ut ne ueri cognitio per demonum fallacias conturbetur: quia satis constat, tantam cōmunitatem esse naturalibus præsensionibus cum diuinis: quàm superstitiosis cum curiosis. R O B. Vbi est cōmunitas ueri cum falso, ibi nullum erit iudicium: quoniam proprium in cōmuni signo notari non potest. Atque ut uidere uideor, perdifficiliter id quod agis, planum fiet. P O L. Imò nullo fiet negocio: nam uno uel altero modo, aut quod quærimus, probabile existet: aut saltem notam aliquam ueritatis habebimus, si modò libuerit ingenium, quod tibi longè sagacissimum est, intendere. R O B. Quid multa? intendam sedulo. Sed heus tu, noli mihi proponere uisiones amentium. quatenus enim hæc nobis pertractanda sint, per quàm diligenter uidendū est, ut ne cum insanis insaure uideamur. P O L. Phreneticorum, ebriosorum uel monstra abhorres? R O B. Abhorreo inquam, simulq; audire, nedum referre pudet: quot etenim somnorinas, ut Varronis uerbo utar, imagines affatur? et præsertim illi, qui quo magis delyrant, eo frequentiora cum dijs colloquia habere se aut fingunt, aut credunt. Credunt autem complures, & maximè omnium monachi nostri, uiri simpliciores, apertioresq;: quorum nonnulli, ut sæpe accidit in tanto uotorum grege, cum tædio uitæ, quam artibus uacua degunt, tum pœnitentiâ uotorum, quæ fermè à pueris inconsideratè fecerint, affecti, sui consolandi gratia, sese ad danda responsa accommodant, & nunc amicorum nomine de nuptijs faciundis, nunc de habendo itinere, nunc de bello gerendo, de mortuorum statu, de uiuorum

horum futura felicitate, de ouis gallinae subiiciendis, de ouium partu, ac subitis rerum mutationibus, deos consulunt, qui demonum prestigijs obcaecati noctu in coelum rapiuntur, coelites adeunt, responsa reportant, & nomine sanctitatis elati, sua uisa amicis patefaciunt, id quod summæ leuitatis atque erroris indicium est. Ista ergo, & istiusmodi uanitatis plena, nostrum queso, non impediunt sermonem, quem in multum iam diem produximus. P O L Y. Ioculatoria hæc, quæ inter sermocinandum nos paulo antè labore atque itinere disputationis defessos, iuxta delectare atque recreare possunt, missa facienda iudicas?

R O B. Sic sanè. Nam non est ponendum tempus in hoc ioci genere, quod nequaquam facetum, sed flagitiosum duco: quando non parum multi etiam nunc imprudentes se in demonum laqueos precipites agunt, arbitantes à dijs præcepta accipere, quæ à malo genio habent. Quid, quòd mulierculæ quoque nostræ, præsertim monachæ, more suo semper credulae, non uerecundantur se interdum fatidicas profiteri, quum miseræ ab istis demonibus circumuentæ, non animaduertant fraudem? Et quia labi, errare, falli, tam turpe est, quàm perniciosum, non est quòd prosequamur uisiones eiusmodi uatū, qui planè mente capti, nihil certi præsentiuunt: quod infra satis constabit. P O L. Tute proinde constituas regulam, ne nostræ fluctuet disputatio. R O B. Faciam. Quinq; somnij species, teste Macrobio, sunt. id est, insomniū, quod accidit, quum cura studiū ue cuiuspiam rei, quod uigilantem tenuerat, mox dormien-

tens

tem inuadit: quia, ut ait Cicero de somno Scipionis, fit sepe ferè, ut cogitationes sermonesq; nostri pariant aliquid in somno tale, quale uigilantes cogitauerimus, locutiq; simus. Altera somniū, quod est figuris tectum, ita ut sine interprete, qui artem calleat, intelligi non possit. Tertia phantasma, quum quis semisomnis uidet in se formas uarias latè uagantes irruere. Quarta oraculum, quum per somnium persona grauis, aut Deus ipse quicquam futurum esse, siue uti bonum faciendum, malum ue declinandum denunciat. Quinta uisio, cum id perinde euenit, ut cernere uisi sumus. Ceterum nos, ut haecenus fecimus, ista omnia commodè modò uisiones, quas Graeci (teste Quintiliano) phantasias uocant, per quas rerum absentium imagines animo praesentantur: aut uisa, quæ noctu pariter atq; interdium accidunt, appellabimus. P O L. Distinctio uisionum, ac conclusio, item sermonum lex mirificè placet: itaque reliquum est, ut de modo tractetur, quo uera uisio à falsa discerni possit. R O B. Id paucis explicabo: uera enim uisio est, quæ nihil in se falsi: falsa uerò, quæ ueri habet in se nihil. P O L. Bella sanè conclusio, uel potius iocatio. R O B. Quî malum uideor tibi nugari, si quod rogas, tibi respondeo? P O L. Aliud rogo responsum. Quomodo id uerū, falsum ue elucebit? quomodo constabit mihi, id quod praedicitur, an à Deo, qui uerax est, ac idcirco, ut Plato de Repub. ait, haud quenquam per uisiones, seu signa decipit: uel à diabolo, qui est mendax, profiscatur? R O B. Nō facile utique constabit. opus nempe est diuina ope, ut quis eius rei intelligentiam habeat. Sic Origenes ho-

milia

milia tertia in Exodum testatur, inquiens: Vide quid scriptum sit de Iuda, quomodo referatur: Quia introiuit in illum satanas, & quia misit in cor eius diabolus, ut traderet Dominum. Ipse ergo aperuit os eius, ut loqueretur cū principibus, & pharisæis, quomodo eum traderet, accepta pecunia. Vnde mihi uideatur non esse parua gratiæ, intelligere os quod aperiat Deus, & intelligere os quod aperiat diabolus. Nō est sine sancti spiritus gratia, huiusmodi os & uerba discernere. Hæc ille. Hinc extiterunt prophetae Dei ueri nunciij, qui futura prædixerint: nam futura quæ prænorant (aliter enim prophetia nominanda nō est) prædicebāt à Deo edocti: id quod affirmat apostolus Petrus epistola secūda, scribēs: Si illud prius noueritis, q̄ omnis prophetica scriptura nō sit priuatae interpretationis. Nō enim uolūtate hominis allata est olim prophetia, sed à spiritu sancto impulsī, locuti sunt sancti Dei homines. P O L Y. Si te audiremus, iam equidē palam foret, prophetas semper uera dicere, at alios nō item, quū affirmes istuc nomē illis tantū cōuenire: quod non est uerū. nam in Numeris Balaam, & apud Cretenses Iouis sacerdotes sunt prophetae appellati, quales, teste Festo, erāt uel fanorū antistites, oraculorūq; interpretes. Itē diuus Ambrosius in primā Pauli ad Corinthios epistolā, ait, alienorū scriptorū interpretes prophetas uocitari. Ita etiam Plato in Timæo uaticiniorū interpretes prophetas appellat, qui sepe labi, errareq; possunt. Ergo non omnis propheta uerus est. R O B. Quid pugnas? tibi assentior: sed dico alium esse prophetam, qui intelligat quod prædi-

cit: alium prophetam falsum, qui fallatur, quòd nò intelligat, quod denunciat. Talis fuit propheta Saul rex Iudæorū, talis Caiaphas, talis Balaam: autor Ambrosius. P O L. Sed ad prima reuertamur. Inquis prophetas à Deo Opt. Max. edoceri ea quæ fantur, & nosse quæ prædicunt: ecquid igitur signi dat Deus, quo propheta intelligat se ab eo prædicenda moneri? R O B. Audi, hoc loco permultum proficiemus, illud philosophando demonstrare, quemadmodum fiat, ut prophetae ad prædicendum instituantur: nam Ioannes Scotus, & Thomas Aquinas inter se non consentiunt, an solus Deus, uel eius ministri spiritus, per intelligibiles species, humanis mētibus propheticas reuelationes infundant. P O L. Quid istuc ad rem nostram? an querendum putas de officio Dei, & quid per se, seu alios, præstare debeat: perinde quasi aut procul sit, aut alienæ opis ad suum negotiū agendum egeat? Nolo inquam audire. R O B. Quid ita? P O L. Quia uideo, uideo futurum, ut eiusmodi sophisticis subtilitatibus, à quibus nequis te abstinere, confestim me in breuia & Syrtes urgeas. R O B. O' fortem, & nò fortē bellatorem: à me multa poscis, & quum ad rem uenio. tu, si ea frigidissima sit, cales, si feruētissima, friges. Audias cætera, quæso, postquã de prophetis sermo factus est. Nò uno se modo ueritas prophetica hominū mentibus insinuat. sed uario. Aut enim uisio menti imprimitur: ita Dauid Christi mysteria perspexit. aut per uisum, auditum uel signa rerum futurarum eduntur: sic Moses audiuit multa futura, sic Daniel uidit in pariete scripturã. aut deniq; per imaginationem

imaginationem figuræ obijciuntur: ita Hierimias aspe-
 xit succēsam ollam. At iste imaginarius modus multi-
 plex est, quippe aut per quietē, aut per uigiliā, mon-
 stratur rerū imagines aliquid portēdentes: aut per uer-
 ba, uel signa exteriora, quorum autor saepe cernitur,
 aliquando non cernitur. Ita apostoli, Petrus, Iacobus,
 & Ioannes, uiderunt in monte, uti Marcus euangeli-
 sta perhibet, Heliā & Mosen cum Christo colloquen-
 tes, ac audierunt uocem supernè editam: Hic est filius
 meus dilectus, ipsum audite. Ad hūc quoq; modū Esa-
 ias testatur uidisse se dominū sedentem super soliu, &
 audiuisse uocem domini dicentis: Quem mittam? Hic
 uocis autorem uidit, illi nequaquam. Atq; ita persona
 loquentis modò in aperto, modò in occulto est. Cete-
 rū ampius decē modos narrarē, si uellem repetere mi-
 nutatim, quæ à nōnullis magis superstitiose quàm cō-
 modè aut utiliter traduntur. P O L. Mitte omni-
 nō plura dicere: ijs ego tribus contentus modis, haud
 scio quid ad illos addi possit, qui facile omnem pro-
 phetiæ immiſsionem cōplectuntur. Sed age, tandē ali-
 quando de ueris eius immiſsionis signis doce. R O B.
 Lumen appellant id, quod indicio est, aliquid morta-
 libus prædicendum à Deo prophetis inspirari: quod-
 dum præcepta accipiunt, diuino quodam lumine in-
 trinsecus sic illustrentur, ut nil umbræ, nil ambiguita-
 tis, nil dubitatiōis, nil erroris in eis sit: quippe qui tūc
 plus sapiāt, plus cernant, plus sentiant, ac plus animis
 uigeant. Contrā, si quicquam à malo demone auribus
 instilletur, etiam letum, ferunt non eandem inesse sen-
 sibus rei perspicentiā, aut animi alacritatem, uerūne

potius grauitatē, tarditatemq; & gaudio quod quisquam ob nūcium rei iucūdaē gauisus esset, statim post intercedere tristimoniam. Sed quid multa? forsitan per lumen ueræ prophetiæ iudiciū fieri uolunt, quia sine illo perrarò sint uisiones. Ita Moses, duce rubi flāma, ad colloquium Dei accessit: ita in apostolo Petro, ut in Actis est, quum in carcere esset, noctu repente circūfuso luce nō mediocri, uisum accidit, quo salutis admonitus est: & Paulus interdum perfusus lumine, audiuit uocem de cœlo, qua ductus est ex tenebris, ad uerā lucē.

P O L Y. Perinde me dii ament, ut tu omnia peracute, persalsetractasti, egisti, docuisti: sed istud luminis signum haud facile quisquam certū scire, seu certo metiri discrimine potest, præter eum cui uisum obiectum sit: quare profer, si quid aliud habeas, quod æquè ab omnibus internosci queat. R O B. Quid hoc necesse est? P O L Y. Valde equidē, quoniam nō habeo adhuc regulam, ut tales uisiones ueras iudicem. R O B. Tantum, quantum possumus, quantum mediocri ingenio, quantum mediocri cura & studio ualemus, faciemus tibi satis opinor: sed ita existimes, tibi posthac nō licere transversum digitum discedere ab hac regula, quam tantopere postulas. P O L Y. Ob id ipsum te rogo, ut non amplius de re tanta hæsitem. R O B. Antea dixi, lumen esse iudiciū prophetiæ ueræ, secundum quorundā sententiā. nūc nobis illud interpretari libet uerbū Dei, unde in psalmo 118. canitur: Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis. & Christus apud Ioannem: Ego sum lux mundi. Istant igitur lucernam & lucem, hoc est, uerbum Dei, quum

uideris

uideris præferri, pro certo habeas, signa ueræ prophetiæ statim post sequutura: quia Deus primùm loquitur, postea, ut credamus, signa addit. Marcus euangelista de Apostolis: Illi uerò egressi prædicauerunt ubiq; Domino cooperante, et sermonē cōfirmāte per signa subsequētia. Ac ita signa prophetiæ sine uerbo, nunquam dari scito. P O L. Scio certè te nec nō meo aliquantū aberrare proposito, rem tametsi acutè concludis. R O B. Aberrare eum ais, qui in rectam uiam pedē retulerit? Tu in errore, ne dicā in uitio, es, qui nō intellexisse uideris, me hætenus aliorū sententias de internotione uisionum persequutū: nunc autē meam dicere, ut magis certam. P O L. Probè dicis, fui in errore, & tu in uitio, quandoquidem iam bonam diei partem dedimus longo certamini: quū tu, ut uideo, nondū edideris signum, quod noscam, id quod à principio pugnae fieri solet. Sed factū bene, abundamus enim ocio, ita ut commodū de signo rursus agere possimus, quod ego, uti pugnae, à te nostri sermonis duce expecto: expecto aut, ut intelligam, quid sit ipsum signū, de quo tantopere hoc loco agimus. R O B. Habebis id quidem: ut enim heri feci, nō me ita interpellabis, quin ad nostra nauiter reuertar: sed modicè agas, precor, ut ne tricari potius, quàm disputare uideamur. Signa diuina sunt testimonia uerbi Dei, quæ per miracula corroborantur: de quibus Apostolus meminit ad Hebræos scribēs: Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ quum primùm enarrari cœperit per ipsum dominū, ab ijs qui audierant in nos cōfirmata fuit, attestāte Deo, & signis &

prodigijs simul, uarijsq; uirtutibus, & spiritus sancti distributionibus, iuxta ipsius uoluntatem. Hinc igitur cognoscere licet, in uisionibus quas diuinas censemus, oportere inesse uerbū Dei, id est, de salute animæ agi, & secundū uerbū illud plurimum signa sequi. Et hæ sunt uisiones, quæ contigerint in Mose, Petro & Paulo: quorū exempli causa nuper mentionē fecimus, qui dono sancti spiritus, ac pietate et innocētia muniti, de uerbo Dei uaticinati sunt. At uisiones dæmonum sine uerbo, sine signis, ab illis expectato, qui multa uitæ ignauia, item ficta bonitate armati, de rebus humanis Deū futiliter, stolidè, leuiter cōsulūt: quibus quia ita merentur, dæmones responsa dant. P O L. Iam teneo, ita omnia perspicua fecisti, quid intersit inter uisiones, & quibus id signis internosci queat. Sed hinc scrupulū iniecisti, qui me malè habet. R O B. Quid istud est? P O L. Dicam. Tute hesterno sermone ostendisti malos homines interdum uera prædicere, illudq; exēplo Balaam probasti. ipse ergo nūc quæro: Num illa dona, illa signa quibus tam præclare docuisti ueros prophetas imbui, muniriq; fuerint data Sibyllis? quarum carminibus tam Lactātius Firmianus, quàm diuus Augustinus tradūt multa prædicta fuisse, quæ ad nostrā pertinerēt religionē: aut Balaam, Saul, & Caiaphæ, pessimis hominibus? quāuis futura, et illa quidē minimè uana, effati sint. R O B. Quid est, cur ista de me quæras? qui omnino tantā rem me nulla facultate attingere, uel explanare posse confido: sed nec facile eius esse, qui reprehensionē doctorū, aut prudētum uereatur. Quippe si talia certò scirem, profectò
essens

essem quasi apostolus Paulus, qui in tertiū usq; coelum raptus audiuisse se ait, quæ fas nō foret homini loqui. Quapropter ego ut homunculus unus è multis, non astringam meā fidem, qui quum probabilia cōiectura sequēs, ultra quò progrediar, nō habeā, te contentum uolo diui Ambrosij in nostra theologia probatissimi respōsis, qui ea quæ percōtaris, & scire aues, ac cuius modi sint, abunde exponit. Is itaq; in cōmentarijs in epistolā Pauli ad Corint. primam, de Sibyllarū uaticiniorum ratione sic edisserit: Est enim inter mundanos spiritus potior, unde solet cōiecturis quæ mundi sunt, diuinare, quem Pythonē appellāt. Hic est, qui per uerisimilia fallitur. & fallit: hic est, qui per Sibyllā locutus est. Et subiicit: Ad Dei gloriam prophetatur, sicut dicit David propheta: Nō nobis domine nō nobis, sed nomini tuo da gloriā. Nam & Balaam prophetauit, quum propheta non esset, sed hariolus. Et Caiaphas prophetauit, nō merito, sed dignitate ordinis sacerdotalis. Et Saul prophetauit, quū iam inobediētiae causa spiritu malo fuisset repletus: sed propter Dei causam non posset cōprehendere David, quem occidere uolebat. Verū idē libro Epistolarū suarū sexto, ad Chromatiū, multo luculentius rationē eiusmodi rei reddit, ita scribens: Sed nec augurator augurij in Israel, secundū legem Dei. Quomodo ergo Balaam prohibitum se oraculo Dei dicit, ne uadat ad maledicendū populo Israel? Et infert: Vnde isti oraculū Dei, quòd futura manifestauit, qui augur erat? Si oraculū Dei loquebatur, unde meritū diuinæ aspirationis assumpserat? Sed nō mireris infusum auguri à Domino quod lo

queretur, quando infusum legis in Euāgelio, etiā principi synagoga, uni ex persecuētibus Christum: Quia oportet unum hominem mori pro populo. In quo nō prophetiae meritū, sed assertio ueritatis est, quō perfi dia nō credentium uocibus suorū augurū redargue- retur. Ideo Balaam ille Chaldaeus adscitur ad fidem, ut Chaldaeorū superstitio cōlicesceret. Non igitur cō- fitentis meritum, sed uocantis oraculum est, reuelante Dei gratia. Haecenus Ambrosius. P O L. Per appo- sitè recitasti ista omnia, quibus iam satis constat, Dei nutu eos malos uates diuinasse. Sed aliud intelligere cupio, an illi acceperint idem lumen, idem donū, atq; ueri prophetae solebant? R O B. Quid ni? quum Am- brosius, ut tibi nuper exposui, referat Balaam nō ex- pertem meriti diuinæ inspirationis. Cæterum id rarò accidisse legimus, at syncerè nunquam, quin fraus ex altera parte metuenda foret, id quod Ambrosius atte- statur, ibidē dicens: Quid igitur cōtraxit offensionis? nisi quia aliud loquebatur, aliud machinabatur. Ten- tabatur ergo Balaam, non probabatur: erat enim ple- nus fallaciæ ac doli. Hæc ille. In eodem fuit uitio Caia- phas, qui ut Christum perderet. iudicauit unum ho- minem, seruandi populi causa, morte afficiendum. P O L. Cuncta nimirum rectè, ita ut penè ad exitum uenerit omnis quæstio. Veruntamē aliud à te percon- tabor. Antea dixisti, Ambrosiū affatim de Sibyllarum carminib. differere: postea adduxisti eius testimoniū, in quo tantum unius Sibyllæ mentio facta est, perinde quasi sola una Christi præconium cecinerit. R O B. Acriter nempe sapis, animaduertisti istud? P O L Y. Atqui

Atqui animaduerti, et quid sibi uelit ista tua trāsitio, dic sodes, nisi molestum est. R O B. Audeo me posse tibi rem declarare, si memoria non defecerit, neq; gra uabor. Itaq; hoc habeto cognitū, inter se autores tam de nomine patriæ et numero Sibyllarum dissentire, q̄ cuius carmina sint, quib. de re Christiana testimonia dicta acceperimus. Alij, teste Augustino, de Ciuitate Dei libro 18. id opus Sibyllæ Erythrææ, alij Cumanæ assignant. P O L Y. De his satis. maiora moliamur, quæ à primo prætermiſſa sunt, quum præsertim nihil sit quod uereamur. ut dies nobis satis sit, ad id disputandum. R O B. Ecquid moliris, quod maius appellas? Vis tuo iure iocari? qui paulo antè dixeras, ad exitū uenisse nostrā disputationē. P O L. Disputationē inquis? Non habes in memoria, dixi enim quæstionē: sed nunc, uti sæpe usu uenit, alia mihi quæstio oborta est, tuo iudicio discutienda. R O B. Propone, postquā, ut uidere uideor, noster magis integrescat quàm senescat sermo, necesse est. P O L. Faciam id, quod tibi, ni fallor, ualde probabitur. Hactenus de prophe tia non pauca dicta sunt: sed unde illa orta sit, nullum uerbū. Quare omnis iste noster labor facile reprehensionem incurret, nisi illud prius explicuerimus, quàm hinc digrediamur. nā omnis quæ suscipitur de aliqua re disputatio, debet ab origine eius rei inchoari, ut eiusdē rectā definitionē afferre possit. R O B. Illud parce, quæso, tua culpa prætermiſsum est: qui uix una quæstione absoluta, ecce tibi, alteram subiungis. P O L. Verum dicis: sed id mihi non uitio, imò atq; adeò laudi, absit arrogantia uerbo, dandum uidetur.

nam pridie ita noster institutus est sermo, ut hodie à nullo certo inductus exordio faciat, quò mihi passim Peripateticorũ in mentẽ ueniat, quorũ consuetudo in disputando, quemadmodũ Cicero in Tusculana secunda testatur, fuit, ut de omnibus rebus in cõtrarias partes differerent, quo sic maxima dicendi esset exercitatio. Ita mihi faciendũ duxi, tui colloquij perfruẽdi causa: etenim nisi ego te hisce captionib. alias alijs, et eas quidem contrarias subiiciendo, in disceptatione detinerem, iam surrexisses, finemq; disputandi fecisses.

ROB. Fateris ingenuè extra iocum, ut puto, tuas incũdas artes, quas ipse facile patior, quã uideam tibi secundum hunc sermonem nostrũ, nihil illis esse familiarius, gratiusq; sed surgamus, quaeso, atq; quod restat, ambulando tractemus. POL. Fiat: sed leuiter incede, ne fatigere, ne ue calescas, quò extremum nostri sermonis actum tuo cõmodo agere possis. ROB. Ad rem aggredior: sed iam iam sudare incipio, ob grauitatem oneris, quod intempestiuè imponis. Expectas prophetiæ originem? at quis pro certo dicere audebit? accipe definitionem prius. Prophetia aut est rerum futurarũ prædictio, quæ nulla humana opera, nulla cura, nullo deniq; conatu, quia nescia mens hominũ fati sortisq; futurae, innotescere potest. Ac ita cognitio futurorũ nõ statim impendentium (nam, ut heri disputauimus, ex naturali diuinatione, per cõiecturas, & experimenta, imminentes procellas quibusdã signis præsentimus) ex Dei uolũtate, uel potius clementia pendet. Nam quid in ea re potuisset sua opera, labore, aut studio excellere Dauid, qui fuerat pastor, & postea
rex

rex bellicosissimus? aut Amos, itidem pastor? aut Hieremias puer? & lōgo pōst tempore, apostoli ferē omnes idiotæ homines? P O L. Contrā, ac tu affirmas, sunt qui id diuinandi munus animæ adscribant, quod illa, uti Plato sentiebat, ex suis initijs, uim quandā ab animæ idæa, quā nos speciē appellamus, adiutā præscienti futura habeat. R O B. Istud nostri theologi, & in ijs Augustinus in primis, pernegant, quū anima nequeat semper diuinare, quādo uult. Quid, quod Peripatetici omnes accedunt eōdem, uolentes animā instar nudæ tabellæ, in qua nihil informatū sit, copulari corpori, et eam nihil ordinaria ui naturæ posse cognoscere, nisi per sensus & phantasias intercedentes? Siqui dē, quemadmodū Augustinus de definitione fidei tradit, satis cōstat animam corpori, statim ut est in utero formatum, Dei iudicio, creatam ad punctum temporis, coniungi, ut ita factus homo ex anima et corpore constans uiuere incipiat, ac ita uiuens egrediatur plenus humanæ substantiæ, ex ipso utero, & postmodū uti anima ratione, ita caro sensibus in dies singulos magis augeatur. Ad illud Lucas euangelista de Christi pueritia loquens allusit: Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum atque homines. Igitur nemo homo sua opera, uel labore, sed Dei beneficio, prophetiā consequitur: id quod apostolus Petrus affirmat, scribens eam olim non ex uoluntate hominis, sed à spiritu sancto allatam. P O L. Ad superioris tui promissi partis epilogum subtiliter, copiose, dilucidè, feliciter peruenisti: nunc posteriorem absolue. P O L. In promptu est, ad idq; nitimur. Prophetæ

iam inde propè ab initio orbis conditi esse coeperunt. Abrahâ enim, ut est in libro Geneſeos, capit. 20. à Domino propheta uocatur, iubente Abimelech regi, qui Saram eius uxorem rapuerat: Nunc ergo redde uiro ſuo uxorẽ, & orabit pro te, quia propheta eſt, & uiues. Propheta utiq; fuit Abraham, ut infrâ intelliges, ſi ſermo de ea re incidet. P O L Y. Incidet, non dubites. nam ego ad id loci te perducam, ut ſis ex occaſione data, appoſitè illud explicaturus. R O B. Fortaſſe faciam. Item Dominus Moſi ait: Ecce cõſtitui te deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit propheta tuus. In Exodo, capit. 7. ea eſt hiſtoria. P O L Y. Et hoc prophetiæ initium? R O B. Hoc nempe. P O L. Atqui adhuc me incertum rei fugit, quando Abrahæ primò, ut dicis, prophetæ officium illud tributũ fuerit. R O B. Si iſto modo uolueris ſingularũ rerum tempus & cauſas deſiderare, non modò cognoſcendi, ſed ne quærendi, ne ue dubitandi quidẽ finẽ reperiemus: tamen & hoc demonſtrabimus. Abraham per uisionẽ Dominus iã inde à principio alloqui cœpit, quum eum in Chanaam ire iuſſerit, prædixeritq; fore, ut eius genus poſtremò poſideret eam terræ partem, quæ à Nilo Aegypti flumine ad Euphratẽ pertinet: item circũſionem, ac multa alia mandarit, quæ per eum Hebræis nunciata, curataq; uoluiffet. Nota eſt hiſtoria in Geneſis libro. P O L Y. Satis eſt. at poſtquam ortum diuinæ uisionis à fonte repetiuiſti, cõſentaneum eſt, ut ſimul quæramus, quid cauſæ fuerit, quamobrem Deo placuerit ſua arcana per eũ modum mortalibus reſerare, quæ ipſorum intelligere maximè intereſſet.

interesset. R O B. Ego uerò istuc neq; humani ingenij
querere, neq; inuestigare, esse existimo. Quis enim,
ut Esaias dicit, consiliarius Domini fuit? P O L Y.

Suspikor prophetas fuisse, quib. sicut tute nuper uno
uel altero loco docuisti, Deus sua cōmunicauit iden-
tidem cōsilia, quorū mortales monitos à primo uolue-
rit. Quare explica, atq; excute huius rei intelligentiā
tuam. R O B. Certè uenit mihi in mentem hoc mo-

mento Amos prophetae, qui eius rei causam reddit, ita
inquiens: Nō faciet Dominus Deus uerbum, nisi reue-
lauit secretum ad seruos suos prophetas. P O L Y.

Patefecit Deus omnia secreta sua prophetis? R O B.

Rectè tu porrò interrogas, ut nō sit, quod posthac hæ-
sitemus: propterea audias. Haud equidē cuncta Deus
significat prophetis, quæ in cœlo agat, uel quæ iam e-
gerit: sed quæ in terris sit acturus, quæ ad hominū sa-
lutem pertineant, si audierint, si crediderint. Sic Noe
edoctus, cognouit futurum diluuium: sic Abraham in-
tellexit excidiū Sodomæ & Gomorræ: sic Ioseph de
futura septem annorum fame est factus certior: sic de-
niq; Esaias prædixit fore, ut Christus ex uirgine nasce-
retur, atq; morte sua nos ab interitu uindicaret.

P O L Y. Ecquid, rogo, mouet Deum, ut talia mor-
talibus significanda antè curet, quàm ingruant?

R O B. Cū clementia, tum iustitia. Pro sua enim be-
nignitate, Deus, uti diuus Hieronymus in commenta-
rijs in Amos affirmat, semper futura prænunciat, ne
cogatur inferre supplicia. siquidem eos quos pœnitet,
ac certa fides habet, delectat, fouet. Tam clemētiae est
seruare, quàm iustitiæ, punire eos quos iuuat in culpa
uitioq;

uitioq; esse. Iam habes de uisionibus sacris, quæ postu-
lasti. P O L. Ita prorsus: sed plus desidero, usque eò
meum animum tuus lactat sermo, ut semper eius copi-
am sitiatur. R O B. Si ita feceris, tantum aberit ut ho-
die uel coenatum aut cubitum hinc discedamus, ut no-
bis etiam ad multam noctem uigilandum putem: quod
fortasse de industria facis, quò ita me unà pariter coe-
na fraudes, atque rei tuæ familiari consulas, ut ne tibi
sim sumptui. P O L. Tuis facetijs ac festiuitate uti
re, licet: est profectò res non minimi momēti, in qua
aliquid temporis ponamus, par est, quò omnis diuina-
rum uisionum ratio ritè pertractata dici possit. quod
pace tua fiat, quæso. R O B. Exprope tandem quid
illud sit, antequam me longioris sermonis capiat satie-
tas. P O L. Reperio olim moris fuisse deorum ua-
tum, ut tribus modis responsa darent: uerbis, signis,
aut scriptis. Primum ponit modum Vergilius, libro
Aeneidos tertio, quum inducit Aeneam consulentem
Thymbraeum Apollinem, de suo itinere. nam à Ioue
summo deo ceteri futura docebantur, quod Harpyia
Celeno testatur canens:

(pollo)

Quæ Phœbo pater omnipotēs, mihi Phœbus A-
Prædixit, uobis furiarum ego maxima pando.

Qui ita orat:

Da propriam Thymbrae domū, da moenia fessis,
Et genus, & mansuram urbem. — Et infert:
Vix ea fatus eram, tremere omnia uisa repente,
Liminaq; laurusq; Dei, totusq; moueri
Mons circum, & mugire adytis cortina reclusis.
Submissi petimus terram, & uox fertur ad aures:

Dardanidæ

Dardanidæ duri, quæ uos à stirpe parentum
 Prima tulit tellus, eadem uos ubere læto
 Accipiet reduces, antiquam exquirite matrem.
 Hic domus Aeneæ cunctis dominabitur oris,
 Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.

Altero idem Helenum utentem inducit, qui suis Troia-
 nis signum certæ salutis dat, inquiens: Nate dea —
 Et subiungit:

Pauca tibi è multis, quò tutior hospita lustres
 Aequora, & Ausonio possis considerare portu,
 Expediam dictis. — Et subiicit:
 Signa tibi dicam, tu condita mente teneto.
 Quum tibi sollicito secreti ad fluminis undam,
 Littoreis ingens inuenta sub ilicibus sus,
 Triginta capitum foetus enixa iacebit,
 Alba solo recubans, albi circum ubera nati,
 Is locus urbis erit, requies ea certa laborum.

De tertio idem meminit, quum apud ipsum Helenus
 admonet Aeneam, ut ad Sibyllam adeat:

Huc ubi delatus Cumæam accesseris urbem,
 Diuinosq; lacus, & auerna sonantia syluis,
 Insanam uatem aspicias, quæ rupe sub ima
 Fata canit, folijsq; notas & nomina mandat.
 Quæcumq; in folijs descripsit carmina uirgo,
 Digerit in numerum. — Et in sexto rem quoq; ita
 tangit: — Folijs tantum ne carmina manda.

Quæ quum ita essent, à te porrò sciscitari libet, an illi
 prophetæ magni Dei nunciij fando futura, sint istos ua-
 tes imitati. R. O. B. Quomodo quis alterum imitari
 potest, qui illum ætate præcurrerit? Non erant pro-
 pemodum

pemodum dij gentium, nedum eorum oracula, quan-
 do Moses summus propheta cœpit & uerbis suos He-
 braeos docere arcana Dei, & signis ad credendū indu-
 cere, ac scriptis legibus ad bene beateq; uiuendū insti-
 tuere, quemadmodū passim in Exodo est. Igitur uates
 deorum non modi huius prædicendi futura autores,
 sed imitatores dicit: quum ille primitus apud Iuūeos
 ita inualuerit, ut posteriores prophetae etiam observa-
 uerint. nam ut de alijs sileamus, Helias multa uerbis,
 non item scriptis, nō pauca quoq; Helisæus denūcia-
 uit regibus, sicut libro Regnorū quarto patet. Per si-
 gna ij quoq; prophetae sua oracula identidem protule-
 runt. Helias enim, quū Helisæus eum postularit, ut si-
 bi duplicem spiritū relinqueret, signū dedit, quo intel-
 ligeret se uoti cōpotem factum, dicens: Si uideris me,
 quando tollar à te, erit tibi quod petiisti: sin aut non
 uideris, nō erit. Nota est historia eodem libro cap. 2.
 Helisæus itidē certo signo prædixit regi Ioæ futurū,
 ut toties magnis cladibus Syriam afficeret, quoties
 iaculo terram percuteret: qui ter coram id fecit, terq;
 postea Syros uehementer afflixit. Mandauit uerò scri-
 ptis sua uaticinia in primis Esaias, compluresq; alij.
 Atq; ita prophetae ante deorum uates, olim aut uoci-
 bus, aut signis, aut scriptis futura prædixerant, quos
 ipsi postea uates insani, fallacesq;, mortales credulos
 decipiendi causa, in diuinando sunt imitati. P O L.
 Nunc certè fateor, mihi plēna manu satisfactum esse,
 teq; rē accuratè, copiose, ac doctè cōfecisse. R O B.
 Satis tibi feci? Ita me dij ament, quemadmodū gaudeo
 tuis optimis post hominum memoriam studijs me obse-
 qui,

qui, quæ tam ad ualitudinem, quàm ad uoluptatem ualent: quandoquidem ea de causa ad te diuerti, ut postquam aliquantum quieram, animum relaxarem. quod facio, ita ambulando, disputandoq; & quidem melius quàm uenando, aucupandoue: id quod uel facere potest, qui infra omnes infimos homines esse censetur. Quare miror nostrã nobilitatem in uenatione tantum esse, in eaq; se à pueris exercere, præ qua permulti reliquas bonas partes parũ student. Quocirca tibi multum debeo, qui fecisti, ut rusticãdo me ad istum sermonem accommodauerim, qui nobis summæ letitiæ commodoq; fuit. P O L. Faciemus hoc idẽ cras, & quot dies erimus hic in nostra uilla, postq;, ut uideo, nihil est quod malis, qui minimè grauaris mecũ diutius sermocinari. R O B. Minimè grauabor, si tu disputando recta incesseris uia: hæctenus enim tot ac tanta incepto de Prodigijs sermoni anteuertisti, ut nũc reuoluamur eodem necesse sit, si uolumus præstare quod à principio nobis faciendum statuimus. P O L. Istud commodum fiet. scrupulis enim omnibus ex uia remotis, nõ offendemus. Et primum omnium occurrit illud Ioseph, Iacob filij somnium, de quo Iosephus libro Iudaicæ antiquitatis secũdo meminit. is enim quũ aliquãdo triticũ cum fratribus messuisset, per quietem, nocte insequẽti, uidit suum manipulũ stantem, adorari à manipulis quos fecerant fratres: item Solem & Lunam ac stellas numero xi. secundum terrã, sibi ad pedes iacere, honoremq; habere: ac postridie ea uisa pariter patri atque fratribus patefecit. Ita sanè euenit. haud multo post, pater Iacob cum tota familia, in Aegyptũ

ad Ioseph, quem audierat apud Pharaonem in summa se gratia posuisse, iuit: qui iam pridem illud fore coniecerat, sic somnium interpretatus, ut Luna & Sol parentes essent, quod iste gignat, illa nutriat: & stelle xi. fratres, tot enim erant, qui aliquando Ioseph suspicerent, obseruarent, colerent. Aliud subiiciam, Pharaonis uidelicet uisum, cuius idem Iosephus meminit. Ille uidit septē boues pingues, totidemq; macras: item septem spicas plenas, totidemq; inanes. Eius somnij à Ioseph facta est interpretatio, annos septē in annonæ uilitate, ac totidem in summa caritate futuros. Item uel Nabuchodonosoris regis Babylonie somnium non præteribimus, qui uidit statuam capite aureo, brachijs argenteis, uentre æreo, pedib. ferreis: & lapidem è monte dimissum contriuisse statuam: eum uerò usq; eò creuisse, ut uix à tota terra caperetur. Daniel propheta ex eo somnio prospexit futurum, ut cæteris regnis etiam Romanorum paulatim debilitatis, ac postremò deletis, solus lapis ille immobilis extaret. Sic fuit quando Christi, quem, ut est in psal. cxvij. lapidem uocant, & eū Iudæi ut edificatores humani repudiarunt, omnia potestate tenentur.

R O B. Perorasti, nec ego te interpellauī. Quorsum, aut quatenus per deos, ista? Certum erat de prodigijs agere, tu tamen muneris oblitus, ad somnia, siue insomnia (nam qd intersit, ex grammaticis nō uideo) reuertis, quæ aliàs attigimus. P O L Y. Nihil profectò de uia errauī, imò dedita opera ea recitauī insomnia, per quæ tã uera, quàm magna portendi audio, adeò ut critò prodigia dici posse rear. Quare rogo, oroq;:

ut eorum oracula explanes. R O B. Quid opus est interpretatione? quando in illis duobus omnia aperta sunt: in altero enim, teste diuo Ambrosio, de Christi Seruatoris mysterijs agitur: in altero, ut Origines ait, benignitas Dei declaratur, qui noluit Israelitas, quos conseruandos decreuerat, fame suffocari: in tertio, si quod tectum erat, ipse planum fecisti. Cæterum postquam à proposito aberrauimus, præstaret, puto, ut quæreremus qualia, & unde sint somnia: ac ea re quam breuissimè disputata, pergere ad instituta. P O L Y. Maxime uirtute, quam maxime me afficis letitia, quum tibi in promptu sit id, quod à te audire uehementer cupio. quo sanè haud mihi, quod sciam, est quicquam antiquus. R O B. Duplex somniorum genus tradunt, unum diuinum, alterum humanum: & ijs etiam tertium addunt, dæmoniacum. Diuinum non modò nostri theologi approbant, sed ante eos Homerus, in primo Iliad. *ναὶ γὰρ τ' ἑνὸς ἐστὶν*, Item Plato & Aristoteles, somnia à Deo mitti censuerunt: & ea quidem, ut ipsi Aristoteli in libro de Diuinatione per somnium placet, sapientibus ac uigilantibus tantum: qui id ea de causa suspicatus est, quòd bruta quoque animalia, quod que stolidum uulgus somniaret. Ab eo non multum discrepant nostri, qui uolunt uisa mitti à Deo certis hominibus electis, non item generatim omnibus. Ita, uti tu nuper demonstraisti, olim Ioseph somniavit: ita reges illi, Aegyptius & Babylonius, diuina hauserunt per soporem oracula: ita Magi, ita Ioseph, uir Mariæ uirginis, per quietem moniti sunt; ut illi ad Herodem nō redirent, & iste cum puero Iesu, & ma-

tre, se in Aegyptum reciperet, quemadmodum est apud Matthæum euangelistam. Verum enim uero Possidonius, sicut refert Cicero, tribus modis censet deorū appulsu homines somniare: uno, quod animus per sese præuideat, quippe qui deorum cognatione teneatur: altero, quod plenus sit aer immortalium animorum, in quibus tanquam insignitæ notæ ueritatis appareant: tertio, quod ipsi dii cum dormientibus colloquantur. Hæc de diuinis somnijs. Humanorum uerò, id est, naturalium somniorum causam non unam omnino afferunt autores antiquissimi. Socrates enim apud Platonem, omnem uim animi in tres diuidit partes: & unam uult mentis & rationis participem: aliam, in qua agrestis quædam feritas insit: & tertiam, in qua existat ardor & uoluptas. Quæ quum ita sint, concludit alteram partem, dum prima sopita languet, immoderato obstupescit potu, atq; pastu, exultare in somnio, iactariq;: & ei à mente atque ratione uacua, obijci omnia uisa tetra, impura, crudelia, quod uideatur cum matre aut bellua corpus miscere, aut aliquem trucidare, aut cruciari, & id genus multa turpiter facere. Contrà, primam partem animi, si tertia sedata fuerit, & quis salutari moderatoq; cultu atque uictu se quieti dederit, tum agitatam erectamq; ad consilium, ac saturam bonarum cogitationum epulis, se uegetam acremq; ad somniandum præbituram: & sic futurum, ut ei uisa quietis occurrant tranquilla, atq; ueracia. Igitur Plato iubet ita ad somnum proficisci, corporibus affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemq; afferat. Ex quo Pythagoras fertur interdixisse,

terdixisse, ne sui discipuli faba uescerentur, quod ille
 cibus habeat magnam inflationem, contrariam tran-
 quillitati mentis uera quærentis: quia quum animus
 est seuocatus à societate, cogitationeque corporis, tum
 diuinat: illudque magis facit, appropinquante morte. id
 quod experiuntur, qui sunt quopiam mortifero mor-
 bo affecti. Imò si uelis magis minus ue somniare, à Plî-
 nio edocebere, qui lib. xxxiiij. autore Fabiano, tradit
 somniari plurimum supino cubitu, sed prono nihil. Si-
 cuti uerius somniari aiunt, post mediam noctem. Ho-
 rat. in fine primi Sermonum libri: Atque ego quum græ-
 cos facerem natus mare citra Versiculos, uetuit me
 tali uoce Quirinus Post mediam noctem uisus, quum
 somnia uera, In syluam, &c. At Aristoteles dicit, natu-
 ralia somnia identidem fortuito temerarieque incidere.
 quorum tria refert genera in eo libro, quem de Somno
 & uigilia scripsit: primum, quod causa: alterum, quod
 signum existat eorum quæ præuidetur: tertium, quod
 accidens uocat, quando neque causam neque signum in-
 somnium dat. Exempli gratia: Per somnium uideo Ita-
 liam repente ardere bello, perinde ac acciderat. Ea no-
 cturna uisio ut belli causa non est, nec item signum.
 Cæterum signa in ægotantium somnijs maxime ap-
 parent, ut affectionum animi aut corporis indicia, quæ
 Medici periti cum primis obseruant. Cause autem rei
 futurae ita existunt, ut si quis Romam sibi petendam sta-
 tuerit, & illius consilij, quanquam eius specie in sen-
 sus interioris sede locata immemor factus, postea som-
 niauerit meditatam negocium agere, & sic admoni-
 tus iter Romam susceperit, tum tale insomnium itime-

ris faciendi causam fuisse constabit. Atque sic somniorum alia causam, alia signum, alia neutrum illorum præbere dicuntur. Ad fortuita insomnia redeo, quæ ita accidunt, ut cogitationes nostræ diurnæ esse possint causæ, quare eadem noctu agitemus: quemadmodum fieri, ut quæ somniauerimus, sint principia earum rerum, quas secundum quietem molimur, mente facta quasi uia, ad eas se actiones futuras accommodante, in quarum antè simulacris per somnum uersata fuerit. P O L. Perplacent omnia, & præsertim quæ ex Socrate exposuisti: sed secundum istas tuas regulas non percipio, unde falsa esse possint somnia. R O B. Pugnancia inter se, bona tua uenia dictum sit, garris, qui tricari uideris, quum ais cuncta placere, & ignorare errorē in insomnijs: p̄inde quasi nihil falsi, nihil ficti, nihil uani per uigiliã cogitemus, meditemur, imaginemur. quum paulo antè probauerim, actiones diurnas plurimum nocturnarum esse exemplar. P O L. Id ipsum rectè notauit, sed non satisfacit: sexcenta mihi uisa his uiginti annis occurrerunt dormienti, quorum imaginem ullam animus meus uidit nunquam. Ex quo cum Poeta consentio, qui de ea re uerè canit:

Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes.

R O B. Imò idem alibi affirmat, somnia sequi actiones nostras, quum inducit Didonem, amore sauciam, anxiam, perculsam, ita Annæ sorori loquentem:

Anna soror, quæ me suspensam insomnia terrent?
Atqui miror eiusmodi uisa tibi occurrere, qui dies noctesq; in literis uersaris, quando tales, teste eodem Aristotele, non nisi suis uirtutibus digna somniant.

POLY.

POLY. Me equidem totum, ut ais, iam pridem istis studijs dedi, in ijsq; maximè acquiesco: sed fateor, non nunquam rei domesticæ cura angimur: nam habemus domi istos nostros ministros propè semper ociantes. ecquid enim aliud apud nos sacerdotes facerent? qui quum, ut moris est, præ longis ensibus atq; scutis continenter alligati sint, nesciunt stare loco, ac aliquando altercantur, rixanturq;: et quia tales apud nos, uti scis, Domino ornamento sunt, idcirco eorū molestias necessario deploramus. ROB. Id certè causæ est, quã obrè minus tibi convenientia sæpe somnias: quando quidem ut aqua ualde mota aut nullã imaginem, aut informem reddit, ita cõcitatus animus nihil synceri per quietem cernit. POLY. Ergo nebulonibus ac fatuis, qui plurimum ab omni cura uacui sunt uisa obijciuntur ueriora? ROB. Non dicas ueriora, sed minus multa. Atque ita habeto, eos qui somniant, aliquoties uera somniare: etenim quis adeò artis est rudis, qui si tota die iaculatus fuerit, nõ attingat aliquando scopum? Quapropter nõ eo inficias, falsa mitti nobis somnia: sed uel tibi dico, cum Cratippo, qui ita usus est oculis, ut uera cerneret, eum habere sensum oculorum uera cernentium: e contra, qui oculorum uisu est deceptus, sæpe falsa cernere. Et quia nemo non oculorum uisu, qui fallacissimus est, decipitur: ita somnia præter diuina, et si libeat, quædam naturalia, quorū nostræ actiones umbræ existere possunt, uana omnia habenda, quum fortuitò sæpe accidant, sic, ut ueluti ebrij sæpenumero somniemus impura omnia, uti antè ex Socrate collegimus, aut quæ nunquã uisa sint. Vnde natum, ut qui er-

rant, delirant, insaniunt, eos somniare dicamus. Quapropter Moses sapienter lege sanxit, ne obseruaretur somnia, quandoquidem ita generatim, semper diuina excipio, inania reperta sunt, ut ex eorū obseruatione, pauca admodum respondere euenta, collegerit superstitiosa antiquitas. P O L Y. Effare palam: putas naturalia somnia excludenda, nec ne? R O B. Si naturalis sit causa, cur putarim excludenda, uel dānanda? quū natura, ut diuus Ambrosius de fuga seculi ait, boni operis magistra sit. Exemplo nobis positū sit: Ego cogito, statuo delibero, cras ire rus, si hac nocte merus iturū somni uero: ecquid hic noui erit, quod obseruem, nisi ut faciam, quod decreuerim? Aut si turpe facinus facere putarim, et tale quid sese mox mihi dormienti obiecerit, quid mirū? Verūm uel mihi bono esse poterit, quum, si sapiam, ea sceleris imagine motus tum debeam à facinore abhorrere. Ac natura sic boni operis magistra. Proin non est, quòd me istis quæstiūculis moreris. P O L. Missa hæc faciamus, ut tibi detur, quod opere poscis tanto. Ceterūm unum postulo, quid sit, quamobrē uisa interdū multis tegantur inuolucris. R O B. Id si diuina sint, fit, ut qui intelligit, sic cognitum habeat se diuino afflatus lumine, quando semper lumen adest in diuinis somnijs, declarans, quale sit Dei mandatum. Sic Ioseph intellexit somnio monitus, sibi cum puero & matre illius fugiendū primo quoq; tempore in Aegyptum. Sic Magi perceperunt, ad Herodem sibi non redeundū esse. Sin naturalis causa non insit, atq; non facile percipiat, ut iam certò sciat, demonū artificio ea obiecta esse uisa. Ac istud
est ter-

est tertium somniorum genus, quo bene multi irretiuntur, nisi prudenter caueant. Habes, quod quaesivisti: iam tuo fungere munere. POL. Nunc tua opus est uirtute, cuius, autore Cicerone de Officijs, interest, in primis perspicere, quid in quaq; re uerum, sincerum, consentaneum, & consequens sit: id quod maximè postulat prodigiorum ratio, quam ut tandem ritè reddas, omnibus tibi neruis contendendum, laborandumq; arbitrare. At ipse illud primum omnium proponam, quod à Iosepho antiquitatis Iudaicae lib. quinto refertur. Quum enim reges Ammoreorum numero quinque, iunctis pariter armis, ac uiribus, bello peterent Gabaonitas, Iesus Hebraeorum dux amicis (paulo enim antè Gabaonitas in foedus receperat) suppetias laturus, dum in reges mouebat, ecce subito Dei nutu, nimbus cum saxorum grandine, crebrisq; fulminibus, in eos exortus est: & inde quum fugientes miraculo territos Iesus persequeretur, ut eum dies non deficeret, sol aliquandiu stetisse dicitur: adeò ut memoriae apud Hebraeos proditum sit, nunquam post homines natos longiorem extitisse diem. ROB. Nego istuc prodigium dici posse, quum, uti ais, diuino nutu factum sit, per quod nihil portendi quisquam iudicare potuit, quum repente inciderit euentus. Ex quo miraculum potius, auxilium ue diuinum per tempus latum appelles licet: quod facit, ut de eius causa reddenda, meum nihil esse rear hoc loco agere: quinimmo mitte deinceps miracula referre, ut ne dicamur temerarij, quòd uideamur uelle arcana Dei perscrutari, qui nos talia non scire, sed mirari uoluit. POLY. Faciam

quod iubes, & ut felix faustumq; sit principium nar-
 randi, dabit prodigium condendæ Atheniensium urbis:
 unde Cicero in oratione pro L. Flacco, ait humanita-
 tem, doctrinam, religionem, fruges, iura, leges ortas,
 atq; in omnes terras distributas putari. Siquidem ubi
 Cecrops in Attica regnum obtinuit, fertur olea in arce
 illa quæ postea Palladi dicata est, sponte enata, et fons
 haud procul subito erupisse: atq; ijs prodigijs commo-
 tus rex, ad Delphicum misisse oraculum, responsumq;
 datum, oleam significare Minernam, quod ea arbor
 in eius tutela esset: et aquam, Neptunum. in civiumq;
 manu esse, ex utrius nomine urbem novam appellatam
 uellent. atq; inde habitis comitijs, mulieres, quib. apud
 Atticos, per leges, perinde ut uiris, licebat suffragium
 ferre, superasse numero uirorum partem, ob eamq;
 rem à Minerua, quæ Græci uocant αθηναι, id est, Athe-
 nam, esse Athenas nomen urbi inditum. ROB. De
 qua fece ista hausisti? narrasti fabulam, uel historiam
 prodigij? P O L. Fabulam, quia scio te nugas stoma-
 chari, de industria omisi, quam Poeta in primo Geor-
 gicorum tangit, ita inuocans:

— Tuq; ô, cui prima frementem

Fudit equum magno tellus percussa tridenti.

Et paulo post: Oleaq; Minerua Inuentrix. ROB.
 Si historia est, non fuit prodigium: ecquid enim causæ
 ortus eius arboris existere potuit, cur suspicarentur ali-
 quid de nomine imponendo nouo oppido, esse prænun-
 ciatum: quum quotidie uideamus eiusmodi arbores, quæ
 nucleis uel baccis seruntur, in alienis locis nasci: ut nu-
 cem in quercu, laurum in ceraso, cerasum in mœnibus,

semine

femine in ea loca, aut in aliquas corticum rimas casu ab auibus deportato, uel humana ui proiecto, et tamē nullum inde euētum sequitur. Item ubi locorū non manant fontes, si terra quæ foeta est aquis, parum scalpatur? Quare nō uideo in ea re aliquid inesse præfagij. O' cecitatem uerè amentium hominum, ita Minerua, olea in alieno loco nata: ita Neptunus, fonte subito scaturiente admonitus, Atticā suis munerib. honestauit? Fuit illa nempe ars, fuit dæmonū, qua Cecrops circumuentus, eos de re minimè quærenda, utpote quæ nullā addubitationem asserere debuisset, stultè consuluit. Paratus es, cerno, illud mihi opponere, Pliniū libro Naturalis historiae xvij. in prodigijs habere, si arbores in suo non crescant solo. P O L. Eram sanè. nam ille tradit. prodigio fieri ex dulcib. poma acerba, aut dulcia ex acerbis: ex caprifico, ficum: ex olea, oleastrū: item arborem in Cumano subsedisse, & inde magnos rerum motus, bellorum etiā ciuiliū sequutos. R O B. Bella mehercule euentorum prædictio: perinde quasi non liceat in dies singulos uidere lætas sterilescere arbores, ac steriles rursus foecundas fieri, si in pingue solum transferantur. id quod demonstrat Vergilius [li bro Georgicorum secundo:

Sponte sua quæ se tollunt in luminis auras,
 Infœcunda quidem, sed læta & fortia surgunt.
 Quippe solo natura subest: tamē hæc quoq; si quis
 Inserat, aut scrobibus mandet mutata subactis,
 Exuerint syluestrem animum, cultuq; frequenti
 In quascunq; uoces artes, haud tarda sequentur.
 Necnon & sterilis quæ stirpibus exit ab imis,

Hoc faciet. Item nō constat, magnis aliquoties ortis inbribus, passim fieri in agris labem, terrasq; desiderare, ad infinitam altitudinem, ac villas, nedum arbores in illum hiatū sæpenumero corruere. Quæ quum ita sint, similiter leuitatis iudicio esse talia obseruare, indeq; rerum euentus quorum in ijs haud ullæ existere potuere cause, metiri, quorsum pusillus culex tēdat iter, dum acerbè stridens medijs feruoribus, circū Padi ripas uolitat. P O L. Ad alia transeamus. Liuius libro ab Vrbe condita primo, refert Seruio Tullo, qui Tarquinio Prisco Romanorū regi in regnum successerat, caput arsisse, et Tanaquilem reginam prodigiū interpretatam, affirmasse uiro futurū, ut ille puer summos consequeretur honores: id quod euenit. R O B. Quod euenit, intelligo: at causam non reperio, quin nec quærendam puto. flammam enim illam pueri dormientis caput complexam, Plinius assignat mirabili ignis naturæ, ita libro secūdo, cap. cvij. scribens: Quin & repentinos ignes existere, & in aquis, & in corporibus etiam humanis emicuisse, Trasimenum lacum arsisse totum, Ser. Tullo dormienti in pueritia ex capite flammam emicuisse: Lucium Martium in Hispania, interemptis Scipionibus, concionantem, & milites ad ultionem exhortantem, arsisse simili modo, Valerius Antias narrat. Vide, nihil hoc loco flammam portendisse, Plinius dicit. Sed neq; Liuius Lucij Martij flammam prodigiosam probat, quum libro tertie Decadis quinto, sic de ea meminert: Apud omnes magnum nomen Martij ducis est, & ueræ gloriæ eius etiam miracula addunt, flammam ei concionanti fusam è capite,
sine

sine eius sensu, cum magno pauore circumstantium militum. Hæc ille. Flamma ergo altera Seruio regnum prædixit, altera uerò Martio haud quicquam? At dicet: Imò Martio uictoriam, quam de Carthaginensibus paulo post reportauit. Respondebo, istuc à Romanis militibus minimè notatum, qui, uti Liuius ait, flammam loco miraculi, non item prodigij habere. Et id quidem sapienter. nam tales flammæ Aristoteles Meteororum primo, docet mira naturæ uis, in infima etiam regione cœli gigni, uariasq; præ se ferre formas. Atq; hinc concludere licet, illam flammam Seruij uana hominum opinione prodigiū regni fuisse, postquam talia naturæ opera uoluit uetustas non ratione, sed sola futuri euentorum obseruatione metiri, causamq; eorum dementer ducere. nam non flamma fuit in causa, quamobrem Priscus Tarquinius Seruiū sibi generum delegerit, ei enim filiam despondit: sed eius indoles, eius genus: quippe ille Tullo patre regia familia orto, qui Corniculi excidio, pro patria fortiter pugnans interierat, & Ocretia matre nobili muliere natus est, habitusq; seruus, quòd mater grauida apud Tarquinium captiua fuerit. P O L. Vis illud saltem dare, eam flammā iniecisse Tanaquilis animo Seruij indolis præfagionem? quando quidem, Cicerone teste, in Platone futura eloquētia ex eo præuisa dicitur, quòd ei in cunis paruulo dormiēti, apes in labellis cōsedissent. Idem quoq; in diuo Ambrosio accidisse, memoriæ proditum est. Quid, quòd Midæ illius Phrygiæ diuitias fore immanes prædictum est, quia ei puero dormiēti formicæ in os tritici grana cōgesserint? R O B.

Concedo.

Concedo, si ista omni modo uera sunt: nam uidentur mihi belle coniecta. aut, sicut uulgò creditur, si nutu diuino facta non negaueris. Nec obstat, quod Plato & Midas nostri ciues non fuerint. Etenim tantum apud Deum uirtus & benefacta ualent, qualia uel in ijs ambobus, ille fore prospexerat: ut (autore diuo Augustino) libro de Ciuitate Dei 5. Romani sic meriti fuerint, ut ipse Deus uerus quem non coluerāt, eorum auxerit imperium. P O L. Luculenter, scienter, sententiose ac uerissimè tu quidem, ut omnia semper, quæ scire cupiueram, explanasti. Quare iam necessario & sermonis et ambulationis finem faciamus. nam, uti uides, tempore excludimur, Sole festinanter ad occasum tendente iter.

LIBRI SECUNDI FINIS.

POLYDORI VERGILII VRBINATIS,
Dialogi de prodigijs liber
tertius.

ROBERTVS.

Istum tertium diem, qui iam obrepfit. ne nobis quidem uacare sinamus à disputatione, quò tandem secundis quasi uentis huc uecti, cursum nostri sermonis de prodigijs, feliciter conficiamus. Quoniam autem in oratione tua, quæ haud scio quantum in se habere possit ueritatis & rationis, quum in re superstitiosa ac uana uersetur, ut insit saltem ordo, placeat illam manare à partibus quatuor: quarum una sit
ominum,

ominum, ostentorum, auguriorumq; : alia motuum
 coeli atq; terræ: tertia monstrorum, ac portentorum:
 quarta mirabilium, quæ omnia antiquitas in prodigijs
 habuisse uidetur, quò sine ullo errore, ad rationem ue-
 ritatis uia perueniamus, à nobis iam imita. Ac sic ut
 commodum quæ cœpisti persequare, & ipse simul ad
 ea argumenter, licebit. P O L Y. Gaudeo utiq; præ-
 scripsisse mihi te, quatenus à me disputari uelis, qui ne
 digitum quidem à linea discedam. Sed iam ad rem.
 Quum Aeneas ad Italiam aspiraret, Anchises eius
 pater omen futuri tumultus notauit ex equis, quos ui-
 dit pascentes. Vergilius est testis, qui libro Aeneid. iij
 sic canit:

Quatuor hic primū omen, equos in gramine uidi
 Tondentes campum latè, candore niuali.

Et pater Anchises: bellum ô terra hospita portas,
 Bello armantur equi, bellū hæc armenta minatur.

Romulus, orta cū Remo fratre de imperio discordia,
 augurio rex est declaratus, qui urbem conditā ex suo
 nomine Romam appellauit, quæ etiamnū urbium re-
 gina habetur. Lucius Tarquinius Priscus, Demarathi
 Corinthij filius, ob seditiones domo profugus, & in
 Hetruriā profectus, quū Tarquinijs peteret Romam,
 ita accidit, ut ei ad Ianiculum carpento sedēti, aquila
 pileum sustulerit: & quum altè uolasset, inde reuersa
 capiti reposuerit. Tum Tanaquil uxor, ut Tusca mu-
 lier, ab ineunte ætate prodigiorum perita, omē futurū
 imperij ex ea re accepit, ac non multo pōst Priscus in
 Anci Martij Romanorum regis demortui locum sur-
 rogatur. Tarquinio Superbo Romanorum regi omē
 perpe-

perpetuitatis Romani imperij subito extitisse fertur, quod dum in Tarpeio monte, templi Iouis fundamenta faceret, Terminus deus, cui cum nonnullis alijs dijs, sacellum eo loci erat, noluerit augurio cedere. Sed & magnitudinis imperij inde omen alterum sequutum. quippe in ipsis fundamentis, hominis caput integra facie repertum, quod & monti nomen Capitolium indidit. Tertium superioribus contrarium postremo regi fuit, quum anguis in regiam irrepserit, ex quo Tarquinius casum suum coniectura auguratus dicitur. auctor T. Liuius. At hæc obseruatio multo celeberrima ad posteros manauit: nam Marcus Marcellus Consul, collega Tito Quintio Crispino, quum immolaret, in prima hostia iecur sine capite inuentum: & Cassini examen apium consedit, muresq; in Capitolio aurum roserunt. Illo ipso die ambo consules iuxta Tarætum, ab Annibale insidijs intercipiuntur. in quo tumultu Marcellus interfectus est. C. Domitio Aenobarbo, L. Quintio, consulibus, Tybris contra quam consueuerat, loca plana urbis inundauit. Haud ita multo post, bellum cum Antiocho Syriæ rege ortum. Paulus Aemilius Cos. post D X C annum, quam urbs condita est, iturus ad bellum faciendum Perseo Macedoniae regi, omen uictoriae accepit à filia, nomine Tertia. Is è senatu domum rediens, offendit puellam tristiculã: sciscitatusq; quid esset, cur ei dolor inureretur? Mi pater, illa inquit, Persa perijt. Tum pater puellam arctius complexus: Accipio omẽ, inquit, filia. nam catella, Persa nomine, mortua erat. Id ferè temporis, duo angues in lecto Sempronij Gracchi reperti sunt, quos ut ille comprehendit,

prehendit, ab aruspice monitus est, si marē emisisset, uxori breui tempore esse moriendū: si foeminam, ipsi. qui tantum absuit, ut suam Cornelie uxoris uitae salutem prætulerit, ut foeminā protinus emisserit, ipse paucis post diebus è uita excessit. Huius Gracchi filius Tiberius, Tribunus plebis, eo illo die quo est in Capitolio interfectus, offensionem pedis ut dirū & mali omnis ita abhorruit, ut domū redire uoluerit, sed amicorum hortatu confirmatus in fatū incidit. C. Claudius & L. Petellius Coss. quū, ut moris erat, immolassent uictimas, iecur subito tabuit. Nec ita multo post, Claudius morbo, Petellius Ligurū armis interijt. M. Marcello, P. Sulpitio, Coss. dum comitia fierent, miluus uolans mustellā raptam de Iouis cella in medium confessum patrū demisit. Eo ipso anno ubiuis gentiū pax parta est. Iam tum, credo, in hominū mentibus inhaeserat, mustellae occursum ominosum esse: id quod hodie obseruatur, quando Reipub. Romanae bono fuit, quod illa mustella è medio sublata est, ut ne ultro citroq; ad comitia cōmeantibus fortè obuia facta, metū alicuius impendentis periculi inijceret. P. Africano, C. Fulvio, Coss. Minturnis lupus uigilē laniauit. In Sicilia, Romanus exercitus à fugitiuis superatur. Antiochus Syriae rex quū Parthis bellū faceret, hirundo in eius tabernaculo nidulata est. Ille cōmisso praelio, occiditur. Ser. Flacco, Q. Calphurnio, Coss. bubo in Capitolio cecinit, quum apud Numantiam res Romana inferior fuit. P. Plautio, M. Fulvio, Coss. bubo in Capitolio uisus, quum Fregellae ob factā in Romanos cōiurationem sunt dirutae. M. Aemilio, D. Bruto, Coss.

Didius Lælius Pompeij legatus, quū aduersus Q. Ser-
torium in Hispania bellū gereret, inter pabulatores
occiditur: quod fatum ipse sibi timuisse dicitur, pro-
pterea quod uiderit accipitrē supra caput uolitantem.
Sergio Galba, M. Scauro Coss. auis incendiaria in Vr-
be uisa, quū Pado ac lacu Arretino intumescente, mul-
ta hominū millia obruta sunt. C. Iulius Cæsar dicta-
tor, illo die quo primū in sella aurea sedit, quum sa-
crificaret, in bouis opimi extis cor non inuenit, unde
suum interitū presentire potuit. M. Lepido, Munatio
Planco Coss. dum apud Philippos Thraciæ urbem
Brutiani milites in prælium contra Ostauium, & M.
Antonium irent, in castrorū porta offenderūt Aethio-
pem: quem tametsi ut alicuius aduersæ rei nuncium il-
lico trucidarūt, tamen malè pugnatum est, & Brutus
ac Cassius duces interiere. Circiter annum salutis hu-
manæ, L. Claudio principe, in Britannia simulacrum
uictoriæ quod Camuloduni erat, subito conuersum re-
tro, quasi hostibus cederet, quum facta repente insula-
norum rebellionē, ad LXX. Romanorū sociorumq;
millia cæsa sunt. Autor Cornelius Tacitus. Anno salu-
tis M. LXXVII. quum Guilielmus dux Normaniæ
infestis armis Angliā attigisset, ubi in terrā descendit,
uictoriæ omen accepit, ex eo, quod altius in harena ue-
stigia posuerit: qui statim post, superato Haraldo re-
ge, in insulæ possessionem uenit. Quid, quod omen ex
quauis re accipi solet? Nam ex auriū sono, bonum uel
malum: ex uini salis ue effusione in mensa, obseruatur
etiāmnū. Item nostrorū quoq; monachorū occursum,
præsertim matutinus, uulgò ominosus habetur, eaq;

una opinio ubiq; gentiũ, per hominũ animos iampr̄
dem peruaserat. Sed ex innumerabilibus, iam ne plu-
ra: quando reliqua omni a eiusdẽ generis sunt, ita ut si
hac quis refutauerit, cætera iaceãt necesse sit. Tu er-
go qd habes de istis dicere? ROB. Perorasti, pro tuo iu-
re: nunc ad pestiferas ueterũ nugas, demonũq; technas
paucæ refellendi causa respõdebimus: & ad id ominis
in primis, quod ais Aeneæ ad Italiã applicanti primũ
extitisse. Anchises equorũ ostento, bellum Aeneæ filio
cum Italis fore coniectauit, idq; tu Vergilij testimonio
comprobasti, nec ultra progressus ad alia transiisti.
Quæ malũ est ista tua reticentia? dimidiatã enim An-
chisis interpretationem recitasti, callideq; ut reor, sub-
ticuisti, quæ ille de equis apud eundem poetam subie-
cerit, inquiens:

Sed tamen ijdem olim curru succedere sueti

Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre,

Spes est pacis, ait. Nota, quæso, quæ sit cõueniens
& coniuncta constantia interpretatiõis ostenti, quod
in utranq; partem sic uertitur, ut nihil certi ostẽdere,
nihil fidei facere possit, quum inter se ualde repugnan-
tia contineat: nil enim est tam paci contrarium, quàm
bellum, atq; bello, quàm pax. Vnde sequitur, ut illi e-
qui casu id temporis ita pascentes, non uideantur ali-
ud certius cuiquam portendisse, q̄ uentri satietatem,
atq; herbæ perniciem. Quòd autem Romulus urbem
Romam auspicio condidit, quid fecit aliud quàm quòd
perspicuè ostendit, se cum oculis tum mente captũ exi-
stimare, esse in prouidendis reb. augurandi scientiam:
& exemplum posteris reliquit, quò insanirent perpe-

tuò: Id quod nauiter est secutū. nam tanti semper Ro-
 manis eius institutū, tametsi delyrationis maleficæ ple-
 num, fuit, ut illud mordicus omni tempore, atq; accu-
 ratè retinuerint, ad vulgi magis opinionem, quàm ad
 ullam reipub. utilitatē: quamuis pro certo semper ha-
 buerint, Romulum auspicijs, Numam sacris constitu-
 tis, talia ciuitatis iecisse fundamenta, ut nunquam cade-
 re posset: qui ita falsis opinionibus adducti, augurum
 quasi eternorū rerum rectorum collegium, iusq; con-
 diderunt. O uim erroris uehementem, Videamus, per
 deos immortales, quantū aues suo uolatu, garritu, gu-
 stu, aut cantu, rebus humanis emolumentum utilitatisq;
 attulerint, quaudò ipsa Romana ciuitas summa augu-
 riorum obseruatrix, funditus contra Romuli auspiciū
 tandē omnibus libertatis bonis, statim post septingen-
 tesimum annum, quàm condita fuerat, à C. Iulio Cæsa-
 re euersa est. Ita Romani operam auspicijs futiliter da-
 tam luserunt. Quod longè prudētissimus Solomō ita
 usuuenire, scienter demonstrat, quum de homine men-
 daci loquitur in suis Prouerbijs: Qui nititur menda-
 cijs, is pascit uentos, idem autem sequitur aues uolan-
 tes. Porrò ille perinde frustra laborat, qui sequitur a-
 ues uolantes, quū cōsequi nequeat: ac qui earū obser-
 uat uolatum, quia quorsum sint ituræ, nemo homo cer-
 tum scit. Cæterum iam ad rationem naturalem uenia-
 mus, qua duce, omnem, spero, ueterum religionem era-
 dicabimus. Siquidem belluæ sensu tantum mouentur,
 ad idq; solum quod adest, quodq; præsens est, se accom-
 modant, nihil præter serenas turbidas ue tempestates,
 uti à nobis abhinc biduum, in primo nostro sermone
 appositè

appositè demonstratū est, futurum sentientes. Quocirca aues, ut rem nostram tantū agamus, naturæ impulsu, utuntur sui corporis motu, ut uolūt, membraq; porrigunt, contrahūt, flectunt, contorquent, eaq; omnia antè efficiunt, quàm cogitent. Quæ quū ita sint, quotusquisq; est adeò mentis errore affectus, cui per mirū uideri debeat, si aues hæc atq; illac uolantes, sese in unum uel alterum locum abdant? tum à dextra, tum à sinistra parte canant? Nam nostri, teste Cicerone, sinistra, Græci & Barbari dextra, meliora ducebant. Si quum fame affectæ raptim pascūtur, aliquid ex ore cadat? si tripudiū deniq; faciant? & tamen mortales quamplurimi insulsissimè eos motus, ut certa rerū futurarum signa, olim obseruabant: perinde quasi aues ipsæ, Iouis, qui eis instar Dei omnipotentis erat, interpretes fuissent. Atq; hæc ratio facit, ut hominem, unū animantium omnium rationis & consilij plenum, non mediocriter pudere debeat, credere Deū dare sibi uias ad exitus rerum prænosceudos, per auiculas: quæ quū uolitare incipiūt, ipsæ nesciunt, quò ire uelint: ac ita fidem præbere aruspicinæ arti, post hominū memoriæ fraudulentissimæ, ab Hetruscis, ut ipsi prædicabant, quondam quæstus faciendi causa fallaciter excogitatæ: quæ quatenus ualeat, haud quisquam omnium dilucidius festiuusq; edocuit, quàm Mossolamus, homo Iudæus, uirq; rei militaris sciētia, ac singulari prudentia præditus. Is, teste Iosepho cōtra Appionē, post Alexandri mortem, Macedones Græcosq; sequutus, quū aliquādo in expeditionē duceretur, & in itinere augur uisa in arbore aue, auguriū captare uellet, utrū

præstaret, pedem ex eo loco efferre, an referre, atq; iu-
 beret agmen cōsistere, statim religionē auersatus, eam
 auem sagittis confecit. Quo uiso, augur & socij quū
 ira flagrarent, ille auem de terra sustulit, atq; inquit:
 Ecquid furitis mali demones? ecce auē, potuit ne istec
 nostri itineris euentū prædicere, quæ suæ salutis nescia
 fuit? si enim futura præuidisset, haudquaquā se in eam
 arborem contulisset, metuens ne à Mossolamo sagittis
 peteretur. Quod tu documentum sapientiæ plenū in
 tuo de Inuentoribus rerum opere, cōmodum posuisti.
 Iam exploratū habes, aruspicinam rem cōmentitiā
 esse, hicq; ita iacere, ut qui ei fidem adiungat, in mani-
 festo errore uersari dubiū non sit. Sed fortasse mihi tu
 non impestiuè, nec ab re, obijcies illos coruos, quos in
 Regnorum tertio libro legimus, apportasse in solitu-
 dinem Heliæ prophete cibaria. Cuius sanè rei nihil est
 quòd aut causam, aut rationem reddendam quæras,
 quum illud factum constet iussu Dei cuncta regentis.
 Est quisquā, qui tanti rectoris censor esse possit, uel de-
 beat? Hæc hæctenus satis commodè, sermonis gratia.
 Verūm res nostra bene se habet. iam pridem desitū est
 apud nos augurari: nunc auiculas, ut Dei nuncias nō
 obseruamus, sed eas animi causa, interdum capimus,
 dulciterq; edimus: id quod Christianæ religioni dunta-
 xat referendū est acceptū, quæ nos ita instituit, ut tan-
 dem aliquando saperemus. Ad reliqua transeamus.
 Quod per aquilæ augurium, Tanaquil mulier Hetru-
 sca perita fraudis prospexit futurū, ut Tarquinius Pri-
 scus uir aliquando rex crearetur, id nego esse factum,
 nam Liuius non tradit quempiam, præter uxorem, ui-
 disse

disse aquilam auferentem, & reponentem eius capiti pileum. Tanaquil potius auro, cuius copiam habebat, quam augurio freta, iampridem, ut testis est idem Liuius, uiro, quem honoratum uidere cupiebat, Romanum migrandum existimarat, quod ei in mentem uenisset Tattij regis, hominis Sabini, qui in ea regnum obtinuerat: item Numæ aduenæ, ad id accersiti: quorum exemplo mulier honoris auiditate inflammata uiro persuasit, ut ab Tarquinijs Romam peteret. & quum audiret nouum populum facile ut rudem ad auguriorum admirationem rapi, eo artificio usa est, quo multitudo adducta, simulq; largitione excitata, Priscum dignum fortuna quam amplissima putauit. Ad omen perennitatis imperij Romani ueniamus. Terminus deus noluit Tarquinio Superbo regi, templum Iouis in Tarpeio monte condituro, cedere loco. Sic iam tum certa quasi opinio per animos hominum peruaserat, rem Romanam perpetuam fore. Vnde illud apud Vergilium, Iouis oraculum: Imperium sine fine dedi. — Ad id uel Horatius alludit, quum libro tertio Carminum sibi blanditur de eternitate sui operis, ita canens:

Non omnis moriar, multaq; pars mei
 Vitabit libitinam, usq; ego postera
 Crescam laude recens, dum Capitolium
 Scandet cum tacita uirgine pontifex.

Sed heu, ut omen uanum, ita nihil ualuit. cecidit enim tantum imperium, uel etiam ante diem, quum uix DCC annos libertate incolumi steterit: tot siquidem à Romulo urbis conditore interfuerunt, usq; ad Casarem & Pompeium, Reipub. euersores. Catullus:

Eo'ne nomine urbis opulentissimæ
Socer, generq; perdidistis omnia?

Rei magnitudinem alterum omen, uti exposuisti, portendit, quod reperto in ipsis templi Tarpeij fundamentis humano capite, uates pronunciarint, eo loci arcem imperij fore. Hic te eatenus uacuo animo attentum uolo, ut tandem intelligas eos uates dolis semper armatos, eiusmodi ostenti fraudulenta interpretatione, et arte suam omni religione, et mortalium pectora, si sapuerint, solitudine querendi futura, in perpetuum euacuisse. Viso ostento, senatus legatos in Hetruriam misit, sciscitatum quid portenderet. Olenus Calenus, longe id temporis celeberrimus uates, illud omen fortunatum ratus, per callidam interrogationem in suam gentem transferre tentauit: quippe qui postquam circumducta baculo linea, locum ponendæ ædis in solo ante se notarat, sic fatus est: Hoc dicitis Romani, hic templum Iouis futurum est: hic caput inuenimus? Romani à filio uatis admoniti, si responderent, Hic, fatum in Hetruriam transiturum, responderunt: Non equidem hic, sed Romæ, caput inuentum dicimus. Ac ita retentum augurium. O inauditam delirationem, maxime tamen utilem non temere quicquam creditibus. hinc cognoscere licet, quid ponderis auguria, quid ostenta, quid portenta apud nos habere possint, si recta sapimus. Sed quia uno argumento, cætera id genus insanarum mentium commenta repudianda ducimus, utemur istiusmodi fatalis rei definitore locuplete Plinio, homine eiusdem sectæ, atq; illi fuere, qui prodigia primum obseruare ceperat. Is itaq; lib. Natur. historie xxviij. Postquam Oleni uatis fraudem

fraudem descripsit, ac aliàs tale quid accidisse, quum quadrigæ fictiles quæ in fastigio eiusdem templi ponendæ erant, in fornace creuissent, ita subiicit: Hæc satis sint exemplis, ut appareat ostentorum vires & in nostra potestate esse, ac prout quæq; accepta sunt. ita ualere. In augurum certè disciplina constat, neq; diras aues, neq; ulla auspicia pertinere ad eos, qui quamq; re ingredients, obseruare se ea negauerint: quo munere diuinæ indulgentiæ maius nullum est. Hactenus Plinius. Hæc autem summa nostræ disceptationis, hæc una ratio, conclusio, & ueritatis testificatio, tibi instar sit omnium argumentationum: quando iam testimonio tanti auctoris diluxit, in auspicijs, in prodigijs nihil religionis, nihil fati, nihil ueri inesse: sed uanam tantum superstitionis opinionem nostram existere, quum illa sine ista non habere uim ullam in nos, iam certò scimus. Ex quo sequitur, ut nullum sit neq; auspicium, neq; augurium, neq; prodigium, si nos nullum obseruemus: quo profectò nil uerius dici potest. Quum igitur sis rem aliquam inchoaturus, ora Deum, ut felix faustumq; sit, eiq; uni cuncta committas, præterea nulli alij, neq; auibus, neq; portentis, neq; extis, neq; falsis uatibus: id quod si feceris, res tua commodum cadet, & ad te prodigia minus pertinebunt: quod Plinius munus diuinum appellat, & id quidem sapienter. nam quum tot male artes ad nos peruenerint, beneficium Dei est, si ab illis possimus manus abstinere. Desine proinde obseruare, ac credere, aues, alias ue bestias, siue cœli & terræ motus, aliquid tibi portendere, quod facere in tua est potestate, ut Plinius ait: atq; sic misera liberaberis sollicitudine. Animaduerte queso,

cuiusmodi erat illud inuēti capitis fatum, si fraude He-
truscis bono, et Romanis malo esse potuerit? Vnde pro-
ficiscebatur? an à Deo? quē aiebant sic dare uias morta-
libus, ad significationem rerum futurarum scientiæ?
Quod si ita esse facias, apparebit incōstantiam cadere
in ipsum Deū, quo nil ab eo est alienius. Ergo non est
quòd amplius dubia de prodigijs sumamus, pro certis
atq; cōcessis, quū eorū uires perinde in nostra resideāt
opinionē, ut morbi grauitas in egrotantiū cogitatio-
ne: si enim uehementer febris accessio menti inhæserit,
ita fiet, ut citius accedat. Atq; hic omnis nostri sermo-
nis pugna senescat, quū obseruare prodigia, sit amen-
tiæ, non obseruare, sapientiæ: & qui curauerit, se metu
aut uana spe onerabit: et qui non curauerit, se periculo
eximet. P O L. Ne ualeam, si puto rem de qua summa
cōtentio erat, quēquam præter te, acutius ueriusq; tra-
ctare potuisse: attamen ex cōtrario argumēto perspi-
cuum uidetur, auspicia seu prodigia ad nos pertinere, si
ea attendamus: id quod euentorū exitus, quos antea do-
cui, facile cōprobant. Quomodo igitur accidit, ut si ta-
lia portēta obseruemus, in nos ualeant: sin minus, nihil
ualeant? R O B. Quòd non ualent, de ea re nuper di-
ctū est: quòd uerò ualere putātur, id fit arte demonū,
qui semper præstò sunt, ut nobis insidiētur, et illud qui-
dem non sine Dei nutu, qui uult nos tētatos, quò de no-
bis periculum fiat, utrum perfecti inueniamur, nec ne.
Virunq; Christus uerū esse docuit, qui tentari uoluit,
ut est apud Matthæum. ac apud Ioannem sic Pilato re-
spondit: Nullam haberes in me potestatē, nisi data es-
set tibi de super. Ergo istiusmodi momenta rerum nobis
negligen-

negligenda sunt, ne si ea curanda duxerimus, nostro merito dæmonum insidijs circumueniamur. P O L. Teneo nunc rectè: tu uerò cætera persequare, rogo, ut ne regulam nostri sermonis, quã dedisti, tute prior rumpere uidearis. R O B. Cogis me ingredi in negotium iam confectum. quippe probaui ostenta ex nostrâ futili opinione pendere, qua una ratione & portenta & prodigia tollamus, ac cõtemnamus, consentaneum est: sed tibi operam uel longiorem dabo. Regi Tarquinio Superbo propter regiam uiso angue, uenit in mentem, credo, uenenum suæ conscientia, quo demum confectus est. Hem emissio alterius anguis Graccho mortẽ portendit? Si neutrum Gracchus emisisset, boni patris familiã officium fecisset, qui nullum debet noxium animal circa suam domũ esse, pati. Hoc inquam si fecisset, aruspices non responderunt, quid sequutum esset, adeo secũ omnes delyrare peruolebãt. Quod M. Marcello, C. Claudio, L. Petellio, C. Iulio Cæsari, more patrio uitimas immolantibus, iecur primũ sine capite, deinde tabefactum, & mox nullum cor extitit, eisq; mortem portendit, id magis rideo, quã miror, quia longe dignius supplosione pedis, quã responsione iudico. Horum omnium causas si quæreremus de aruspicibus, nullas, opinor, scirent reddere, inscitiamq; belle excusarent, quòd extorum inspiciendorum potius, laniorum atq; medicorum, quã suum officium esset: nam reuera, melius lanus quã uates, medicus quã hariolus, intestinis sedulò uisis, si sana, si putrida, si macie attenuata, facere iudicium potest, an bestia uictura fuisset, nisi esset occisa, aut homo incognito morbo mortuus

quibus

quibus remedijs potuisset iuuari, quò sic uiuorũ saluti consulatur. Quin istuc munus ad pastorem & agricolam atq; adeò pertinere dixerim, ut ille si exta malè affecta uideat, protinus cætero pecori prouidere, pascua mutando: & iste habitu atq; colore eorundem, sterilitatem agrorum, uel fertilitatem futuram, si Democrito credimus, percipere, eoq; rei domesticæ mature prospicere possit. Sed inquires: Cur uates illi, quum eorum munus non esset, per exta diuinabãt? Quia impostores erãt importunissimi, & quum eis uulgò crederetur, ex fallacia, multo fallacissimam artem confecerunt: quæ tandem euanuit, quando homines minus creduli esse cœperunt, id quod arguunt nostra tempora. nemo enim nunc per exta iudicat, propterea quòd nullus tam uecors est, qui fidem dictis habeat. Cui ancilæ possit persuaderi, esse in extis aliquam uim, quæ declararet futura? uel aliquod animal, quod sanguinẽ habeat, sine corde esse posse? quum Aristoteles lib. 4. de Natura animalium, affirmet nullũ unquam animal quod corde careret, esse natũ. Vt igitur ista omnia naturam, ita fidem excedunt. Item examen apium quod Cassini consedit, & mures qui aurum in Capitolio roserunt, ac Tyberis incrementum, fama tenet pericula & bellũ ostendisse. Pulchrè notata sunt: examen apium damno fuit ei, ex cuius agro, aliò aduolauit: mures aurũ rodendo, fortasse aliquem dentiũ fregerunt: sed mirabilius extitisset, si uorassent aurum, quum murium proprium sit rodere. Incrementũ Tyberis uelut belli furor, per agros magnã saepe facit labem. Rei ridiculæ nimis seriã habes interpretationẽ, qua te cõtentum uolo:

uolo: festinans ad omē Macedonicæ uictoriae. Lucius Paulus iturus ad bellum contra Perseum Macedonicæ regem, omen à filia consequendæ uictoriae, ut exposuisti, accepit. omen fuisse nego, in quo nulla neq; naturalis neq; diuina existit ratio. Num uox puellæ, tam dati patri à Senatu negotij, quàm rei gerendæ nescientis, potuit de tanto belli exitu quicquã certi significare? aut Deus per mortem catellæ, uoluit ducem copiarũ uictoriae antè monitũ? Fuit mentis erratio, uel honoris cupiditas. Paulus audita Persæ catellæ morte, putauit allusionem ad Perseũ regem, quem uincere cupiebat, nominis similitudine factam, uel incõmodo domestico se maius euasurum damnum, atq; sic se incolumem uictoremq; belli rediturum. Nam nunc etiam ea insania in uulgi opinione manet, ut si quis charũ animal amisserit, ita se consoletur, ut ducat morte animalis expiatum esse, si quod familiæ impenderet malũ. Mittamus igitur de eiusmodi omnium superstitione disputare, ne bonum tempus fabulis demus, quando minima quæq; offensio animo insano omen dare potest, uti Tiberio Graccho accidisse dixisti. Exempli causa: Quis ad bellum iturus, ubi hodie plus tormentorum boatus, quàm armorũ strepitus existit, si sociũ fortè (adsit reuerentia uerbo) oppedentem audiuerit, num meritò suspicabitur, se tormentorum ictibus periturum? Ac sexcentis talibus rerum momētis quotidie terreberè, nisi ea ipsa duce ratione despiciere, ac Deo te tuãq; semper in tutelam cõmittere uolueris. Quòd mustella, quòd lupus, bestiae inauspicatæ sunt, nil mirum, quũ raptu uiuant: & præsertim lupus, qui fame affectus non modò non

terra,

terra, sed ne humana quidem carne abstinet: nam non
 eterno tempore cum homine congredi non formidat.
 Ergo res noua non fuit, si uigilem laniauit: nec conue-
 nit, ut stultè ad nostram uertamus perniciem, quoties
 hasce bestias uenantes uidemus. Item quòd bubo, quòd
 hirūdo, quod accipiter, quod incēdiaria quæ spintur
 nix uocatur, uel quæcumq; quæ ex sacris aris carbonē
 ferat, fatalis fuit, non uideo quid sibi uoluerit antiqui-
 tas, in eiusmodi rerum admodū tenuiū obseruatione.
 si enim aues istæ fatales erant, sequeretur, ut aliquid
 semper mali enūciarent, signumq; nō aliud nisi triste
 darent. Sed quū tu ex ueterum oscitatione, ut ita poti-
 us dicā, quā ex obseruatione, demōstraueris, bubo-
 nem rem modò letam, modò exitialem Romanis ostē-
 disse, iam istud cōtrā est, quā fatum ferat: quia quū
 omnis prædictio mali eo probetur, quòd cautio adiun-
 gē queat, quomodo id fiet, si nunciij signum internosci
 nō potuerit? Atq; ita innocētes auicula huc illuc escæ
 quærendæ causa uolando, uel natura duce, crebro ca-
 nendo, si te circumsteterint, nō est quod uereare, si sa-
 pias: at tua facta potius tibi putes bona mala' ue portē
 dere. tametsi etiam nunc sunt quā plurimi, haud sanæ
 mentis homines, qui bubonis uocem ut fatalem abhor-
 reant. Sed illud uel magis nugatorium, dicere, nedum
 credere, hirundinem in Antiochi tabernaculo nidula-
 tam significasse ipsius regis exitium, quum auis illa no-
 bis domestica, non alibi quā domi nostræ solcat libē-
 tius nidū facere. Quod postremò in Britannia, simu-
 lacrum Victoriæ paulo ante Romanorū cēdē, retrò
 conuersum fuit, et Gulielmo Normanorū duci altum
 pedis

pedis uestigiū regni adipiscendi omen extitit: alterum fraude humana factum dixerim. nam ita Britanni ad defectionem parati, Romanos eius superstitiōis ueneno à pueris imbutos terruerunt, ut suis minus uiribus confiderent: alterum uero uanitatis plenum. Esto, dux quia in arena altè fixit pedem, ita futurum coniectarit, ut Angliam obtineret. Quid illud fuit, quod tale quid sperare posset? Nempe nihil cōmune habet pes cum imperio, quum sit ima pars corporis: uel arena, cum tam nobili regione. Bella magis amentia, quàm metaphora. Fluxit pes, quare? Quia arena suapte natura arida fluctuat, solidum iter non præbet. Eiusdem quoq; generis omen ex sono aurium, uini salisq; effusione putato. Auditū, Plato in Timæo definit esse pulsationem quandam ab aere, per aures, cerebrumq; & sanguinem ad iecur penetrantem. Tentantur autē aures, autore Galeno, suis morbis, & maxime quum fit inflatio eius spiritus exitu prohibiti, cuius rei causa sepe sonitus edūtur. Igitur qui credit se bene audire, quū dextra auris, uel malè, quū sinistra insonat, ille uanitatis plenus, nescit bonā aut malā sui corporis ualitudinē internoscere. Vinū uerò ex ueterū cōsuetudine, letitiæ est, si effundatur, nō itē superstitiōis causa. Nam Scythæ & Thraces, ut idem Plato in primo de Legibus testatur, in delicijs habuere, uestes mero perfundere, quod Germani hodie in cœnis opiparis spargunt. At salis alia ratio: is enim sacer est, & amicum Deo, uti Plato uocat, corpus, quod corruptionis sit præcipuus expulsor, sine quo nullū olim fiebat sacrificium. Proinde qui sale ad rē nō necessariā utitur, uel
fortè

fortè aliquà eum proijcit, peccare iudicatur, ipsumq; poena quaedã manere uidetur: unde ominis opinio orta fertur. Quòd monachorũ occurſus eſt ominoſus, id uestitus uarietati aſſignauerim: bona enim illorũ pars nigro amiciuntur uestitu, reliqui uerò diſcoloribus miro quodã artificio cõfectis utũtur uestibus. Ex qua re ut illi per paucorum hominũ forſitan cenſeri homines uolunt, ſic multo diſſimillimi uidentur, et ſuo occurſu aliorũ mouet mortaliũ mentes, quæ minus firmæ ſint. Atq; primam tuæ quæſtionis partem explicatam habes: alteram ſi uis, proponito. P O L. Narrare pergam. Agrippa Menenio, P. Poſthumio, Coſſ. bellum in Sabinos gerentibus, fama eſt, haſtas militares ad multam noctem in cœlo ardentes uiſas, & flamma nihil cõſumptas, ac eo prodigio animos Romanorũ confirmatos, facta maiore impreſſione, uiciſſe. Sp. Poſthumio, Q. Seruilio, Coſſ. cœlũ ardere uiſum, quum annus tam hominibus quàm pecori longè peſtilentiſſimus fuit. Haud multo poſt, uox à quodam Veiente homine edita eſt, futurum, ut Romani breui tempore Veijs potirentur, ſi lacus Albani montis nulla rationabili cauſa, in altitudinem inſolitam auctus, primo quoq; tempore emitteretur: idq; Delphico oraculo confirmatũ, ac iuſſum, ut donum Apollini mitteretur. Ita lacu ſiccato, Veientes à Camillo ſub Romanum imperiũ reducti ſunt. Cn. Domitio, L. Annio, Coſſ. Arimini tres lunæ uifæ, paulo poſt Liguſticum bellũ eſt multa cæde geſtũ. Cn. Seruilio, C. Flamminio, Coſſ. nauium ſpecies in cœlo extitere, ædes Spei de cœlo tacta, terræmotus per Italiã ingens fuit, quum à Romanis ad Traſimenum

simenum lacum, plaga luctuosa accepta. M. Marcello, Valerio Leuino Coss. Victoria quæ in summo Concordiæ fastigio fuerat, fulmine deiecta: sequutum est magnum urbis incendium, per Campanos iuuenes factum. L. Veturia Philone, Q. Cæcilio Metello Coss. Alba, duo soles uisi. Lux Fregellis noctu orta, quum Pœni apud Betulam à Scipione uicti, Hispaniæ possessione Romanis cesserunt. Anno belli Punici secundi xiiij. C. Seruilio Cæpione, Cn. Seruilio Gemino Coss. Anagninæ, sparsi primū ignes p̄ coelū, deinde fax incensa arsit. Scipio in Africa, iuxta Vticam, Pœnorum castra combussit. Cn. Cornelio Lentulo, P. Aelio Peto Coss. Solis orbis minui uisus est, terra in agro Veliterno ingenti hiatu subsedit. Tum data pace Carthaginensibus, secundum bellum Punicum finitum est. M. Claudio Marcello, L. Valerio Flacco Coss. Romæ columna ante Iouis ædem, ut turbinis decussa, cum aureo signo. Quo uiso, ex aruspicum responso, omnes magistratus se primo quoque die autoritate abdicarunt. P. Africano, & Lælio Coss. stella per xxxij. dies continenter arsit, mox Carthago ab Aemiliano Scipione diruitur. P. Africano, Cn. Fulvio Coss. Anagninæ, seruo tunica arsit, & igne extincto, nullum flammæ apparuit uestigium: paulo post fugitiuorum bellum in Sicilia ortum, Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Coss. Pisauri, fremitus terræ longè auditus, & sine terræmotu, murorum pinne deiectæ: haud multo post ciuilia bella cæpere. C. Mario, L. Valerio Coss. in Piceno, passim domicilia terræmotu prostrata: tum fugitiui in Sicilia trucidati. M. Antonio, P. Dol-

P bella

bella Coss. stella crinita, quæ à Græcis *νομήτης* uo-
 catur, orta est, quum ciuile bellum inter Octauium
 et ipsum M. Antonium exardere cœpit. Sed longè feli-
 cius extitit sidus illud, quo Magi Hierosolymã dedu-
 cti quæsitum uenerunt Iesum Christum, recēs natum.
 Et anno *XXIII* post, quū ipse Christus à Iudæis
 est morte affectus, terra subito mota est, petra scissæ,
 ac solis defectio amplius tres horas durauit. Quæ pro-
 digia paucis post annis, Iudæorū sequutū est excidiū.
 Circiter annū salutis humanæ *DCXIII*. cometes
 per mensem apparuit. Tum Cosdras Persarū, rex Hie-
 rosolymam diripuit. Anno salutis *DCCLXXVIII*.
 sol defecit, quum luna triduo antè idem passa esset: &
 Mercurij stella uisa est in medio sole, uelut macula ni-
 gra. Per idem tempus, Carolus Magnus ex Hispania
 uictor rediens ad Pyrenæos montes, Vasconū insidijs
 exceptus, ingentē accepit cladē. Anno salutis *MXII*.
 fax ardens instar turris, cum magno fragore, de cœlo
 cadere uisa est, quū Hierosolyma à Turcis capta est.
 Anno *MCIX*. mare præter modum creuit: cometes
 per aliquot dies uisus: terra tremuit. Quæ prodigia i-
 ta Paschalem secundum pontificem Romanum terrue-
 runt, ut in plures dies supplicatio decreta fuerit. An-
 no *MXII*. circa Angliam, Oceanus nulla cognita
 causa, mirandum in modum creuit. Haud multo post
 insula in Dacorum ditionē redigitur. Anno *MCXC*.
 in Anglia, crux circiter meridiem in cœlo apparuit,
 quum Ricardus rex in Saladinum bellū comparabat.
 Hæc fortasse parum multa ex nimis multis, exempli
 causa, recitata. *ROB.* Imò plura, quàm cupiebam.

POLY.

POLY. In hoc articulo, quod exciderat, pace tua, subijciam. ut enim prodigiorum obseruatio, ita procu ratio ad nos manauit: quippe ueteres perinde ac nos faci mus, quum in aliqua calamitate uel metu sumus, mul tis precibus, sacrificijs, donis, uotis, mala quæ auspi- cia, monstra, prodigia, portenta, significare credebantur, auertenda curabant. ROB. Audiui non sine uo- luptate atq; stomacho: ut enim à principio uix risum, sic postremò uix lachrymas continui. Quis non ride- ret amentiam, insulsitatem, & imperipientiam uete- rum, ut unus terræmotus, unum fulmen, unum coele- ste signum, rem sequūdam: alter terræmotus, alterum fulmen, alterum signum, aduersam, quemadmodum tu antè demonstrasti, portēderet? id quod fieri nō potest, si aruspibus credimus, qui aiūt suum Iouem per hæc signa monere homines, quid faciēdum, aut cauendum sit: quum nihil absurdius dici possit, q̄ quicquā cer- ti significari rebus incertis, uti sunt ista tua prodigia nuper exposita. Sed dices: Si sinistra fuerint, propitia erunt, quādo Hetrusci, teste Plinio lib. ij. in sexdecim partes cœlū diuidebāt, quò dira internoscerēt. Ad ea respōdeo: Quid portenderit fulmen in medium mare emissum? quid terræmotus in solitudine factus, ubi ne- mo est, qui talia prodigia notet? Quod ergo nature uī uno uel altero tempore, nulla constantia efficitur, nō potest modis omnibus consequentium rerum significa- tionem facere. Atq; ita prodigia ulla esse nego, quæ ex altera parte collocata, ne minimi quidem momenti, ut uides, instar habēt. Sic intelligis tua prodigia nihil cer- ti apportare, nisi illis, qui aut fulmine exanimantur,

aut ruina per terræ motus edita obruuntur. Dolenter autem accepi, priscos intelligentiæ ueri Dei expertes, potuisse eiusmodi deliramenta obseruandorum prodigiorum impertiri etiã nostris. Quæ malum est ista Christianorum hominum impudentia, nõ tam in ea re hallucinari, quàm peccare? Quare tu nõ utiq; iniuria, quum primùm in tua Anglica historia, tibi de prodigijs commemorandum esset, inuidiæ deprecandæ causa, sicut mihi aliàs dixisti, uulgi cõsuetudinem excusasti, ut ne eorum facta mentio tibi uitio daretur. Sed iam causas eiusmodi cœlestium motuum persequamur. Haud ambigi uidemus quatuor esse elemēta: duo suprema, ignem & aerem: totidē infima, aquam, & in eius medio spacio, terrã. Item tres cœli regiones, unam summã, quæ uim caloris ab ignis uicinitate concipit: alterã infimã, quæ reflexos à terra solis radios continet: tertiã mediam, ad quã omnis uis caloris à supera parte emissi, ac radiorum solis ab infima retortorum pertinet. Et quoniam, teste Plinio, sidera terreno continenter pascuntur humore, hinc primùm causa existit flammarum cœlestium: quippe terra, autore Aristotele, lib. Meteororum primo, à sole calefacta, duplicem emittit halitum: alterum uocamus exhalationem calidam & siccam, alterum uerò uaporem calidum & humidum: & ut illa uelut leuior sursum uersum petit, ita iste uti grauior deorsum uersum subsidet, qui mediæ frigidiæ regionis contactu densatus, in pluuiam soluitur. Igitur exhalatio, ubi ad supremam peruenit regionem, ilico inflammatur, ex eaq; incendia fiunt, flammæq; in cœlo uarias præ se ferentes formas inter nubes, coruscant.

Vnde

Vnde sunt illæ tuæ militares hastæ ardentes in cœlo uisæ, cœlum ipsum flagrare, nauium species, lux noctu orta, sparsi ignes, faces accensæ, stellæ ignitæ, quum plus humoris quàm opus sit, hauriunt, & cruces rutilantes. Ex eadem exhalatione oritur cometes, sidus terrificum, quòd tanta eius sit uis, ut commutationes quàm magnas rerũ faciat, ac ita maximè augeat mortalibus bilem, unde bella existunt: ac propterea tu crinitam stellam non ineptè magnarum rerum momenta, mortesq; regum denũciare dixisti. Terra item exhalante, spiritus repentini coorti, si fluxerint, ij uentifient: si se in nubem induerint, eiusq; partem tenuissimam diuidere cœperint, inde tenebræ conduplicabuntur: inter easq; fulgur coruscabit, ac mox cœlum tonitru contremet, grandoq; mista imbri cadet: si ardor nubium conflictu se emisserit, fulmina erumpent: si nube depressa, deiecti, illinc sæui existent turbines. Fulminum autem idem Aristoteles tria dicit esse genera: unum, quod adurit: alterum, quod infuscat: tertium, mirabilis naturæ, quale fuit illud, quo tu exposuisti tunicam seruo arsisse, nullo flammæ relicto uestigio. Sed ad maximorum luminum multiplices imagines ueniamus. Quoties enim nubes densa ad solis latus extiterit, iamiam aquam emissura, si in ea sol prius fracto radio, suam informauerit imaginem, quod in ære polito facit, tum quàm multus apparebit: illud uel luna faciet. Ac hinc est, quòd duo tres' ue soles, aut totidem luna uideantur: quemadmodũ utriusq; defectus causa est, quum luna intercedit soli, & terra luna, sic, ut nihil sit, quamobrem defectus eiusmodi siderũ natu-

ralis prodigiosus habeatur. Postremo, ut ne te motus terræ terreat uelut inopinatus, accipe causam: uenti enim in uenas atque cauernas terræ abditi, ad exitum contendentes, illud faciunt: quippe in terra tremor idem est, atque in cœlo peruadente ui uentorum, tonitruum. Ex quo fit, ut, teste Plinio, nunquam terræ tremiscant, nisi tranquillo cœlo: & per id, mare quoque sine flatu, contumescat, æstuq; inhorrescat. Et hoc est, cur obseruatum dixisti Oceanum aliquando nulla euidenti causa, creuisse. Ista quum germana nature ratione ita sint, putas ne in prodigijs habenda? Cæterum de lacus Albani montis emissione, non possum non ridere futilem Romanorum in hac parte, uel crudelitatem, uel curiositatem: qui cum militum tum patientia & robore, tum Camilli ducis uirtute, tãdem Veios cepissent, eam uictoriam uoluerint Apollini acceptam referre: propterea quòd partim dæmonum operatione, partim humana fraude, Delphicum respõsum congruerit cum ioco cuiusdam Veientis senis argumentantis, tam perdifficile esse Veios expugnare, quàm siccare lacum. Quod sanè argumentationis genus usurpare solemus, quum aliquid factu haudquam facillimum innuimus. Sic Poeta:

Antè leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces,
Quàm nostro illius labatur pectore uultus.

Sed tandem aliquando Romanos, credo, poenituit suæ stultitiæ, quum postmodũ uiderũt oraculum illud Delphicũ cum reliquis euanuisse: quod nunquã accidisset, si eius rei autores humanitatis expertes fuisset. Quip

pe ea sceleratorum uatum totius orbis longè fallacissimis responsis opes passim corradentiū ara, paulo antè Ciceronis tempora, iamiam Christi Seruatoris appropinquate aduentu, corruit, qui lib. de Diuinatione primo id testatur, inquiens: Defendo unum hoc, nunquā illud oraculum Delphis tam celebre et clarum fuisset, nisi omnis ætas oraculorū illorum ueritatem esset experta. Idem iandiu nō facit. Vt igitur nunc minore gloria est, quia minus oraculorū ueritas excellit: sic tunc nisi summa ueritate, in tanta gloria non fuisset. Hæc ille. Atq; ita Apollinis memoriam sola ueritas euellit, id quod prædixerat Zacharias propheta: Et pseudopphetas & spiritū immundū auferam de terra. Iam habes ista signa nulla esse, id est, hastas ignitas, ardorē cœli, cometam, solis & lunæ defectiones, quæ uel in multos annos prædici possūt, uti res nō casu, aut Iouis tui nutu, sed nature efficacia accidentes: item fulmina, terremotus, et cætera ut prodigiosa à te antè proposita, quæ nature necessitas suo tempore perficit. Nec aliud superest, nisi de tua stella differere, quæ Persas magos ad natale Christi solū perduxerat: quæ neq; prodigiosa fuit, quòd nil prædixerit faciendū: sed quòd iam factum esset, id est, Seruatorē natum testata fuerit. neq; stella extitit. Primum quia contra naturā aliorū siderū, quæ satis quippe constat ab oriente, cuncta in occidentem uersus ferri, ab oriente in meridiē cursum tenuit, perinde ac loci situs requirebat, quādo Palæstina Christi ortū nobilis, ea parte ad Persidem, unde magi uenerāt, spectat. Deinde, quòd æquè interdiu atq; noctu diluxerit, quod per solem, cæteris negatū est sideribus.

Item quia eius lumen modò occultatum, modò est patefactum: postremò quòd secundum fermè terram percurrerit, quum certum gurgustium ubi puer Iesus erat, demonstrarit: quod non fecisset, si per superiorem coeli regionem, ei cursus fuisset. Sed inquires: Ecquid fuit? Tibi diuus Ioannes Chrysostomus respondeat, mihi enim fortasse non crederes, qui in Matthæum, homilia yi. de ea re ita scribit: Quod enim non una fuerit hæc stella de pluribus, imò ut ego arbitror, nec stella omnino, sed quædam inuisibilis uirtus specie sideris figurata, ab ipso primùm itinere monstratur. Et ferè eas persequitur, quas tibi modò rationes quam breuissimè potui, explicui. Ad extremum, quod asseueratione affirmasti. occiso Christo, terræ motum, petras per fractas, deliquium solis, prodigiosa omnia fuisse, non est ita: illud potius attende, Iacob iam inde ab initio prædixisse istuc futurum tempus, quum post Seruato rem natum, Iudæorum sequeretur excidium, inquiēs: Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec uenerit, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Igitur Dominus in crucem actus, per coelum & terram uoluit suam mortem testificatam, & ut Chrysostomo placet, ea dedit signa Iudæis incredulis, quibus, sicut apud Ioannem est, respondit: Quum sustuleritis filiū hominis, tū cognoscetis, quia ego sum. Sic isthæc significatio fuit iustæ Dei iræ, in Iudæos, quòd intelligerēt uenisse tempus, quū merito meritisimo plecterētur. Ac his cōtentus rationibus, non te in eiusmodi reb. perspicendis ultrà ponas, rogo: sed si quid habes dicere aliud, animū tuū ea expedito cura,

ra, quæ ut uideo, quo magis progredieris, hoc tibi maiorem dat superstitionum istarum quærendarum cupiditatem. P O L. Ad tertiam ergo disputationis partem aggrediar, ac portenta paucis perstringam. Xerxes Persarum rex ubi primum in Europa uestigiũ posuit, Græcis bellum factururus, accepit equam leporem, & mulam mulum ambiguis genitalibus, in exercitu suo peperisse: & licet essent, qui malum inde belli exitum coniectarent, ipse utrunq; aspernatus ostentum, postremò tamen iacturam fecit. Quum Dion Syracusanus exul in Dionysium iuniorem Siciliae tyrannum moueret, sues sine auribus, natos ferunt: tum Dionysius suis uiribus diffusus, hosti principatu cessit, in exilium concedens. Ita significatum fuisse in hominũ mentibus inhæsit, ut breui tempore ciuium aures ab auditione tyrannidis uacuae essent. L. Scipione, C. Lælio Coss. Reate, mula peperit. L. Quintio, Cn. Domitio Aenobarbo Coss. capra sex hœdos uno partu edidit. Arretij, puer unimanus natus: tum Romani bellum Antiocho Syriae regi indixerunt. M. Mesala, C. Liuius Coss. in Umbria, semimas xij. ferme annorum natus, qui aruspicum iussu, est ilico necatus: quum Galli Alpes transgressi, ac subito metu percussi, pedem sua quasi sponte retulerunt. Item Q. Fabio Maximo, Q. Fulvio Flacco Coss. Sinuessæ, infans natus, qui utrunque habebat sexum. Nos tales appellamus Hermaphroditos, Græci uel Androgynos. Et alter infans cum elephanti capite, tum Marcellus ad Canusium cum Annibale congressus, in fugam uertitur. P. Sulpitio Galba, Cn. Aurelio Coss. paulo ante initium belli inter

Romanos, & Philippum Macedonia regem orti, Fru-
sinonæ, natus est agnus cum suillo capite. In Lucanis,
equus cum quinque pedibus. Sinuessæ, porcus cum capi-
te humano. L. Cornelio Lentulo, Aulo Iulio Appu-
lo Coss. in Brutijs, pulli gallinacei tres, cum ternis pe-
dibus nati. C. Bebio Tamphilo, L. Aemilio Paulo
Coss. Reate, tripes mulus natus. haud multo post Cel-
tiberi debellantur. T. Graccho, M. Iuencio Coss. Pri-
uernæ, puella sine altera manu nata. C. Claudio, M.
Perpenna Coss. puer sine uentris exitu natus, quum Ma-
cedonia prouincia Romana à Medis uastatur. L. Sci-
pione, C. Norbano Coss. in Hetruria, materfamiliâs
uiuum peperit serpentem: qui in flumen proiectus, auer-
sa natauit aqua, quum illa nefaria Syllæ proscriptio eru-
pit in miseros ciues. Sub finem diui Augusti principa-
tus, Fausta quædam plebeia Ostiæ, duos mares, totidẽq;
foeminas enixa est. Quod portentum ingens fames sequen-
ta est. Circiter annum salutis humanæ DCVIII. Cosdras
Persarum rex Romani imperij fines uiolare coepit,
quod malum puer quadrupes natus prædixisse creditur.
In Gallia anno salutis MXVIII. sus foeta porcellum
humana facie enixa. Sequutus est annus pestilens. An-
te annum salutis MCXI. in Anglia pullus gallina-
ceus quadrupes natus, quum bellum ingens inter Gal-
los & Henricum primum ardere coepit. Anno M
CCCCLVI. in Sabinis biceps uitulus natus: in Pice-
no infans cum sex dentibus ortus. Tum Turcæ nostra pas-
sim loca capere coeperunt. Et anno MCCCXCIII.
Romæ gemini nati, simulq; uno corpore cõiuncti, auer-
sis inter se manib. ac facie, qui pauculos uixerunt dies.

Et

Et non multo post puella uirgo filium semicanè peperit. Quæ sanè prodigia significarunt cædes, & flagitia, quæ postea Alexandro sexto Romano pontifice, facta sunt. Sed cuiusmodi monstra omnia sint, satis per hæc pauca ostendimus: tu uerò iam te acuas ad ea confutanda, si aliquo pacto potueris. R O B. Præclarè admones, ut me accingam ad improbanda quæ haud cuiquam omnium hominū probantur, quibus naturæ uis cognita sit, de cuius mirabili arte in omni rerum fabrica, paulo antè abundè docuimus. Si hanc igitur attenderis, nihil erit quod ad tuam quæstionem respōdeam. P O L Y. Operæ precium facies, si breuiter explanaueris, quid ipsa sit natura, & an secundū deū: ea quum tanta sit, mihi potior esse debeat, quæ, ut fatear, in mea adhuc ignoratione uersatur. R O B.

Vereor, ne non id quærere, ridiculū sit, uti Aristoteles in libro Physicorum primo ait, & præsertim in nostræ disputationis fine, quum hæctenus bonā superstitionum partem duce natura, putemus nos exterminasse, funditusq; eradicasse. nam qui rem obiectam non uidet, quis ei illam ostenderit? tamen quod magis cupidè, quàm appositè exigis, officiose faciã. Natura à philosophis definitur esse principium motus per se, non item per accidens. Exempli gratia: Vniuersa corpora habēt motū per se, sic ignis sua sponte sursum uersum fertur, terra uerò deorsum uersum: & id non per accidens. nam si alterum suum cursum mutaret, istud arte, nō natura accideret. Sed Cicero libro de Natura deorum secundo, multo subtilius rem ipsam explicat, ita scribens: Namq; alij naturam esse censent uim quandam

dam sine ratione, cientem motus in corporibus necessarias Alij autem uim participem rationis, atq; ordinis, tanquam uia progredientem, declarantemq; quid cuiusq; rei causam efficiat, quid sequatur, cuius solertiam nulla ars, nulla manus, nemo opifex consequi possit imitando. Seminis uim esse tantam, ut id quamuis sit perexiguum, tamen si incidit in concipientem, comprehendentemq; naturam, nactumq; sit naturam, qua ali augeriq; possit, ita fingat & efficiat in suo quodq; genere: partim ut tantummodo per stirpes alantur suas, partim ut moueri etiam & sentire, & appetere possint, & ex sese similia sui gignere. Cicero haecenus. Et Seneca libro de Beneficijs iij. naturam ita interpretatur; Natura, inquit, hoc mihi praestat. Non intelligis te quum hoc dicis, mutare nomē Deo? Quid enim aliud est natura, quam Deus, & diuina ratio toti mundo, & partibus eius inserta? Et subdit: Ergo nihil agis ingratisime mortaliū, qui te negas Deo debere, sed naturae: quia nec natura sine Deo est, nec Deus sine natura. At diuus quoque Ambrosius, libro quem de Noe & arca scripsit, naturam appellat omniū matrem. Habes naturā, accipe eius opera, ratione confecta: quanquam intelligo iam pridem inueterasse, ut uana mortalium obseruatione, prodigiosa dicerentur, perinde ac tute ipse appellas. Natura enim, teste Aristotele, libro Physicorum secundo, quae semper ad id quod perfectius est, nititur, nunquā peccat, nisi impedita copia, uel inopia: aut corruptione materiae, quae, ut de alijs taceamus, opus est, in animalium procreatione. Ea materia est semen, quòd si multum

tum fuerit, illi innumeri partus, quos memorasti ut prodigiosos, edentur: si parum, unus, & ille quidem debilis: si uerò corruptum, cadauerosus. Illa ipsa porò ratione constat etiam monstra quæ uocas gigni: si quidem semen si abundauerit, inde agnata mēbra creabuntur, ut ille puer quadrupes, alter dentatus, ille tripes mulus, ac id genus, de quibus antè mentionem fecisti. At si semen defecerit, aliquod membrorum deerit: sic natam esse scias puellam sine manu, sues sine auribus, quemadmodum modò exposuisti: si corruptū, tum confusum imperfectumq; gignetur corpus, ut illi gemini Alexandro Ro. pontifice, Romæ membris auersis nati: & ille puer tuus, sine ullo uentris foramine: ac alter semiuir. Sed ea crebrius, ut idem Aristoteles lib. de Natura animalium iij. tradit, in ijs quorum partus numerosus est, & præcipuè in auium genere, earumq; potissimè in gallinis, quib. est numerosus partus: non modò quod sæpe pariant, uerumetiam quòd multos intra se simul conceptus continentes, omni tēpore cocant. Ex quo fit, ut si ouorum uitella ita posita sint, ut non distinguantur ulla interiecta membrana, pulli monstrofi nascantur, quales tu antea natos demonstrasti. Iam ad hermaphroditos ueniamus, quorum ortus causam accipe ab Aristotele, qui ibidem ita rē explicat: At in ijs quæ pariunt, tū ea ipsa ueniūt, tū uerò copia partus impedit, alter alterius perfectionē, & causam genitalem. Ita gignūtur interdum alia pluribus, quàm iustum sit, digitis. Eodem modo in cæteris partibus aut excedunt, aut deficiunt: nonnulla etiā duplici genitalem, altero maris, altero foemine enascuntur.

tur, et in hominum genere, sed maximè in caprarum, propterea quòd simul genitale habeant & maris, & foeminae. Cæterum recentiores Medici aliter de rei eiusmodi causa, etsi nescio, quàm rectè, referunt, qui in mulieris utriculo septem seminis receptacula esse tradunt. quæ ita diuidunt, ut eorum tria in quibus mares procreentur, ad dexteram partem existant: ac totidem in quibus foeminae, ad sinistram. inter illa autem, unum extare in medio, & in eo hermaphroditos siue androgynos formari, quasi natura utrinque uim suam in id partus effundente. Verùm nostris Medicis de utriculi receptaculis, non uidetur Aristoteles adstipulari, qui libro de Natura animalium 7. ait, mulierem summum filios quinque parere uno partu, sic ut illud quis commentum suspicari posset. Restat de turpioribus dicere monstris, quæ tantum abest, ut sine stomacho persequi queam, ut si tua uenia liceat, ijs omissis, malim ieiunus ad uesperum, de reliqua parte nostri sermonis differere, quàm in re tam foeda immorari: quæ perinde tuum, certò scio, turbabit animum, ac meum nihil tranquillabit. P O L. Oro, perge, quia obscenitas in rebus, non item in uerbis insit. R O B. Imò facinora ista nefariarum libidinum & re & uerbo turpia sunt: tamen si fieri potuerit, honesto modo rem perstringam. nam ne mihi quicquam crimini uertatur, quod de me flagitij narrante possent minimè malè cogitantes aliquando imitandi exemplum capere, Plinius causam semiferorum partuum tradet, qui lib. septimo, capite 2. ex Artemidoro autore Græco, refert uiros Indorum quosdam cum feris coire, mistosq;

Et semiferos esse partus. Atq; hoc fuit, cur Romæ me-
 moria nostra, uirginem ex canis haud dubiè cōcubitu,
 filium semicanem peperisse, cur suam fœtam porcun-
 humana facie enixā dixeris. Et quia seruat natura ge-
 nus, idē fit in cæteris brutis, si diuersi generis belluæ
 inter se coiuerint: ac propterea nuper retulisti agnum
 suillo capite insignem natum, quòd uerres iniuerit o-
 uem. De his satis dictum. Quòd autem mula peperit,
 miraris? ego uerò mirandum duco, quia conceperat:
 etenim si mula fœta erat, necesse habuit p̄rere. Sed
 nouitas rei mouet, inquires, admirationemq; facit, pro-
 pterea quòd nulla nisi noua ac admirabili re commo-
 uetur animus. Ita solis exortus, cursus, occasus, nemo
 notat, quia quotidie fiūt: at eclipsim uniuersi mirātur,
 quia rarò accidit. Cur mouet, quū nihil sit factū, quòd
 fieri non potuerit? Theophrastus, teste Plinio, autor
 est, in Cappadocia mulas p̄rere: et Aristoteles in ter-
 ra Syria, supra Phœnicē, mulas omnes pariter coire
 ac p̄rere, dicit. Id quod alibi si nonnunquā acciderit,
 haud uideo aliquid esse, quamobrē dicas eum partum
 prodigiosum, cuius autor natura fuerit. Ita probè in-
 telligis, credo, causam gignendorū mōstrorum, quam
 auidè indagabas: atq; nihil in ijs factum, quòd fieri nō
 potuisset. Sanè hæc sola ratio, autore Cicerone, de Di-
 uinatione, ex sententia et testimonio interpretum por-
 tentorū ualet, contra omnia ostenta, monstra, porten-
 ta: Nunquam, quòd fieri nō potuerit, esse factū: sin po-
 tuerit, nō esse mirandum. Atq; sic declaratur, nihil ha-
 bendum esse monstrū, seu portentū, quòd fieri possit.
 Igitur in errore in quem mōstrorum nouitas, quippe

rarò procreantur, te iam pridè traxerit: nunc tandem naturæ ratione adductus, seu potius uictus, caue amplius maneat, ac par eiusmodi monstra suo tempore, et cum causa orta, aliquid quod futurum sit, significari credas. Equidem quis esset tam mentis expers, qui existimaret Deum unicum orbis rectorem, uelle suos mortales per istos, post hominum memoriã multo fœdissimos obscœnissimosq; partus, rerum futurarũ monitos? De lepore ab equa edito, in Xerxis exercitu, nihil est quòd arguemur: non enim inuitus patior, ut illud tam bellum commentum in Græcorum fabulis habeas. Porrò sic Græci cauillati sunt in regem, fingentes equam bellicosissimum animal, peperisse leporem timidum & fugacem: quòd ille numeroso instructus exercitu Græciam infestaret, ac postremò uelut lepus imbellis sese in pedes dederit, quemadmodum apud Herodotum, & Trogum legimus. Huius fabulæ similis est altera, quam narraſti de muliere, quæ ut ipse cõiectura auguror, somniauit: uti uerò tu minus omnino accuratè asseris, credidit se enixam uiuum serpentem: Nam fœminam nõ mulierem peperisse serpentẽ, haud abhorret à uero: quòd si tu animaduertisses, dixisses fœminam serpentem peperisse, & illud admiratione dignum accidisse, ut serpens recens natus potuerit aduerso flumine natate: ac ita prodita ueritate, fabella refrixisset. Habes responsionem dignam physiologia, hoc est, naturæ ratione, quare iam ad sermonis quotidiani clausulam uenito. P O L. Quoniam me festinatione premis, nulla uerborum circuitione utar, sed rectè ad finem differendi aspirabo, quando, ut uerum fatear,

fatear, me quoq; disceptandi iam fermè tenet satietas: sed tuus disertus sermo usque eò delectat, ut nullo tempore excludi, nullo labore defatigari posse mihi uidear. Itaque extremum accipe actum. P. Volumnio, Seruio Sulpitio, Coss. pluit carne, eumq; imbrem ingens auium multitudo rapuisse fertur: item bos loquuta. Anno qui insequutus est, exules Romani & serui numero amplius quatuor millia, duce Appio Herdonio, homine Sabino, Capitolium occuparunt, unde non sine ciuium cæde, expulsi. Alexander Macedo dum Tyrum oppugnabat, riuuli sanguinis follibus flare incipientibus, per ignem fluxere: & milite panem in castris frangente, guttæ sanguinis manarunt. Eo prodigio non mediocriter Alexandrum deterritum, uates Aristadrus consolatus est, affirmãs id mali quod portederetur, in obsessos uersum iri: propterea quòd cruor intus, non foris esset susus. Tyriorum excidium paulo post sequutum est. Fabio Max. P. Decio, Coss. terra pluisset fertur, quũ una legio à Gallis Senonibus ad Clusium deleta est. Cn. Domitio, L. Annio, Coss. in Piceno, flumen sanguine fluxit. Cn. Seruilio, C. Flaminio, Coss. in Piceno lapidibus pluisset: ac sub idẽ tempus, in Sardinia, duo scuta sanguine sudasse: et iterum Ariciæ, lapidibus pluisset, nunciatũ est: quũ ad Cannas haud multo post plaga ingentissima à Romanis accepta fuit. P. Cornelio Africano, T. Sempronio Longo, Coss. in Romano foro, ac in Capitolio, sanguinis guttæ uisæ: terra pluit. Interanæ, lac fluxit. Inde cũ Boijs Gallie Cisalpinæ populis, multa utriusq; partis cæde pugnatũ. Cn. Fulvio Flacco, Appio Claudio Pulchro,

Q Coss.

Coss. Reate, per grande saxū uolitare uisum est, quū
 Marcellus haud procul Canusio, ab Annibale in ca-
 stra fugatur. C. Bebio Pamphilo, L. Aemilio Paulo,
 Coss. Lanuij simulacrum Iunonis lachrymauit, tum
 Ligures uicti in Romanorū ditionē uenerunt. P. Plau-
 tio, M. Fulvio, Coss. Veijs oleo et lacte pluit. Anno sa-
 lutis humanæ circiter LIII. in Britānia, antè per di-
 es aliquot. Oceanus cruore uisus est fluere, quā Ro-
 præsidij facta fuerit occisio ab insularis, qui subito re-
 bellarant. Circiter annum salutis DLXX. è cælo
 sanguis manasse dicitur: quum per idem tempus, Lō-
 gobardi duce Albuino, sese in Italiam effuderunt, ubi
 amplius CC annis, postmodum regnū obtinuerunt.
 Cæterum ex coniectu oculorum, habituq; oris, ista ti-
 bi stomachum facere conijcio: quare ne tibi molestiæ
 sim, plura id genus portenta quæ innumerabilia eius-
 modi occurrunt, proponēdi studio libenter supersede-
 bo: mittamq; multa, quæ admirabilitatem magnam fa-
 cerent. R O B. Certè iam sapis. nam si multus in his
 explicandis demonum potius quā hominū in nulla
 memoria auditis somnijs esses, et mihi et eis qui postea
 legerint (literis enim hos tridui sermones nostros, nō
 dubito quin aliquādo mādaueris) nauseam moueres.
 Sanè hæctenus bene res se habuit: quippe tu præclarè
 istam nostrā comœdiā absoluiisti, cuius, uti scis, in fine
 fabulæ lætitia peculiaris est: si quidem in isto extremo
 actu nihil non ridiculū, nihil non fictum, nihil non ua-
 num, & deniq; nihil nō efficax ad mouendum risum
 existit, quando non modò fabulosis inaudita, sed incre-
 dibilia improbabilibus intexuisti. Bone deus, quis un-
 quam

quam audiuit bouem loquentē? aut uidit carnis, terræ,
 sanguinis, olei, lactis & lapidū imbrem, uel fluiuium,
 seu simulacra lachrymātia, uel scuta cruore sudantia?
 Nulla nempe in ijs non modò ueri effigies, sed ne um-
 bra quidem, aut imago apparct. At tute hercle, qui bo-
 nam Christiani orbis partē peragraſti, dicas quæſo,
 uidisti uſp̄iam tale quid? Taces? gaudeo: plus utiq; ue-
 ritas, quàm eiufmodi nefaria uanitas, ut uideo, apud te
 ponderis habet. Ergo iſta omnia quum nūquam facta
 conſtent, neq; fieri poſſint, dicemus monſtra, oſtenta,
 prodigia, portenta? Nihil profectò minus, ſed mera
 portentorum interpretū pigmenta: quorum ſententia
 etſi planè ioculatoria eſt, nihil habendum monſtrum,
 ſiue portentum, quod fieri poſſit: quā nos antea, quia
 in rem noſtram conueniebat, facile in eos cōtorſimus,
 at nunc penitus infirmabimus, hoc pacto: Ergo quod
 fieri nō poteſt, ſi fiat, id portentū erit, cuiuſmodi ſunt
 quæ nuper expoſuiſti. Sed ſi fieri nō potuerit, quomo-
 do fiet, niſi illud factum eſſe conſingatur? atq; ſic con-
 fictio ſola eſt portentorum parens: nanq; omnis augu-
 rum, uatumq; conatus eò pertinet, uti diuinitatis ſciē-
 tes uideātur. Ita bos tua loquuta fertur: ſed quid locu-
 ta ſit, nullus autor tradit, propterea q̄ nemo uerba au-
 diuit: mugitū pro uerbo, quiſp̄iam inſanus uates inter-
 pretatus eſt, qui fortasſe fando audiuerit aſinā Balaam
 olim loquutam, quò ita religionē emularetur. Verūm
 aſina, ut in Numerorū libro eſt, iuſſu Dei, uerba pro-
 tulit: bos uerò iſta, aſtu hominis loquuta dicitur, quæ
 more ſuo mugiuit, quādo uerba nuſquā ponūtur. Alia
 aut̄ eiufdem generis ſunt, id eſt, nulla, quū fieri poſſe

desperantur, præter illud ultimū, quod narraſti, interdum pluiffe lapidibus. nam Plinius libro ſecūdo, cap. 38. id fieri non inficiatur, inquiens: Quin & ideo lapidibus pluere interim, quòd uento ſint rapti, et multa ſimiliter. Hæc ille. Ea ratio poteſt uel ad terræ imbrem ualere: nam ſatis conſtat, puluerem qui terra minuta eſt, uētis in aerem ferri, atq; inſtar pluuiæ in terram decidere. Sed etiam aliorum mirabilium aliquam rationem redditam uolo, ut ne dicar Siſyphiū cæpiſſe laborem, qui hætenus cætera ueterum ſuperſtitionū argumenta ritè refutauerim, poſtremò non habeam quæ dicam, de cauſa opinionis uulgi, quam ſtultè imbiberat, de eiufmodi imbre monſtrifero. Sanè terra parens rerum cum multa alia, tum aquam pluuiã in primis colorat: ſi enim rubrica ſit, imbrem fluentem reddet rubrum, ſimilem cruoris: ſi alba, lacteū, ſimilem lactis: ſi pinguis, uliginofum, ſimilem olei. Ac ita decoloratio ex cōtagione terrena, errorem olim mortalibus nimis credulis attulit, ut crederent per eas rerum ſimilitudines, deorū conſilia ſibi pateſcieri. Sudor uerò & lachrymæ ex uiuis corporibus ſunt: ſed humor extrinſecus allatus, uelut in parietibus uidemus, utrūq; imitari poteſt. Quanq̄ id humanæ potius fraudis opus fuit: quod memoria quoq; noſtra factū ſcimus. ego enim uidi ſimulacrū Deiparæ, eiufmodi lamentatiōe inſigne: quippe quod cuiuſdam monachi pecuniã ita corradētis artificio, in annos ſingulos, Martio mēſe, lachrymabat, palmite uitis à tergo in foramen quod ad imaginis oculos pertinebat, inſerto: ſed dolo comperto, ſcelus auctori fraudi fuit. P O L. Cauſam certè magna

cura inuestigasti, atq; enodatè & diligenter exposuisti, qua adductus, tecum iam cōsentio. Verùm reliquū est, ut de sortibus aliquid differamus: quò nihil sit, quod mox in nostro sermone desideretur. R O B.

Aliud ex alio apud te semper incidit: quì fiet, ut tandē aliquādo hūc cōficiamus sermonē, si nūquam non eodē reuolueris? Credis rem parui momenti fore, ut de sortibus disceptemus? quarum tu originem libro de Inuentoribus rerū primo, capite ultimo, si bene recōrdor, apud Latinos extitisse prodidisti: & eas Cicero suo tempore, ut fallacias ad quæstū ac errorem inuentas, penitus explosas affirmat, quod in eis temeritas et casus, nō item ratio ulla, aut consilium ualet: ergo non est quod nunc illas ipsas in memoriam nostra disputatione redigamus. Quare noster labor decursu longæ orationis exantlatus, hic iam consistat: nec tu pro tuo iure, tametsi in isto regno tuo es, sumas, ut uelis me no uis semper disputationis laqueis, multa percontando, irretitum tenere. P O L. Hunc extremum actum ne missum facias, oro. nam in eo tantum erit uoluptatis atq; utilitatis, ut facile dicturus sis, me ueritatis cupidiorē quàm cōtentionis, pertractationem huiusce rei iniēcisse, qui nō ignoro quàm multa in sortiū usu peccentur. R O B. Non luctabor tecū, Polydore, amplius. Reperio apud Platonē, primum de Legibus, deinde apud Origenem super Iesu Naue, homilia 23. duplex esse sortium genus: unum humanū, alterum diuinū. Sed de hoc primū. Sors diuina definitur esse Dei iudicij index, antea multa prece et obsecratione corū qui eam exquirunt, petita. Sic per Moysen Deus man-

davit Aaron, ut sortitò hircos legeret, in *Leuitico*, ca. 16. inquit: *Loquere ad Aaron fratrem tuum. & subiungit: Suscipiet ab uniuersa multitudine filiorum Israel duos hircos, pro peccato, et unum arietem in holocaustum: quumque obtulerit uitulum, & orauerit pro se & pro domo sua, duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonij, mittensque super utrumque sortem, unam Domino, alteram capro emissario, cuius exierit sors Domino, offeret illum pro peccato. &c.* Sic Moses, ducta sorte, diuisit tribui Ruben, & tribui Gad, & dimidia tribui Manasse, quam poposcerat trans Iordanem, terram. Sic Iesus Naue suo populo ait: *Mittam sortem, & proferam in conspectu Domini sortem: si uos tamen prius describentes terram, attuleritis descriptionem eius. Et ita post hæc, sortibus missis, hæreditas populo Dei distribuitur, & agitur sors ista, secundum præscriptum Dei. Ac ita septem tribubus Benjamin, Symeon, Isachar, Zabulon, Asser, Neptalim et Dan, possessio terræ tradita est. Quid, quod uel aliæ gentes Dei nescientes, in re dubia sortiri consueuerant? quum enim Ionas propheta fugiens à facie Domini, Tharsum nauigaret, & tempestate subitò orta, nautæ per sortem quærerent, cuius causa tantum impendèret periculi, cogentque Ionam rogare Deum suum, ut id indicaret: nutu ipsius Dei, cuius uoluntate ea omnia gerebantur, ita accidit, ut sors super Ionam ceciderit.* Item in *Actis* legimus, Apostolos multis precibus egisse apud Deum, ut significaret, quem uellet uirum in Iudæ locum surrogatum: & emissis sortibus, Mathiam substituisse. Sed quid multa? iam intelligis sortem diuinam

nam esse, & omnibus precibus petendam, ut id quod
 querimus per sortem, consequuti Deo acceptum refe-
 ramus. Humanum uerò sortium genus est, quo utun-
 tur sortilegi illi, qui omnem rei euentum temerè ac in-
 sapienter taxillis, tesseriis, schedis, in quibus nomina
 sortem expectantium inscripta sunt, digitorum mica-
 tione, surculis imparibus, & mille eiusmodi puerili-
 bus modis, in fortunam & casum conferunt, nihil in-
 terim à Deo poscētes, ut res bene cadat. Quæ omnia,
 ut humanæ stultitiæ plena, Christianis legibus uetita
 sunt: quò non sint, qui credant, his modis diuinam ex-
 quisitum iri uoluntatem. Sed uiolatores legis nūquam
 desunt, quales sunt etiam nunc, qui quum aliquid sint
 acturi, ita augurantur. Aperiuunt enim subito codicē
 Psalmorum, uel Poetæ cuiuspiam, & quem primū
 intuentur uersum, illū interpretantur: ac prout in eo
 res læta aut tristis cōtineatur, ita suum negotium com-
 modè uel perincommodè casurum suspicantur. Ita le-
 gimus apud Aelium Spartianum, olim Hadrianū per
 sortes quæsisse, quo in se animo esset Traianus Impe-
 rator: & uersus Vergilianos intuitum, in spem potius
 di imperij uenisse. Fuerunt uersus:

Quis procul ille autem, ramis insignis oliuæ
 Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
 Regis Romani, primam qui legibus u. bem
 Fundauit, Curibus paruis, & paupere terra
 Missus in imperium magnum.

Quanto nèpe rectius facerent, si inuocato numine di-
 uino, in prospiciendis rationibus constituendarum re-
 gendarumq; rerum suarum inhererēt? Fuit præterea

alius apud ueteres sortiēdi mos, de quo Cicero in Verrem meminit, qui etiam nunc seruatur: & id quidem, quemadmodum multi rentur, haud contrā, quā lex iubeat, si mens sortientium recta sapiat, id quod modò demonstrauius. Verbi gratia: Quum aliquis magistratus aut praefectus sit eligēdus, inuidiā uitandae causa, suffragiis duo tres uel renūciantur: quo facto, res ad sortem uocatur: & quot renūciati sunt, tot sortes in hydriam conijciuntur, ac ita cuius nomen exit, is magistratū, uel praefecturam habet. Ac demum de quauis re, sortibus consultabant. Sic Cæsar testatur, quum in fine libri de bello Gallico loquitur, de M. Valerio Procillo hostibus capto, inquiēs: Is se praesente, de se ter sortibus consultum dicebat, utrum igni statim necare, an in aliud tempus reseruaretur. Sortitium beneficiū se esse incolumem. Et hæc raptim de sortilegio. Iam usq; ad extremū tempus diei colloquuti, hinc intrò discedamus: quū triduo in hoc familiari sermone ritè cōsumpto, mihi, ut scis, cras meū iter ad Academiam Cātabrigiensem, quæ propè bidui abest, conficiendum sit. Tu uerò uale, & quum per negotia liberum fuerit, quæ in praesens multis uerbis inter nos contulimus, poteris in posterum tempus, tua breui ac eleganti scriptura, mihi alijs legenda prodece.

F I N I S.

